

# Perspoex

Uitgave van Perspectief, ChristenUnie-jongeren

2e jaargang n.r. 3 Maart 2001



Kars Veling



Jongste Kamerlid



## Het CDA heeft haar les geleerd

*De Hoop Scheffer:  
'We zijn teruggegaan naar  
onze wortels'*

Perspex is een politiek jongerenmagazine dat wordt uitgegeven door Perspectief, ChristenUnie-jongeren. De oplage van Perspex bedraagt bijna drieduizend exemplaren. Het magazine verschijnt zes maal per jaar. Perspex bericht op een betrokken manier over politiek en maatschappij.

In verband met vertrek van de hoofdredacteur van Perspex zijn wij op zoek naar:

## Hoofdredacteur M/V

### Functie-eisen:

- journalistieke inslag
- affiniteit met (christelijke) politiek
- bekend met de doelgroep
- sterke communicatieve vaardigheden
- sterke bestuurlijke vaardigheden

### Perspectief biedt:

- een inhoudelijk zeer uitdagende functie
- unieke mogelijkheid om ervaring op te doen op politiek, journalistiek en bestuurlijk terrein
- zes maal per jaar de voldoening van het afleveren van een veel gelezen product
- onkostenvergoeding en bescheiden afstudeersteun

### De hoofdredacteur:

- is eindverantwoordelijk voor Perspex op zowel inhoudelijk als organisatorisch terrein
- verzorgt in zijn hoedanigheid als bestuurslid het contact tussen de redactie en het bestuur van Perspectief
- stelt samen met de redactie het lange termijnbeleid van Perspex vast
- levert desgewenst een inhoudelijk bijdrage aan Perspex

Reacties kunnen in tweevoud schriftelijk of per e-mail gestuurd worden naar:

Siebe Sietsma  
Puntenburgerlaan 78a  
3812 CG AMERSFOORT  
siebesietsma@hotmail.com

Roelof Bosma  
Paulus Borstraat 3  
3812 TA AMERSFOORT  
roelofb@hotmail.com

## Gebruik het goede emailadres !

Heb je vragen? Wil je je opgeven voor een activiteit? Mail of bel dan met onze jongerenwerker!

0341-256744

info@perspectief.

**NU en dus niet: info@perspectief.NL**

Alle emailadressen met daarin het woord perspectief die behoren bij onze vereniging eindigen op .NU en dus niet op .NL. Gebruik je .NL dan komt je email aan bij een bedrijf dat ook Perspectief heet en gebeurt er dus NIETS mee. Mocht je in de afgelopen maanden toch een email hebben gestuurd naar het verkeerde emailadres mail ons dan alsnog op het goede adres !

Het bestuur

**Oproep! Oproep! Oproep!  
Oproep! Oproep! Oproep!  
Oproep! Oproep! Oproep!**

**Heb jij een plaatselijke afdeling van Perspectief of ben jij betrokken bij de plaatselijke politiek, dan wil het bestuur graag met je in contact komen. Om iedereen die al iets doet binnen Perspectief en nog niet als zodanig staat ingeschreven, op een lijst kunnen zetten om te zien waar, welke mensen ingezet zijn of kunnen worden!**

**Mail je naam en functie door aan Hester Preesman (bestuurslid intern)  
Hester\_preesman@hotmail.com  
of bel: tel. 06-28824705**

## Christen Democratisch Appèl

In de aanloop van de verkiezingen van 1994 was er paniek en chaos in de top van het CDA. Het kwam binnen de partij tot harde confrontaties tussen Ruud Lubbers en zijn ongeduldige kroonprins Elco Brinkman. Brinkman bleek door vele factoren niet in staat de succesvolle Lubbers goed op te volgen en trad al snel naar zijn aanstelling als partijleider af. Tot overmaat van ramp raakt het CDA tijdens de verkiezingen van 1994 20 van de 54 zetels kwijt en werd ze veroordeeld tot de oppositiebankjes.

De partij gleed in no-time van een hoogtepunt naar een catastrofe. Nu, bijna zeven jaar later, lijkt het CDA weer klaar te zijn voor het grote werk. Alles is weer op orde, de partij heeft een vernieuwingskuur ondergaan en heeft geleerd van het verleden. Vooral dat laatste zullen Jaap de Hoop Scheffer, Wim van de Camp, Joop Wijn, Marnix van Rij en Camiel Eurlings in dit nummer benadrukken.

Verder uiteraard aandacht voor de verrassende nieuwe lijsttrekker van de ChristenUnie, Kars Veling. En in het bestuursnieuws wordt je door voorzitter Annette Van Kalkeren bijgepraat over de populariteit van Perspectief. Die blijkt erg groot te zijn. Vandaar dat het ons als redactie van dit blad verbaast dat er nog niemand heeft gereageerd op de vacature van hoofdredacteur voor Perspex. Schroom niet en bel, schrijf of mail als je ook maar een beetje interesse hebt. De betreffende adressen staan op de linkerpagina en ook in de colofon.

Roelof Bosma

**Perspex** wordt uitgegeven door Perspectief, ChristenUnie-jongeren

### Redactie:

Hoofdredacteur:  
Siebe Sietsma  
Eindredacteur/Bladmanager:  
Roelof Bosma  
Coördinator medewerkers:  
Wim Kruyswijk

### Redactieadres:

Perspex  
t.a.v. Roelof Bosma  
Paulus Borstraat 3  
3812 TA Amersfoort  
tel/fax: 033-4614209  
mob: 06-20715345  
email: Roelofb@hotmail.com

### Columnisten:

B.H. Wilders  
C. Verkade

### Fotografie:

Rufus de Vries

### Lidmaatschap:

tot 18 jaar 5 euro = 11 gulden  
18-27 jaar 10 euro = 22 gulden  
rest 15 euro = 33 gulden

### Informatie:

Perspectief  
Postbus 302,  
8070 AH Nunspeet  
tel: 0341-256744  
fax: 0341-260348

### Bestuur Perspectief:

voorzitters,  
Annette van Kalkeren;  
Agoradek 115, 8224 JL  
Lelystad 06-18085140  
secretaris;  
Bert Heuvelman; 06-15373753

### Internetadres:

www.perspectief.nu

### Vormgeving en druk:

Scholma Druk BV, Bedum

## INHOUD

**De bewuste keuze van het CDA** **2**

**Het vallen en opstaan van de christen-democratie** **4**

**Wandelgangennieuws kan veel pijn doen** **8**

Interview met Jaap de Hoop Scheffer:  
**Leve de duidelijkheid! Weg met het compromis!** **10**

**Kars Veling: "Ik wil niet dat men mij afscheept met respect en vervolgens doet alsof ik geen inhoudelijke inbreng in het debat heb"** **16**

**Camiel Eurlings:  
Product vernieuwingsdrang CDA** **25**

Door Jenne Minnema

Tijdens een vraaggesprek met **Andries Knevel** in **Het Elfde Uur** van 23 januari jl. gaf **Loek Schueler**, voorzitter van de **CDJA jongeren**, te kennen dat de politiek vooral keuzes moet durven maken. Ook in hun toekomstmanifest hamert de **CDJA** daarop: "De christen-democratie staat voor een aantal belangrijke keuzes, die bepalend zijn voor haar toekomst. Die keuzes moeten nu gemaakt worden, omdat de christen-democratie anders de aansluiting bij een nieuwe generatie kiezers mist." Het **CDJA** wil keuzes maken en geen meeloper worden. Maar wie zijn de jongeren van het **CDJA**? En welke keuzes willen ze dan maken?



# De bewuste keuze van

"We zijn verplicht de christen-democratie de toekomst

## Organisatie

Het **CDJA** is opgericht in 1980 en was destijds eigenlijk een samenvoeging van enkele al in 1979 opgerichte kernen onder **CDJA** vlag die toen op landelijk niveau samengingen. Momenteel ligt het ledenaantal van de **CDJA** op zo'n 1200, verspreid over het hele land met als grootste provincies Zuid Holland, Utrecht en Brabant. De leden van het **CDJA** zijn tussen de 16 en 31 jaar oud en zijn vooral studenten (grootste groep), werkende jongeren en scholieren. De groep werkende jongeren wordt echter steeds groter.

De organisatie van het **CDJA** is onderverdeeld in een landelijke bestuurslaag, regionale afdelingen en een afzonderlijke politieke tak, de **CDJA**-raad. Die raad is een politiek inhoudelijk forum die zich ieder half jaar over een groot inhoudelijk item buigt. De landelijke bestuurslaag van het **CDJA** bestaat uit een algemeen bestuur dat verantwoordelijk is voor de politiek inhoudelijke zaken met daarnaast het dagelijks bestuur dat zich vooral bezig houdt met organisatorische zaken. Organisatorisch zitten daaronder twee

politieke commissies, (een binnenlandcommissie en een buitenlandcommissie) waaronder werkgroepen vallen. Die werkgroepen behandelen een bepaald beleidsterrein (landbouw, gezondheidszorg enz.) Ook is er een internationaal secretariaat dat de contacten met buitenlandse politieke jongerenorganisaties coördineert en de relaties met de **YEPP** (Youth of the European People's Party), waar het **CDJA** lid van is, onderhoud. Daarnaast zijn er ook nog een dertigtal plaatselijke afdelingen, provinciale afdelingen en bestuurscommissies.

## Moederpartij

Het **CDJA** wil zich duidelijk onderscheiden van het **CDA**. De relatie met de moederpartij is redelijk hecht, "maar" zegt Anton van der Vloet (vice-voorzitter van het **CDJA**), "we zijn niet bang om van mening te verschillen met het **CDA**. We geloven dat het goed is om elkaar te wijzen op onvolkomenheden in elkaars redentatie, of op andere interpretatiemogelijkheden. Het **CDA** heeft daar ook geen problemen mee". Het **CDJA**-bestuur bezoekt regelmatig

het partijbestuur en de Tweede-Kamerfractie van het CDA en houdt via de werkgroepen het contact met de fractie nog intensiever in stand.

### Zuur

Ook het politiek magazine 'Interruptie' is weer een voorbeeld van de hechte, maar toch ook kritische relatie. Van der Vloet: "In Interruptie wordt de dagelijkse politiek en het CDA kritisch gevolgd. Zo kritisch, dat het CDA wel eens klaagt dat Interruptie 'te zuur' is." Daar is Van der Vloet het niet mee eens. "Als het blad te zuur is, deugt er kennelijk iets niet aan het handelen van de politici. Interruptie is echter nooit afbrekend, maar probeert altijd een positieve bijdrage te leveren".

Het CDJA wil ook een positieve bijdrage leveren aan de christen-democratie binnen het CDA. Dat blijkt onder andere uit het feit dat het CDJA geen 'mee-loop partij' wil zijn. Ze zijn de luis in de pels van het CDA of zoals ze het zelf zeggen: 'een horzel voor de moederpartij'. Om aan die gedachte gestalte te geven reikt de jongerenorganisatie elk jaar de 'zilveren horzel' uit. "Deze Zilveren horzel is een prijs voor de persoon die het vernieuwen en het starten van debat binnen de christen-democratie, in dat jaar het meest heeft gestimuleerd" vertelt van der Vloet.

### Actualiteit

Het CDJA wil ook een partij zijn die inspeelt op de

# het CDJA: geven die ze verdient"

actualiteit, zowel binnen als buiten de partij. "We discussiëren dit voorjaar over het Politiek Actie Pamflet (PAP), onze voorzet voor het CDA-verkiezingsprogramma" zegt van der Vloet. "Daarnaast hebben we een commissie aan het werk gezet om de grondslagen van het CDJA nog eens onder de loep te nemen. Inhoudelijk zullen die niet erg veranderen, het gaat meer om de bewoordingen waarin we onze politieke keuzes de komende 10 jaar naar buiten willen brengen".

Ook in de politieke actualiteit durft het CDJA keuzes te maken. Zo zijn ze tegen de sluiting van de kerncentrale Borssele, mag de vader van Maxima wel op de bruiloft van zijn dochter komen en moet het burgerlijk en het kerkelijk huwelijk gescheiden kunnen worden. Verder wordt de komende jaren het thema 'groen' hoog op de agenda gezet.

### Toekomst

Ook over de toekomst is het CDJA helder. Er moet nog veel veranderen binnen het CDA wil de partij de jongere kiezers naar zich toe trekken en vasthouden.

Het eerste probleem dat het CDJA signaleert is dat veel mensen zich niet meer verwant voelen met de christelijke traditie. Het CDJA kiest er dan ook voor om vast te houden aan de christen-democratie, maar met meer nadruk op de inhoudelijke boodschap. Kiezers moeten zich kunnen vinden in de inhoudelijke boodschap, niet in het christelijke karakter. De jongeren willen dan ook af van de beladen christelijke termen. Het CDJA kiest dus voor een modernere bewoording van de boodschap van de christen-democratie.

Het tweede probleem dat het CDJA opmerkt is dat het CDA altijd kritisch heeft gestaan tegenover nieuwe ontwikkelingen in de cultuur en in de samenle-



ving. Dat is zij aan haar uitgangspunten en haar boodschap verplicht. Het CDJA vindt echter dat die kritiek te vaak is gevormd uit angst voor nieuwe ontwikkelingen en het verlies van zekerheden, in plaats van dat de kritiek voortkomt vanuit een innerlijke motivatie. "De christen-democratie moet juist denken vanuit de uitdaging die elke ontwikkeling biedt."

### Stoffig

Tenslotte vindt het CDJA dat het imago van de christen-democratie ontdaan moet worden van haar stoffige en conservatieve uitstraling. Het CDJA wil daarom bijvoorbeeld dat typische christelijke symbolen en tradities tijdens partijbijeenkomsten verdwijnen. Ook moeten die partijbijeenkomsten moderner en dynamischer van opzet worden. Die bijeenkomsten zouden ook op andere locaties moeten worden gehouden. 'Van Pulchri naar Paradiso' is hun credo. Het CDA is kortom toe aan een "verjongingskuur", om zo aansluiting te krijgen bij de nieuwe generatie kiezers. Maar dat vraagt wel een keuze. Het CDJA zelf probeert het goede voorbeeld te geven: hun site ([www.cdja.nl](http://www.cdja.nl)) bijvoorbeeld is helder en vooral duidelijk.

# Het vallen en opstaan v

Door Rudi Buis

**Karrenvrachten kritiek kreeg het CDA over zich heen. De fractieleden waren niet voldoende klaargestoomd voor het oppositievoeren, de leider ontbrak het aan charisma en de politieke overtuiging zou ver te zoeken zijn. Iedereen wist te vertellen waar de rotte plekken bij het CDA zaten. En de christen-democraten zelf? Die moesten lijdzaam toezien hoe hun partij in de media werd afgeslacht. Na zes jaar tekent zich langzaam een kentering af: „we hebben onze lessen geleerd.” Partijvoorzitter Marnix van Rij en Tweede Kamerleden Wim van de Camp en Joop Wijn over het vallen en opkrabbelen van de christen-democratie.**

Na het spectaculaire zetelverlies in 1994, het CDA zakte van 54 naar 34 zetels, kreeg het zelfvertrouwen een tik. Een tik die een klap werd door de

**Marnix van Rij:  
‘Het CDA opereerde niet vanuit zijn identiteit, dan krijg je geen band met de kiezer’**

manier waarop de media en Paars I de christen-democraten nog een trap na gaven. Zelfs twee boeken verschenen om het verval van het CDA in kaart te brengen. In ‘De honden blaffen. Waarom het CDA geen oppositie kan voeren’ en ‘De rogge staat er dun bij’ kreeg de volkspartij er van langs. „Voor een deel

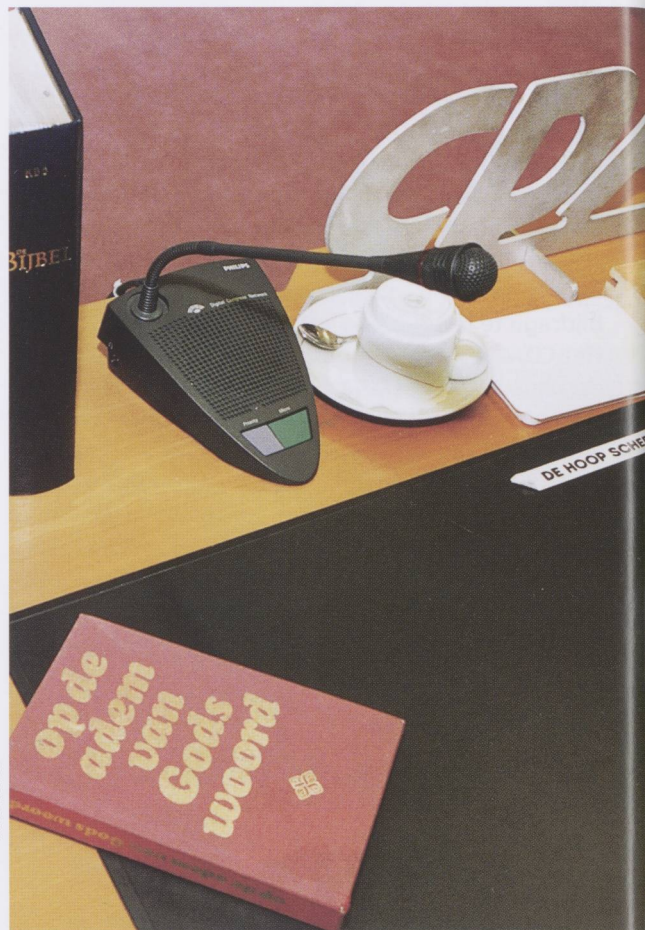


FOTO RUFUS

was die kritiek zeker terecht”, vertelt partijvoorzitter Marnix van Rij. „Als je twintig zetels verliest, en de kiezers hebben altijd gelijk, dan krijg je een klap. Je hebt fouten gemaakt. Welke? De top van de partij was te ver verwijderd van de achterban. En een partij die niet vanuit zijn identiteit opereert, krijgt geen band met de kiezer.”

Na de verkiezingen in 1994 werd het Christen Democratisch Appèl hard op zichzelf teruggeworpen. Niet langer konden de christen-democraten rekenen op de steun van 16.000 ambtenaren in Den Haag. Met alleen nog de eigen staf moest de volkspartij het verder zien te rooien. Waar het CDA nog bezig was met het likken van zijn wonden, stelden de Paarse partijen de eerste wetsvoorstellen al op. Volgens Kamerlid Wim van de Camp, die in 1986 in de CDA-fractie kwam, is dat één van de zwakke punten van het CDA geweest. „Als je in de oppositie zit, moet je 24 uur per dag alert zijn. Alles kan immers een item worden. Dat past niet bij het CDA. Wij werken ontspannend, constructief en meedenkend. Ja, dat is een belemmering voor een positief beeld in de media van oppositiepartij. Wij zijn geen schreeuwers, maar zijn we daarom geen goede oppositiepartij?”

# an de christen-democratie



## Voorlopers

Wij gaan niet hakken en breken', stelde fractieleider Jaap de Hoop Scheffer twee jaar geleden in een artikel in Elsevier. Het CDA moest geloofwaardige oppositie gaan voeren. Na het verlies van de vele zetels in 1994 en 1998 (bij de laatste verkiezingen in 1998 leverde het CDA vijf stemmen in) ontstond er een soort 'minderwaardigheidsgevoel'. Dat werd versterkt door de oppositiebankjes, waar het CDA zich niet thuis voelde. Vreemd, want de voorlopers van het CDA, de anti-revolutionairen, waren oppositieleiders in hart en nieren. Wim van de Camp: „Ha, deze gedachte is nog steeds buitengewoon waardevol, maar de technieken zijn niet meer met elkaar te vergelijken. Door de opkomst van de media, vooral tussen '88 en '94, is er veel veranderd. In 1980 kon een klein groepje beleid maken, terwijl nu iedere middelbare scholier bij maatschappijleer meedenkt over politiek en een mening heeft. Een grote oppositiepartij is voorzichtiger. Je kent de keerzijde van een standpunt. Het CDA heeft als grote volkspartij een moeilijkere positie dan bijvoorbeeld de SP, die zich richt op de onderkant in de grote stad. Punt. Bij het CDA ligt dat moeilijker omdat wij rekening houden

met veel meer stromingen en groepen. „Voorts werden de christen-democraten met een ander probleem geconfronteerd: het succes van Paars op economisch vlak. Oppositievoeren is niet makkelijk als de burger beschikt over een goed gevulde portefeuille. Dan morren ze niet. „Veel vraagstukken kunnen zonder problemen worden afgekocht“, stelt Wim van de Camp. „Dat is natuurlijk makkelijk regeren. “Volgens Joop Wijn, lid van de Tweede kamer

## Wim van de Camp:

### 'We hebben de oppositie als een zegen leren ervaren'

sinds de laatste verkiezingen, speelt de huidige economische voorspoed het CDA uiteindelijk in de kaart. De bomen blijven immers niet tot aan de hemel reiken en bovendien komt er een generatie die anders denkt over materialistische zaken. „Een politieke partij werkt anders dan het bedrijfsleven, dat doet

wat de markt wil. Een politieke partij drijft op idealen. Ik proef onder jongeren van mijn generatie (begin dertigers), dat het in de samenleving echt niet meer alleen draait om getallen en cijfers. Dat vinden wij als partij ook. Ik ben er zeker van dat deze houding op de lange termijn winst oplevert voor het CDA."

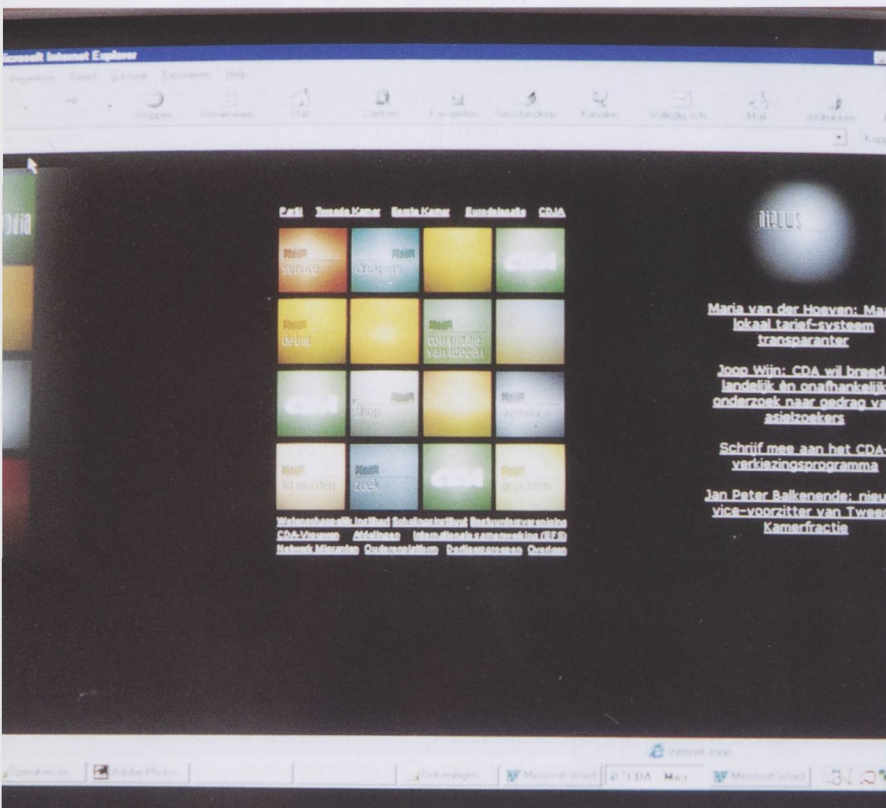
### Onmogelijk

Joop Wijn kent de Tweede Kamer alleen nog vanuit de oppositiebank. Voor de meeste CDA'ers leek het

naasteliefde en verantwoordelijkheid. Moet een partij voor dit antwoord dan echt door zo'n diep dal. Volgens Wim van de Camp wel. Uiteindelijk werpt dat zelfs meer vruchten af. „Het CDA is sterker geworden. We hebben de oppositie als een zegen leren ervaren. We hebben met het bijtje leren hakken. Er is nu meer rust en stabiliteit binnen het CDA gekomen. En daarmee het plezier."

### Roeren

Gaandeweg de oppositiejaren van het CDA leerde de



schier onmogelijk dat de partij niet in een regering zou zitten. Daardoor werd de verwijzing naar de oppositie als een afgang gezien. Niet door Joop Wijn. „Ikzelf vind oppositievoeren hartstikke leuk, je kunt immers vrijuit praten. Collega's zitten vast aan een regeerakkoord. Tja, mochten we de komende periode regeren, dan verlangen we wellicht soms terug naar de oppositie." De vraag rijst of het voor de christen - democraten goed is om eens zes jaar aan de andere kant van de tafel te zitten. Joop Wijn: „Als je lang geregeerd hebt, ga je vanuit het compromis denken. Na de tik in 1994 was er nog maar één manier om de zelfverzekerdheid terug te winnen: op zoek gaan naar je idealen. Wat drijft de partij? Wat willen we als partij bereiken?" Antwoorden: een meer betrokken samenleving met

partij om zijn mond te roeren. Maar hoe maak je op een zinvolle manier kabaal tegen een regeerakkoord, als je zelf jarenlang zo'n regeerakkoord hebt opgesteld? "Het is een helder feit dat een partij als het CDA, dat meer dan tachtig jaar bestuursverantwoordelijk heeft gehad, niet gelijk is omgebouwd tot een recalcitrante oppositiepartij", zegt Wim van de Camp. Maar moet dat? Wij schreeuwen niet zo hard als de SP en GroenLinks. Velen hebben zich wellicht verwonderd over de toonzetting van het CDA. Maar wij kwamen erachter dat alleen hard roepen en lawaai maken niet werkt. Humor, dat kan net zo goed effect hebben." Toen het CDA zich als oppositiepartij herkenbaar maakte door meer kritiek op Paars te leveren, volgde de kritiek dat het CDA niet met een ander plan aankwam. „Daar ben ik heel eerlijk

**Joop Wijn:**  
**'We zijn geen muurbloempje dat zit te wachten tot we worden gevraagd om mee te regeren'**



in, dat viel inderdaad niet mee", zegt partijvoorzitter Marnix van Rij. „Deze generatie heeft het oppositievoeren niet geleerd. Dat is nu anders. We hebben een eigen armoedeplan, een WAO-plan en duidelijke visies omtrent de zorgsector." In de media is daar weinig van terug te vinden. Dat geeft Marnix van Rij toe. „Het is nu vrij stil. Dat heeft te maken met de omslagtijd, alhoewel de media zich anders opstellen ten opzichte van het CDA dan vier jaar geleden. Maar onze plannen moeten scherper op het netvlies komen. Dat valt niet mee. Als oppositiepartij moet je



al drie keer zo hard lopen en bovendien hebben journalisten de neiging om snel naar de macht te lopen. Kijk maar naar de persconferenties van Wim Kok, daar komen de media wel op af."

### Compromis

De mens lijdt het meest door het lijden dat hij vreest. De lijfspreuk van Kamerlid Joop Wijn lijkt op te gaan voor de beginjaren in de oppositie. „We zijn nu minder bang en krijgen het oppositievoeren steeds beter onder de knie. Nogmaals, als regeringspartij waren we toch te vaak gericht op het compromis. Met het rapport 'nieuwe wegen, vaste waarden' en natuurlijk het verkiezingsprogramma 'Samenleven doe je niet alleen' hebben we geïnvesteerd in de inhoud. Onze inhoud. En dat is de basis waarop we nu oppositievoeren. De cultuur is meer open en meer ontspannen geworden bij het CDA. "Volgens Eimert van Middelkoop, lid van de Tweede Kamer voor de GPV-fractie, is er van die nieuwe cultuur nog geen sprake. In een artikel in NRC Handelsblad schreef hij dat het CDA een partij is, die denkt vanuit het compromis en

daardoor geen oppositie kan voeren. Hij betwijfelt de geloofwaardigheid van de volkspartij. 'Het CDA is meer dan welke partij ook de ideologische drager van het polderidee. Het heeft daarin zoveel geïnvesteerd dat het zich deels van zijn politieke zelfstandigheid heeft beroofd. Joop Wijn noemt dat pertinent onjuist. „Het CDA laat nu haar idealen zien en ten opzichte van de RPF en het GPV krijgen we een sterkere positie. Als het gaat om stemmenwinst moet de ChristenUnie juist bang zijn voor ons. We laten onze normen en waarden in de kwesties rondom de euthanasiewet en de 24-uurseconomie duidelijk naar voren komen." De jonge vertegenwoordiger van het CDA stelt dat de ChristenUnie nog het een en ander te wachten staat. „Ze krijgen nog een discussie over de inhoudelijke koers. Niet iedereen is gelukkig met de fusie. Bovendien zijn sommige politieke standpunten echt naïef te noemen. Het asielbeleid is veel te simpel en op het punt van verkeer en vervoer scoort de ChristenUnie ook niet sterk. Duurzaamheid is goed, maar het slaat bij de CU om in auto pesten." Marnix van Rij vindt dat Van Middelkoop te makkelijk praat over het verliezen van de zelfstandigheid van het CDA. „Wij hebben een totaal andere positie dan de kleine partijen, die nog nooit geregeerd hebben. Je moet immers wel compromissen sluiten om iets te bereiken."

### Idealen

De vraag rijst of het CDA dan bereid is om in 2002 weer in de regering plaats te nemen. Of heeft de partij voldoende geleerd in de oppositiejaren om ook van die kant van de tafel macht uit te oefenen? Joop Wijn: „We zijn geen muurbloempje dat zit te wachten tot we worden gevraagd. Het gaat het CDA niet om macht, maar om idealen. Die moeten we terugzien in een regering. Anders doen we niet mee. Kijk, op de punten onderwijs en gezondheidszorg heeft een kaalslag plaatsgevonden. Dan mag je niet voorzichtig worden." Het CDA doet er volgens Wim van de Camp verstandig aan om eerst rustig af te wachten. „Je hebt de keuze niet helemaal in de hand. Je moet trouwens niet vergeten dat we buiten de Tweede Kamer om op veel terreinen (gemeenten en provincies) wel regeren. We zitten nu in een andere situatie dan in 1998. We willen niet meer per se in de regering. Ook in de oppositie kun je beleid maken." „Het maakt niet zo'n verschil. In de oppositie trek je een andere jas aan." Dat concludeert Marnix van Rij. „We zijn positief. Bij de gemeenteraadsverkiezingen (ten gevolge van de herindelingen) zijn we vorig jaar overal vooruit gegaan of gelijk gebleven. Dat moet vertaald worden naar het landelijke CDA. Na vijf jaar hebben we een goede visie gevormd vanuit dé inspiratiebron. De bijbel. Regeren? Okay, maar dan moet er wel voldoende van die inspiratiebron in het akkoord zitten."

# Wandelgangennieuws



"Het slechtste wat ik vandaag heb gedaan, is luisteren naar jou", zegt het immer rustige VVD-Kamerlid Henk Kamp via zijn en mijn mobiele telefoon. "Ik zit bij Utrecht en het staat hier helemaal vast. Als dat over een kwartier nog zo is, draai ik om en bedenk je maar wat anders voor je uitzending."

In paniek is hij nog net niet, maar een beetje gespannen wel, zo lijkt het. En anders wij wel, na dit telefoontje. Het is vrijdagavond kwart voor zes, drie kwartier voor de uitzending van 2 Den Haag, de politieke rubriek van het actualiteitenprogramma 2 Vandaag. Eerder die middag, rond twee uur, hadden we Kamp gebeld. Onderzoek had uitgewezen dat allochtone mannen van veertig jaar en ouder flink vaker gebruik maken van een uitkering dan autochtone oudere mannen. En dus, zo foeterde Kamp van-

uit Overijssel, moesten de regels worden aangescherpt. Zo ging het niet langer! Na kort overleg met de eindredactie in Hilversum bellen we de Liberaal van het Jaar opnieuw. Of hij vanuit het verre Borculo naar Den Haag wil afreizen om zijn verhaal in de studio te houden. Maar nee, dat ziet Kamp niet zitten. Hij is net terug van een drukke week Den Haag en moet zijn bijdrage aan de begrotingsbehandeling van sociale zaken nog maken. "Het spijt me, ik doe het niet", zegt hij gedecideerd. We druipten af en lezen de cijfers nog eens door. Het is toch opmerkelijk.

Opnieuw Kamp gebeld. Als we nou eens een taxi voor hem regelen, van Borculo naar Den Haag, wil hij dan nog niet? Kamp zucht diep, denk drie tellen na en zegt: "Als er om half vier een taxi voor de deur

# kan veel pijn doen



staat, ben ik bereid in te stappen", en zo gebeurt het. Maar ruim twee uur later, lijkt het dus alsnog mis te gaan. We lichten de eindredactie in over de file van Kamp en besluiten alvast naar de studio te gaan, een paar honderd meter van het gebouw van de Tweede Kamer. Zeven minuten voor de start van de uitzending wandelt hij binnen. Scheldend en lachend tegelijk. Hij wordt onmiddellijk geschminkt en twee minuten voor we lucht in gaan, zit ie glimmend op z'n stoel. Niets aan de hand. Het leven van een politiek journalist is best leuk. Niet alleen omdat de politiek soms best leuk is, ook omdat het vak de gelegenheid biedt politici beter te leren kennen. Henk Kamp is een aardige man. Na de uitzending lopen we naar de McDonalds en eten een hamburger. Hij is de spanning duidelijk kwijt en beantwoordt alle vragen die we stellen. Ja, hij spreekt Frits Bolkestein nog regelmatig en hij krijgt steevast een schouderklopje van hem. En nee, staatssecretaris van Justitie zal hij nooit worden. Voor het beleid dat hij wil voeren is veel te weinig draagvlak in de Kamer.

Openhartige politici zijn in politieke uitzendingen schaars geworden. Maar buiten de uitzending om, vooral na afloop, wil het nog wel eens lukken. Dan zijn ze soms, als de spanning van het interview weg is, open over ambities, over collega's en over eigen fouten. Al blijven de meesten op hun hoede, ook in de wandelgangen. Ja hoor, zei minister Roger van Boxtel op de dag dat de op deze pagina's afgedrukte foto werd gemaakt. Bij de volgende verkiezingen, in 2002, gaat hij gewoon op de kandidatenlijst van D66

staan, ondanks het risico dat hij dan gewoon weer Kamerlid wordt in plaats van minister. "Ik zal wel moeten", zegt hij. De twee andere D66-ministers, Borst en Brinkhorst, zijn al dik in de zestig en gaan waarschijnlijk met pensioen. En het D66-smaldeel in het kabinet kan natuurlijk niet helemaal ontbreken in de campagne. De vraag of Van Boxtel de volgende vier jaar als Kamerlid ook volmaakt, wimpelt hij af. "Die vraag moet je niet stellen", zegt hij glimlachend. We weten genoeg. Soms heb je wat aan dit soort informatie, als achtergrond of als opstap naar een nieuwtje. Vaker heb je er niets aan, want ja, iets pas nieuws als het voor de camera of microfoon wordt gezegd.

Wandelgangen-nieuws is soms ook heel erg frustrerend. Neem nou het geval-Veling. Vier weken voor zijn benoeming hoorde 2 Vandaag-collega Marcel Koning van bronnen rond de Christenunie dat senator Kars Veling de nieuwe leider zou worden. Alle collega's dachten nog aan Van Dijke, maar de bron was stellig. En dus gaan we er achteraan. Slechts een kleine bevestiging scheidt ons van klein-christelijke primeur. Stad, land en vooral ook dorp bellen we af, op zoek naar de loslippige of naïeve bestuurder (of bestuurdersvrouw!) die zich iets laat ontvallen. Maar Christenunie-voorzitter Thijs van Daalen heeft de wind er flink onder. Zodra de bestuurders in het land horen waarover we bellen, is het gesprek meteen voorbij. "Voor nieuws over de nieuwe lijsttrekker moet u bij de voorzitter zijn", klinkt het in Zwolle, in Kampen, in Goes, in Amersfoort, in Utrecht en in Katwijk aan Zee. En zo wordt het wandelgangennieuwtje een flinke bron van frustratie als we een paar dagen voor de bekendmaking van de nieuwe lijsttrekker van officiële zijde te horen krijgen dat Veling het inderdaad wordt. Hadden we maar!

Thijs van den Brink is politiek redacteur van EO Radio 1 en 2 Vandaag.



**Leve de duidelijkheid!**  
**Weg met het compromis!**

In de jaren tachtig beheerste het CDA de Nederlandse politiek. De christen-democratie bloeide als nooit tevoren. Maar halfweg de jaren negentig werd de partij slachtoffer van haar eigen succes. In snel tempo volgden de drama's elkaar op. Met de verkiezingsnederlaag, die 20 van de 54 kamerzetels kostte, en het aftreden van kroonprins Elco Brinkman als partijleider als grootste dieptepunten. De arrogantie van de macht die destijds de ondergang van de partij inluidde, heeft nu plaatsgemaakt voor realiteitszin, nieuwe idealen en bescheidenheid. Aan de hand van CDA-fractievoorzitter Jaap de Hoop Scheffer kruipt het CDA langzaam naar die plek waar het zijn wil. De coalitie.

Toen het CDA na het drama van 1994 voorzichtig op zoek ging naar een opvolger voor de mislukte Elco Brinkman, zei CDA-Tweede-Kamerlid Hans Hillen in een interview met de Groene Amsterdammer dat er een partijleider moest komen met een hoge aaibaarheidsfactor.

De Hoop Scheffer lacht als hem gevraagd wordt of dat gelukt is... "Daar moet je in groeien. Het gaat in de politiek niet alleen om aaibaarheid, maar de aandacht voor de persoonlijkheid en het persoonlijke is in de afgelopen jaren behoorlijk sterker geworden. Of ik aaibaar ben zouden de mensen moeten bepalen die mij willen aaien."

**Perspex: Volgens mij bent u wel aaibaarder geworden. U kwam in het begin zo betweterig en nors over.**

De Hoop Scheffer: "Dat is een kwestie van zelfvertrouwen. Ik heb dat tijdens het laatste kerstdiner ook tegen mijn fractie gezegd; ik trad aan in een periode dat het CDA het heel moeilijk had. Het kost tijd om in zo'n partij rust en stabiliteit te krijgen. Nu de partij zover is, neemt mijn zelfvertrouwen ook toe. Eerst was ik vooral crisismanager, nu ben ik fractievoorzitter, die vooral wil opvallen door politiek inhoudelijke punten. Met andere woorden; het CDA is in goede doen en dus is zijn aanvoerder in goede doen."

**Perspex: Het oppositie voeren lijkt jullie ook**

**steeds beter af te gaan.**

De Hoop Scheffer: "Ook dat is een leerproces geweest. Wat wij geleerd hebben is dat je wanneer je oppositie voert niet alleen moet zeggen dat het kabinet het niet goed doet, maar dat je zelf ook met een tegenvoorstel moet komen. Borst maakt er een bende van in de zorg. Maar dat kan ik alleen zeggen als ik weet dat mijn fractie samen met de partij een eigen zorgnota heeft uitgebracht waarin wij onze visie op de zorg uiteen zetten. Die visie is door Sociaal Economische Raad (SER) overigens voor 80 procent overgenomen. Dat geeft een heel goed gevoel."

**Perspex: Uw partij lijkt zelfs lol te krijgen in oppositie voeren.**

De Hoop Scheffer: "Ik was onlangs op een congres van de EVP in Berlijn. Daar sprak Helmut Kohl. Een magistrale spreker. Hij zei dat we eens moeten ophouden met praten over 'Europa' met een gezicht alsof we maagkrampen hebben. Zo moeten wij ook niet oppositie voeren. Oppositie voeren is leuk!"

**Perspex: Heeft het CDA de afgelopen jaren geleerd zich kwetsbaarder op te stellen? Toen het CDA regeerde viel de term 'arrogantie van de macht' nogal eens.**

De Hoop Scheffer: "We hebben na 1994 een harde les geleerd. We zijn niet meer de automatisch meer de machtspartij. Het CDA is teruggegaan naar haar wortels. Langzamerhand hebben we op een aantal terreinen consequente en consistente ideologische

lijnen ontwikkeld, die de verantwoordelijkheid die mensen is afgenomen weer teruglegt bij de mensen zelf en de

verbanden waarin ze leven. De verantwoordelijkheid in de gezondheidszorg moet weer terug naar de cliënt en patiënt zelf. De verantwoordelijkheid op de scholen moet weer bij de docent en bij de ouders komen te liggen en niet bij een anoniem ministerie in Zoetermeer. Die ideologische lijn hebben we uitgewerkt. Dat hadden we niet gekund als we als regeringspartij bij voorbaat compromissen hadden moeten sluiten met andere partijen."

Als het CDA wel de partij van de compromissen was gebleven, had het nooit tegen de uitzending naar Eritrea durven stemmen. De fractie was tegen Nederlandse deelname aan de VN-missie op basis van het huidige mandaat. Onder leiding van de Hoop Scheffer verdedigde de partij haar standpunt tegen dat van alle andere grote partijen in. De Hoop Scheffer kreeg door zijn houding veel kritiek over

### **'Oppositie voeren is leuk!'**

**Wie was de beste politicus het afgelopen politieke jaar?**

Ik moet consistent blijven. Aan 'beste en slechtste politici' heb ik nooit meegedaan en dat doe ik dus nu ook niet. Als persoon is bisschop Muskens mij in positieve zin opgevallen.

**Wat is uw grootste zorg?**

Dat we steeds verder doorschieten naar een 'waardenloze' samenleving. Een samenleving waarin de overheid niet meer normeert, waarin waarden die mij als christen-democraat heel dierbaar zijn steeds meer verdwijnen.

**Welke internetsite bezoekt u het meest?**

Als startpagina heb ik op mijn computer [www.kranten.com](http://www.kranten.com). Verder staan er aantal nieuwssites onder mijn 'favorieten'. Van tijd tot tijd bestel ik wat via internet.

**Wat ligt er op uw nachtkastje?**

Vele kranten en tijdschriften en onvolledig en nog niet gelezen boeken van Tessa de Loo, Adriaan van Dis, W.F. Hermans en Geert Mak. Tijdens het reces liggen er ook nog politieke biografieën.

**Wat is uw grootste wens?**

Dat Afrika niet verder ten gronde gaat aan aids en oorlogen.

**Wie had de Hoge VN-Commissaris voor de vluchtelingen moeten worden?**

Ruud Lubbers en niemand anders.

**Wat doet Jaap de Hoop Scheffer over tien jaar?**

Dat weet ik echt niet. Het kan zijn dat ik nog in de politiek zit, maar het kan ook zijn dat ik weer naar het buitenland vertrek. En wellicht is er in Nederland nog een ideële organisatie die graag van mijn diensten gebruik maakt.

**Wat heeft in uw leven het meeste indruk gemaakt?**

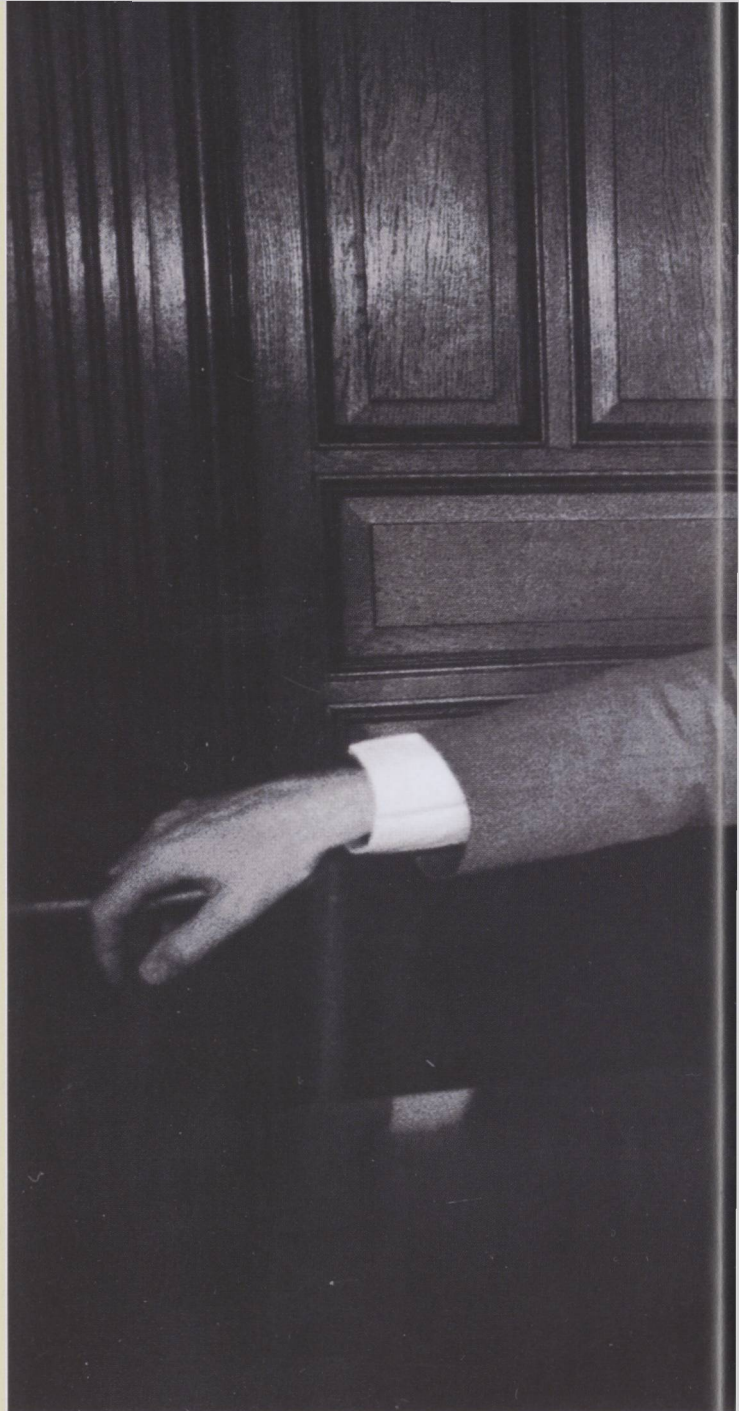
De dood van mijn vader, vorig voorjaar.

**Wat is de grootste vergissing geweest die u ooit heeft gemaakt?**

Dat zijn er talloze geweest. Ik heb heel veel vergissingen gemaakt en ik maak ze nog iedere dag.

**Wat was de tekst van het laatste SMS-berichtje dat u heeft ontvangen?**

Dat was er één van mijn oudste dochter. Die was op wintersport en had moeite met haar pinpas..... Of ze van haar vader wat geld kon lenen.



zich heen. De druk van andere partijen zou door de CDA-fractie zelfs als intimiderend zijn ervaren.

"Ik was dan ook erg kwaad dat iemand als Paul Rosenmöller, iemand uit een partij vol pacifisten, dat die het CDA de maat ging nemen over onze stellingname, reageert de Hoop Scheffer narrig. "Hij beweerde zelfs dat wij geen gevoel hebben voor arme mensen in Afrika. Ik vond dat een ondermaatse aanval van een partij die zich nota bene altijd afzijdig heeft gehouden als het gaat om dit onderwerp. Zo was ik ook erg teleurgesteld in Eimert van Middelkoop. Ik vind dat hij tijdens het debat veel te makkelijk is omgegaan. Wij hebben ondanks alle druk onze rug wel recht gehouden en daar ben ik heel trots op."

**Perspex: Het CDA is duidelijk niet meer een allemansvriendje.**

De Hoop Scheffer: "Dat klopt. Het CDA is in dit jaar voor



FOTO RUFUS

de verkiezingen een partij van helderheid. Ieder standpunt van ons moet duidelijk zijn. Ik heb liever het verwijt dat ons standpunt verkeerd is, dan dat ons standpunt niet helder is. Geen vage compromissen meer. Die les hebben wij geleerd uit het verleden."

**Perspex: Naast het Eritreadebat was er nog een debat dat er het afgelopen jaar bovenuit stak: het debat over het homohuwelijk en de adoptie door homoseksuelen. Welke van de twee was het moeilijkst?**

De Hoop Scheffer: "Het meest ingrijpende was het debat over het homohuwelijk en de homoadoptie.

### **'Van Middelkoop is tijdens het Eritreadebat veel te makkelijk omgegaan'**

Daarover is in de fractie vele uren lang gediscussieerd, waarbij uiteindelijk vier fractieleden voor het homohuwelijk hebben gestemd."

**Perspex: Dat was eindelijk weer een politiek ideologisch onderwerp.**

De Hoop Scheffer: "Wij gaan wat dat betreft ook gewoon op die lijn verder. Er is bij mensen momenteel een enorme behoefte aan waarden. Een Amerikaan schreef onlangs: 'Toen Clinton aantrad wilde men competence, now they want

values'. Dat wil de Nederlander ook. Dat congres in Berlijn werd ook gehouden onder de titel; Union of Values. Daar hebben we ons afgevraagd wat de

waarden zijn die ons binden. Ik heb ook in mijn speech gezegd dat ik niet hoop dat de Nederlandse euthanasiewetgeving maatgevend voor Europa wordt. Dat werd met luid applaus ontvangen. Men wil waarden. En ik weet zeker dat er ook binnen de fracties van de VVD en de PvdA Kamerleden zijn die bijvoorbeeld een behoorlijk debat rond de euthanasiewet enorm hebben gemist. Daar is alleen niets van naar buiten gekomen."

### 'Now they want values'

In maart is Jaap de Hoop Scheffer al weer vier jaar fractievoorzitter van het CDA. Net nu hij zich als aanvoerder van de partij als een vis in het water begint te voelen, verschijnt er in Vrij Nederland een interview met de partijvoorzitter Marnix van Rij. In niet misverstane bewoordingen geeft hij aan dat De Hoop Scheffer nog één keer de kar mag trekken, maar dat het dan tijd is voor iemand anders. De Hoop Scheffer reageert geprikkeld als het onderwerp ter sprake komt: "Ik ben het daar absoluut niet mee eens. Ik begreep er ook niets van. Dat weet hij ook. Niemand kan over mij roepen nou gaat hij rechts of links."

### Perspex: Zou van Rij bang zijn voor het Lubbers-effect?

De Hoop Scheffer: "Die angst bestaat binnen de partij natuurlijk wel. Het is daarom ook zo dat naarmate iemand er langer zit de argumenten om te blijven zitten steeds sterker moeten worden. We hanteren als partij de twaalfjaarstermijn. Niet als een valbijl, maar de argumenten om na twaalf jaar door te gaan moeten wel heel erg sterk zijn."

### Perspex: Als we het toch over de toekomst hebben. Hoeveel heeft het CDA ervoor over om straks mee te regeren?

De Hoop Scheffer: "Ononderhandelbare strijdpunten zijn er niet. Maar we kunnen nu echt nog niet zeggen met welke partijen we het wel en met welke we het niet eens



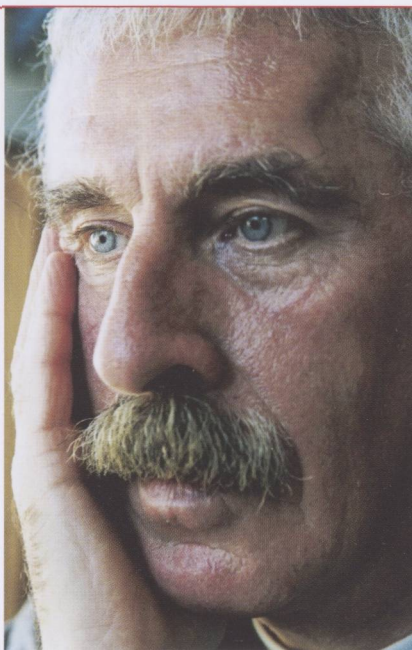
'Niema

## Column

Het ligt voor de hand dat men zich bij de ChristenUnie interesseert voor het CDA: Hoe is uit de toch aanzienlijk verschillende partners als ARP, CHU en KVP de eenheidsworst CDA ontstaan?

Je moet natuurlijk altijd uitkijken met wat je meent te herinneren, maar volgens mij hebben mijn gedachte ARP-kennissen zich tot de laatst mogelijke snik mannenbroederhaftig verzet tegen het opgaan van de het sonore psalmgezing in de hoempapamuziek van het Limburgse. Want iedereen kon natuurlijk begrijpen dat in het vervolg de echte principes van wie dan ook zouden sneuvelen voor het compromis. Eigenlijks is het zo ook wel met GroenLinks gegaan, maar dat is weer een heel ander verhaal.

Het is tragisch, voor mij althans, dat de fusiemegalomanie van het laatste stukje van de vorige eeuw heeft geleid tot deze onomkeerbare en volgens ieder 'verstandig' mens noodzakelijke processen, al of niet begeleid door twee wangedochten: procesmanagers



### Denkend aan het CDA...

en mannetjesmakers. Onder de slachtoffers tellen we de winkelier op de hoek, het kleine gezellige schooltje, de christelijke zaterdagmiddagclub, de gemiddelde Nederlandse boer en dus ook de principes in de politiek en zeker de opmerkelijke politicus. Dat heet dan: geen grote verhalen meer, maar no-nonsense.

Terugkerend naar het CDA. Nog voor 'Paars', dat natuurlijk veel beter 'grijs' kan heten, het absolute wereldrecord saaiheid probeerde te vestigen onder leiding van Wim Kok, had het CDA de tot dan toe beste prestatie geleverd. Om een bekende regel te verbasteren: denkend aan het CDA zie ik onnoemelijk saai mensen in driedelige pakken (aan welke partij doet dat ook al weer denken?) oninteressante

betogen afsteken. Iedereen zal moeten toegeven dat bij principepartijen als ARP, PSP of CPN kleurrijke figu-





## an over mij roepen nou gaat mij rechts of links'

ren rondliepen. Maar sinds de Brutusachtige moord op Aantjes is het duidelijk dat de oude KVP-regenten hun slag hebben geslagen en eindelijk de Gorumse martelaren hebben gewroken. Met hun vaagheid kon je wachten op kreten als: 'een ieder die onze doelstelling (welke? regeren?) steunt is welkom, dus ook bijvoorbeeld moslims.' Veel politieke debatten in de Kamer zijn dan ook alleen nog van belang als snelwerkend slaapmiddel. En dan maar klagen dat de belangstelling voor de politiek terugloopt. Nu zal men zich wellicht afvragen wat ik dan voor de ChristenUnie in het verschiet zie. Wel, na afloop van het schaken op de club discussieer ik nog wel eens met een zogenaamde veront-ruste onvergetelijke synodale broeder. Het kan gaan over BSE, boefje Zorro, de voordelen van het rokeren of gereformeerde principes. Wanneer de macht vordert en de wijsheid uit de kan komt heft hij de vinger en zegt: 'Bij jullie komt het ook allemaal, alleen 20 jaar later'. Als we niet uitkijken ben ik bang dat hij gelijk krijgt.

B.H. Wilders

## 'Kritiek van Rouvoet is onterecht'

**André Rouvoet van de ChristenUnie suggereert verderop in Perspex dat het CDA eerst kijkt wat er onder de mensen leeft en dan een verkiezingsprogramma maakt. Terwijl de ChristenUnie volgens hem eerst een verkiezingsprogramma maakt waarop mensen dan kunnen stemmen.**

**De Hoop Scheffer is het daar niet mee eens.**

"Hij slaat de plank mis. Wij geven een aanzet tot ons verkiezingsprogramma door tien focusgroepen in te zetten over allerlei beleidsterreinen. In die groepen mogen mensen hun ideeën aanleveren. Dan is er een programteam dat op basis van onze uitgangspunten en die ideeën een programma gaat schrijven. Een politicus die zegt dat er voor een standpunt geen draagvlak is, houdt zichzelf voor de gek. Het is de taak van een politicus om draagvlak te creëren. Ik geloof overigens dat de partij na de moeilijke jaren die we gehad hebben minder pragmatisch is geworden. We zijn veel minder gericht op het ingebakken compromis. De kritiek van Rouvoet is wat dat betreft achterhaald en onterecht. Wat mij opvalt in het stemgedrag van de ChristenUnie is dat de partij heel vaak de kant kiest van de PvdA, GroenLinks en SP. Op die momenten vertonen het CDA en de SGP hetzelfde stemgedrag, maar wijkt de ChristenUnie uit naar links. Dat vind ik wel eens vreemd, maar erg druk maak ik me daar verder niet over. Laten we niet vergeten dat we nog altijd een aantal maatjes groter zijn dan de ChristenUnie. Al heeft Leen van Dijke meerdere malen geroepen dat hij ons heel wat zetels zou afsnoepen..."

zijn. We sluiten niemand bij voorbaat uit. Ik ben wat dat betreft reuze benieuwd hoe de ChristenUnie zich gaat opstellen. Ik sluit zeker niet uit dat de ChristenUnie straks ook wordt gevraagd om rond de tafel te gaan zitten met regeringspartijen. Dan wordt het ook voor de ChristenUnie: 'helpers weg, laatste ronde'. Dan kun je je nergens meer achter verschuilen, dan moet je echte keuzes maken."

# Kars Veling:

**“Ik wil niet dat men mij afscheept met respect en vervolgens doet alsof ik geen inhoudelijke inbreng in het debat heb”**



FOTO RUFUS

**"Gisteren was ik 9 horizontaal in de Volkskrant." Enthousiasme over zijn nieuwe rol ontbreekt niet bij Kars Veling. Een bevlogen politicus die graag het debat opzoekt. Maar die misschien ook te genuanceerd is voor het snelle debat van de Tweede Kamer. Ziet Veling kans om als christen en politicus stand te houden in een debat dat wordt gedomineerd door postmoderne vrijblijvendheid? "Mensen denken vaak dat tolerantie makkelijk is. Dat is een misverstand. Ze verwarren het met onverschilligheid."**



Veling wil niet functioneren in een partij die bijna alleen media-aandacht krijgt wanneer stokpaardjes als euthanasie, huwelijk of abortus bereden moeten worden. "Ik heb van af het eerste begin van de publiciteit geprobeerd me te ontworstelen aan die eenzijdigheid. Natuurlijk zijn die punten voor ons belangrijk, en ik wil er best over spreken. Maar ik wil niet een interview geven of met mensen spreken over de Christenunie, wanneer ik niet naast die zaken ook breder perspectief kan schetsen."

Concreet betekent dat dat Veling ook een sterke visie heeft op maatschappelijke problemen. De zorg bijvoorbeeld. Veling vindt het dwaas om de gezondheidszorg uit de sfeer van economische bedrijvigheid te halen. Voor betere kwaliteit mag ook best betaald worden. "Als je in willekeurig welke bedrijfstak omzetgroei ziet, of dat nou de detailhandel voor Sinterklaas of in de reiswereld, dan vindt iedereen dat prachtig. Maar als er een grotere omzet is in zorg, dan wordt alleen maar gesproken over meer kosten. Terwijl je zou moeten vragen: wat is het mensen waard, hoe financieren we dat? Ik vind dat een samenleving het aan zichzelf verplicht is, en ook jegens God, om mensen die zorg behoeven die zorg ook te geven. Het is echt gênant dat een samenleving die blijkbaar zo veel kan consumeren niet in staat is om de zorg te geven die mensen behoeven."

### **Regeren**

Regeringsverantwoordelijkheid, een coalitie met de Christenunie als derde partij. Het zijn dingen waar Veling niet voor wegloupt, maar voorlopig wil hij zich er niet mee bezighouden.

"Als je een Christenunie-lijst voor de eerste keer presenteert, dan is het niet verstandig om je te laten afleiden van de inhoud door discussie over 'wie met wie, ben je daar aan toe, en onder welke voorwaarden dan?' De Christenunie gaat dat niet uit de weg, ik acht het ook niet uitgesloten dat er een moment komt dat we betrokken worden bij onderhandelingen over een coalitie, maar ik ga er vanuit dat dat in de komende ronde niet aan de orde is. Mocht dat wel zo blijken, dan is het leuk, maar in de campagne gaan we het niet voeden."

"Laten we, nu we de erfenis van het geschieden optrekken achter ons hebben gelaten, voluit gaan voor een samenleving waarvan we zo helder zien dat die op een verkeerd spoor zit, dat dingen verwaarloosd zijn. Ik merk dat die boodschap een zekere weerklank vindt. Mensen die christelijke politiek niet echt hoog op hun lijstje hebben staan denken toch: Hé, hier gebeurt iets. Je merkt het aan journalisten, het hoeven geen geestverwanten te zijn, ze hoeven er nog niet eens op te stemmen, maar over het algemeen is het idee: er gebeurt toch iets interessants in Nederland."

Dat betekent ook dat mensen kritischer naar de Christenunie kijken. "Maar dat is ook een teken dat ze je serieus nemen. Voor ons is het de opgave en de uitda-

ging om duidelijk te maken dat er een consistente visie is waar het een en het ander bij elkaar hoort. De publieke ruimte is niet maar een kwestie van belangen, treinen die op tijd rijden, of wachtlijsten die iets langer zijn, maar ook van zorg voor menselijk leven, het respecteren van ordeningen in de vorm van het huwelijk, die normatieve waarden hebben."

### Hoogmoed

Een samenhangende visie op de samenleving wordt dus tegenover pragmatisme gezet. "Ik ben er van overtuigd dat we een geweldig sterk verhaal hebben." Veling ziet zich gesteund door een rapport van Donner, die als lid van de WRR een rapport schreef: "Juist in tijden dat het rustig is, wordt het tijd om de publieke zaak te onderhouden." Veling ziet dat ook zo. Hij vergelijkt het met een studentenhuus: "Iedereen heeft zijn eigen kamer, en daar heeft 'ie zijn zaakjes wel op orde, maar kom maar eens in de gemeenschappelijke keuken. Dus als iedereen het goed heeft, een goed inkomen, vakantie, etc., dan hebben we met elkaar de neiging om de publieke zaken te verwaarlozen. Overzien we het allemaal

nog wel? Donners rapport heeft heel weinig aandacht gehad. Ik heb er in de Eerste Kamer uit geciteerd, maar niemand kende het. Mooi als je zo iemand als getuige kunt roepen, en je merkt dat het in de samenleving weerklank vindt. Als je de publieke ruimte verwaarloost is dat in de eerste fase alleen maar een probleem voor degenen die daar rechtsreeks van afhankelijk zijn. Met uitkeringen bijvoorbeeld, of mensen die chronisch ziek zijn, of mensen die slachtoffer zijn van geweld. Die stuiten daar direct op. Maar gaandeweg is er een steeds groter deel van de samenleving dat daarop stuit. Je kunt het goed voor elkaar hebben, maar als je wel voor een operatie heel lang wachten moet, of je staat in de file en als alternatief kun je staan in de trein of wachten op een station, dan denk ik: ja, dat was de bedoeling niet.

We hebben een tijd gedacht dat de samenleving maakbaar was, maar het lijkt er op dat mensen steeds denken dat je jezelf helemaal beheersen kan. Dat je op een beschikkende manier om kan gaan met menselijk leven, en met de natuur en milieu ook. Die hoogmoed hebben we voor de maatschappij een

# Haagse bluf

Samenstelling Roelof Bosma

### Annemarie Jorritsma, minister van Economische Zaken over haar begintijd in Den Haag:

'Ik was een totale onbenul. Ik kwam Lubbers tegen op de trap. Oooh Ruud Lubbers! Die kende ik van televisie! Zó groen en onbeholpen zijn weinig Kamerleden binnengekomen, hoor. Aan de andere kant: als ik had geweten wat deze baan inhield, had ik 't misschien nooit gedurfd. In de fractie was ik overal inzetbaar, want ik wist van niks. Ik koos voor Verkeer en Waterstaat. Omdat ik als oud-reisleidster wel iets van bussen wist.'

### Annemarie Jorritsma is ervan overtuigd dat Paars-III er komt:

'Als ik naar het CDA kijk, zie ik alleen maar worstelingen. Het loopt niet in die partij. Jaap de Hoop Scheffer mist de authenticiteit van een politiek leider. En dus



**'Als ik naar het CDA kijk, zie ik alleen maar worstelingen'**

is de kans buitengewoon groot dat Paars zichzelf opvolgt.'

### Minister Tineke Netelenbos over haar partij, de PvdA:

'De PvdA behoort een verbintenis van gelijkgezinden te zijn. Vroeger was er een familiegevoel. Er waren zangverenigingen, voorleesgroepen. Je kon in de PvdA zelfs een echtgenoot of echtgenote vinden. Dat familiegevoel is in de jaren tachtig en negentig verloren gegaan. Zelfs in het contact tussen PvdA-bewindslieden en kamerfractie is het bindende element geen vanzelfsprekendheid meer. Ook hier is individualisme de drijvende kracht. (...) Ik

vind dat de partij veel meer de cocon zou moeten zijn, waarin je je zonodig even kunt terugtrekken.

beetje afgelegd, maar moeten we nog afleren wat betreft ethische discussies in de medisch biologische sfeer.

Bijna niemand zit te wachten op een tweede GroenLinks overgoten met een christelijk sausje. Toch wordt Christenunie vaak in de linkse hoek gezet. Veling: "We zijn niet zomaar een linkse partij, omdat we nooit in de socialistische gedachten-gang hebben meegewild dat de staat de zakjes moet gaan regelen voor burgers. Ik vind het minstens zo belangrijk dat de burgers zelf verder kijken dan hun eigen directe belang. Dus een sterke overheid, verantwoordelijk, dienaars van God, maar tegelijk een samenleving waarin de mensen ook zelf hun verantwoordelijkheid durven nemen. Dat betekent dat we niet makkelijk in dat schema links of rechts te vatten zijn."

Conservatief dan. De laatste tijd gaan er stemmen op- onder andere van de Leidse rechtsfilosoof Kin-neging- die vermoeden dat een brede conservatieve partij wel 15 zetels zou kunnen halen.

Veling: "Het is een frisse wind uit conservatieve hoek. Ik zou geen lid worden van een conservatieve partij. Die conservatieven zijn horizontalistischer. Een conservatief kan zijn standpunt alleen maar legitimeren vanuit het verleden. Respect voor tradities. Dat vind ik net even te weinig. Groen van Prinsterer heeft altijd onderscheid gemaakt tussen contrarevo-lutionairen en antirevolutionairen. Dat is in dit geval een goed onderscheid. De conservatieven zeggen: er is geschied, dat is maatgevend. Maar voor Groen was het: er staat geschreven, er is geschied. Het bekende adagium. Daarmee bedoelde hij dat het niet vanzelfsprekend is dat vroeger beter is. Ik wil vanuit norma-tief gezichtspunt kijken welke dingen gehandhaafd moeten worden. Je kunt de geschiedenis niet zonder meer normatief maken.

Daarnaast vind ik de visie van de conservatieven op de overheid niet goed. Ze leggen heel sterk de nadruk op de samenleving zelf, en dat maakt hen kwetsbaar voor het verwaarlozen van de taak van de overheid. Ik vind dat de overheid juist weer een sterkere rol in moet spelen bij nieuwe bedreigingen, zoals milieu. Een goed voorbeeld: Toen er vroeger

De partij moet voor je zorgen als het buiten guur wordt. CDA en VVD gaan ook niet zachtzinnig met de eigen mensen om, maar in de strijdcultuur van de PvdA zit hardheid als het erom gaat mensen de maat te nemen.'

**SP-leider Jan Marijnissen vindt werken in Den Haag vaak deprimerend:**

'Soms denk ik: wat doe ik hier nog? Een halfjaar geleden heb ik er ernstig over gedacht op te stappen. Er groeide twijfel of ik nog wel bij de tijdsgeest paste. En of een ander niet beter de partij zou leiden. Zes jaar Den Haag: ik kan niet zeggen dat het inspire-rende jaren zijn geweest. Ik kan er geen mooie verhalen over ophangen.'

**Jan Marijnissen over Wim Kok:**

'Er is geen grote geest meer die over de minister-president hangt. Ergo: hij is boven de kritiek gaan staan. Het weerwoord maakt

hem kribbig. Hij accepteert dat de gelijkwaardigheid van mensen allang geen vanzelfsprekendheid meer is. Tien jaar geleden schrok Kok zich ook het leplazarus als hij iemand uit de vuilnis-bak zag vreten. Nu hoort het erbij, denkt ook hij.'

**'Het Orakel' Hans Wiegel over Tweede-Kamerleden:**

'Kamerleden willen tegenwoor-dig over van alles en nog wat meeregeren. Vroeger zaten de ministers zes keer per jaar in de Tweede Kamer, nu zitten ze er twee of drie dagen in de week. En waarvoor? Voor een AO! Dat is een Algemeen Overleg, heb ik me laten uitleggen. Daar wordt dan ook nog een verslag van gemaakt, waar vervolgens nie-mand meer naar kijkt. Wat voeg het toe? Het is bureaucratie, en dat komt omdat de staf veel te groot is. Vroeger had je als kamerlid geen medewerkers, moest je zelf wetsontwerpen

lezen, speeches maken en vragen verzinnen. Dus werden er ook niet zoveel vragen gesteld.'

( bronnen: Volkskrant Magazine, AD Magazine Elsevier)

nog weinig centraal gezag was, hadden de steden elk hun eigen beleid. Ze hadden de neiging om soms zwervers buiten de eigen muren te houden. Totdat er een gezamenlijk belang werd ontdekt en de steden een tehuis gingen openen om hen onderdak te bieden. Met nieuwe bedreigingen, bijvoorbeeld om het gebied van milieu, kan het van belang zijn om een beetje tegen de mode in dingen te doen die op lange termijn voor het geheel beter zijn.”

### Tolerantie

Mooie ideeën, maar het is de vraag of je als christen in het debat nog wel voor vol wordt aangezien. Oudfractieleider Schutte zei bij zijn afscheid dat hij wel eens het gevoel had ‘uit het debat getolereerd te worden.’ Tolerantie kan doorslaan, vindt Veling. “Mensen denken vaak dat tolerantie makkelijk is. Maar dan verwarren ze tolerantie met onverschilligheid. Dan is tolerantie hetzelfde als relativisme. Geen wonder dat het dan makkelijk is. Dan mag iedereen er zijn als hij ook meerelativeert en zegt: wat maakt het ook uit. Tolerantie is nou juist ruimte laten voor mensen met wie je het echt oneens bent. Dus het is nooit een makkelijk begrip. Als het zo makkelijk is heb je het woord niet nodig. Tolerantie is pas spannend als je te maken krijgt met iemand met wie je echt verschilt van mening. Tolerantie is geen makkelijk begrip, dat is een misverstand.”

“Mensen hebben de neiging om je eerst te respecte-

ren en daarna te negeren. Ik heb dat een paar keer gezegd, maar nu ben ik daar optimistischer over. Ik denk dat we niet te klagerig moeten doen. Ik denk dat als je je argumenten goed kiest en overtuigend bent, dan kun je die twee woorden: het geloofsuitgangspunt en de inhoudelijke argumentatie wel zo presenteren dat je als gesprekspartner interessant bent en blijft. Ik hoop ook in de Tweede Kamer. Kijk, daar is het natuurlijk lastig om- als je weet dat er toch wel een meerderheid voor het een of ander is- een debat nog echt te voeren. Een debat kan dan echt bij voorbaat doodgeslagen zijn. Misschien is het nog wel interessant te krijgen ondanks dat het niet altijd oplevert wat je wil. Dat hangt af van hoe open de Kamer opereert, hoe sterk het dualisme in de werkelijkheid een praktijk is. Het hangt niet alleen af van de kwaliteit van het debat, maar ook van coalitieafspraken en dergelijke.”

Veling vindt dat de christelijke boodschap alleen gebruikt kan worden als je die via jezelf in het debat brengt. “Wat nooit werkt is: als je de indruk wekt alsof je iets uit de Bijbel haalt, en dat breng je als het ware langs jezelf heen in het debat, en je zegt: wilt u daar maar naar luisteren? Dat komt niet over. Dan zegt men: Hoezo? Wat heb ik daar voor boodschap aan? Ik zeg: of je me er nou in volgt of niet, ik luister naar de Bijbel. Waarom? Omdat ik daarin lees hoe de God van hemel en aarde het bedoelt met de wereld.

## Column

Het kenmerkende van borrelpraat is dat daarbij niet altijd de meest diepgravende thema's centraal staan. Borrelpraat heeft een hoog vluchtigheidkarakter, waarmee ik bedoel te schrijven dat de inhoud van het gesprek snel weer vergeeten wordt.

Laatst was ik echter op een borrel, kwam in gesprek met één der borrelgenoten en we staken af naar de diepte. Zijn vrouw en hij hadden samen een eigen kind gekregen (misschien zei hij genomen, maar dat weet ik met onvoldoende zekerheid om het stellig te kunnen beweren) en vervolgens nog een kind vanuit een vergelegen land geadopteerd. Toen ik aangaf dat ik dat respectabel vond, gaf hij echter aan dat er niets respectabels aan was. Er was geen sprake van een vleugje idealisme. Nee, de reden dat zijn vrouw en hij dat gedaan hadden was puur egoïsme. Egoïsme was zijns inziens een goede drijfveer in het leven en als iedereen maar voldoende egoïstisch was,



## Naastenliefde, bro

dan zou de mensheid vanzelf gelukkig worden, zo gaf hij aan. Het is als mens het beste om gewoon toe te geven dat je egoïst bent en van daaruit verder te handelen.

Voordat ik het gesprek verwerkt had, was ik er een paar dagen mee bezig. Misschien was die man wel goudeerlijk en liegt de rest der mensheid. Misschien doet iedereen wel alles uit egoïsme en had hij dat juist heel goed begrepen, zo vreesde ik in donkere momenten.

Een paar weken later gebeurde de ramp in café 't Hemeltje in Volendam. De hemel werd een hel, zo was allerwegen te lezen en te horen, maar één jongen heeft mij geleerd dat egoïsme niet altijd een goede drijfveer is en

dat er hogere waarden zijn. Die jongen leeft helaas niet meer, hij is slachtoffer geworden van zijn gebrek aan egoïsme. Nadat hij al vele mensen gered had, zei Jan Veerman, de uitbater van het café, tegen hem dat hij zichzelf moest laten behandelen door de hulpverleners, doch hij weigerde en ging verder met zijn missie, het redden van anderen. Tegen een ramp is egoïsme niet bestand. Bij een ramp zijn

Daardoor laat ik mij opscherpen. Daardoor heb ik beter nog dan voorheen gezien hoe het zit. Ik heb gezegd: mogelijk heb je geen boodschap aan de herkomst van mijn ideeën. Maar overweeg wel de uitkomst van mijn ideeën. Dan ga je dus niet vanuit een norm, buiten jezelf om, zeggen: luister daar naar. Je zegt: ik heb denk ik goede redenen om er naar te luisteren, want het is de God die deze wereld gemaakt heeft en ik heb me daarvan laten overtuigen. En ik heb er ook iets van gesnapt. Laten we het dan toch eens over het homohuwelijk hebben. Want daar zijn toch bezwaren tegen. En als je mij niet volgt in mijn willen luisteren naar de Bijbel, dan ga ik mezelf niet in de weg zitten. Dan gaan we praten over wat het huwelijk eigenlijk voor functie heeft, wat het eigenlijk is, en hoe de geschiedenis ervan is. Wat voor risico's loop je als je het huwelijk gaat verwarren met allerlei andere vormen van verbintenissen van mensen. Welke consequentie heeft dat voor de samenleving en het opvoeden van nieuwe generaties. Dan is dat niet een verzekerde uitkomst van het debat, maar ik heb mijn gesprekspartner wel de vluchtweg afgesneden wanneer hij zegt: ik hoef naar jou niet te luisteren, want ik heb aan die God waar jij het over hebt geen boodschap."

Veling gaat het debat aan met twee woorden. "Waar ik mijn ideeën vandaan heb en wat ik vanuit die bron te beweren heb. Als iemand naar het één niet luisteren wil spreek ik altijd nog het andere.

Maar voortdurend allebei. Ik ga niet op een soort pragmatische toer en ik laat dat eerste woord maar bij voorbaat weg. Ik wil niet toestaan dat men me afscheept met respect en vervolgens doet alsof ik geen inhoudelijke inbreng in het debat heb. Ik hoop dat anderen ook vanuit een doordachte overtuiging opereren. Anders zullen we ze daartoe wel dwingen, om daar voor uit te komen."

Veling waakt er voor niet direct enthousiast te worden als bijvoorbeeld normen en waarden in het debat opduiken. "Ritzen begon eens over waarden en normen in de school. Toen zei ik: ik weet eigenlijk helemaal niet of ik u en de zaak een dienst bewijs door adhesie te betuigen. Want dan zou het naar de kleine christelijke partijen toegetrokken kunnen worden en dat zou anderen juist kunnen afschrikken. Daar moet je je ook van bewust zijn. Je moet in het debat die woorden zeggen die effect sorteren. Het gaat in de politiek niet alleen om mooie woorden en zuivere beginselen, maar het gaat om de samenleving waar je je sterk voor wilt maken en dus ook om de uitkomst, de meerderheid, de macht. Daar moet je niet voor wegdraaien."

## Broederschap of egoïsme?

andere waarden nodig, en die had deze jongen klaarblijkelijk. Of zou toch egoïsme de drijfveer geweest zijn? Wilde hij later de held uit kunnen hangen, zo vroeg ik mij af toen ik de borrelpraat combineerde met Volendam.

Hoewel ik uiteraard niet in het hart van de aan zijn reddingswerk overleden jongen kan kijken, ben ik ervan overtuigd dat zijn optreden de egoïsmetheorie gelogenstraft heeft. Als het hem slechts om eer en roem gegaan had, dan had hij na het redden van tien jongeren kunnen stoppen... Jezus wijst andere motieven aan bij een mensenredder die aan zijn reddingswerk ten onder gaat: "Niemand heeft meerder liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor zijne vrienden."

Dat het Bijbelse ideaal van naastenliefde bij veel mensen niet langer centraal staat, moge sinds de Franse Revolutie steeds duidelijker geworden zijn. Dat het vervangende ideaal - broederschap - ook lijkt af te sterven is ernstig zorgbarend.

Jezus vroeg zich af of Hij nog geloof zou vinden op de aarde als Hij terugkomt. Een bijna net zo spannende vraag is of Hij nog liefde zal vinden als Hij terugkomt. Zonder liefde wordt het ijskoud op aarde. Als egoïsme het uitgangspunt op aarde wordt, dan wordt de aarde een hel.

Ondertussen is het - ook als christenen - wel goed om te

bedenken waarom wij dingen doen en waarom wij bijvoorbeeld geloven. In hoeverre draait veel van ons handelen ook niet om onszelf en geloven we omdat we er beter van worden. Juist bij geloven is dat laatste best eng. Toegegeven zij dat Jezus het heil heel laag aangeboden heeft, als het ware voor heilsegoïsten. Als je gelooft, zul je niet verloren gaan. Maar dat mag er niet toe leiden dat christenen in dat egoïsme blijven steken.

Daar is geloof te heilig voor. Wordt het ook niet onder ons een trend: een dienst/lied/gezang moet leuk zijn, moet je aanspreken, je moet er iets aan gehad hebben... Zou Godsdienst hierom draaien of is dit meer een vorm van religie? Ook bij politici betwijfel ik wel eens hun motieven. Zitten zij er om het volk te vertegenwoordigen en hun idealen uit te dragen of zitten ze er om zichzelf te horen, de coalitie in het zadel te houden (of juist niet) en een goede carrière-stap te doen. Te veel signalen zijn er om het laatste te ontdekken.

Wat rest ons te doen: de Heere God liefhebben boven alles en de naaste als onszelf, blind voor de uitkomst, met de ogen open naar de Heere Jezus die eraan gestorven is en ondertussen het Messiaanse handelen van die ene jongen uit Volendam voor ogen houdend.

Mr. C.M. Verkade

Arial 12

To: Perspex  
 Cc: a.rouvoet@tk.parlement.nl  
 Subject: Het CDA



## Voorkeuren

In deze rubriek komt in elke editie van Perspex een volksvertegenwoordiger aan het woord om kort en helder zijn of haar mening te geven over een zelfgekozen onderwerp. André Rouvoet heeft gekozen - noem het toevallig - voor het CDA en zijn standpunt in de euthanasiekwestie. CDA-voorzitter Marnix van Rij mobiliseerde kerken, zorginstellingen, artsen en verpleegkundigen om de Eerste Kamer te bewegen tegen het wetsvoorstel te stemmen. Van Rij riep voor zijn actie de hulp in van onder andere de ChristenUnie, maar Rouvoet aarzelde om mee te doen aan de actie.



### Waarom zou u niet meedoen aan een actie die de wet op euthanasie moet tegenhouden?

"Al of niet meedoen is een beslissing die het Uniebestuur moest nemen. Maar ikzelf stond niet te trappelen om me achter het CDA te scharen in deze actie. Toen ik als woordvoerder voor de ChristenUnie dit debat voerde, heb ik het CDA maar half als bondgenoot ervaren. De ChristenUnie en SGP waren beide ondubbelzinnig tegen. Ik heb ons verzet als veel dieper en meer voluit ervaren dan dat van het CDA. Dat komt omdat het CDA de huidige praktijk zelf heeft geschapen (dus de situatie zoals die is nog voordat de nieuwe wet is aangenomen, SS), met de CDA'er Hirsch-Ballin in het derde kabinet Lubbers als minister van Justitie.

Daarnaast staat het CDA nog altijd achter de huidige regeling van de euthanasiepraktijk. En die regeling is in feite al legalisering van de euthanasiepraktijk. In het debat werd op een gegeven moment aan CDA-woordvoerder mevrouw Ross-Van Dorp gevraagd: 'Is het CDA nou tegen euthanasie?' 'Welnee, helemaal niet, hoe komt u erbij', zei ze toen. Dan merk je toch dat ChristenUnie en SGP principiëler zijn. Als dan blijkt dat het CDA opeens zegt dat met dit wetsvoorstel morele grenzen worden overschreden, terwijl het echte verzet bij de ChristenUnie en de SGP vandaan komt, dan aarzel ik inderdaad om mee te doen."

### Dus eigenlijk is de actie een hol gebaar van het CDA.

"Dat weet ik niet. Wat ik wel weet, is dat als het CDA zich eerder zich op principiële redenen had uitgesproken tegen de aanvaarding en legalisering van euthanasie, het meer respect had gekregen. Dan had ik gezegd: 'Welkom in de strijd'.

Mijn grootste kritiek op het CDA is dat ze bij monde van De Hoop Scheffer en Van Rij roepen dat ze morele dimensies missen bij het paarse kabinet, maar zelf laten ze kansen liggen. Voorbeeld daarvan is de opheffing van het bordeelverbod. Toen ik sprak over de onderliggende morele vragen rondom seksualiteit en overheidsverantwoordelijkheid werd ik kritisch te woord gestaan door CDA-collega Biesheuvel. Wie ik dacht te zijn dat ik anderen de maat nam. Zelf was hij voor afschaffing van het verbod. Het CDA was volgens hem voorstander van legalisering van bordelen, maar stemde uiteindelijk om andere redenen tegen het wetsvoorstel. En in het debat over het homohuwelijk heb ik mevrouw Ross-Van Dorp niet één bijbels argument horen noemen. Het CDA sprak zelfs over gelijkwaardigheid tussen homo- en heterorelaties."

### Wat is de oorzaak van die spagaat bij het CDA?

"Het CDA wil een volkspartij zijn, en wil vooral niemand van zich vervreemden. Het gevaar daarvan is dat je geen keuzes durft te maken en dat je profiel vervaagt. Dat kan zelfs doorwerken in je verkiezingsprogramma.

Kijk, er zijn twee manieren om politiek te bedrijven. De ene is dat je zegt 'dit vinden wij, als u dat ook vindt, stem dan op ons'; de andere manier is dat je zegt 'wat vindt u?' dan zetten we dat in ons programma en hopen dat u op ons stemt'. Meer algemeen vind ik het een slechte ontwikkeling dat partijen in toenemende mate hun verkiezingsprogramma's toeschrijven naar partijen waarmee ze willen regeren. Dat zie je ook bij het CDA: politieke compromissen uit de periode dat men met de PvdA regeerde zijn verheven tot eigen standpunten. Terwijl je in een verkiezingsprogramma natuurlijk juist moet opschrijven wat je zélf vindt. Dat er in een coalitie compromissen worden gesloten is niet erg, maar je moet je eigen politieke uitgangspunten en doelstellingen daar natuurlijk niet aanpassen."

### Maakt het CDA kans met zijn actie in de Eerste Kamer?

"Het regeerakkoord heeft voor de fracties in de Eerste Kamer minder politieke binding. Met name bij de VVD en PvdA kan dat verschil uitmaken. Ook hoop ik dat de senatoren meer oog hebben voor de juridische bezwaren die aan het wetsvoorstel kleven. In de Tweede Kamer was dat helaas niet het geval. Ik geef de actie daarom wel degelijk een kans."

Dit gesprek vond plaats voordat de actie van het CDA was afgerond. Vandaar de inschatting van Rouvoet bij de laatste vraag.

Samenstelling Siebe Sietsma



## Exploring is how each new adventure begins

Een tijdje geleden werd ik opgebeld door iemand van Barend & Witteman (B&W) Café. De meeste van jullie zullen dit bekende VARA praatprogramma wel kennen. Ze wilden een uitzending vullen met een gesprek over de vraag waarom politieke partijen zoveel moeite hebben hun leden vast te houden en over hoe dat zit bij de jongerenorganisaties. Ze hadden gehoord dat het goed ging met Perspectief, en vandaar dat ze mij vroegen dat succes te komen toelichten. Bescheidenheid siert ons natuurlijk, en bescheiden zijn we ook in onze groei. Maar, zo had ik net een aantal dagen eerder in een voorzittersoverleg ontdekt, veel andere politieke jongerenorganisaties doen het wat ledenaanwinst betreft slechter. We hadden eens met elkaar zitten analyseren waarom, maar ook nagedacht over de vraag: wat werkt wel goed? Dat verhaal had ik mogen vertellen in B&W Café, ware het niet dat men niet tijdig de juiste mensen om tafel kon krijgen. Op het moment van dit schrijven is het dus helaas nog niet doorgegaan.

### Aan de weg timmeren

Wat maakt nu dat een jongerenorganisatie groeit? Zonder uitputtend te zijn wil ik een aantal zaken noemen. In de eerste plaats is een goed promotieteam goud waard. En zo'n team hebben we. Ik wil jullie de opmerking van de ChristenUnie partijvoorzitter Thijs van Daalen niet onthouden toen hij op een groot evenement getuige was van het standwerk: er was een heel goede sfeer en belangstelling rondom de mensen van het promotieteam. Complimenten promotors!

In de tweede plaats is een goede website erg belangrijk. Nog even voor de duidelijkheid: dit is [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu) en niet .nl! Sinds kort kun je via de site lid worden en mensen maken daar al goed gebruik van. Ook het aantal hits per maand is aanzienlijk. Het loopt zeker tegen de duizend bezoeken! Geen slechte score. Het is heel leuk veel complimenten voor die website in ontvangst te mogen nemen, en daarnaast te merken dat mensen die op zoek zijn naar forumleden of mensen voor in een tv-programma ons ook via de website weten te vinden: artikelen en persberichten zetten menigeen op ons spoor.

Daarnaast timmert Perspectief flink aan de weg middels persberichten en door de organisatie van bijvoorbeeld een discussieavond over de situatie op de Molukken. Maar ook door participatie in bijvoorbeeld een rechtszaak tegen de Staat in samenwerking met Greenpeace, over het waddengas. Surf even naar de website voor het verhaal!

Heel wat mensen hebben het formulier "Ja, ik hoor ook bij Perspectief", dat eind november naar alle leden is toegestuurd, geretourneerd. Een heel aantal had daarop aangegeven ook daadwerkelijk actief te willen worden. Voor deze mensen hebben we 20 januari een 'kader-infodag' georganiseerd met workshops over hoe je een goed (opinie)artikel schrijft, hoe je moet promoten, hoe je moties schrijft, hoe je in je eigen woonomgeving een politieke werkgroep kunt oprichten en wat je allemaal kunt doen om Perspectief en jezelf een poli-



ChristenUnie-jongeren

tiel profiel te geven. Daarnaast was er debattraining. Bovendien zijn alle gegevens van die mensen verwerkt in een ledendatabase. We hopen zo voor iedere klus de juiste mensen te kunnen vinden en jullie als leden iets te laten doen wat je ook echt zelf leuk vindt. Hester Preesman, ons nieuwe ad interim bestuurslid Intern is daarin nu de spil en het aanspreekpunt.

En, laat ik daarmee deze incomplete opsomming afronden, ook 'ChristenUnie-kiesverenigingen' proberen jongeren te werven. Regelmatig houdt Perspectief spreekbeurten of workshops bij lokale kiesverenigingen, die als heel stimulerend worden ervaren.

### Perspectief en de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer Verkiezingen

De ChristenUnie. Het kan je niet ontgaan zijn: de conceptkandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen is op 17 januari tijdens een persconferentie bekend gemaakt: Een voor velen van ons oude bekende, Kars Veling, is kandidaat-lijsttrekker en ook Perspectief mag zich in belangstelling verheugen. Twee Perspectief-leden zijn genomineerd: de voorzitter op plaats 11 maakt deel uit van het 'team-van-de-eerste-12' en Koen de Snoo, de oud-voorzitter van de GPJC staat op plaats 21. Op 24 maart aanstaande beslist het Uniecongres over de kandidatenlijst.

### 28 april: algemene ledenvergadering

Noteer verder nog even in je agenda dat er op 28 april een algemene ledenvergadering zal zijn. Een aantal bestuursleden stappen op, sommige anderen hebben al aangegeven in te zijn voor een bestuursplek. Mocht je zelf belangstelling hebben, schroom niet dat te laten weten! Telefoonnummers vind je in het colofon, voor in deze Perspex. We hebben politiek secretarissen nodig, ook voor buitenlandcontacten, een bestuurslid externe communicatie en een vice-voorzitter die de ambitie heeft binnen een jaar klaar te zijn voor het voorzitterschap. Als je je aanmeldt, kun je ten allen tijde een serieus gesprek tegemoet zien. Als je je eerst wilt laten informeren, bel vooral! Perspectief heeft jullie hard nodig wil ze de ambities die ze nu toont en waarvoor ze waardering oogst - zelfs de VARA heeft belangstelling - ook in de toekomst kunnen waarmaken. Zet gewoon de stap want : exploring is how each new adventure begins!

Tenslotte nog dit: Net viel de naam van Hester Preesman. Zij is het nieuwe ad interim Intern bestuurslid en vervangt Hadassa Ytsma. Helaas heeft Hadassa haar bestuursfunctie moeten opgeven. Privé-omstandigheden maakten het voor haar onmogelijk als bestuurslid te kunnen functioneren. Ze heeft dus het stokje overgegeven. Hadassa, bedankt! Ook voor de vele goede woorden over Perspectief voor Omroep Fryslân. Hester, succes!

Annette van Kalkeren,  
Voorzitter

Het jongste kamerlid heet Camiel

Eurlings en hij zit voor het CDA op het

pluche. Hij is daar niet vanzelf geko-

men, maar voerde een enthousiaste

campagne in Brabant.

Gevolg: een enorm aantal voorkeur-

stemmen die enerzijds bewijzen dat

de democratie –ook onder jongeren-

nog best levend is, en

anderzijds dat het CDA aan de basis

weer wat begint op te krabbelen na de

'opdonder van 1994'. Perspex interview-

de deze bevlogen volksvertegenwoordi-

ger. "Als je niet meer in simpele woor-

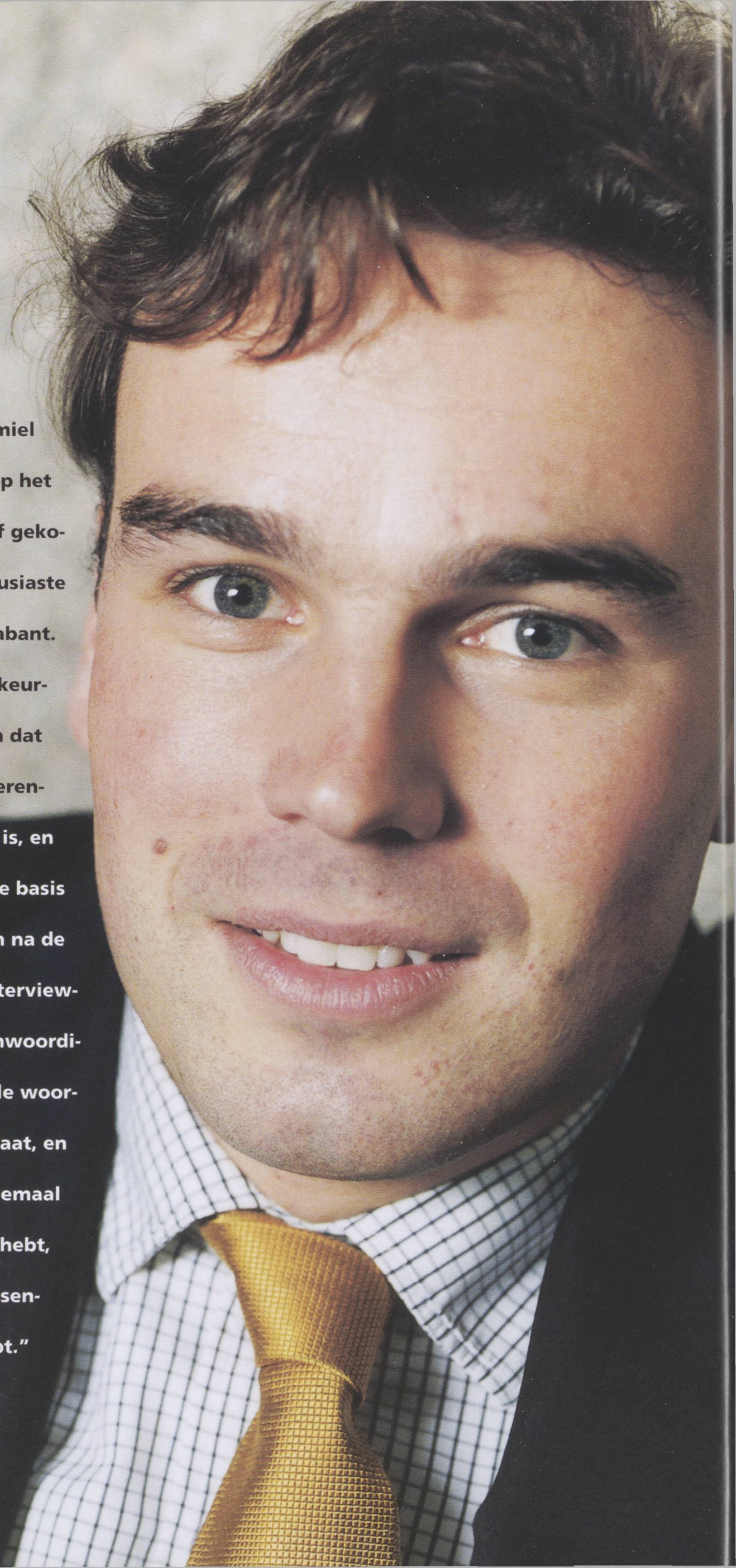
den kunt zeggen waar je voor staat, en

daar twintig beleidsnota's en allemaal

moeilijke termen voor nodig hebt,

dan ben ik bang dat je zelf de essen-

tie niet begrepen hebt."



# Camiel Eurlings: Product van de vernieuwingsdrang van het CDA

## **"Hoe doe je dat: met voorkeurstemmen de Tweede Kamer in komen?"**

"Ik geloof niet dat daar een recept voor is. Ik heb geprobeerd inhoudelijk scherp campagne te voeren. In mijn eigen regio, op universiteiten etcetera. Toen ik op de lijst van het CDA kwam, zat ik met vrienden rond de tafel, en toen hebben we bekeken: hoe gaan we zo iets doen. We hebben geweldig campagne gevoerd, met veel jongeren als vrijwilligers, op de verkiezingsavond waren er misschien wel 100 jongeren. Ik heb daar een superpositief gevoel aan overgehouden. Zo zou de politiek moeten werken, dat mensen echt de discussie weer aangaan. Ik had nooit gedacht dat je in de kamer zoveel stemmen zou kunnen halen.

Ik wilde twee dingen uitdragen. Eén: politiek is ook iets voor jonge mensen, je kunt als 24-jarige zo hoog op die lijst staan, en serieus meedoen. Jongeren zeggen vaak: we hebben toch geen invloed. Dat is echt flauwekul. Ten tweede wilde ik uitstralen dat je vooral volksvertegenwoordiger bent. Je vecht voor je eigen ideeën, je probeert draagvlakken voor je principes en idealen te creëren, maar je doet dat in communicatie met de basis. Je hebt de plicht om hoor en wederhoor te plegen naar je eigen regio, en je niet in de ivoren toren van Den Haag op te sluiten."

## **"Waarom zouden wij op het CDA stemmen?"**

"Waarom ik op het CDA stem: het is een volkspartij die van onderop uit de samenleving gevoed wordt, vanuit iedere regio, een partij die vanuit principes en idealen functioneert, maar ook probeert om vanuit

die principes en idealen een meerderheid in de kamer te krijgen. Je hebt in de Kamer horzels nodig die de discussie aangaan, maar ook een brede volkspartij die dingen echt voor elkaar kan krijgen. Daarom hoop ik ook dat het CDA terug in de regering komt. Want op tal van ethische discussies, niet alleen euthanasie en abortus, maar ook bijvoorbeeld gentechnologie, moet de discussie binnen de coalitie weer echt worden aangegaan."

## **"Het CDA wordt in de pers wat cynisch behandeld. Terecht?"**

"Ja, dat gevoel heb ik ook wel eens. Maar ik ben ervan overtuigd dat het dieptepunt

**'In plaats van als overheid te zeggen: de jeugd is niet meer geïnteresseerd, zou je potverdorie eens je best moeten doen om ze erbij te betrekken'**

voorbij is. De partij is vanonder op bezig met een gigantische vernieuwingslag. Niet gedi-rigeerd, het komt vanzelf. De voorzitter van CDA-Limburg was toevallig net bij Jaap (de Hoop Scheffer, red.) op bezoek. Die had een jongen bij zich die net 1 jaar ouder is dan ik, en loco-burgemeester is in een grote plattelandsgemeente. Dat is wat je van onderop ziet.

Toen het CDA in 1994 een opdonder kreeg

was het ook wel zo dat jongeren -die imago-gevoelig zijn- zeiden: het CDA, dat is een beetje geweest. Maar door die klap zijn we teruggeworpen op onszelf. Als Joop den Uyl in 1980 al zegt: er is geen toekomst voor de christen-democratie, en ik hoor Zalm dat herhalen, en Van Aartsen, dan moet je je de vraag stellen: "Als dat niet zo is, waar ben je dan anders in?"

**"Kan het CDA nog iets concreets met de oude christelijke waarden?"**

"Je moet beginselen concreet omzetten in een politiek debat over gezondheidszorg of onderwijs. Het is een grote fout als je je beroept op het stempel wat je draagt en niet de moeite neemt het daadwerkelijk te vertalen. Het CDA zat op een gegeven moment wel zolang in het bestuur dat men in naam en stempel

## **'Wil je dat we over twintig jaar een catalogusbaby kunnen bestellen? Of wil je dat nu tegengaan? Daar wordt niet meer over gediscussieerd'**

nog wel christelijk was, maar zich te weinig de vraag stelde wat dat dan concreet betekent. Het was te veel een bruggenbouwerpartij, en minder de brede partij die eigen idealen maakte. Daarom is het misschien wel goed dat we in de oppositie zijn beland."

**"Lukt dat, of is het CDA nog steeds een partij van oud-bestuurders?"**

"We hebben ontzettend vernieuwd. Echt gigantisch. We hebben 29 mensen, waarvan er 17 nieuwkomers zijn. Ik geloof niet dat een partij ooit zo vernieuwd heeft. Dat was aan het begin lastig, maar er is wel een sfeer ontstaan waarin iedereen echt aan de bak moet. Vroeger kon je als nieuwkomer eerst langs de zijlijn gaan staan, om te zien hoe het ging. Nu krijg je direct alle ruimte. Ze kijken natuurlijk eerst wel even hoe het gaat, in het debat. Houd je de rug recht? Maar als dat goed gaat krijg je het een na het ander. En ik heb nu drie begrotingen mogen doen, nou dat is niet gek.

Twee dagen na de verkiezingen had ik hier de eerste bijeenkomst in Den Haag. Je loopt binnen, een paar dagen later wordt je beëdigd en je kunt aan de slag. Het is wel wennen. Het eerste overleg met Van Mierlo was zo'n drie weken nadat ik was aangetreden. Dan zie je opeens Bolkestein naast je staan in de wandelgangen. En dan denk je: Hij komt in de werkelijkheid misschien heel communicatief over, maar hij zei niet eens goedendag. Misschien had 'ie z'n dag niet. Hij had het ook niet hoeven zeggen, maar

je ziet mensen dus wel van een andere kant. De persoon die je normaal alleen op de beeldbuis zag leer je anders kennen."

**"Doen veel politici zich anders voor dan ze zijn?"**

"Je bent wie je bent en daar kan je twintig media-cursussen tegen aangooien, maar dan zien mensen je anders op tv dan dat ze je op straat tegenkomen. Ik heb zelf nooit een mediacursus willen doen.

Via de media blijft het oppervlakkig, de waan van de dag. Je kunt hier vijf weken bezig zijn met allerlei debatten, zoals ik bijvoorbeeld heel lang bezig ben geweest met de studiefinanciering. Maar daar komt niks van in de media. Dan zeggen mensen: "Doe je nog wat daar in Den Haag?" En een week later had ik toevallig een heel klein overlegje waar vijf camera's op inzoomen, 's avonds ben je op het journaal en dan zegt iedereen: 'Wauw, wat gaat het goed jongen. Proficiat, complimenten.' Dat is een beetje de idioterie van het vak hier.

Partijen hebben nog heel wat te leren in het communiceren naar jongeren toe. Als je aan jongeren vraagt waarom ze politiek niet leuk vinden, dan zeggen ze dat het nergens over gaat, het is gekonkel, een spel. Voor partijen geldt dus: Als jij niet meer in simpele woorden kunt zeggen waar je voor staat, en daar twintig beleidsnota's en allemaal moeilijke termen voor nodig hebt, dan heb je zelf de essentie niet begrepen. Blijf duidelijk, toon ruggengraat. Sta ergens voor."

**"Zitten jongeren te wachten op een partij die een samengesteld pakket van politieke ideeën aanbiedt?"**

"Misschien niet, maar je hebt uiteindelijk altijd één partij waar je je het meest bij thuisvoelt. Ik ben wel eens op een ledenvergadering geweest als spreker, en dan zeiden ze: 'Camiel, zorg jij er voor dat er meer jongeren komen.' Toen heb ik eerlijk gezegd: 'Als ik jongere was zou ik niet op die ledenvergadering komen. Ik denk niet dat ik er met de pauze nog zat.' Word geen vreselijk saaie bestuurdersclub die het huishoudelijk reglement er nog eens op naslaat en de bestuursnotulen opstelt. Ga het debat aan."

**"Je bent heel erg gericht op de basis..."**

"Door contact met de basis weet je concreet waar de problemen liggen, je krijgt reacties en aanmoediging. Niet iedereen hoeft het op mijn manier te doen, maar het is ook niet goed als mensen hier heel tevreden zijn als ze maar met 200 stemmen gekozen zijn. Dat je buurman nauwelijks weet dat je kamerlid bent. Mensen willen de basis er bij betrekken door referenda te gaan houden en de burgemeester te kiezen. Ik vraag me af of je met dat soort bestuurlijke instrumenten de kloof met de kiezer kunt dichtten. Ik geloof in de representatieve democratie, in het creëren van draagvlak voor idealen. Een referendum behelst altijd een beperkt issue, en het werkt vreemd uit. Ik zeg niet mordicus: nimmer en nooit mag je hoe dan ook een referendum houden. Ik vind het te vluchtig. Je moet de mentaliteit aanpakken.

Daarom ben ik meer voorstander voor een gemengd districtenstelsel. Dat je een deel van de kamerleden voor landelijk beleid aanstelt, maar dat er ook districten zijn waarin mensen direct worden gekozen. Iedereen op zijn eigen kwaliteit."

**"Maar waarom alles veranderen, het gaat toch goed met Nederland?"**

"Jawel, maar ik vind dat de overheid te vrijblijvend bezig is. De discussie wordt niet meer aangegaan. Rond die gentechnologie: Wil je dat we over twintig jaar een catalogusbaby kunnen bestellen? Of wil je dat nu tegengaan? Daar wordt niet meer over gediscussieerd. Dat komt voor een deel omdat het regeerakkoord heel erg breed is, want die partijen liggen hemelsbreed uit elkaar. Dat bind je dan aan elkaar vast, maar dat betekent wel dat discussies die breed bij de bevolking leven in de Kamer niet meer gevoerd mogen worden. Laatst bij de discussie over het referendum zegt een PvdA-er dat 'ie een amendement indient. Maar hij kan ook zeggen: Ik heb met mijn VVD-collega gesproken, en we gaan er verder over praten want we willen een compromis, en dan trekken we het amendement in. Dat gebeurt in achterkamers, en de discussie op de hoofdpunten wordt niet meer in de Kamer gevoerd. Dat is dus fout. Als wij weer in de regering komen, dan maken we afspraken op hoofdpunten, de rest vecht je in het parlement uit."

**"Zie je heil in een sociale coalitie? En met welke partij zie je dat gebeuren?"**

"Als wij zelf niet sterk uit de verkiezingen komen, dan moeten we niet met PvdA of VVD willen, maar in de oppositie blijven. Alleen meedoen als je de positie hebt om dingen te veranderen, anders zit je erbij voor spek en bonen."

**"Zou de Christenunie dan ooit kunnen meedoen?"**

"Als de Christenunie alleen kan aanschuiven als vijfde wiel aan de wagen in een coalitie waarin op punten die Christenunie essentieel vindt nauwelijks punten gebroken kunnen worden, dan moet je het niet doen. Voor ik in de Kamer zat heb ik een keer een hele leuke discussie gehad met Van Middelkoop. Ik denk dat wij als partijen goed zouden kunnen samenwerken. Ik denk dat dat in de Christenunie ook wel leeft. Ze zouden heel graag zien dat een aantal van de zaken waar je voor staat ook gerealiseerd kunnen worden. Ik vind het prachtig om in de oppositie te zitten, echt geen probleem, maar het is toch ook mooi als je je idealen waar kunt maken. Dat is misschien wat het CDA in het verleden fout heeft gedaan: met de VVD was het vaak zeventig procent VVD-standpunten, en met de PvdA weer andersom. Dat was het bruggenbouwen. Men zag het stempel van de regering veranderen aan de hand van de coalitiepartner. Met de PvdA kan ik het me best voorstellen.

Maar de PvdA moet er voor oppassen dat ze niet zo'n typisch bestuurlijke partij worden zoals ons dat wel verweten is. Ik heb er soms wel zorg over dat het

achterkamertjesgehalte in deze regering wel heel hoog is geworden."

**"Hoe zou je dat zelf doen, als minister?"**

"Als ik het me zo voorstel lijkt het me het mooiste om –als minister– de moed te hebben om de discussie te blijven aangaan. Ik heb meegemaakt dat tijdens het debat de woordvoerders van de regeringspartijen als het spannend gaat worden, opeens vanuit het torentje teruggeroepen worden. Dan moeten ze in een schorsing allemaal gaan praten en elkaar in het midden vinden. Dat is gewoon een teken van zwakte.

Ik waardeer een minister die zegt: 'O.K., dat is goed, ik had een lijn in gedachten omdat ik dat het beste vond, maar ik heb argumenten uit de Kamer gehoord. Ik kom terug met een veranderd voorstel.' Dat is een teken van sterkte. En het is een teken van ongelooflijke zwakte als je de achterkamers nodig hebt om je gelijk in de Kamer te halen."

## EVEN VOORSTELLEN

In de vorige Perspex werd nog een vacature geplaatst voor de vacature Interne Communicatie in het bestuur. Inmiddels ben ik, Hester Preesman 19 jaar geboren en getogen in Ridderkerk, en met enthousiaste ideeën voor Perspectief aan deze uitdaging gaan beginnen. Ik heb eerst een gesprek gehad met Hans Valkenburg en Annette van Kalkeren. Zij vroegen naar mijn motivatie en gaven: daadwerkelijk iets voor de maatschappij betekenen door mijzelf in te zetten voor Perspectief, dit hoop ik op een zo goed mogelijke manier te gaan doen! Ook trekt het mij om lekker bezig te zijn achter de computer en dingen uit te denken en ze dan zo goed mogelijk in de praktijk te brengen.

Ook wel iets wat ik kwijt kan binnen Perspectief. Ik kon direct beginnen in het bestuur en wel op de interne functie. Dit houdt in dat ik een goede communicatie moet bewerkstelligen tussen de leden die bijlid zijn van een werkgroep en leden die actief zijn binnen een kiesvereniging en de leden die op een andere manier actief zijn betrokken bij het werk van Perspectief, jij dus. Ik hoop dat ik een goede en leerzame tijd mag hebben binnen het bestuur en dat de mensen die mij nodig hebben mij weten te vinden! Ik hoop op zoveel mogelijk Perspectief en ChristenUnie-momenten aanwezig te zijn maar mail of bel me gerust als je me nodig hebt.

Groetjes, Hester Preesman



# Perspectief Café Utrecht:

Woensdag 7 maart

Woensdag 18 april

Woensdag 2 mei

Woensdag 13 juni

Eén keer per maand is het Perspectief Café geopend in Utrecht. Op deze avond wordt er in een ontspannen sfeer gediscussieerd over actuele politieke thema's aan de hand van actuele stellingen en video's en artikelen over een actueel thema.

Het thema wordt aangekondigd op  
[www.Perspectief.NU](http://www.Perspectief.NU).

Plaats: NSU-gebouw, Boothstraat 10,  
nabij St. Janskerkhof in het centrum van Utrecht.  
Tijd: 19.30 – 22.00 uur (zaal open om 19.00 uur)

**Binnenkort ook in andere plaatsen!**  
**Houdt de agenda op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu)**  
**NU in de gaten!**

## Perspectief voor de schoolbanken!

In de schoolbanken zit nog een te groot deel scholieren die het helemaal eens zijn met de stelling: "Politiek Sucks!" Hier wil Perspectief natuurlijk wat aan doen. Daarom heeft de promotiecommissie een geheel nieuwe activiteit opgestart om op middelbare scholen dat beeld bij te stellen. Onder een les maatschappijleer proberen wij de scholieren duidelijk te maken dat politiek hun hele dagelijkse leven bepaalt.

Vrijdag 20 Januari is de aftrap van de schooltour geweest en wel op het Gomarus College te Groningen. We hebben daar acht lessen gevuld met een leuk en afwisselend programma. En JA het is gelukt om de scholieren van de bovengenoemde stelling af te praten. De meeste scholieren zien nu toch in dat politiek zinvol is en ook, om als jongere, je mening en vooral je Christelijke mening te laten horen.

Maar om ons lesprogramma op zoveel mogelijk scholen in te zetten hebben we natuurlijk mensen nodig die een dag voor 'leraar' willen spelen in hun eigen regio! Als je het leuk lijkt om ook een keer een dag 'les' te geven, neem dan contact op met de jongerenwerker (Wietse de Boer) van Perspectief en enthousiasmeer de scholieren voor Perspectief! Je krijgt van ons een uitgebreide handleiding en promotiespullen zodat die dag niet meer stuk kan!

Hans Eilander

## Oproep ACTIE STEUNFRACHTIE

### Ga in een steunfractie!

Perspectief is gestart met de zogenaamde "Actie Steunfractie" waarin we kiesverenigingen oproepen aan de slag te gaan met jongeren en als het even kan jongeren op te nemen in hun steunfractie (als de ChristenUnie vertegenwoordigd is in de gemeenteraad natuurlijk) of bestuur van de kiesvereniging. Op deze manier kan je zelf ervaring opdoen in de politiek.

Verschillende kiesverenigingen van de ChristenUnie zijn inmiddels op zoek naar jongeren. Sommige kiesverenigingen organiseren ook zelf activiteiten voor jongeren. Niet elke kiesvereniging heeft al de mogelijkheden om aan de slag te gaan met jongeren maar elke kiesvereniging zal blij zijn als ze in contact komen met politiek geïnteresseerde jongeren in hun eigen gemeente.

Interesse? Wij kunnen jou het adres van een contactpersoon in jouw gemeente geven.  
Bel 0341-256744 of mail naar  
[info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu).

Aankondiging Summerschool

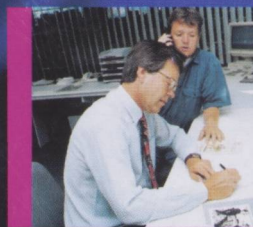
## 26 juni t/m 28 juni Perspectief Summerschool

### "Vrede op aarde" over internationaal vredesbeleid

Deze vierde Perspectief Summerschool wordt ongetwijfeld weer een succes. Vier dagen lang gaan we ons verdiepen in de internationale vredespolitiek in een afwisselend programma met workshops, debatten, een excursie en een forum. Onderwerpen die waarschijnlijk aan bod zullen komen:

- De relatie Europa - VS: de NAVO en de Europese integratie
- Toekomst van het Nederlandse leger: bezuinigen en specialiseren?
- VN-vredesmissies

Geef je snel op! Het aantal plaatsen is beperkt dus geef je zo spoedig mogelijk op door een mailtje te sturen naar [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu). De deelnemersbijdrage bedraagt 95 gulden voor werkend en 70 gulden voor studenten. Dit is inclusief slaapplek, ontbijt, lunch en diner. Plaats: Koetshuis Youth for Christ, Driebergen-Tijd: dinsdagavond 26 juni t/m vrijdagmiddag 28 juni 2001



[www.scholma.nl](http://www.scholma.nl)

Industrieweg 4

Postbus 7

9780 AA Bedum

Telefoon 050-3013636

Fax 050-3012732



scholma druk



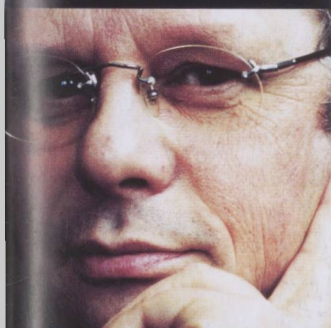
bedum bv



# Perspoex

Uitgave van Perspectief, ChristenUnie-jongeren

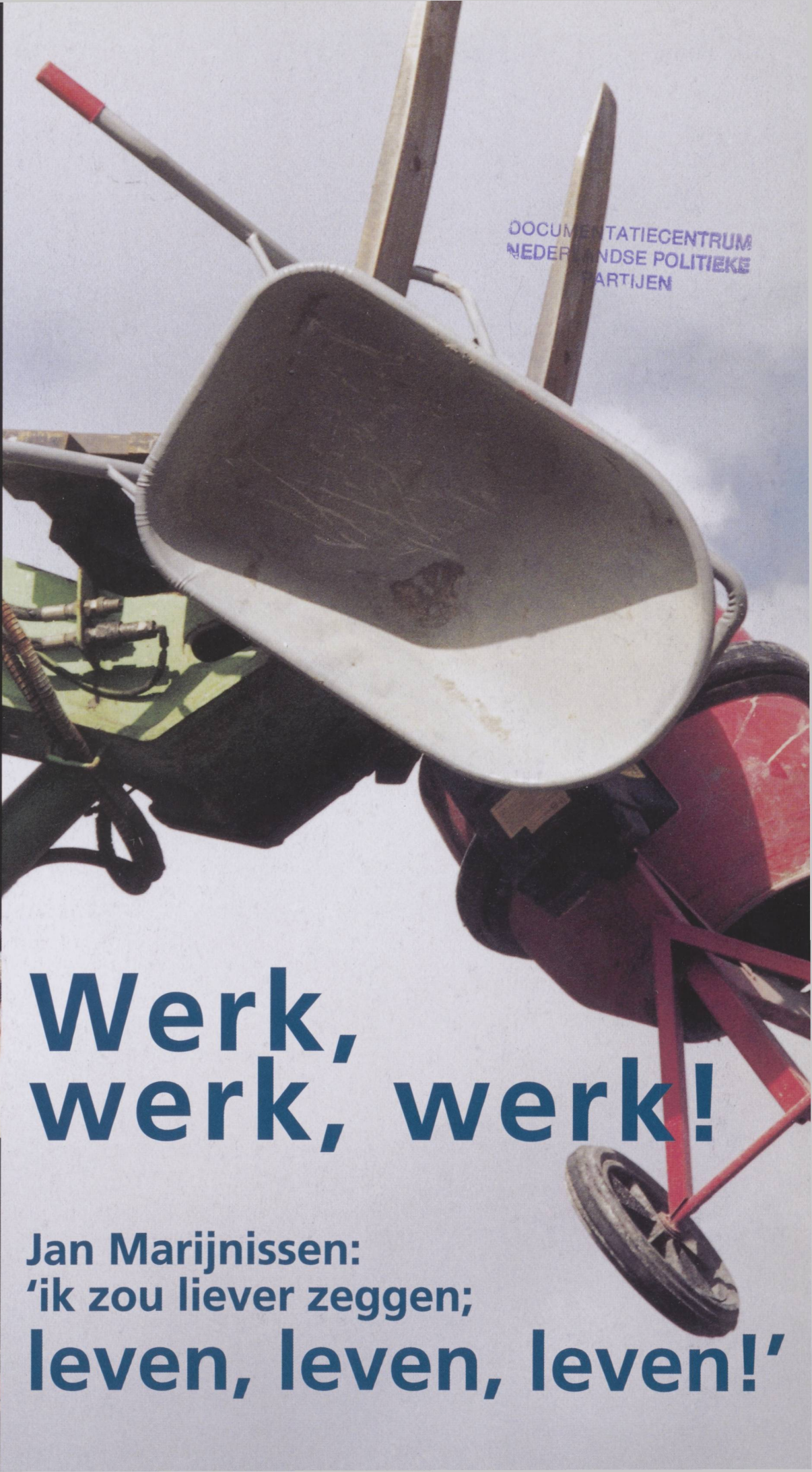
2e jaargang nr. 4 juni 2001



Lodewijk de Waal



Jan Marijnissen



DOCUMENTATIECENTRUM  
NEDERLANDSE POLITIEKE  
PARTIJEN

## Werk, werk, werk!

Jan Marijnissen:  
'ik zou liever zeggen;  
leven, leven, leven!'

# Perspectief Café: Utrecht, Kampen en...

Elke maand is er een Perspectief Café in Utrecht op deze avonden wordt er gediscussieerd over actuele politieke thema's.

**Kom ook eens langs!  
De volgende avond is op 13 juni.**

## Nieuw is het Perspectief Café Kampen.

Het bestuur krijgt regelmatig het verzoek om ook in andere plaatsen activiteiten te organiseren. In verschillende plaatsen gebeurt dit al, maar wij zijn niet in staat om overal tegelijk van alles te organiseren. Het is dan ook onze bedoeling dat (groepen) leden zelf initiatieven nemen en bijvoorbeeld een Perspectief Café organiseren en/of een lokale- of regionale werkgroep starten.

Wij hebben hiervoor verschillende materialen beschikbaar.

**Wil jij meer info over het Perspectief Café en andere mogelijkheden voor lokale activiteiten?  
Stuur dan een mailtje naar [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu)**

### Gebruik het goede emailadres !

Heb je vragen? Wil je je opgeven voor een activiteit?  
Mail of bel dan met onze jongerenwerker!

**0341-256744  
[info@perspectief.nl](mailto:info@perspectief.nl)  
NU en dus niet: [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu)**

Alle emailadressen met daarin het woord perspectief die behoren bij onze vereniging eindigen op .NU en dus niet op .NL. Gebruik je .NL dan komt je email aan bij een bedrijf dat ook Perspectief heet en gebeurt er dus NIETS mee. Mocht je in de afgelopen maanden toch een email hebben gestuurd naar het verkeerde emailadres mail ons dan alsnog op het goede adres !

Het bestuur

**Oproep! Oproep! Oproep!  
Oproep! Oproep! Oproep!  
Oproep! Oproep! Oproep!**

**Heb jij een plaatselijke afdeling van Perspectief of ben jij betrokken bij de plaatselijke politiek, dan wil het bestuur graag met je in contact komen. Om iedereen die al iets doet binnen Perspectief en nog niet als zodanig staat ingeschreven, op een lijst kunnen zetten om te zien waar, welke mensen ingezet zijn of kunnen worden!**

**Mail je naam en functie door aan  
Hester Preesman (bestuurslid intern)  
[Hester\\_preesman@hotmail.com](mailto:Hester_preesman@hotmail.com)  
of bel: tel. 06-28824705**

# voorwoord

Naarmate je ouder wordt hoor je de vraag steeds vaker. Op vakantie, feestjes, of tijdens een onschuldige babbel in de trein: "Enneh, wat doe jij eigenlijk?" Razend interessant vinden we het om het over onze en andermans baan te hebben. En alles wat daarbij hoort. Salaris is natuurlijk belangrijk want statusbepalend, maar ook collega's, carrière en CAO staan hoog op de ladder van de gespreksonderwerpen.

Eigenlijk ook niet zo gek als je bedenkt dat je toch al gauw zo'n vijftien jaar in de schoolbanken bezig bent met voorbereiding van je arbeidzame leven. En als dat veelbelovende leven dan eindelijk begonnen is, kost het je 40 uren van 168 die een week telt. 40 jaar lang.

Werkgevers moeten in een periode van krapte op de arbeidsmarkt dan ook met een goed verhaal komen, willen ze werknemers aan zich binden. Hoge salarissen, lease-bakken, uitdagingen en ontplooiingsmogelijkheden spetteren van de vacaturesites en -pagina's af. Leuk als je op zoek bent naar een baan, maar op lange termijn gaan de prijzen van de boodschappen wel omhoog omdat meneer Heijn zoveel geld aan zijn personeel kwijt is.

Politiek Den Haag zal continu op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt moeten inspelen om greep te houden op de maatschappij. De slogan 'Werk, werk, werk' waarmee Paars van start ging, is inmiddels achterhaald. Dus what's next?

In deze Perspex alle aandacht voor de arbeidsmarkt nu en straks. En: vakbondsman Lodewijk De Waal vertelt alvast wat er op het verlanglijstje van de werknemers voor de toekomst staat.

Dan nog wat anders. Dit is de laatste Perspex waar ik aan meewerk, en ook Perspectief verlaat ik. Mijn studie loopt af, en ik ga – inderdaad - aan de arbeid. Tegen een heel redelijk starters-salaris kom ik in een uitdagende omgeving te werken en word ik omringd door inspirerende collega's met een sterke teamspirit. Ook belangrijk: mijn persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn riant te noemen. In ruil voor dat alles hoef ik slechts naar Den Haag te verhuizen en per week naar verwachting 50 uur van mijn tijd in te leveren. Ik kan niet wachten.

Ondertussen hoop ik dat jullie in de toekomst de Perspex blijven pakken. Uit nieuwsgierigheid naar het thema, dat ene interview, of gewoon omdat hij lekker wegleeft. Ik zou zeggen: begin met deze.

Siebe Sietsma

## INHOUD

**Het is volbracht,...** 2

**De prijs is betaald** 4

**'Ieder voor zich, en God voor ons allen'** 8

**NOS journaal op PerspectiefF Congres** 14

**Het Issue** 16

**"4 procent verhoging is te veel, maar hun eigen salaris gaat 14 procent omhoog"** 20

**Hoogtepunt Intifada moet nog komen'de afgelopen maanden ben ik al 15 keer beschoten'** 22

## Colofon

**Perspex** wordt uitgegeven door Perspectief, ChristenUnie-jongeren

### Redactie:

Hoofdredacteur:  
Siebe Sietsma  
Eindredacteur/Bladmanager:  
Roelof Bosma  
Coördinator medewerkers:  
Wim Kruyswijk

### Redactieadres:

Perspex  
t.a.v. Roelof Bosma  
Paulus Borstraat 3  
3812 TA Amersfoort  
tel/fax: 033-4614209  
mob: 06-11378744  
email: Roelofb@hotmail.com

### Columnisten:

B.H. Wilders  
C. Verkade

### Fotografie:

Rufus de Vries

### Lidmaatschap:

tot 18 jaar 5 euro = 11 gulden  
18-27 jaar 10 euro = 22 gulden  
rest 15 euro = 33 gulden

### Informatie:

PerspectiefF  
Postbus 302,  
8070 AH Nunspeet  
tel: 0341-256744  
fax: 0341-260348

### Bestuur PerspectiefF:

voorzitter,  
Annette van Kalkeren;  
Agoradek 115, 8224 JL  
Lelystad 06-18085140  
secretaris;  
Bert Heuvelman; 06-15373753

### Internetadres:

[www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu)

### Vormgeving en druk:

Scholma Druk BV, Bedum

Door Annette van Kalkeren

Het is 10 april 2001, twee uur in de middag. Een vriendelijk zonnetje breekt optimistisch het grijze wolkendek. Ik sta op de hoek van de Prinsessegracht en de Herengracht in Den Haag, vlakbij het Centraal Station. Over mijn jas draag ik een wit T-shirt waarop met rode letters staat geschreven: **Stil Protest! Duizenden mensen, waaronder heel veel jongeren, trekken aan me voorbij en vullen de hele Prinsessegracht in een onafzienbare massa. Het hele verkeer ligt plat**

Een agent zegt tegen me: **"'t Gaat prima zo, geen problemen. Hoge opkomst. Mooi voor jullie!"** Een buitenlander schiet me aan. **"What's this protest for?" "It's because of the euthanasia law. Today the House of Lords is talking about the legalisation of euthanasia. And we're against!" "O yeah, I see!"**

# Het is vol

betrouwen zijt Gij, o God, Mijn Heer! Op U zo wil ik bouwen, verlaat mij nimmer meer. Dat ik toch vroom mag blijven, Uw dienaar 't allen stond...de tirannie verdrijven die mij mijn hart doorwondt..."

## Tirannie

De tirannie verdrijven? Die woorden komen me in onze democratie altijd wat aarzelend uit de mond. De legalisering van euthanasie is ons door de strot geduwd. Tienduizend demonstranten en dertigduizend protestbrieven ten spijt. Maar wij hoeven er zelf niet voor te kiezen. Lang leve de autonome mens, lang leve het recht op zelfbeschikking! Een collega verwoordde het zo (inclusief uitroepetekens, mensen worden altijd fel als het gaat over euthanasie en abortus): "Jij kunt protesteren wat je wilt, maar ik wil wel recht op euthanasie! Ik heb wel recht om daar zelf over te beslissen! Voor mij en veel anderen is dat heel belangrijk. Ik wil niet dat een kleine minderheid mij mijn rechten onthoudt, en mij ondragelijk laat lijden! Natuurlijk moet er zorgvuldig mee worden omgegaan, daarvoor is er een goede wetgeving nodig. En natuurlijk hoeft jij niet aan euthanasie mee te werken. Maar ik wil dat recht wel". Punt uit. Einde discussie. En we gaan over tot de orde van de



De protesttocht tegen de nieuwe euthanasiewet, die was georganiseerd door het Platform Zorg voor Leven, trok met zijn tienduizend deelnemers veel bekijks. Om me heen stonden voorbijgangers te luisteren naar onzichtbare sprekers in de verte. Engelse en Franse televisiecamera's zoemden. ChristenUnie-lijsttrekker Kars Veling sprak over het leven als gave, ook als het een ópgave wordt. En over menselijke hoogmoed. Nederig zongen we tenslotte het zesde couplet van het Wilhelmus: "Mijn Schild ende

dag. We hebben het goed geregeld in Nederland. Onze zaken rondom geboren worden (of niet) en doodgaan zijn keurig op orde.

## Pessimisme

Wat zeg je, hellend vlak? Wat nou, hek van de dam! Hoepel toch op met je eeuwige pessimisme! Maatschappelijke acceptatie van lijden en gehandicapt leven wordt minder? Kom nou! En trouwens, waarom zouden we in onze moderne tijd met ongekende

# bracht,...

mogelijkheden niet zorgen dat ook lijden en sterven zo prettig mogelijk verlopen? Wil je soms weer Middeleeuwse toestanden? Waar haalt de ChristenUnie trouwens het lef vandaan om er nazi-Duitsland bij te slepen in de discussie? Gaan jullie ons soms immoraliteit verwijten? Denk je dat we niet dezelfde problemen meemaken rondom een ziekbed als jullie? Maar dilemma's zijn er om op te lossen. En als dat op een nette manier kan, waarom dan niet?

Tot hier het verslag van een reëel gesprek op 11 april. In de Metro prijkt een foto van het waardig protest van tienduizend demonstranten op het Plein in Den Haag. Ze vertegenwoordigen een groep mensen die vindt dat het schepsel niet tegen zijn Schepper mag opstaan. En van mensen die zich heel erg zorgen maken over het recht op en de zorg voor leven in Nederland, nu en in de toekomst.

## Respect

Over het recht op zelfbeschikking zullen we het in Nederland nooit eens worden. Daarin staat geloof in de Schepper tegenover ongeloof. En speelt ook voor de gelovige voortdurend de vraag: wanneer wil ik wijzer zijn dan God? Vragen over leven en dood zijn verschrikkelijk moeilijk. De dilemma's om ziek, zwak

Eerst verwijt ze de ChristenUnie/SGP de enige dissonant te hebben voortgebracht tijdens het euthanasiedebat. Vier dagen later bespeelt ze zelf de zwarte toetsen. In een interview knijpt ze haar hand tot een vuist als haar gevraagd wordt of ze blij is met de nieuwe wet. "Het is volbracht!" zegt ze met gevoel voor understatement, op de dag na Goede Vrijdag. Heeft ze dat opgestoken tijdens het jaarlijkse Paasuitje van de regering naar de Mattheüspassion? Deze vertegenwoordiger van de partij met de beste luisterhouding (dol op maatschappelijke debatten en referenda) zegt alle contact met de tienduizend demonstranten op het Plein helaas(?) te hebben verloren, maar weet ze als geen ander een rake trap na te geven. Het is volbracht! Inderdaad mevrouw Borst!

## Zelfmoordpil

Maar de nagalm de Mattheüspassion is voorbij. Tot volgend jaar. We gaan nu over tot de orde van de dag. Waar waren we gebleven? De komma staat alweer achter de beroemde en uit de mond van minister Borst huiveringwekkende woorden, "Het is volbracht, ...". Euthanasie op wilsonbekwamen en een zelfmoordpil (de pil van Drion) moeten bespreekbaar worden. Dat is het synoniem van minister Borst voor 'bij wetgeving vastgelegd', zo leert ons de ervaring. Intussen zijn de wachtlijsten in de zorg en de personeelstekorten een onverminderd groot



of 'geleefd' leven vaak verstikkend. Daarom is een voortdurende open discussie daarover broodnodig. Een discussie waarin een oprechte luisterhouding en wezenlijk respect voor elkaar de toon bepalen. Geen aanmatigend optreden of denigrerende uitspraken. Niet van ons als christenen. Maar ook niet van minister Borst!

## Volbracht

Minister Borst. Ze lijkt dol te zijn op dissonanten.

probleem en blijven bejaarden tot de middag in hun bed liggen, wachtend op verzorging. Kwaliteit van leven, noemen ze dat... Minister Borst heeft niets, maar dan ook werkelijk niets meer te zoeken in Den Haag. Laat haar opkrassen! Ze heeft meer kapot gemaakt dan ons lief is. Niet in de laatste plaats ons vertrouwen in het respect van Paarse ministers voor andersdenkenden. Weg met deze tirannie!

# De prijs is b

Door Wim Kruyswijk

Weet je het nog? In de beginjaren van Paars toen het nog goed ging? Het lijkt nog zo kort geleden. Belastingmeevallers, groeiende economie, het stevige Poldermodel gaf voorspoed in Nederland. In financieel opzicht weltevestaan. Groeiende tekorten in de Zorg en het Onderwijs mogen al maandenlang 'rekenen' op een financiële injectie van het kabinet. Of is het: mochten rekenen op financiële injecties, want aan de Zalmnorm mag niet worden getoerd, de bijdragen moeten volgens Minister Zalm, komen uit overschotten op andere Ministeries. Tot welke prijs gaat het kabinet om het 'zorgenkindje' financieel te helpen.

Werk, werk en nog eens werk. Het motto van Paars. De werkloosheid moest worden teruggedrongen door loonmatiging. Zo ontstond het Nederlandse Poldermodel. Niet door harde looneisen moesten CAO's tot stand komen, maar door vreedzame onderhandelingen mochten de werknemerscollectieven hun looneisen op tafel neerleggen. In het terugdringen van die werkloosheid is het Paarse kabinet ook redelijk tot goed geslaagd. De vraag is tot welke prijs?

## Sleutelwoord

Het onderwerp arbeid is in het huidige Kabinet een sleutelwoord voor het beleid geweest. Naast loon-



FOTO RUFUS

matigingen in het licht van het Poldermodel zijn er ook tal van wetwijzigingen doorgevoerd die het beleid op het gebied van arbeid verscherpen. Nederland is in dat opzicht allang geen verzorgingsstaat meer. Voorbeeld daarvan zijn de herkeuringen voor WAO'ers, maar ook bijvoorbeeld de nieuwe wet op de sociale werkvoorziening uit 1998. Deze nieuwe wet bepaald dat (arbeids)gehandicapten na twee of drie jaar een verplichte herkeuring krijgen om te kijken of ze inmiddels zoveel vaardigheden hebben aangeleerd dat ze in het regulier bedrijfsleven aan het werk kunnen. De invloed van de VVD is hierin een grote factor. Ook het uitbesteden van reïntegratietrajecten voor arbeidsgehandicapten is in feite een privatisering van de zorgsector. Het GAK gaat commercieel en commerciële reïntegratiebureaus komen als paddestoelen uit de grond. Trajecten om arbeidsgehandicapten weer aan het werk te krijgen werden begin dit jaar, in alle bekende landelijke dagbladen, ter veiling aangeboden voor de beste uitvoerder. En het is natuurlijk ook logisch dat de mensen die geschikt zijn voor de arbeidsmarkt ook volop

# etaald



de gelegenheid moet worden geboden voor (aangepast)werk. Aan de andere kant moeten we ons wel afvragen waarom een zorgtaak van de overheid moet worden overgenomen door commerciële partijen. Betalen we in dat opzicht voor alles een goede prijs? Of moet "kost wat het kost" iedereen aan het werk?

## Braindrain

Door de krapte op de arbeidsmarkt neemt het aantal buitenlandse uitzendkrachten in Nederland gigantisch toe. Het ANP meldde kort geleden dat 10% van de uitzendkrachten van het uitzendbureau Addeco uit buitenlanders bestond. En omdat de werkgevers in Nederland staan te springen om arbeidskrachten willen ze er ook nog een flinke geldzak tegenaan gooien. Gevolg is dat de beste arbeidskrachten uit het buitenland het geld ruiken en binnen de kortste keren een leegstroom van goede arbeids-

krachten uit (vooral) Oost-Europese landen te verwachten is. Door honderd werknemers uit het voormalig Oost-Duitsland in te huren voor werk aan de bouw van de tunnel onder de Westerschelde helpt de provincie Zeeland bijvoorbeeld in één klap een compleet mijnwerkersdorp aan een baan. In het Oost-Duitse Germendorf wordt gesproken van een 'banenwonder' nu tientallen bouwarbeiders uit deze gemeente weer aan de slag zijn, veelal na jarenlange werkloosheid. Ook voor uitgerangeerd personeel van de voormalige Oost-Duitse spoorwegen en de bruinkoolindustrie betekent de Zeeuwse klus eindelijk weer eens een nieuwe uitdaging. De rangeerervaring van deze werknemers komt uitstekend van pas op de elf locomotieven, die op het bouwterrein het materiaal aan- en afvoeren. Intussen blijft de vooruitgang in Oost-Duitsland achter. Ook in dit opzicht is de vraag dus tot welke prijs we gaan?

**Naam:** Meta van Leeuwen

**Baan:** Activiteitenbegeleidster

**Vooropleiding:** MBO-opleiding  
Activiteitenbegeleiding

**Wat verdien je?**

€ 2100,- netto per maand

**Ben je carrièrejager?**

Nee.

**Hoe ziet je carrière eruit, of hoe wil je dat die eruit gaat zien?**

Voorlopig wil ik dit werk blijven doen en op de lange termijn zou een baan als maatschappelijk werker me erg leuk lijken.

**Wat is het belangrijkste doel in je werk?**

Plezier in mijn werk. Verder moet er een uitdaging inzitten. En natuurlijk speelt geld verdienen natuurlijk ook een grote rol.

**Wat is je politieke voorkeur/kleur?**

GroenLinks.

**Waarom deze baan?**

Ik werk graag met mensen. Bovendien kan ik hier ook nog eens creatief bezig zijn en is het werk lichamelijk niet zwaar.

**Wat zijn je secundaire arbeidsvoorwaarden?**

Een goede schone en veilige werkplek. Verder heb ik erg weinig eisen. Maar misschien komt dat later nog wel.

**Voor hoeveel zou je overstappen naar een andere baan?**

Voor een paar honderd gulden bij hetzelfde aantal uren werk.

**Naam:** Dirk van Schaaik

**Baan:** Sportinstructeur bij een sportschool en medewerker bij een supermarktketen.

**Vooropleiding:**

Geen. Ik ben nog student. Ik studeer PABO en dit zijn bijbaantjes.

**Wat verdien je?**

Dat geef ik liever niet prijs.

**Ben je carrièrejager?**

Nee.

**Hoe ziet je carrière eruit, of hoe wil je dat die eruit gaat zien?**

Ik ga in ieder geval binnenkort weg bij de supermarkt. Ik ga een cursus doen bij de sportschool en dan ga ik daar meer werken.

Als ik klaar ben met mijn studie hoop ik op een goede baan in het onderwijs.

**Wat is het belangrijkste doel in je werk?**

Op een plezierige wijze geld verdienen.

**Wat is je politieke voorkeur/kleur?**

Geen.

**Waarom deze baan?**

Ik vind het werk bij de sportschool erg leuk. Ik krijg nu de mogelijkheid om een cursus te doen en daarna meer te gaan werken hier. Het is een prettige omgeving en het verdient goed.

**Wat zijn je secundaire arbeidsvoorwaarden?**

Prettige collega's. Alles moet zo geregeld zijn dat ik zonder problemen mijn werk kan doen.

**Voor hoeveel zou je overstappen naar een andere baan?** Als ze minimaal net zoveel bieden als wat ik nu krijg.

**Naam: Marcel Verheul**

**Baan:** Senior support engineer in de automatisering. Ik ben net op 1 maart met deze baan begonnen. Ik ga les geven bij buitenlandse projecten, voornamelijk in Scandinavië.

**Vooropleiding:**

HBO-Technische Informatica

**Wat verdien je?** f 5.000,- netto per maand.

**Ben je carrièrejager?**

Nee. Heel bewust niet. Als ik gewild had, dan had ik nu f.100.000,- per jaar kunnen verdienen.

**Hoe ziet je carrière eruit, of hoe wil je dat die eruit gaat zien?**

Ik kijk gewoon hoe de dingen lopen. Ik heb nu een leuke nieuwe baan en als die blijft bevallen dan blijf ik hier voorlopig nog wel zitten. Ik blijf in ieder geval in de IT-sector werken.

**Wat is het belangrijkste doel in je werk?**

Plezier. Er moet een goede sfeer zijn. Ik moet goed contact hebben met collega's en klanten. Verder moeten de randvoorwaarden goed geregeld zijn.

**Wat is je politieke voorkeur/kleur?**

Die heb ik niet.

**Waarom deze baan?**

Ik ga graag met mensen om en de automatisering vind ik een leuke sector om in te werken.

**Wat zijn je secundaire arbeidsvoorwaarden?**

Ik kreeg bij mijn nieuwe baan een mobiele telefoon en daar heb ik een carkit bij geëist. Verder heb ik weinig eisen. Alles moet gewoon goed geregeld zijn. Ik heb liever meer vakantiedagen dan allerlei bonusregelingen.

**Voor hoeveel zou je overstappen naar een andere baan?**

Ik zou niet voor meer geld overstappen op een andere baan.

**Naam: Kees Ottevanger**

**Baan:** Softwareontwikkelaar. Ik schrijf programma's en spoor fouten in programma's op.

**Vooropleiding:** HTS Werktuigbouwkunde.

**Wat verdien je?**

Tussen de vijf- en zesduizend gulden.

**Ben je carrièrejager?**

Nee.

**Hoe ziet je carrière eruit, of hoe wil je dat die eruit gaat zien?**

Voorlopig wil ik graag uitvoerend werk blijven doen. Leidinggeven heb ik nog niet zoveel zin in. Misschien wil ik de komende jaren wel weer wat meer in de werktuigbouwkunde doen.

**Wat is het belangrijkste doel in je werk?**

Plezier en voldoening.

**Wat is je politieke voorkeur/kleur?**

ChristenUnie.

**Waarom deze baan?**

Na mijn afstuderen had ik zin in iets anders dan werktuigbouwkunde en hier liep ik eigenlijk redelijk snel tegenaan. En toen ben ik er vrij vlot ingerold. Het was niet echt een bewuste keuze.

**Wat zijn je secundaire arbeidsvoorwaarden?**

Een dertiende maand. Een lease-auto, deze heb ik niet, maar ik krijg een financiële compensatie. Verder kan je verschillende opleidingen volgen binnen het bedrijf.

**Voor hoeveel zou je overstappen naar een andere baan?**

Dan moet er toch welongeveer twee keer zoveel geboden worden dan als ik nu verdien.

**Zondagsrust**

PvdA en VVD hebben kort geleden weer het nieuws gehaald door te zeggen dat ze voorstander zijn voor het openstellen van de Winkeltijdenwet. Met de VVD voorop werden argumenten aangehaald die "zogenaamd" in het belang en uit respect voor andere godsdienstige culturen spraken. Hun argument om mensen met een andere godsdienstige achtergrond dan de christelijke, de vrijheid te geven hun eigen "rustdag" in te vullen, viel bij het CDA in slechte aarde. Het CDA wilde vooral vasthouden aan een collectieve rustdag. Niet alleen vanwege het godsdienstige aspect maar ook vanwege het cultureel-godsdienstige aspect. Het CNV meldde kort daarop dat zij het vooral de VVD kwalijk namen en het een drogreden vond. "Jarenlang heeft de VVD geen positief geluid laten horen over de etnische bevolking en nu opeens moet er rekening worden gehouden met de allochtone medemens die ook de vrijheid moet hebben om zijn of haar geloof te belijden op de door hen gestelde rustdag. Dit is gewoon een tweede agenda die het Kabinet erop nahoudt: de invoering van een 24-uurs economie." Bij navraag blijken overigens veel Moslims aan te geven graag gebruik te blijven maken van de "collectie-

ve rustdag" op zondag. Ook de ChristenUnie liet haar afkeuring weten over de plannen van PvdA en VVD. Het initiatiefwetsvoorstel van Bussemaker/Van Dijke om werknemers te beschermen tegen verplichte arbeid op zondag, sluit volgens PvdA-kamerlid Hindriks duidelijk aan bij de plannen van VVD en PvdA. Volgens Van Dijke proberen de beide partijen via een "etnische omweg" een onbeperkte zondagsoopenstelling van winkels door te drukken. Tot welke prijs gaat het kabinet in dit opzicht?

**Kabinet**

Op 26 april kon Zalm zeven miljard Kok aanbieden voor een financiële injectie in het Onderwijs, de Zorg en voor meer blauw op straat. Zes miljard vanuit de begroting zonder aan de Zalmnorm afbreuk te doen, en één miljard extra door bezuinigingen op andere Ministeries. Een belangrijk bezwaar van Premier Kok hiertegen, is dat in het kabinet een 'onbalans' kan ontstaan. Ministers die hun financiële eisen al vergaand hebben moeten matigen ten behoeve van hun collega's van volksgezondheid (Borst) en onderwijs (Hermans), zouden hun wensen dan nog verder moeten terugschroeven. PvdA-fractievoorzitter Melkert suggere-





reert: "Om voor één keer uit de meevallende belastinginkomsten te putten voor uitgaven aan ambtenarsalarissen". Hij meent dat deze inbreuk op de Zalmnorm (die uitgaven uit inkomstenmeevallers verbiedt) gerechtvaardigd is omdat de salarissen hoger uitvallen dan de coalitiepartijen in het regeerakkoord raamden. Ook hier kan weer de vraag worden gesteld: welke prijs kan worden betaald?

rio waar de Paarse regering hun links laat liggen. Men verwacht vele miljarden maar intussen blijft de echte injectie uit. Er is niet veel meer te verdienen binnen het Kabinet. Paars is te laat. Financieel gaat het inmiddels slechter en de nawerking van de MKZ-crisis zal ook op de economie niet uitblijven. Er valt niet veel meer te verdelen voor Paars. De prijs is betaald: Paars is uitgeregeerd.

### Toekomst

De inflatie in Nederland is momenteel hoog. De collectieve sector zal zich moeten instellen op een scena-

## Arbeidssociologische benadering

### Ontstaansperiode

1850-1890  
1890-1910  
1900-1920  
1920-1940  
1940-1960  
1950-1960  
1960-1970  
1960-1970  
1970-1980  
1980-1990  
1980-2000

### Benadering

Politieke economie  
Taylorisme  
Fordisme  
Human Relations  
Humanisering  
Vroege sociotechniek  
Technologisme  
Instrumentalisme  
Arbeidsprocesbenadering  
Moderne sociotechniek  
Kwaliteit van de arbeid

### Mensbeeld

Mensen willen vrijheid maar worden uitgebuit  
De arbeider is lui maar gevoelig voor geld  
De ongedisciplineerde arbeider  
Werkende mensen zijn sociale groepswezens  
Mens is mondig en streeft naar zelfverwezenlijking in de arbeid  
Mensen streven naar harmonie tussen sociale en technische factoren  
Mensen streven naar hoogstaand, niet vervreemdend werk  
Mensen hebben referentiekader buiten het werk  
De gedegradeerde arbeider ('deskilled worker')  
Mensen moeten regelmogelijkheden hebben  
Mensen willen beslis- en ontwerpruimte

'Ieder voor zich, en



# God voor ons allen'

Door Maarten Vermeulen

Vijf zetels heeft de Socialistische Partij.

Tijdens de verkiezingen in 1998 wonnen ze

er drie. De partij geniet bekendheid met

slogans als 'Stem tegen, stem SP' en 'Stop

de uitverkoop van beschaving'. De letters

SP staan voor opkomen voor de zwakken,

voor protesteren tegen een ongebreidelde

markteconomie en symboliseren de kruis-

tocht van het nieuwe socialisme. Maar hoe

'tegen' en 'beschaafd' is de SP eigenlijk?

Fractievoorzitter Jan Marijnissen over

werk, Paars en geluk.

## De SP als partij van de arbeiders?

„Nee, ik denk niet dat je dat zo kan zeggen. Wij hebben wel een goed oog op de werkvloer, waar de Nederlander zijn dagen slijt. Dat onderscheidt ons van andere partijen. Wij richten ons in principe op alle Nederlanders. En dat blijkt ook wel uit onze ledensamenstelling en het electoraat van de SP. Uit onderzoek blijkt dat dit een aardige doorsnee is van de Nederlandse maatschappij, zowel wat betreft inkomen als opleiding. Al zijn de miljonairs bij ons ondervertegenwoordigd, maar dat zal niemand verbazen.

We zijn heel goed op de hoogte van hoe het er in de werkelijkheid aan toe gaat op de werkvloer. Dat komt omdat we daar zelf vandaan komen. Onze activistische instelling is vaak tot uitdrukking gekomen in het feit dat wij naar de mensen toegaan en met ze praten. Niet alleen in Den Haag de woorden bezigen maar ook naar de werkplek om te kijken hoe die woorden uitpakken.”

## Andere partijen missen die kennis van de werkvloer?

„Ja. Ik merk vaak in debatten dat kamerleden te weinig weten hoe het er in de werkelijkheid aan toe gaat. Ze weten niet alleen weinig van de mensen op de werkvloer, maar er is ook weinig kennis van bijvoorbeeld de zorg en het onderwijs. Men neemt daar veel te oppervlakkig kennis van. Het resultaat is dat een partij als D66 zich nu voor de kop slaat dat ze hebben ingestemd met de basisvorming en het studiehuis. Nu zeggen ze: 'hadden we maar rustiger aan gedaan en hadden we maar beter nagedacht.' Ja, dat is een goede conclusie. Dat wisten wij vijftien jaar geleden ook al. De schaalvergroting in het onderwijs leidt tot anonimiteit van de leerlingen, een verwijdering tussen leraar en leerling. Het persoonlijke contact verdwijnt. De vanzelfsprekende

## 'Vakbonden hebben niet meer de

## ambitie het geweten der natie te willen zijn'

overdracht van normen en waarden op school is daardoor bijna verdwenen. Dat is een uitvloeisel van een gebrek aan kennis in de politiek.”

## Paars heeft gezorgd voor heel veel banen. Wat is daar mis mee?

„Met voorspoed is helemaal niets mis. Economische groei is ook prima. Ik wil niet zuur doen, maar om nu de hele economische voorspoed in Nederland toe te schrijven aan Paars vind ik wat ver gaan. Op de eerste plaats zijn het anderen die ervoor gewerkt hebben, en niet Paars. Het is een beetje raar om net te doen of Kok daarvoor gezorgd heeft. Er is hard voor gewerkt, door miljoenen mensen.

Op de tweede plaats zou je kunnen zeggen dat de politieke omstandigheden zijn gecreëerd door Paars. Dat gaat ook veel te ver. Voor een belangrijk deel heeft Nederland geprofiteerd van de wereldwijde economische groei. Net zoals we nu een tik op de

neus gaan krijgen als zich een depressie aandient. Ik denk niet dat Kok dan opstaat om te vertellen dat de depressie door Paars is gekomen. Ik denk dat de rol van nationale overheden erg relatief is als het gaat om economische groei.

Maar voor een deel zal de groei te maken hebben met het Paarse beleid. Ons bezwaar is dan ook niet gericht op die economische groei, maar wel de

---

## 'De waarde van arbeid wordt chronisch onderschat'

---

monomane belangstelling voor macro-economische cijfers. Een slogan voor een kabinet dat luidt 'werk, werk, werk' vind ik wel erg ééndimensionaal. Ik zou liever zeggen 'leven, leven, leven'. En tot dat leven behoort ook werken, net als duizenden andere dingen die belangrijk zijn. Paars vormt een soort economisch technocratisch kabinet dat een blinde vlek heeft als het gaat om de samenleving. Kijk naar de zorg, het onderwijs en de ruimtelijke ordening.

Er wordt al heel lang gesproken over investeringen in de zorg en het onderwijs. In de publiciteit worden de miljarden voor zorg en onderwijs drie keer uitgegeven. Eerst worden ze aangekondigd, dan komen ze in de begroting en ze worden in de voorjaarsnota nog een keer besproken. Dan hebben we het drie keer over hetzelfde geld gehad. Zo ontstaat de indruk dat Paars veel investeert in de samenleving, maar dat is niet zo. Onder paars is bijvoorbeeld het bedrag per hoofd van de bevolking dat naar zorg en onderwijs gaat, dramatisch gedaald. Al die praatjes van Paars zijn geweldig, maar de werkelijkheid is heel anders. Het beleid van Paars heeft niet bijgedragen aan de oplossing van de problemen in de publieke sector. Sterker nog, ze zijn vergroot of veroorzaakt door Paars."

### **Bestaan vakbonden nog in het poldermodel?**

„De vakbonden hebben zich veel te veel een oor aan laten naaien door de werkgevers. Inhoudelijk beperken de bonden zich tot arbeidsgerelateerde kwesties. Ze hebben niet meer de ambitie het geweten der natie te willen zijn. Ik vind dat de vakbewegingen lijden aan kortzichtigheid. Bijvoorbeeld bij het privatiseren van de ziektewet hadden de bonden zich veel duidelijker moeten manifesteren. Dat geldt

Vakbonden kunnen hun invloed alleen laten gelden met macht en kracht. Kijk bijvoorbeeld bij de NS, waar nu grote problemen zijn. Daar zijn allerlei collectieven ontstaan. Dat geeft al aan dat heel veel mensen zich niet door de reguliere vakbonden vertegenwoordigd voelen."

### **Daar kunt u dus begrip voor opbrengen?**

„Sterker nog, wij steunen die collectieven."

### **Nog even over het poldermodel.**

„Het poldermodel is een soort tijdelijke pacificatie. Tegenstellingen worden bevroren, maar ze verdwijnen niet. Dat hebben we gezien in de jaren zestig, waarin ook sprake was van loonmatiging. Op een gegeven moment lopen de economische groei en de winsten van het bedrijfsleven zo uiteen met de salarissen, dat dit met één klap moet worden ingehaald. Dat geeft pas echt een dreun. Steeds meer economisten zijn daarvan overtuigd."

### **Er moet een inhaalsprong komen?**

„Precies. Maar zo'n inhaalsprong kan heel negatief uitpakken voor de economie en de werkgelegenheid. Het is veel beter dat geleidelijk te doen. Het is Nederland zo goed vergaan de afgelopen tijd omdat er sprake was van oneigenlijke concurrentie wat betreft de zeer beperkte loonstijgingen. Daardoor heeft Nederland een soort lui ondernemerschap gecreëerd. In andere landen zijn de lonen fors gestegen de afgelopen tien, vijftien jaar. In Nederland niet, waardoor ondernemers hier forse winsten

---

## 'Veel te veel kinderen hebben op jonge leeftijd al professionele hulp nodig'

---

overigens ook voor de liberalisering van de energiemarkt. Het professionele kader van de vakbonden laat zich veel te veel inpakken. Het is net alsof mee willen regeren. Maar de leiding is in handen van de politiek en werkgevers en dus niet in handen van de werknemers. Die hebben verrekt weinig te zeggen.



behaalden. Ze zijn lui geworden op het punt van onderzoek en innovatie. Het geld stroomde toch wel binnen. Nu maken we kennis met een soort remmende voorsprong. Bij een recessie zal blijken dat andere economieën in Europa veel efficiënter werken. Wij zijn in slaap gesust door die enorme winst en economische groei, die mede mogelijk is gemaakt door de gematigde lonen."

**Als het aan u had gelegen, hadden we de stap in de polder gewoon overgeslagen?**

"Ja. De polder, een term die Bolkenstein ooit heeft bedacht, verwijst eigenlijk naar de samenwerking die boeren moesten leveren om zich te weer te stellen tegen het water. Dat veronderstelt een gelijke uitgangspositie; als het water komt, staan we alle-

werknemer het moest doen met drie procent."

**Hoe zou u de arbeidsmoraal omschrijven?**

"Arbeid is heel belangrijk. De waarde ervan wordt chronisch onderschat. We hebben nu twee kabinetten gehad die uitgaan van 'werk, werk, werk'. Een grotere heiligverklaring voor arbeid kun je niet hebben. Het is onomstreden dat de arbeidsproductiviteit in Nederland de hoogste ter wereld is. Als je dat relateert aan het achterblijven van de technische ontwikkeling in ons land, dan is het te begrijpen dat die achterstand moet worden gecompenseerd door die productiviteit. Op dit moment wordt die zelfs overgecompenseerd. Dat is niet alleen een kwestie van lange dagen en flexibiliteit, maar ook van 'pezen, pezen, pezen'."

---

**'Het is niet te rechtvaardigen dat een chirurg het tienvoudige verdient van iemand in de bouw'**

---

maal onder water. Maar de belangen van werkgevers en werknemers zijn niet gelijk. Het poldermodel wil ons doen geloven dat als het met de bazen en bedrijven goed gaat, het ook met de gewone mensen goed komt. Dat is een onjuiste veronderstelling. Dat hebben we het afgelopen jaar gezien bij de top van het bedrijfsleven. Die incasseerde maar liefst dertien procent loonstijging terwijl de gemiddelde

**We leven om te werken?**

"Ja, dat is een goede uitdrukking. Je ziet het aan de WAO-cijfers. Het percentage van mensen met een burnout neemt gigantisch toe. Vroeger werd er met één kostwinner veertig uur gewerkt, nu wordt er met twee kostwinners gemiddeld 56 uur gewerkt. De tijd die overblijft voor relaties en het gezin is afgenomen. Hierdoor worden allerlei werkzaamheden in de menselijke sfeer geprofessionaliseerd. Zo is ook de thuiszorg ontstaan; mensen hebben geen tijd meer om voor hun eigen ouders te zorgen. Hetzelfde geldt voor de kinderopvang, die wordt verzorgd door gediplomeerde mensen en niet meer door de ouders. Mensen doen de was buiten de deur en laten de boodschappen bezorgen. Alles wordt uitbesteed en geprofessionaliseerd omdat er toch genoeg particulier geld is."

**In de economische hoogtijdagen brokkelt de sociale structuur in rap tempo af?**

"Ja, daar is niets teveel mee gezegd. Natuurlijk komt daar nog wel wat bij. Met name de jaren tachtig hebben flink bijgedragen aan die afbrokkeling. Dat was het tijdperk van de individualisering. Ieder voor zich en God voor ons allen. Die gedachte heeft volgens mij heel veel slechts veroorzaakt. Dat is een tijd waarin de SP werd afgeschilderd als een ouderwetse partij, omdat wij sociale controle wél een waardevol iets vonden. Normen en waarden wél belangrijk vonden. Het CDA heeft toen onder Lubbers zeer bijgedragen aan het 'no nonsens beleid'. Alles werd vertaald in meetbare begrippen. Economische begrippen zijn natuurlijk zeer goed kwantificeerbaar, maar de kwalitatieve gevolgen voor de samenleving zijn totaal uit het oog verloren. Dat is kortzichtig, want die kwalitatieve aspecten hebben uiteindelijk grote invloed op die kwantitatieve cijfers, als het bijvoorbeeld over economie gaat.

Je moet oppassen om als politicus een soort blauwdruk te schetsen van een ideale samenleving. Dat



FOTO RUFUS



hebben wij als SP wel geleerd. Hier past een bescheidenheid, ook voor de SP. In mijn boek 'tegenstemmen' heb ik in het laatste hoofdstuk wel een ruwe schets gegeven van een andere samenleving dan de huidige. Meer aandacht voor het kind en de terug-

onderwijs klinkt heel aardig, maar het ontbreekt scholieren aan historisch besef. Waar komen we vandaan? Wat zijn de middeleeuwen? Wat heeft de Romeinse tijd betekend? Wat deden de Fransen in ons land? Scholieren weten nauwelijks meer dat de

---

### 'Ik kom net iets te veel jongeren tegen die geld verdienen als hoogste levensdoel zien'

---

keer van de pedagogiek vind ik belangrijk. Waartoe voeden wij nou precies op? Niet dat laissez-fairgedoe, het 'laat maar waaïen' principe. Veel te veel kinderen hebben op jonge leeftijd al professionele hulp nodig."

#### **Meer aandacht voor het kind?**

„Het algemeen vormende aspect in het onderwijs wordt steeds verder verdrongen. Kijk naar het vak geschiedenis. Dat is een keuzevak geworden. Hoe kun je nu zonder kennis van het verleden iets zinnigs zeggen over de toekomst? Dat is volslagen onzinnig. Het hele idee van 'projectmatig werken' in het

monarchie een tijd helemaal uit Nederland verdwenen is, dat we eigenlijk een republiek zijn. Als je dat allemaal niet weet, begrijp je ook Thorbecke niet met zijn grondwet. Zonder historisch besef kom je er niet. Het is een schande dat het vormende onderwijs steeds verder wordt teruggedrongen."

#### **Er wordt toch steeds meer specialistische kennis gevraagd?**

„Ja, en dat vind ik zeer zorgelijk. Dat is ook de reden waarom wij nu in het kader van het nieuwe verkiezingsprogramma nadenken over de mogelijkheid van een soort stagejaar in de publieke sector voor

studenten de bijna afstuderen. Geen sociale dienstplicht en al helemaal niet als goedkope oplossing om het personeelstekort in die sector op te lossen, maar wel om jongeren gaandeweg vertrouwt te maken met de publieke zaak. Ze moeten leren voordat ze de school verlaten dat er meer is dan alleen zoveel mogelijk geld verdienen. Ik kom net iets te veel jongeren tegen die geld verdienen als hoogste levensdoel zien. Soms vraag ik jongeren mij het verschil uit te leggen tussen de handen van een chirurg en die van een pijpfitter. Dan krijg ik hele verhalen; 'Die dokter moet eerst studeren en die ander mag al werken. Die dokter heeft ook veel meer verantwoordelijkheid.' Dat is heel betrekkelijk. Een studie medicijnen kost de gemeenschap een ton per jaar, dat krijgen we nooit meer terug. Die student medicijnen weet niet wat het is om voor een grijpstuiver iedere ochtend vroeg op te staan en in de bouw te werken. Het verschil in verantwoordelijkheid is ook maar zeer betrekkelijk. Want als die loodgieter de leidingen in de keuken niet goed soldeert, wat gebeurt er dan? Het is niet te rechtvaardigen dat een chirurg het tienvoudige verdient van iemand in de bouw. We zouden daar eerlijker over moeten zijn. Mensen die het zware en gevaarlijke werk doen, worden systematisch onderbetaald in ons land."

#### **Waarom blijven we dan op Paars stemmen?**

„Dat is een heel goede vraag. Hoe kan het überhaupt dat het neoliberale Angelsaksische model wereldwijd zo populair is? Het Rijnlandse model, dat

---

### **'De SP heeft niet de pretentie mensen gelukkig te maken'**

---

we vroeger in Nederland hadden, functioneert aantoonbaar beter. In dat model wordt er veel meer tijd en energie gestoken in de ontwikkeling op de lange termijn. Ook economisch gezien levert het veel betere resultaten op. Hoe is het toch mogelijk dat de Amerikaanse cultuur wereldwijd wordt overgenomen? Er zijn een aantal verklaringen voor. De eerste is Hollywood. In films en soapseries wordt een soort 'way of life' geschetst, die blijkbaar erg aantrekkelijk is voor mensen, maar die een enorm vertekend beeld geeft van de werkelijkheid in Amerika. En het is ook te wijten aan politici die hun oren laten hangen naar opportunistische en pragmatische oplossingen, in plaats te kiezen voor fundamentele analyse en het daaraan gekoppelde fundamentele beleid. Een beetje 'hoe de wind waait, waait mijn rokje'. 'Als ik dit doe, kom ik in Den Haag Vandaag' en 'zo doe ik het goed in de peilingen'. Het heeft weinig te maken met een grondige analyse.

Dat er een kentering zou komen in de verregaande individualisering van de maatschappij, was mij allang duidelijk. Ik wist al in de jaren tachtig dat die individualisering een keer tegen zijn grenzen zou aan

lopen en zeer grote maatschappelijke problemen zou veroorzaken. Algemeen is men in de politiek ook al die mening toegedaan. Hadden we wat meer wijsheid gehad in de jaren tachtig, dan waren ons een hoop problemen bespaard gebleven."

#### **In de doelstelling van de SP staat te lezen: 'van de mogelijkheden die we als samenleving hebben wordt volstrekt onvoldoende gebruik gemaakt, deden we dat wel, dan konden we iedereen een kans geven zijn of haar geluk maximaal na te streven.' Het Angelsaksische model streeft toch juist naar die maximalisatie van geluk voor het individu?**

„Daar zit inderdaad een spanningsveld. Het is een zin waarmee we afstand willen doen van de sociaaldemocratische pretentie 'stem op ons en wij maken u gelukkig'. Dat werkt dus niet, de overheid kan een mens niet gelukkig maken. Een mens moet vooral zelf proberen onder erkenning van zijn eigen verantwoordelijkheid en zijn eigen beperkingen en mogelijkheden, op welke manier hij of zij het beste gelukkig kan worden. En geluk is niet dat hedonistische geluk in de zin van 'elke dag vertier', maar dit geluk gaat dieper. Het gaat over het besef dat het leven voor een belangrijk deel door het lot bepaald wordt. Wat is je genetisch gegeven? Het gaat ook over problemen die je wel en die je niet kunt oplossen. Dat heeft met wijsheid te maken, met inzicht in het leven. Dat is vrijheid uiteindelijk: dat je weet wat noodzakelijk is en wat niet. In die keuzes kun je persoonlijke vrijheid etaleren."

#### **Geluk is niet de nieuwe auto en het leuke huis?**

„Juist. Alles wat we in de etalage zien liggen is niet leuk meer zodra we het thuis hebben. Wij hebben als SP niet de pretentie dat we mensen gelukkig maken. Zo is het niet. De overheid is bij uitstek de instantie die gaat over de voorwaarden waaronder mensen gelukkig kunnen zijn. Daarin schiet de overheid vreselijk tekort. We hebben als mens de opdracht dat we ondanks alle tegenslagen, toch nog iets moeten maken van het leven. Zo zit het leven nu eenmaal in elkaar. Ik kan niet zorgen voor jouw geluk. Belangrijke emoties beleef je alleen. Gezamenlijke emoties vind ik eerder gevaarlijk dan dat ik er bij sta te juichen.

De belangrijkste taak van de overheid vind ik niet in de eerste plaats te zorgen voor de mensen die het toch wel goed gaat, maar primair te zorgen voor mensen die zijn aangewezen op onze solidariteit. Dat heeft met beschaving te maken. En dat moet omdat we vinden dat elke mens gelijkwaardig is en in die gelijkwaardigheid recht heeft op een maximale kans een menswaardig bestaan te leiden. Dat iedereen toegang heeft tot 'het geluk'."

# NOS journaal op PerspectiefF Congres

Door Frank Visser

Zaterdag 25 februari is het eerste PerspectiefF Congres gehouden. Ruim 80 deelnemers kregen van alles te horen over de problemen en de uitdagingen van de landbouwsector in deze tijd. Een aantal fanatiekelingen had zich de avond ervoor al in een PerspectiefF Café voorbereid met enkele video's over de stand van zaken in de landbouw om zo goede vragen te verzinnen voor de sprekers op het congres.

## Brinkhorst

Openings spreker was minister Laurens Jan Brinkhorst. Hij sprak over de liberalisering van de wereldmarkt en zijn visie op voedsel en groen in de 21ste eeuw. Wat de minister betreft wordt Voedsel en Groen namelijk de nieuwe naam voor zijn ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De minister werd na zijn toespraak door de congresdeelnemers flink aan de tand gevoeld over de vraag wat hij nu voor de boeren doet. Dit leidde tot een interessant debat over de rol van de overheid, de zorg voor natuur en milieu en de rol van Europa in het Nederlandse landbouwbeleid.

## Journaal

Het onderwerp landbouw was gekozen vanwege de vele crisis van de afgelopen jaren (BSE, Varkenspest, Dioxine-kippen) en het feit dat veel jongeren eigenlijk weinig weten van landbouw. Dat we een actueel onderwerp hadden uitgekozen bleek toen er daags voor het congres mond- en klauwzeer uitbrak in Engeland. Het NOS-journaal stond dan ook op de stoep om van de minister het laatste nieuws te horen. Naast een interview met de minister werden er sfeerbeelden in de zaal gemaakt, maar deze zijn helaas niet uitgezonden.

## Workshops

In vier workshops zijn tijdens het congres verschillende onderwerpen verder uitgediept. Jan Huijgen, boer, filosoof en christen, vertelde over zijn visie op de toekomst van de landbouw vanuit regionaal perspectief. Hij wil de burger weer in contact brengen met de boer door nieuwe activiteiten op het platteland. Namens LTO Nederland gaf Berend Pastoor, hoofd internationale zaken, een workshop over de boer in Europees perspectief. Centraal stond hierbij

het dilemma dat er aan de ene kant wordt bezuinigd op landbouw en dat aan de andere kant de agrarische sector aan steeds meer eisen moet voldoen. Jan Vonk van het Contact Christen Agrariërs vertelde wat zijn christen zijn betekent voor zijn werk als melkveehouder met als thema bewerken en bewaren. In de vierde workshop vertelde Ad van Rees van de agrarische landschapsvereniging Den Haneker over agrarisch natuurbeheer.

Naast deze inhoudelijke workshops was er ook een creatieve workshop. Drie congresdeelnemers werden op pad gestuurd met een camera om mensen op straat te interviewen over hun visie op de landbouw. De resultaten hebben we door een technisch probleem niet meer kunnen bekijken, maar dat houden we nog te goed. Na de workshops was er een forum met deskundigen. Onder leiding van Martine Vonk discussieerden Dick van der Horst (GMV-agrariërs), Ir. Titulaer (Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie), Dick Stellingwerf (Tweede-Kamerlid namens de ChristenUnie) en Jehan Bouma (Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt) over de toekomst van de landbouw.

## Debat

Gijs Weenink, directeur van de DebatAcademie verzorgde 's ochtends een workshop debatteren als voorbereiding op de eerste PerspectiefF Debatwedstrijd die 's avonds werd gehouden. Zestien deelnemers toonden hier hun kunnen wat leidde tot zeer hilarische bijdragen over 'Maxima ons nieuwe poldermodel', het opnieuw invoeren van de doodstraf en de stelling 'Beter een stuk in je kraag dan een stuk in de krant'. In de finale stonden uiteindelijk twee vrouwen tegen over elkaar: Martine Vonk, één van de auteurs van de PerspectiefF scripta 'Hart voor Groen' (zie elders in deze Perspex) en Annette van Kalkeren, voorzitter van PerspectiefF. Annette was uiteindelijk de beste volgens de jury welke werd voorgezeten door Dr. Kars Veling, de lijsttrekker van de ChristenUnie. Maar natuurlijk moest Kars ook even zijn kunnen vertonen. Door jurylid Eise Douma werd hij uitgedaagd tot een debat. "Wat is het verschil tussen een trolleybus en een politicus? Een trolleybus stopt als hij de draad kwijt is!" luidde het vernietigende oordeel van Eise Douma. Uiteindelijk vond Roel Kuiper, directeur van het wetenschappelijk instituut van de ChristenUnie en het derde jurylid Kars toch de betere debater.





## Set-up

Als voorbereiding van het congres is er een set-up verschenen met actuele artikelen over de landbouw. Als je interesse hebt en niet op het congres bent geweest dan kun je deze bundel alsnog bestellen via 0341-256744. Wij brengen dan wel de verzendkosten in rekening. Je kunt de set-up natuurlijk ook gratis downloaden vanaf onze internetsite ([www.perspectief.nu/documenten](http://www.perspectief.nu/documenten)).

---

## Bestuursnieuws

Door Bert Heuvelman

Hebben jullie de kranten gelezen over het congres van de ChristenUnie? Heb je gelezen dat het een congres een motie van ons heeft aangenomen om niet langer te wachten met een fusie dan strikt noodzakelijk is? Nee? Dan vertel ik het je hier; de ChristenUnie gaat dus fuseren. Zoveel staat na het Uniecongres van 24 maart vast. En dat hebben wij, de jongeren voor elkaar gekregen, terwijl het Uniebestuur er eigenlijk nog niet aan wilde. Wellicht lijkt het een klein punt, zo even tussendoor, maar de motie zegt een hele hoop: Het doel van de ChristenUnie is duidelijk gemaakt! Zo snel mogelijk een ChristenFusie!

Het congres van de ChristenUnie is voor veel kiesverenigingen en voor het partijkader een hoogtepunt in het jaar. Ook voor PerspectieF was het een belangrijke dag. Als je als jongerenorganisatie 30 stemmen krijgt, dan moet je wel wijs met die stemmen omgaan. Juist omdat de gemiddelde kiesvereniging hooguit 2 of 3 stemmen krijgt. Wij hebben dus eigenlijk evenveel stemmen als 10 of 12 kiesverenigingen. Kun je nagaan! Wat gaan we zeggen, welke moties dienen we wel en welke dienen we niet in? Wat vinden we van de andere moties en welke argumenten gebruiken we? Je begrijpt dat het bestuur zich goed heeft proberen voor te bereiden.

Op het Congres hebben de jongeren nog een aantal succesjes geboekt: we hebben ons actief bemoeid met de discussie over de verschillende moties. En dat was nodig, want zoals dat zovaak gaat, zijn slechts weinig Kiesverenigingen betrokken bij de plenaire discussies. Dat is jammer, want dat doet het doel van het Uniecongres tekort (nl. een open discussie tussen het Uniebestuur en de Kiesverenigingen). Het Uniebestuur heeft verder een andere motie van PerspectieF toegezegd te zullen uitvoeren. In deze motie vroeg PerspectieF aan het uniebestuur om binnen drie maanden te komen met een uitgebreide evaluatie van het proces van de lijstsamenstelling. Er waren hierover nogal wat kritische geluiden te horen. Wij, als jongeren, vinden het een goede zaak om dit in alle openheid met elkaar te bespreken.

Een motie waarin we vroegen om kandidaten alsnog toe te voegen aan de lijst, vond helaas te weinig steun bij het Uniecongres. Ook een motie om de

tweede vrouw op de lijst (nummer 11) toe te voegen aan de top 10 haalde het niet. En dat is erg jammer, want het Uniebestuur laat hierin zien dat zij haar eigen ambities niet heeft waar kunnen maken. Het Uniebestuur wilde immers drie (!) vrouwen bij de eerste tien!

## PerspectieF Congres

Zaterdag 25 februari was het voorjaarscongres van PerspectieF. Er werd uitvoerig stilgestaan bij het thema 'landbouw'. Minister Brinkhorst sprak, er waren verschillende workshops, een forum met Dick Stellingwerf en een debatwedstrijd; alle onderdelen waren stuk voor stuk interessant. Vooral de debatwedstrijd was erg leuk. Onze eigen voorzitter werd door de jury gehuldigd tot 'PerspectieF Debater 2001'. En eerlijk is eerlijk; van een aanstaand politica mag je ook verwachten dat ze de hele zaal plat kletst. Kortom een zeer geslaagd congres! Elders in het blad kun je meer lezen over het congres.

## Denktank en Politiek Programma

Op 17 maart was de eerste Denktankdag van PerspectieF. De Denktank gaat zich bezighouden met het schrijven van ons eigen politiek programma en actuele acties. We willen meepraten en discussiëren over politiek inhoudelijke thema's en de ChristenUnie en anderen op hun beleid aan kunnen spreken. Daarom is het ontzettend belangrijk dat we daar veel kennis van hebben. Daar is de Denktank voor. Zij zal ons politieke geweten gaan vormen! Op de eerste Denktankdag viel de opkomst een beetje tegen. Maar inhoudelijk zijn er nu veel onderwerpen voor het politiek programma op de rails gezet. Een goede dag dus en zeker voor herhaling vatbaar.

## Jongeren Lagerhuis

Een fantastisch cameradebuut voor onze voorzitter was er op 10 maart in het Jongeren Lagerhuis. Annette van Kalkeren was uitgenodigd om een stelling te verdedigen over de relatie tussen de overheid en de kerken in Nederland. Kardinaal Simonis vond dat de overheid veel te weinig om advies vroeg aan de kerken. Dit is ook terug te zien in het Paarse beleid rond bijvoorbeeld euthanasie en abortus. Uiteraard zijn we het hier helemaal mee eens; de kerken vertegenwoordigen nog steeds 8 miljoen mensen in Nederland die, al dan niet regelmatig, naar de kerk gaan. Annette voegde hier aan toe dat het een goede zaak was als het godsdienstonderwijs (in de ruime zin van het woord) op alle scholen verplicht zou worden. Dit was aanleiding tot een pittig debat, waarin de stelling niet altijd goed begrepen werd. Ook na de opnames gingen de debatten nog lang door...

## Meer op [www.PerspectieF.NU](http://www.PerspectieF.NU)

Het bestuursnieuws is al weer vol. Wil je meer weten? Over alle berichten uit deze rubriek kun je uitgebreide informatie vinden op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu). Surf regelmatig eens langs voor het meest actuele verenigingsnieuws.

# Het Issue

Het is jammer voor de bijna tweehonderd parlementaire journalisten die op en rond de Tweede Kamer hun werk proberen te doen: het belangrijkste politieke nieuws van 2001 is niet op het Binnenhof te vinden. Hoho! Dit is geen suggestie aan hoofdredacteuren om eens flink te gaan snijden in hun Haagse buitenpost. En ook geen uitnodiging aan de redacteuren zelf om dan maar iets verderop -op de terrassen van het Plein- van de zon te gaan genieten. Er speelt namelijk wel het een en ander, maar even niet in de Tweede Kamer.

Soms is dat zelfs met het blote oog waarneembaar. Zo is op woensdag 28 maart de plenaire vergaderzaal leeg. En dat blijft hij de hele dag. Niets te vergaderen kennelijk. Reden voor verschillende redacties om daar eens een plagerig stukje aan te wijten. De voorlichter van kamervoorzitter Jeltje van Nieuwenhoven gaat vervolgens haastig bij die collega's op bezoek: 'Elders in het gebouw zijn commissievergaderingen aan de gang; de griffie, de commissiebureaus, de facilitaire dienst ze zijn allemaal bezig, dus het werk ligt helemaal niet still!'. Er mocht eens de indruk ontstaan dat het Kamerpersoneel op de luie reet ligt! Maar deze poging tot 'damage-control' weegt niet op tegen de paginabrede foto in de NRC van die avond: een Kamer zonder Kamerleden.

Een van de meer doorgewinterde leden, CDA'er Hans Hillen, kan zich niet heugen dat dit zich ooit eerder heeft voorgedaan. En hij loopt toch al sinds



FOTO RUFUS

de jaren tachtig mee. Uiteraard heeft de strateeg/straatvechter van de christen-democraten direct een verklaring paraat: Paars-2 is uitgeregeerd, de pijp is leeg, er wordt geen beleid meer gemaakt, ze kunnen er beter vandaag dan morgen mee stoppen. Ook SP-leider Jan Marijnissen maakt zich druk: het land staat in brand -het MKZ-spook woedt, er heerst chaos op het spoor- en wat doet de volksvertegenwoordiging? Die vergadert niet! Aan de socialisten zal het volgens hem niet liggen. Zij vragen het ene na het andere spoeddebat aan; verzoeken die door de andere partijen even zo snel weer van tafel worden geveegd. 'En zo smooit Paars-2 ieder debat. Paars-1 had veel plannen, veel nieuwe ideeën. Inhoudelijk vonden wij het natuurlijk niks, maar er werd wel volop gedebatteerd!', verzucht Jan weemoedig. Geen echte issues dus in de Kamer? Een beetje gelijk



hebben beide heren wel. De agenda biedt een slappe hap. En de slapte is ook te merken tijdens het Vragenuurtje op dinsdagmiddag (je weet wel, dat is die Nieuwsquiz met Kamerleden die doen wie er het beste de krant heeft gelezen: zij of de minister?). Normaal gesproken heb je als journalist ruim de tijd (een uurtje; moet kunnen dus) om in de wandelgangen rond de vergaderzaal wat Kamerleden en fractievoorzitters aan te spreken over onderwerpen die de komende tijd gaan spelen. Maar aangezien het de laatste tijd vaak voorkomt dat er tijdens het Vragenuurtje slechts één vraag aan de orde is, is dat een race tegen de klok geworden. Zo lukt het vandaag ternauwernood om Rob van Gijzel (PvdA) aan zijn jasje te trekken over het arbeidsconflict bij de NS. Vindt hij ook dat minister Netelenbos van haar werkbezoek in China moet terugkomen om zich daarmee

te bemoeien? 'Nou, kijk, ikkeeuuh...' Verder komt hij niet: het Vragenuurtje is alweer voorbij, en hij moet snel naar de stemmingen. 'Sorry, sorry...' mompelend vertrekt hij weer naar zijn plaats.

Speelt er dan echt helemaal niets? Nou ja, er vallen natuurlijk wel een paar belangrijke besluiten, bijvoorbeeld over de Voorjaarsnota. Maar iedereen is het erover eens dat er extra miljarden moeten naar zorg, onderwijs en veiligheid, dus daar zal minister Zalm best een mooie mouw aanpassen; en dan uiteraard zonder zijn norm uit het oog te verliezen. En de Euthanasiewet wordt behandeld. Maar de tegenstanders vechten in de senaat een verloren strijd. En ook de andere paradepaardje van Paars-2 hebben de eindstreep glansrijk gehaald: de nieuwe Vreemdelingenwet en het Belastingplan 2001 zijn beide al in werking getreden. Liefhebbers van de politieke thriller hadden hun hoop gevestigd op schermutselingen rond de verloving van onze kroonprins. Helaas komen ook zij bedrogen uit. De oplossing die premier Kok voor alle gevoeligheden rond deze gebeurtenis heeft verzonnen, dwingt alom respect af. Weer een onderwerp van de agenda afgevoerd.

Geen grote vraagstukken dus meer in ons parlement. 'Heerlijk die rust. We bereiden ons lekker voor op de verkiezingen van volgend jaar', meldt de voorlichter van GroenLinks, als ik bij hem informeer naar z'n bezigheden. En daarmee zijn we beland bij Het Enig Overgebleven Politieke Issue van 2001. Dat te maken heeft met de verkiezingen van mei 2002. En met de aloude vraag 'doet-ie het of doet-ie het niet?'. En het besluit daarover valt niet op het Binnenhof. Dat valt bij Wim Kok thuis, in Amsterdam. Tijdens het zomerreces. Zul je net zien.

Remko Theulings  
 politiek redacteur van Het Nieuws  
 voor SBS6 en NET5

Perspex

V a k m a r



**Voorzitter van de FNV zijn is geen pretje. De vakbeweging wint aan invloed, maar verliest aanhang. Ieder voor zich en de FNV voor onze allen lijkt de nieuwe koers te zijn die Nederland heeft ingeslagen. En Lodewijk de Waal mag zich blauw ergeren aan de zelfverrijking in de top van het bedrijfsleven, maar wat valt er tegen te ondernemen?**

**U heeft in het verleden gezegd dat als het CNV samen wil met het FNV het wat u betreft binnen vijf minuten kon worden geregeld. Kunt u dat toelichten?**

„Waar het omgaat is de vraag waar je inspiratiebron ligt. Het CNV heeft als christelijk nationaal vakverbond altijd gezegd dat hun inspiratiebron ligt in de christelijke visie en van daaruit willen zij vakbondswerk doen. Onze stellingname is geweest dat wij onze leden vragen uit eigen inspiratiebron bij te dragen aan het vakbondswerk. Dus wat ons betreft kunnen dat humanisten, islamieten, protestanten, of katholieken zijn. En ik denk ook dat wij, omdat we zoveel groter zijn dan het CNV, meer christenen organiseren dan het CNV. Dus in die zin zouden zij heel goed passen in onze organisatie, alleen wij passen niet in hun organisatie omdat ze een specifieke grondslag hebben. Dus als je dat opzij zou zetten zou je kunnen zeggen dat het binnen vijf minuten geregeld is. Ik moet er wel bij zeggen dat ik het niet een buitengewoon dringende kwestie vind, omdat de samenwerking met het CNV buitengewoon goed is. Ik maak wel eens de oneerbiedige vergelijking tussen de Hema en de Bijenkorf. Ze hebben alle twee een verschillende doelgroep, maar als je ze samen zou voegen heb je waarschijnlijk minder klanten.”

**Bent u dan de Hema of de Bijenkorf?**

„Dat laat ik altijd in het midden. In ieder geval zijn wij de winkel met de grootste omzet.”

**De vakbond knapt alle zaakjes toch op. Waarom dan nog lid worden?**

„Dat is een heel belangrijk probleem. Als wij een CAO afsluiten krijg je hem ook als je geen lid bent van een vakbond. Dat is een heel moeilijk dilemma.

Wanneer wij zeggen dat de CAO alleen geldt voor onze leden, dan worden ze niet aangenomen, want ongeorganiseerden zijn goedkoper. Dus het in ons eigen belang dat we het zo doen, maar het werk ook weer tegen ons. Uiteindelijk is de conclusie daarvan dat je beter moet communiceren met je achterban. Je moet dus uitleggen dat ze de CAO gratis krijgen, maar dat wanneer ze geen lid worden die misschien zal verdwijnen.”

**Er is een groot ledenpotentieel onder buitenlanders. Hoe probeert u deze te bereiken?**

„Daar is ook iets eigenaardig mee. Wij zijn natuurlijk ontevreden over de mate dat wij Nederlanders, mensen van niet-Nederlandse afkomst organiseren. Aan de andere kant, als ik naar vakorganisaties kijk, dan is de organisatiegraad onder allochtonen 20%. Dat is natuurlijk niet genoeg. Dat moet 27 of 28% zijn, wat het gemiddelde is. Maar aan de andere kant zijn wij verreweg de grootste autochtone organisatie als het gaat om allochtone leden. Aan de ene kant zeg ik dat het niet goed genoeg is, aan de andere kant roepen wij ook wel eens te snel dat het glas half leeg is terwijl het halfvol is. Maar we moeten er absoluut meer aan doen. En vooral onder jongere allochtonen. Als ik kijk wie onze leden zijn, dan zijn het vooral de eerste generatie gastarbeiders die gewend zijn zich vanuit Turkije te organiseren. Maar hun kinderen organiseren zich niet. We hebben dus wel degelijk een probleem.”

**U pleit voor een nieuw debat over het sociale stelsel. Wat stelt u zich daarbij voor?**

„Er is het probleem met de WAO, waarvan ik zeg dat dit niet een financieel-economisch probleem is want wij kunnen dit eigenlijk wel betalen. Het is een soci-

**“4 procent verhoging is te veel, maar hun eigen salaris gaat 14 procent omhoog”**

Door Simcha Looijen

aal- en een arbeidsmarktprobleem. Sociale problematiek voor de mensen die er in terechtkomen en er niet in willen en een arbeidsmarktproblematiek omdat je toch ziet dat er tienduizenden mensen zijn die misschien toch de arbeidsmarkt op zouden kunnen, terwijl er krapte op de arbeidsmarkt is. Wat ik vooral storend aan de WAO-problematiek vind is de instroom in de WAO. Als we het volume van de WAO nu op peil wisten te houden, dan zouden we er nog wel van af komen, want wanneer mensen 65 zijn gaan ze de AOW in en dus de WAO uit. Maar er komen steeds meer WAO-ers bij en er komen steeds meer jongeren bij. Vooral jonge vrouwen Het is dus niet meer een problematiek van ouderen maar er is iets mis in dat hele systeem. En daarom vindt ik het een belangrijk onderwerp. Ik denk dat er iets in ons arbeidsproces zit wat de mensen uitstoot. Dat kan heel fysiek zijn. Zwaar werk in de bouw, maar dat kan ook psychisch zijn, bijvoorbeeld werkdruk. Het kan ook in nieuwe technologieën zitten, RSI bijvoorbeeld. Voorkomen is iets waar we meer aandacht aan moeten besteden. Ten tweede is er het eerste ziektejaar. Kennelijk hebben wij het zo geregeld tussen betrokkenen dat iemand zo van de lopende

band de WAO opschuift. Je moet het eerste jaar meer doen aan terugkomen en reïntegratie in een bedrijf. En het derde is dat mensen makkelijker moeten reïntegreren. Bijvoorbeeld door hen aangepast werk of een andere baan aanbieden. Aan deze drie elementen moeten we dus wat gaan doen. Wat zou er gebeuren als je WAO-ers het recht geeft op een baan. Ik kom zat WAO-ers tegen die zeggen dat ze wel willen werken maar dat niemand hun een baan aanbiedt."

**De topmanagers met hun hoge salarissen. Zijn zij een typisch voorbeeld van het ieder-voor-zich tijdperk?**

„Als ik er over nadenk, begrijp ik het gewoon niet. Neem nu het voorbeeld van meneer Boonstra. Ik kan niet begrijpen hoe iemand kan denken: „Ik ken mij een zodanige beloning toe omdat ik mijzelf veertien miljoen waard vind.“ Sommige mensen komen tot salarissen vierhonderd keer zo hoog als onze minister-president. Hoe kan iemand nu denken dat hij zoveel waard is. Je zou zelfs kunnen zeggen dat je dan de hebzucht voorbij bent. Of je nu 10 of 14 miljoen verdient. Wat moet je doen? Je kan 7 boten kopen, 9 boten. Het houdt gewoon een keer ergens

## Column

Er speelt momenteel een vreemde discussie in Den Haag. Moeten criminelen die elkaar verlinken een strafvermindering krijgen ter hoogte van één derde van de straf of ter hoogte van de helft. Als ik de krantenartikelen over dit meningsverschil goed begrijp is het geen reële en overwogen optie om het plan sowieso in te trekken, maar gaat het dus voornamelijk over de hoogte waarmee boeven zich voldoende gecompenseerd voelen om na hun wandeling op het criminele pad het klikpad te gaan betreden.

Mijn grote bezwaren tegen welke strafverlaging dan ook mogen duidelijk zijn. Het ondermijnt naar mijn stellige overtuiging de fundamente van onze rechtsstaat. Waar gaan we heen als we recht en gerechtigheid tot een onderwerp van een deal met misdadigers maken? Wie garandeert ons dat mensen met een crimineel allooï de waarheid spreken? Merken rechters en de politie juist niet zeer vaak het tegendeel? Hoe kun je onderscheiden of een boef de waarheid spreekt of niet en op welk moment hij wel of juist niet de waarheid spreekt? Is het ook niet moeilijk te onderscheiden welke crimineel je strafvermindering aanbiedt ten koste van zijn maten? Moet het degene zijn die



## DEALEN OF EEN

als eerste gaat lekken, of moet geanalyseerd worden welk groepslid van een groep verdachten die aangehouden zijn het minste aandeel in het verkeerde gedrag gehad heeft, of moet je gewoon op leeftijd selecteren? Wellicht is het zinvol om de jongste de meeste kans te geven zijn leven te beteren? Of moet je juist de oudste nemen vanuit de gedachte dat de oudste de wijste moet zijn? Moet je de strategische plannenmaker nemen, opdat je het meest van de tactiek en techniek te horen krijgt, of dient juist dat figuur zo lang mogelijk te zitten? Je zou moeten kunnen testen welke verdachte het minst liegt, om die vervolgens te belonen in

ruil voor het spreken. Of moet je ze allemaal tegen elkaar laten getuigen, waardoor de zaak rond is en ze allemaal een stukje premie in de vorm van straffkorting voor ieders aandeel in het geklik te krijgen.

Een slim of achterdochtig iemand zal trouwens waarschijnlijk eerst willen horen welke straf de rechter hem zou geven zonder zijn 'matennaaijerij', zodat hij kan checken of hij wel echt strafvermindering krijgt. Immers kan een rechter ook berekenen dat hij in zo'n situatie 9 maanden moet geven als hij de klikspaan eigenlijk 6 maanden in de gevangenis wil hebben (gesteld dat degene die de lichtste strafvermindering wenselijk achten hun zin krijgen).

op. Wat ik er storend aan vind in mijn werk is dat je mensen tegen komt die met droge ogen zeggen dat 4% loonsverhoging te veel is en hun eigen salaris met bijna veertien procent verhogen."

### **Valt er ooit wat zinnigs tegenover deze torenhoge salarissen te ondernemen?**

„Dat is één van de frustraties. Wat kun je er aan doen, behalve een beroep op het gezonde verstand. Ten eerste hebben we gezegd dat we die salarissen openbaar willen hebben. Wat ik dan hoop is dat het tot enige matiging leidt. Maar als ik dit vraag aan mijn collega's in Engeland waar ze ook zo'n wet hebben werkt het precies omgekeerd. Dan staan ze met z'n tweeën op de golfbaan en dan zegt de een tegen de ander: „Verdien jij maar twee miljoen? Ik verdien wel vier miljoen.“ Met als gevolg dat die ander ook weer vier miljoen gaat verdienen.

Helaas is er wettelijk geen mogelijkheid om een grens aan de inkomens te stellen. Er is niet zoiets als een inkomensbeleid die de inkomens af gaat toppen zoals er vroeger in de tijd van Joop den Uyl nog wel was. In een open economie gaat dat eigenlijk niet meer.

Ik heb wel eens gedacht: al was het alleen maar als

symboolwetgeving. Boven een bepaald bedrag belasten we alles weg. Verdien je meer dan vijf miljoen, hup alles weg. Dan weet ik wel dat ze dat geld in het buitenland neerzetten, maar dan heb je in ieder geval als overheid ergens een symbool neergezet. Maar ik vrees dat dat ook niet op een parlementaire meerderheid kan rekenen."

### **Wim Kok, één van u voorgangers op deze positie, is nu minister-president. Denkt u wel eens aan een politiek carrière?**

„Ik denk er alleen aan als journalisten het aan mij vragen. Mijn antwoord is altijd hetzelfde: ik ben er absoluut niet in geïnteresseerd. Ik vind het niet een fijn bedrijf. Ik ben een groot voorstander van de democratie. Ik ben heel blij dat wij honderdvijftig mensen bereid kunnen vinden in de Tweede Kamer te gaan zitten, maar ik zou het zelf geen leuke baan vinden. Wat ik nu doe vind ik zo leuk dat ik het in ieder geval nog vier jaar wil doen en meer dan vier jaar vooruit kijken is ook moeilijk in een mensenleven."

## **ITNEMENDER WEG?**

Kortom: een heilloze weg die onze rechtsstaat al eens ingeslagen is rondom het proces met de Hakkelaar (je herinnert je het nog wel: dat grote proces met het beroemde advocatentrio, het zogenaamde dreamteam) en die nu structureel in de wet en daarmee in het recht ingebouwd dreigt te worden.

Je zult denken: ze hebben toch een goede motivering om deze weg in te slaan. Het gaat er toch om om met deze strafverminderingen het bewijsmateriaal tegen andere criminelen te regelen, zodat er per saldo meer vastgezeten wordt? Dat moge zo zijn en wij protestanten hebben waarschijnlijk te weinig door dat het doel de middelen kan heiligen. Desalniettemin acht ik de ingeslagen weg een verwerpelijke. Die kant dient onze rechtsstaat niet uit te gaan. Mensen die door hun gedrag hebben getoond geen goed staatsburger te zijn, kunnen toch niet - na een vorm van omkoping - gebruikt worden om recht te spreken.

Nee, ik wijs u een betere weg. Politie en justitie zijn in onze rechtsstaat terecht aan banden gelegd. Gelukkig willen we in Nederland geen politiestaat zijn en daartoe zijn de nodige waarborgen ingebouwd. Als we echter de regels willen veranderen om de pak- en veroordelingskansen te laten stijgen, dan ga ik liever de waarborgen kritisch bekijken dan de al dan niet hele of halve (on)waarheden van delinquenten te gebruiken. Gelukkig daalt de maximale strafhoogte als vereiste voor het toestaan van het gebruik van DNA-materiaal, maar nog steeds mag de politie bij divers

misdadig gedrag (zoals bijvoorbeeld bij woninginbraak) geen gebruik maken van achtergebleven DNA-profielen. Gelukkig mag de politie het grondrecht van een vrij post- en telefoonverkeer in bepaalde gevallen na toestemming van daartoe bevoegde autoriteiten schenden, maar wat mij betreft kunnen de gevallen waarin dat mag uitgebreid worden. De enquêtecommissie geleid door wijlen Maarten van Traa heeft getoond welke methoden de politie allemaal kan hanteren. Terecht zijn er veel methoden verwerpelijk geacht, maar wat mij betreft kunnen we beter binnen het scala van verboden methoden gaan zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden dan dat we bovengenoemde heilloze weg inslaan.

Leg trouwens maar eens uit aan kinderen dat klikken niet mag en verwerpelijk is, terwijl zij lezen dat de Nederlandse overheid hetzelfde gedrag bevordert. Acceptatie van het elkaar verlinken door criminelen zal ongetwijfeld ertoe leiden dat het toch al groeiende aantal afrekeningen binnen het criminele milieu zal stijgen. Ofschoon velen dat niet zullen betreuren is het iets wat de rechtsstaat als zeer onbedoeld effect moet meewegen. Overigens is het toch om te lachen (of juist te huilen) dat in Den Haag serieus gezegd wordt dat je ze wel de helft strafvermindering moet geven, omdat de potentiële aanbrengrers wel voldoende 'premie' moeten krijgen. "Wat schuift het?", kan een vraag worden die niet alleen maar over geld gaat...

Mr. C.M. Verkade

# Hoogtepunt Intifada moet 'de afgelopen maanden 15 keer beschoten'

Door Suzanne van Lokhorst

Rondom de Arabische top in Amman voltrekt zich in Israël een golf van geweld. In Hebron wordt een Israëlische baby van tien maanden in de armen van de moeder in het hoofd geschoten en sterft. Even later raken Palestijnse kogels ook de vader in zijn been. Gaza, een vredige protestmars mondt uit in een gewelddadig conflict. Jongeren in de voorhoede van de mars beginnen stenen te gooien naar soldaten van de IDF. Die antwoorden met traangas, rubberen kogels en scherp vuur. Volgens Palestijnse bronnen raken veertig Palestijnen gewond. Een willekeurige greep uit een willekeurige dag in Israël beschreven door Suzanne van Lokhorst die een tijd in Israël verblijft.

'Bang? Wij zijn niet bang, Palestijnen zijn een dapper volk,' roept Zaïd Fuqaha luid door een winkelstraat van Ramallah, de Arabische stad waarin de meeste gewelddadigheden hebben plaatsgevonden in de afgelopen maanden. Zaïd is medewerker van het ministerie van landbouw en water van de Palestijnse Autoriteit (PA). Het is vrijdag, zijn vrije dag. Samen met een vriend eet hij ijs in de beste ijstent van de hoofdstad van de West Bank. 'Het leven in Ramallah is niet makkelijk. Palestijn zijn in dit land is niet makkelijk, maar zo is het leven,' vervolgt hij filosofisch. De sfeer in het centrum van Ramallah is zoals het hoort te zijn in een Arabische stad. Levendig,





# nog komen nden ben ik al

schreeuwerig en gezellig. Niemand lijkt zich ongemakkelijk te voelen, de spotgoedkope Arabische cd's en de populaire onrijpe amandelen (loez) vliegen over de toonbank. Als er niet op iedere hoek van de straat een of meer in donkerblauw geklede agenten zouden staan, zou het leven bijna normaal zijn.

Maar dat is het niet. Om Ramallah heen liggen kleine dorpjes die afgesloten zijn met checkpoints en wegblokkades. Alleen al om Ramallah in te komen moeten twee checkpoints gepasseerd worden. Een van de kleine Palestijnse busjes die van Jeruzalem (Al-Quds) naar omringende Palestijnse dorpen en steden rijden, worden door een Israëliische soldaat opengegooid. Hij werpt een zakelijke blik naar binnen, ziet in een oogopslag de inhoud van de bus. Acht vrouwen en vier mannen, de mannen moeten zich stuk voor stuk identificeren. Shadee, een islamitisch meisje van een jaar of achttien, lacht erom: 'Wij worden met rust gelaten. Vrouwen bezorgen nou eenmaal geen problemen.'

## 'Schending van mensenrechten'

Onlangs werd de discussie rond de afsluitingen in Palestijnse gebieden opengebroken. Wereldwijd brachten mensenrechtenorganisaties rapporten uit over de situatie onder de Palestijnse bevolking. De West Bank is opgedeeld in groepen van vier of vijf dorpen die afgesloten zijn van de rest van de wereld. Werkvergunningen van Palestijnen met werk in Israël zijn massaal ingenomen, gemiddeld is 55% van de West Bank werkloos, meer dan de helft leeft onder de armoedegrens. Ambulances kunnen door de wegblokkades niet meer tot aan de dorpen komen. Zwangere vrouwen krijgen steeds vaker kinderen bij checkpoints en mensen sterven omdat ze te laat bij het ziekenhuis aankomen. Ritten die normaal tien minuten kosten, duren door de wegblokkades anderhalf uur.

Palestijnen hebben beschikking over 83 kubieke meter water per jaar, de minimumgrens aan water van de World Health Organisation is 100 kubieke



meter. Vergelijking: Israël's hebben per persoon beschikking over 333 kubieke meter per jaar. Het ministerie van volksgezondheid van de PA zegt bang te zijn voor epidemieën die via slechte waterbronnen worden verspreid. 'Dit is schending van de mensenrechten,' oordeelden de VN en internationale mensenrechtenorganisaties.

Daarom besloot premier Sharon kort geleden tot versoepeling van de afsluitingen. Met als gevolg: verhoging van Palestijns geweld. Afsluitingen vormen een groot dilemma. Ze zijn nodig om cellen van terroristische organisaties te verdelen en minder mobiel te

de binding over de grenzen van organisaties gaat.' Maar daar blijft het niet bij. Er gaan steeds meer stemmen op dat de beperkingen die Palestijnen worden opgelegd de gewelddadigheden zullen verergeren in plaats van verminderen. Janiv: 'Palestijnen hebben het gevoel dat ze niets meer te verliezen hebben. En mensen die niets meer te verliezen hebben worden onberekenbaar. Arafat wil de Palestijnse staat niet cadeau krijgen van Israël; hij wil ervoor gevochten hebben. Alles bij elkaar opgeteld, zitten we nog niet aan het gewelddadige hoogtepunt van de Intifada.'



maken, maar het is de gewone burger die het zwaarst getroffen wordt. Janiv (28) is al vijf jaar Israëlisch politieagent in het gebied ten noorden van Ramallah. Volgens hem zijn de afsluitingen een noodzakelijk kwaad: 'Ik heb oprecht medelijden met de bewoners van deze afgesloten dorpen. Het is waar dat ze erg verarmen, de goeden lijden onder de kwaden. Maar,' zegt hij terwijl hij zijn kogelvrije vest beklopt, 'de afgelopen maanden ben ik al vijftien keer beschoten in mijn auto terwijl ik rondreed in dit gebied. Er schuilt hier wel degelijk gevaar.'

Een reden voor het doorgaande geweld is volgens Janiv de verandering in de structuur van het terrorisme. 'Vroeger had je de Jihad, Hezbollah, Fatah en Hamas die allemaal apart opereerden. Nu werken al die groepen samen, je kunt terroristische cellen moeilijker verdelen omdat



## Leiders

In deze chaotische situatie hebben zowel Israël als de Palestijnen stabiele leiders nodig. Maar de Palestijnse Autoriteit heeft het moeilijk. Ze wordt verdacht van corruptie, er gaat veel geld naar een kleine groep machthebbers terwijl het overgrote deel van het volk steeds verder wegzakt in de bodemloze put van de armoede. Normaal gesproken geeft Israël het belastinggeld dat Palestijnen betalen (\$50 miljoen) direct door aan de PA. Hiervan worden alle overheidsbanen betaald. Momenteel weigert de Israëlische regering te betalen, naar eigen zeggen omdat het geld terecht komt bij de aanstichters van het terreur.

Israël heeft het niet veel beter. Ariel Sharon dacht de oplossing voor de onzekerheid van het land te vinden in een eenheidsregering. Acht politieke partijen van links naar uiterst rechts moeten een land besturen. De derde belangrijke beslissing moet genomen worden: het economische regeerakkoord. Likoed en Arbeiderspartij, de twee grootste partijen in de regering, staan in deze kwestie recht tegenover elkaar. Als de begroting voor 31 maart niet rond is, valt het kabinet alsnog. Ministers van de Arbeiderspartij zien hun positie veranderen in de nieuwe politieke omgeving: 'We voelen ons ongemakkelijk in deze regering. Het lijkt soms alsof we als politieke partij belegerd worden door de rechtse coalities.'

Deze nieuwe regering probeert een vriendelijker gezicht te tonen dan de regering Barak. Minister van Binnenlandse Zaken Eli Yishai beloofde de Arabische leiders op 20 maart dat hij alles in het werk zal stellen om gelijkheid te bevorderen tussen Israëli's en

Palestijnen binnen de Israëlische samenleving. Maar of dergelijke uitspraken in media propaganda of eerlijke taal zijn, is moeilijk te bepalen. De hevigste en meest effectieve strijd wordt gestreden in de internationale media. Beide partijen stellen alles in het werk om hun versie van de werkelijkheid gepubliceerd te krijgen. Feiten zijn ondergeschikt aan het doel en media vormen het podium voor deze woordenstrijd.

## 'Actief verzet is de enige oplossing'

Vrede lijkt nog heel ver weg. Belangrijkste vraagstukken blijven Jeruzalem, nederzettingen, vluchtelingen, water en grenzen. Israël dringt erop aan om een algemeen vredesakkoord te sluiten, en in een later stadium deelakkoorden te vormen over de meest heikele kwesties. Palestijnen weigeren dit pertinent, zij hebben genoeg van alle concessies en willen alles of niets.

Het probleem van de nederzettingen is erg actueel in de Israëlische media. Sharon heeft bij zijn aantreden beloofd dat er geen nieuwe nederzettingen komen en dat de huidige alleen mogen groeien volgens natuurlijke groei. Maar de groei is veel hoger dan het geboortecijfer en bewoners van nederzettingen krijgen in opiniepeilingen steeds meer waardering van Israëlische burgers. Sharon zou de PA beloofd hebben een drietal nederzettingen in Gaza te verwijderen (Gaza telt maar een klein aantal nederzettingen, de West Bank heeft een veel groter probleem) en 92% van de grond van de Palestijnse gebieden weer in handen geven van de PA. Een woordvoerder van Sharon ontkent dit, maar de geruchten blijven zich hardnekkig verspreiden.

Professor Mustaffah Barghouti, voorzitter van een Palestijnse mensenrechtenorganisatie op het gebied van medische zorg: 'Palestijnen zijn moe van alle beloftes die niet worden nagekomen. Maar de frustratie en boosheid geven nieuwe energie. Korte tijd geleden was er de vrouwenmars in Ramallah met een groot aantal universiteitsdocenten en – studenten. Voor het eerst namen intellectuelen actief deel aan de Intifada, dit is het gevolg van de Israëlische onderdrukking. Actief verzet is voor ons nog de enige oplossing.'





ChristenUnie-jongeren

## Ben ik mijns broeders hoeder?

Werk, werk, werk, met die slogan nam het laatste kabinet Lubbers afscheid van het regeringspluche. En sinds die tijd is het nog steeds werk, werk, werk wat de klok slaat. Stomende handelaren op de beursvloeren, niet-aflatende races om de werknemer, lonen die de pan uitrijzen, zodanig dat nieuwe werkloosheid dreigt. Wie een lease-auto wil van de zaak dreigt gewoon met opstappen. Wie van baan switcht neemt bij zijn nieuwe baas slechts genoeg met hoger bedrag op zijn loonstrookje. Of de sfeer binnen het bedrijfsleven er evenveel beter op wordt is maar de vraag. De economische welvaart dreigt zichzelf de das om te doen, maar wat we met elkaar willen is alleen maar meer, meer en meer. Kan het niet op?

Ondertussen hebben zorg- en onderwijsinstellingen continu schrijnend personeels- en geldgebrek (niet zelden ook door een gebrek aan een goede organisatie); blijft de Zalmnorm zwemmen, ondanks een gewaagde poging van de Jonge Socialisten hun PvdA vaders en moeders ervan te overtuigen dat het beestje rijp was voor de barbecue; betalen forenzende reizigers steeds meer voor hun hutje-mutje staanplaats in haperende en smerige treinwagons. Tja, Hollands welvaren heeft een keerzijde.

Intussen proberen we in het jaar van de vrijwilliger nog wat mensen te strikken voor een vrijwilligersbaantje. Door bij de voorbereiding van verkiezingsprogramma's hardop te dromen over een fiscaal voordeel voor diegenen die hun kostbare vrije uren niet ook nog in hun baan steken, maar in het vrijwilligerswerk.

Vrijwilligerswerk, dat is wat wij hier met elkaar doen in een politieke jongerenorganisatie; dat is wat de ZOA-collectanten doen voor vluchtelingenopvang; dat is wat gelukkig nog heel wat mensen doen in zorginstellingen en voor sportclubs. Zij geven inhoud aan een immateriële wereld, de wereld waarover Kaïn sprak toen hij Abel dood sloeg en zich voor God verantwoordde met de woorden: "Ben ik mijns broeders hoeder?" (Genesis 4). Ja, je broeders hoeder, dat ben je of je wilt of niet.

Het CDA heeft dit eens verwoord in een verkiezings-slogan die een geweldige open deur was maar niet-temin wel weer eens ingetrapt mocht worden: "Samenleven doe je niet alleen."

Het vorige nummer was vrijwel geheel gewijd aan het CDA. Volgens sommigen was het wel wat over-

dreven om de christendemocratie tot Perspex-thema te verheffen. Persoonlijk vond ik het wel informatief en goed om het CDA eens aan een hernieuwde kennismaking te onderwerpen een aantal mensen aan het woord te laten. Ik ben eigenlijk wel benieuwd wat die interne bezinning ('terug naar de Bijbel als de bron', aldus van Rij) en de uitspraak van De Hoop Scheffer 'geen vage compromissen meer, we hebben van het verleden geleerd' betekenen in de politieke praktijk, ook als er weer verkiezingen aankomen. (Misschien wel eerder dan verwacht als de begroting voor o.a. onderwijs en zorg die op Prinsjesdag zal worden gepresenteerd het kabinet toch gaat nekken.) En neem het CDJA, dat volgens mij een innerlijke tegenstelling predikt als het zegt dat het om de inhoud moet gaan en dat alle christelijke tradities en vormen moeten verdwijnen uit vergaderingen. Veel mensen hebben de neiging allergisch te zijn voor alleen al het woord 'CDA'. Dat belemmert ons in de communicatie met en de oprechte interesse in andere partijen. We moeten niet vergeten dat de ChristenUnie van de fouten van het CDA moet leren als ze ernaar streeft ook een grotere factor van betekenis te worden. Politiek gaat om macht, of je het wilt of niet. Dat betekent niet dat ik overloop van sympathie voor het CDA. Maar ik wil ze best een eerlijke kans geven om een helder geluid te laten horen, als zich christelijk noemende volkspartij vol interne compromissen.

Annette van Kalker  
Voorzitter

### Denk mee in de Denktank

Wil jij ook in de Perspectief Denktank meepraten? Bel of e-mail dan naar Daniël Brandsema 0182-548 460 / D.I.Brandsema@hetnet.nl. De denktank komt een paar keer per jaar bij elkaar en werkt verder vooral per e-mail.

De eerstvolgende denktankdag is op 23 juni in Utrecht. Meer informatie over de Denktank vind je op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu).

## Agenda

Meer informatie over de onderstaande activiteiten vind je elders in deze Perspex of op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu) Op de website staan vaak meer activiteiten omdat deze regelmatig kan worden bijgehouden.

2 juni	Promotieteam op Opwekking 2001 (workshop Leen van Dijke)
9 juni	Het jongeren zorgsymposium 2001 (zie elders)
13 juni	PerspectieF Café Utrecht (zie verder 18 april)
16 juni	Promotieteam EO-jongereindag
23 juni	Denktank dagTijd: 13.00 uur -17.00 uurPlaats: Zalencentrum Cunera, Nieuwegracht 32, Utrecht (vlakbij de Dom)
26 juni	Summerschool "Vrede op aarde" (zie elders in deze Perspex)
16 augustus	Promotieteam op Flevo 2001
6 maart	2002Verkiezingen Gemeenteraden
15 mei 2002	Verkiezingen Tweede Kamer

### Wil jij regelmatig op de hoogte gehouden worden over PerspectieF?

Abonneer je dan via onze internetsite op de **PerspectieF** Nieuwsbrief.

Deze wordt maandelijks verspreidt per email en bevat al het nieuws uit de vereniging, persberichten en natuurlijk een actuele agenda.

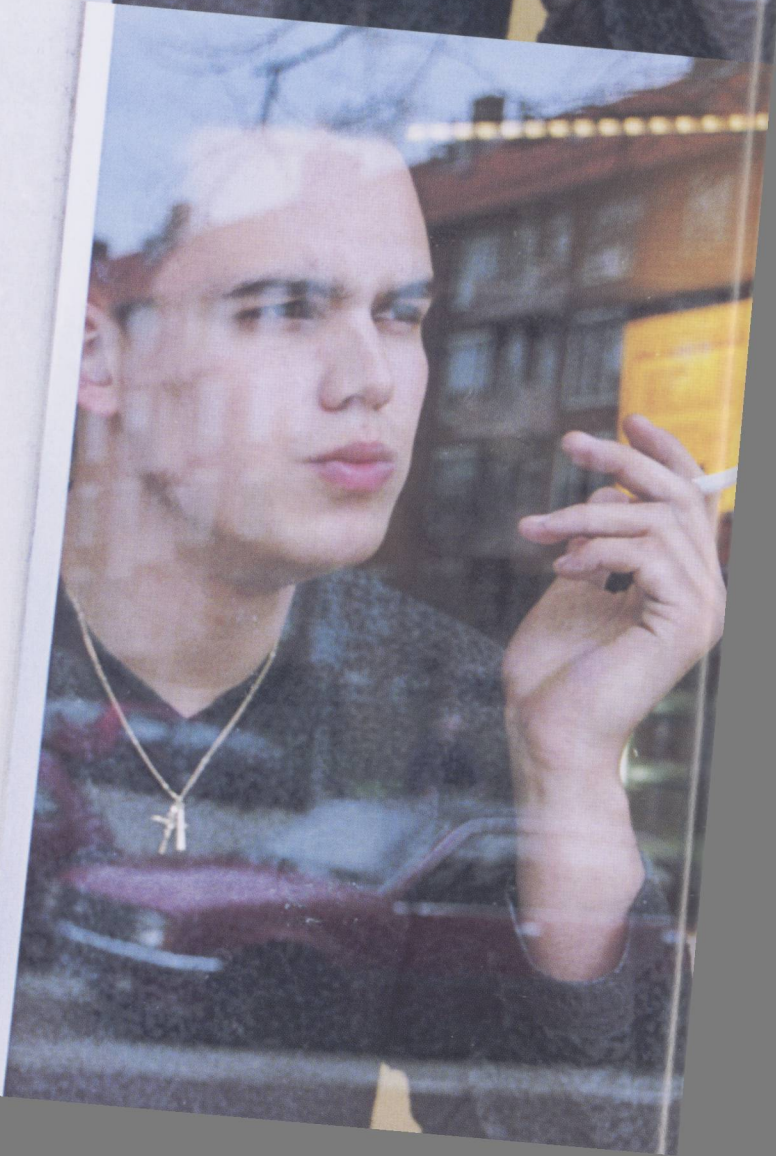
Als er echt iets belangrijks te melden is ontvang je tussendoor ook de **PerspectieF** NieuwsFLITS zodat je weer helemaal bij bent. Is je emailadres gewijzigd?

Zeg dan je abonnement op de Nieuwsbrief op en abonneer je opnieuw met je nieuwe adres.

# Politieke verdieping

**De commissie politieke verdieping en de denktank zijn nog maar net begonnen, maar er is al heel wat gebeurd. Hieronder volgt een kort overzicht van de afgelopen twee maanden. Voor meer nieuws kun je terecht op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu)**

- Er gaat veel veranderen in het hoger onderwijs. De kamer sprak de afgelopen maand over de invoering van het bachelor / master model op de hoge scholen en universiteiten. Verschillende jongerenorganisaties waren hierover niet gerust en hebben onder aanvoering van de Landelijke Studenten Vakbond en het Interstedelijk Studenten Overleg een manifest geschreven en overhandigd aan leden van de Tweede Kamer. Ook het bestuur van PerspectieF heeft dit manifest namens onze vereniging ondertekend. Wil je hier meer over weten? Surf dan naar [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu) !
- Al ruim 2 jaar loopt er een bodemprocedure tegen de Nederlandse staat over het aardgasbeleid. Deze rechtszaak is aangespannen door Greenpeace en 5 politieke jongerenorganisaties, waaronder PerspectieF. Wij willen dat de staat duurzamer omgaat met haar aardgas voorraden en zorgt dat er voldoende voorraden blijven voor de toekomst. Volgens ons komt de Nederlandse regering haar eigen beleid niet na en is het aardgas als we zo doorgaan al voor 2030 op. Surf snel naar [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu) voor het laatste nieuws!
- De verkiezingen komen er weer aan. Het duurt nog ruim een jaar, als het paarse kabinet niet eerder valt, maar nu is voor veel belangenorganisaties de belangrijkste periode. Er wordt namelijk op het ogenblik door alle partijen hard gewerkt aan verkiezingsprogramma's en veel van deze organisaties proberen daar natuurlijk invloed op te hebben. Ook PerspectieF merkt dit. We zijn al door verschillende organisaties benaderd om met hen in gesprek te komen...



# Nieuw bestuurslid externe communicatie

Op de komende Algemene Vergadering worden nieuwe bestuursleden gekozen. Zij worden voorgesteld in een brief die is verstuurd aan alle leden.

Sinds begin maart draait Erik Veldhuizen alvast warm binnen het bestuur als opvolger van Gerben van 't Hof die op de Algemene Vergadering zal aftreden. Erik is 27 jaar en is in het dagelijks leven medewerker communicatie en ICT bij de ChristenUnie. Dit komt goed van pas want Erik zal de externe communicatie van Perspectief verder gaan uitbouwen.

Volgens Erik ziet Perspectief er over 10 jaar als volgt uit...

"Perspectief is een beweging met een duidelijke eigen identiteit.

De mening van christelijke vertalend in een eigen politieke koers en visie.

Daarbij zijn o.a. promotie, veel plaatselijke afdelingen en een heldere stellingname in de politieke discussies van groot belang."

## Nieuwe publicaties

**De volgende publicaties zijn onlangs verschenen bij Perspectief. Uitgebreide informatie over deze publicaties vind je op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu).**

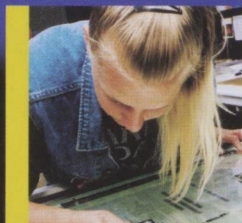
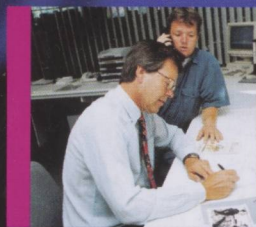
- Scripta 'Hart voor Groen', studiemateriaal over natuur & milieubeleid
- Set-up Landbouw, artikelen bundel met vragen en ideeën voor acties
- Creatieve Werkvormen voor politieke jongerenactiviteiten
- Manifest Naar een toegankelijk hoger onderwijs

**Binnenkort verschijnt:**

- Jaarverslag 2000
- Beleidsplan 2001/2002

**Bestellen of downloaden**

Wil jij één van deze publicaties ontvangen dan kun je deze bestellen via 0341-256744 of door een mailtje te sturen naar [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu). Alle publicaties zijn gratis, maar wij brengen wel de verzendkosten in rekening. Je kunt de publicaties ook downloaden van onze website ([www.perspectief.nu/documenten](http://www.perspectief.nu/documenten)).



[www.scholma.nl](http://www.scholma.nl)

Industrieweg 4

Postbus 7

9780 AA Bedum

Telefoon 050-3013636

Fax 050-3012732



scholma druk



bedum bv





## Campagnemedewerkers gevraagd!

We zijn nu al begonnen met de voorbereidingen op de Tweede Kamerverkiezingen. De ChristenUnie maakt zich op voor zetelwinst. Als jongeren zijn wij ook heel wat van plan. Wil jij meehelpen acties op te zetten en begin mei mee op een 3-daagse tournee. Het is niet alleen leuk en gezellig maar ook leerzaam. Doe mee, we kunnen je goed gebruiken.

Geef je nu op bij Wietse de Boer:  
033-4226951

## Mededeling voor alle lokale afdelingen

Voor iedereen is er op het uniebureau een informatiepakket te bestellen, met telefoonnummers en een pakket met informatie voor bijv. opstarten van een plaatselijk politiek jongerencafé, maar ook hoe kan ik jongeren het beste benaderen?

Dus schroom niet, maar vraag het informatiepakket aan!

Bert Heuvelman  
tel: 033-4226951.  
Of via de  
e-mail: [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu)

## VOORAANKONDIGING

### Perspectief Congres op 20 oktober 2001

#### Thema: Veiligheid

- Interessante spreker
- Interactieve workshops
- Lagerhuisdebat
- Algemene Vergadering (begroting, bestuursverkiezing)
- Stemmen over politiek programma, moties en amendementen

Je kunt je nu al opgeven!! Stuur een mailtje met je naam, adres, geboortedatum, telefoonnummer en bij voorkeur ook je emailadres naar [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu).

Plaats: Evangelische Hogeschool  
Amersfoort  
Aanvang: 10.00 - 21.30 uur

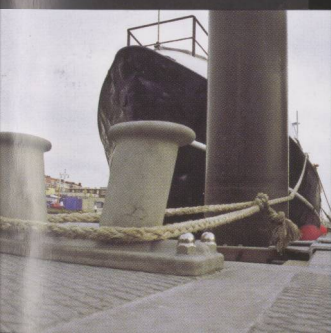
### Promotors gezocht voor

**Flevo**; als jij van 16-18 augustus 2001 Perspectief en de ChristenUnie wilt helpen promoten op het Flevo Totaal Festival stellen wij daar iets tegenover. Voor 3 dagen promoten betalen wij jouw toegangskaartje!!! We zijn ook aanwezig met Hartstocht, onze politieke late-night-show. Kars Veling zal daarbij 1 van onze gasten zijn. Het is heel leuk om daar drie dagen met andere Perspectief-ers te zijn en delen van het programma mee te maken.

# Perspoex

Uitgave van Perspectief, ChristenUnie-jongeren

2e jaargang nr. 5 aug 2001



Maakt abortusboot uit?



De maatschappij als dikmaker

## Gezondheidszorg: Gebrek aan palliatieve zorg versterkt uitzichtloos lijden

dr. F. Baar: "Er wordt te snel gedacht  
dat we er een eind aan moeten maken"



## Campagnemedewerkers gevraagd!

We zijn nu al begonnen met de voorbereidingen op de Tweede Kamerverkiezingen. De ChristenUnie maakt zich op voor zetelwinst. Als jongeren zijn wij ook heel wat van plan. Wil jij meehelpen acties op te zetten en begin mei mee op een 3-daagse tournee. Het is niet alleen leuk en gezellig maar ook leerzaam. Doe mee, we kunnen je goed gebruiken.

Geef je nu op bij Wietse de Boer:  
033-4226951

## Mededeling voor alle lokale afdelingen

Voor iedereen is er op het uniebureau een informatiepakket te bestellen, met telefoonnummers en een pakket met informatie voor bijv. opstarten van een plaatselijk politiek jongerencafé, maar ook hoe kan ik jongeren het beste benaderen?

Dus schroom niet, maar vraag het informatiepakket aan!

Bert Heuvelman  
tel: 033-4226951.  
Of via de  
e-mail: [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu)

## VOORAANKONDIGING

### PerspectiefF Congres op 20 oktober 2001

#### Thema: Veiligheid

- Interessante spreker
- Interactieve workshops
- Lagerhuisdebat
- Algemene Vergadering (begroting, bestuursverkiezing)
- Stemmen over politiek programma, moties en amendementen

Je kunt je nu al opgeven!! Stuur een mailtje met je naam, adres, geboortedatum, telefoonnummer en bij voorkeur ook je emailadres naar [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu).

Plaats: Evangelische Hogeschool  
Amersfoort  
Aanvang: 10.00 - 21.30 uur

#### Promotors gezocht voor

**Flevo**; als jij van 16-18 augustus 2001 PerspectiefF en de ChristenUnie wilt helpen promoten op het Flevo Totaal Festival stellen wij daar iets tegenover. Voor 3 dagen promoten betalen wij jouw toegangskaartje!!! We zijn ook aanwezig met Hartstocht, onze politieke late-night-show. Kars Veling zal daarbij 1 van onze gasten zijn. Het is heel leuk om daar drie dagen met andere PerspectiefF-ers te zijn en delen van het programma mee te maken.

# voorwoord

Als redactie zoek je altijd naar een actueel thema. Iets van deze tijd, maar niet iets dat vandaag wel, maar morgen niet meer belangrijk is. Een onderwerp dat de lezers van dit blad moet aanspreken en dan het liefst ook nog een thema dat in Den Haag een heet hangijzer is. Volksgezondheid is zo'n onderwerp. De MKZ-crisis is nog niet voorbij (afgezien van de naweeën) of ergens anders in Europa duikt de varkenspest en BSE weer de kop op. Op alle congressen staat discussiëren over verantwoord voedsel tegenwoordig als eerste op het programma. En Els Borst geeft bijna iedere week wel aanleiding tot een discussie over het thema van dit nummer.

In deze Perspex hebben we het over bedreigingen van de volksgezondheid in de ruimste zin. We lopen een dagje mee met de Keuringsdienst van Waren, we nemen pilletjes als die van Drion nog eens onder de loep, maar ook kijken we hoe jij en ik met onze eigen gezondheid omgaan en uiteraard mag in dit nummer een artikel over de abortusboot ook niet ontbreken.

Opnieuw een interessante Perspex dus.

Vanaf 1998 heb ik, samen met de redactie, met heel veel plezier zulke nummers samengesteld. Met heel veel plezier heb ik reacties van lezers ontvangen en met evenveel plezier heb ik samengewerkt met de redactie en het bestuur. Dat maakte het er niet makkelijker op om te stoppen met mijn werkzaamheden voor Perspex. Toch doe ik dat. Mijn dagelijks werk is niet meer te combineren met mijn werk voor dit blad. Het is tijd voor een ander. Als jij die ander wilt zijn, neem dan contact op met Wim Kruyswijk (06-53333897).

Mocht je nog twijfelen... Lees dan eerst dit nummer en bel dan met Wim.

Het ga jullie goed!

Roelof Bosma

## INHOUD

**De maatschappij als dikmaker** 2

**Stervensbegeleiding of euthanasie?** 8

**Abortusboot in Ierse wateren: ....'Wij Nederlanders met onze hoogstaande en vooruitstrevende ethische ideeën, weten het veel beter dan die rare Rooms Katholieke Ieren!'** 12

**Column: democraten of dictators?** 14

**Keuringsdienst van Waren: "Bedorven kip heeft een penetrante lijkenlucht"** 16

**"Stel je voor dat in de hitte van Curaçao de nieuwe regering van PvdA, CDA en GroenLinks wordt gevormd, of die tussen VVD, CDA en D66..."** 20

**Arie Slob: "Paars II heeft tot nu toe steeds aangegeven de vrijheid van onderwijs overeind te willen houden, maar op onderdelen zien we dat daar toch aan wordt gemorrelt".** 24

## Colofon

Perspex wordt uitgegeven door  
Perspectief,  
ChristenUnie-jongeren

Redactie:  
Hoofdredacteur:  
Wim Kruyswijk

Redactieadres:  
Perspex  
t.a.v. Wim Kruyswijk  
Ir. J.P. van Muijlwijkstraat 159  
6828 BN Arnhem  
tel.: 026 - 445 03 03  
mob: 06 - 53333897  
email: wkruyswijk@cs.com

Columnisten:  
B.H. Wilders  
C. Verkade

Fotografie:  
Rufus de Vries

Lidmaatschap:  
tot 18 jaar 5 euro = 11 gulden  
18-27 jaar 10 euro = 22 gulden  
rest 15 euro = 33 gulden

Opzeggen van het lidmaatschap dient schriftelijk te gebeuren, tenminste vier weken voor het einde van het jaar.

**Informatie:**  
Perspectief  
Puntenburgerlaan 91  
Postbus 439  
3800 AK Amersfoort  
tel: 033 - 422 69 51  
fax: 033 - 422 69 68

Bestuur Perspectief:  
voorzitter,  
Annette van Kalkeren;  
Agoradek 115, 8224 JL  
Lelystad 06 - 18085140  
secretaris;  
Bert Heuvelman; 06 - 15373753

Internetadres:  
www.perspectief.nu  
www.ebate.nl

Vormgeving en druk:  
Scholma Druk BV, Bedum

door Jan Bernhard Dijkstra

De hoogconjunctuur in de economie van ons land is de laatste tijd over haar hoogtepunt heen en laat een licht daling zien. Toch laten de cijfers van de meeste weegschalen in Nederland een forse stijging zien. Het gaat goed met Nederland en dat is ons aan te zien. Blozende wangen en hangende buiken beginnen al meer het straatbeeld te bepalen. 's Avonds zien we de enorme excessen van overgewicht alleen bij absurde shows van Amerikaanse makelij. Nee, die kant gaan we nog niet op in Nederland. Toch is het een feit dat het aantal mensen dat lijdt aan overgewicht en zwaarlijvigheid in ons land stijgt. Deze trend zien we ook onder de jongeren. Het CBS concludeert dat de jeugd zich gelukkig voelt, genoeg sociale contacten heeft en de laatste jaren weer meer is gaan roken en drinken. Wat zijn de voornaamste oorzaken van de stijgende cijfers inzake mensen met overgewicht en zwaarlijvigheid? Hoe wordt dit gemeten? Wat doen we eraan? En wat is er te zeggen van de lichaamsbeweging van jongeren en hun drankgebruik?

# Eten of vreten De maats

Prof. dr. Jaap Seidell -verbonden aan het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, kortweg RIVM- vindt het helemaal niet vreemd dat overgewicht of *obesitas* een groeiend probleem is. Tegenwoordig kun je altijd voedsel tot je beschikking hebben en is honger lijden niet van toepassing. Dit illustreert zich in het antwoord dat een opvoeder kan geven aan een kind, als dit zegt dat het honger heeft: *Nee, je hebt geen honger, dat hebben ze in Afrika, je hebt trek*. Typerend voor onze maatschappij. De meeste mensen hebben tegenwoordig altijd voedsel tot hun beschikking. Dat is een bijzondere situatie in de veertigduizend jaar oude geschiedenis van de Homo sapiens, meent Seidell.

In vroegere tijden maakten de meeste samenlevingen frequente, langdurige periode van honger door. Mensen die niet efficiënt met voedsel konden omgaan, raakten ondervoed, konden zich niet voort-

FOTO RUFUS



# Drinken of zuipen? Schappij als dikmaker

planten en gingen jong dood. We zijn als het ware geselecteerd om snel, veel voedsel op te slaan.

De laatste honderden jaren is dat veranderd. Steeds meer mensen hebben meer dan voldoende eten tot hun beschikking en hoeven daar niet al te veel lichamelijke inspanning voor te verrichten. Het vissen en jagen en het in het zweet des aanschijns op de akker werken, behoort voor de grootste groep mensen voorgoed tot het verleden. We hebben ons afhankelijk gemaakt van grote winkelcentra waar alles te koop is. De directe vorm van de *survival of the fittest* is afgeleid en steekt pas in bijzondere tijden, zoals oorlog, de kop weer op. Een schrijnend voorbeeld is de *hongerwinter* die zich in W.O. II voordeed.

Die overvloed van voedsel tegenover de geringe inspanning die we tegenwoordig leveren zorgt voor een groot probleem en is de grootste veroorzaker van obesitas.

We zitten met de goede genen uit het verleden in

1979	1983	1987	1991	1995	1999
84%	89%	85%	87%	87%	87%

Ontwikkeling sportparticipatie 12-17 jarigen (Bron: AVO, 1979-1999)

een verkeerde omgeving, aldus prof.dr. Jaap Seidell. Amerika gaat ons ver voor in de cijfers. De hele inrichting van de Amerikaanse samenleving is daar debet aan. 's Avonds voor de televisie hangen en op zeer korte afstand naar je werk kunnen, is voor veel Amerikanen het parool. De cijfers spreken duidelijke taal. 25% van de Amerikanen heeft last van vetzucht en ruim 65% is te zwaar! De cijfers in Europa liggen lager, maar het is opvallend hoe er, met name door jongeren, een inhaalrace gemaakt wordt. Britse onderzoekers luidden de noodklok, toen ze erachter kwamen dat overgewicht bij kinderen de laatste twintig jaar is verdrievoudigd. In Nederland groeit het aantal mensen met vetzucht ook, zei het minder snel dan in Engeland.

## BMI-methode

Hoe kun je berekenen of je te dik bent? De methode die veel gebruikt wordt, is de Body Mass Index (BMI) ook wel Quetelet Index genoemd. Deel je gewicht in kilogrammen door de lengte van je lichaam in meters in het kwadraat. Als de uitkomst hoger dan 30 is, heet je zwaarlijvig. Bij een getal van boven de 25, is er sprake van overgewicht.

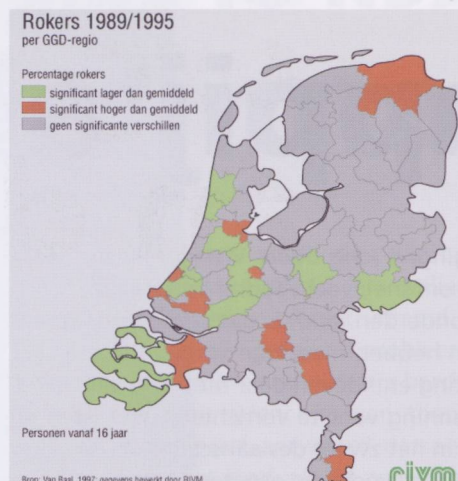
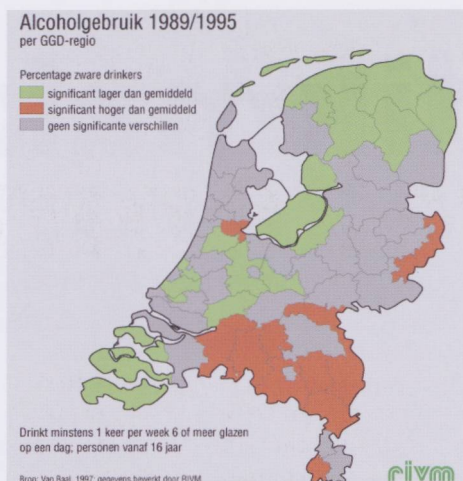
Deze eenvoudige methode is niet onomstreden. Ze werkt redelijk voor de blanke westerling, maar de Aziaten hebben moeite met de grenzen. Zij pleitten ervoor de normen van overgewicht bij te stellen.<sup>1</sup> Zwaarlijvigheid is schadelijk voor de volksgezondheid. Ze kan leiden tot gezondheidsproblemen op latere leeftijd zoals hart- en vaatziekten, maar ook suikerziekte is een belangrijk gevolg. In Amerika komt zogenaamde ouderdomsdiabetes steeds vaker voor bij kinderen van 15 jaar! Je kunt tegenwoordig je maag laten verkleinen, maar voorkomen is ook in dit geval beter dan 'genezen'.

Veel bewegen en gezond eten is een oud en bekend advies. Seidell verklaart de gunstige cijfers van Nederland t.o.v. de buurlanden en Amerika uit het fietsgedrag in ons land. Het ministerie van Verkeer en waterstaat zou het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport dus een handje kunnen helpen door de aanleg van fietspaden te stimuleren.

## Jeugd, sport, alcohol en tabak

In een brief aan de Tweede Kamer vertelt Staatsse-





cretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de deelname van de jeugd aan sport: Sport is populair onder jongeren, ook al staat deze populariteit onder druk. Reden hiervan is onder meer tijdgebrek en de soms onvoldoende afstemming van sport op de wensen van jongeren.<sup>2</sup> In de leeftijdscategorie 12-17 jaar, is er in de laatste 10 jaar een constante lijn te zien, terwijl de deelname aan sport onder jongeren van 15-25 jaar licht stijgt.

Op het sportgebied is er dus niet echt reden tot bezorgdheid, alhoewel het tijdgebrek onder jongeren een interessant gegeven is en aandacht verdient. De stijgende alcoholconsumptie onder jongeren en de sterk toegenomen alcoholproblematiek baart ons wel zorgen en dat gold gelukkig ook voor de politiek. Daarom is de Drank- en Horecawet in 2000 sterk aangescherpt. Slijters, supermarkten en cafebazens hebben de plicht om, voordat ze alcohol verstrekken aan jongeren, hun leeftijd vast te stellen aan de hand van een legitimatiebewijs. Aan jongeren onder de zestien mogen ze geen zwakalcoholhoudende drank verstrekken. Voor sterke drank blijft de leeftijdsgrens van achttien jaar gelden. Tevens is er een eind aan de verkoop van alcohol in benzinstations en andere niet-levensmiddelenzaken gekomen. Huisregels moeten het alcoholmisbruik in (sport)kantines aan banden leggen.<sup>3</sup>



FOTO RUFUS

Het is alleen de grote vraag of deze aanscherpingen van de Drank- en Horecawet uitgevoerd worden? Het ontbreekt de nieuwe aanscherping niet aan idealisme, maar reëel is het niet helemaal.

Volgens het CBS ben je een zwaardere drinker als je minstens 1 dag per week zes of meer glazen alcohol drinkt. Je bent een probleemdrukker als je overmatig alcohol gebruikt en daardoor kampt met allerlei problemen op lichamelijk, sociaal en psychisch vlak. Alcoholverslaving is niet alleen schadelijk voor je eigen gezondheid maar ook voor je omgeving. Alcohol is een giftige stof die door de lever wordt afgebroken. Voor het afbreken van 1 glas alcohol is je levertje 1 uur aan het zwoegen! Bij overmatig gebruik leidt het tot blijvende schade aan hersenen en lever. In dit artikel vind je een overzicht van het alcoholgebruik in Nederland gedurende 1989/1995.

Zo zie je bijvoorbeeld dat in Limburg en Noord-Brabant alcoholgebruik vaker dan gemiddeld voorkomt. Wat het roken betreft, is er in de vier grote steden een afwijking te zien. Daar roken meer mensen dan gemiddeld in Nederland. Ook in Noord-Brabant, Limburg en Groningen ligt het percentage rokers boven het landelijk gemiddelde.

De negatieve gevolgen van teveel roken en overmatig inhaleren zijn overbekend.

1 uitspraak prof.dr. J. Seidell in Gezond, Volkskrant 16-6-2001

2 citaat uit brief van staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

3 uit VWS Bulletin (aangepast), nummer 5 van 12 mei, 2000

**Bronnen:**

- Volkskrant, katern Gezond, zaterdag 16 juni 2001
- International Obesity Task Force 2001
- VWS Bulletin, nummer 5, 12 mei 2000
- AVO, 1979-1999
- Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- www.zorgatlas.nl
- www.cbs.nl

# Zorgenkindje van de rekening

Een beetje krantenlezer kan het niet ontgaan zijn dat de zorgsector een zorgenkindje is van de overheid met vooralsnog een slechte prognose. Alle financiële injecties die mevrouw Borst gedaan heeft ten spijt. De zorg heeft kennelijk een grote resistentie ontwikkeld tegen dit vaccin want de wachtlijsten blijven lang. Verpleeghuizen en bejaardenhuizen moeten opnamestops invoeren wegens personeelsgebrek en zomervakanties. Bejaarden liggen in sommige delen van het land nog steeds tot de middag te wachten op iemand die ze uit bed helpt. Verloskundigen leuren met vrouwen in barensood van het ene naar het andere hospitaal. (En terecht merkte een van hen op dat als er bij de bevalling iets fout zou gaan terwijl zij haar uiterste best heeft gedaan de vrouw naar een kliniek te krijgen, er niemand verantwoordelijk kan worden gesteld.) Iedereen die een beetje zonder arts en verpleegkundige kan overleven wordt zo snel mogelijk uit het ziekenhuis ontslagen en overgedragen aan mantelzorg (de zorg die maar liefst een miljoen vrienden, buren en familieleden op zich nemen).

## Blaren prikken

De mantelzorg krijgt trouwens ook visite van Dr. Pepper in de gedaante van staatsecretaris Vliegenthart van Volksgezondheid. Een zak geld (25 miljoen gulden) moet hier een wonder gaan verrichten bij regionale en lokale steunpunten. De bevolking vergrijsst snel, en dat betekent dat meer mantelzorg nodig is. Tegelijk moeten steeds minder mensen ook voor steeds meer mensen eten op de plank brengen. Ofwel, mantelzorgers moeten ook steeds meer betaalde arbeid verrichten. Daar wringt de schoen dus ook en komt Vliegenthart de blaren doorprikken. Goodwill dus bij Volksgezondheid. Minister en staatsecretaris blijven ondanks het waarschuwend vinger-tje dat er eens structureel moet worden gereorganiseerd, met geld over de brug komen.

## Harde actie

Dit geld verdwijnt eerst in salarisverhogingen voor personeel dat in verhouding te lang onderbetaald is geweest. Daar is dan ook flink actie voor gevoerd. En niet voor het eerst. Halverwege de jaren '80 was er ook al een periode van harde acties in de zorg. Ik herinner het me nog goed. Als jong meisje was ik veel op familiebezoek in het ziekenhuis en overal zag ik tekeningen hangen waarop met grote letters

stond geschreven: "De zuster is boos!" Ik had er moeite mee om me voor te stellen dat zusters überhaupt boos konden worden, want degenen die ik tegenkwam waren altijd zo aardig! Wat wist ik van stakingsrecht, van slechte CAO's, van de zorgsector als zorgenkind? Dit voorjaar, vijftien jaar later, werd er weer actie gevoerd voor meer loon. Eendrachtig sloten ook de huisartsen de rijen: 90% hield drie dagen lang de deur van de praktijk op slot. De praktijkkosten waren namelijk flink gestegen, maar de lonen in verhouding niet. Ik zal wel niet de enige zijn die moeite had met een dergelijk hard middel. Het past niet bij ons gevoel dat een arts zijn patiënten nooit in de steek mag laten. Hij is toch hulpverlener? Een onmisbare schakel in een land waarin we gewend zijn dat alles goed geregeld is.

## Zwartepieten

Goed geregeld? Als je maar flink betaalt als burger misschien wel. Al het benodigde geld groeit niet op de rug van mevrouw Borst en er staan geen geldbommen in Den Haag. De Zalmnorm is na een spannend kabinetsoverleg gehandhaafd na creatief heen en weer geschuif met centen door minister Zalm, maar er is meer geld nodig voor goede zorgverlening dan hij heeft kunnen vrijmaken. De burger zelf ook moeten dokken. Daarom wordt de ziektekostenverzekering duurder. Welja. Zorgverzekeraars zijn nu eenmaal geen liefdadigheidsinstellingen. Dat is tegen hun principes. Winst maken, daar gaat het om. Ondertussen schuiven ze de zwarte piet door naar de farmaceutische industrie. Die maakt de medicijnen toch zo duur?





### Watten

Deze farmaceutische bedrijven hebben ook niet altijd even edele motieven. Bij een onlangs gehouden steekproef onder tien bedrijven in Nederland bleek er bij de marketing van medicijnen 28 miljoen pieken per jaar voor persoonlijke benadering van artsen te zijn uitgetrokken. Voor gemiddeld tienduizend gulden per jaar wordt een arts in de watten gelegd. Ik weet uit ervaring dat het klopt. Ik heb het voorrecht als bioloog af en toe internationale medisch-wetenschappelijke congressen te kunnen bezoeken. Deze congressen worden voor miljoenen gulden gesponsord door farmaceutische industrieën en de artsen die er komen, worden inderdaad door deze rijke ondernemingen uitgenodigd en voor tienduizend gulden heen en weer gevlogen, gehuisvest in dure hotels en goed verzorgd op feestelijke avonden. Mag dat niet dan? Het antwoord is niet zo moeilijk. Wie de schijn van belangenverstremgeling wil voorkomen doet er verstandig aan terughoudend te zijn en niet al te gretig in te gaan op de aanhaligheden van de farmaceutische industrie. Die willen dat jij als arts hun (vaak niet goedkope) producten voorschrijft. En dan zijn het sterke benen die de weelde kunnen dragen!

### Derde geldstroom

Aan de andere kant kunnen deze wetenschappelijke congressen en veel wetenschappelijk onderzoek niet plaatsvinden zonder de enorme geldstromen vanuit deze bedrijven. De overheid heeft de financiering van steeds meer onderzoek immers overgelaten aan het bedrijfsleven, de zogenaamde derde geldstroom. Wat maatschappelijk interessant medisch onderzoek is, wordt dus in toenemende mate bepaald door deze instanties. Van maatschappelijk belang is steeds vaker

datgene waarin de bedrijven geld zien. Een ontwikkeling waarvan ik hoop dat minister Hermans zich bewust is wat daarvan de nadelen zijn. Een van de gevolgen kan zijn dat mensen die lijden aan een ziekte die niet zo wijd verbreid is minder kans maken op genezing: de industrie moet immers vooral veel geld steken in onderzoek terwijl de opbrengst – een medicijn – maar weinig afnemers heeft en dus minder interessant is. Nogmaals, het zijn geen non-profit organisaties. Positief puntje is trouwens het besluit om gratis of tegen laag tarief aids-remmers te gaan verstrekken in gebieden waar aids een wijdverbreide ziekte is en hele samenlevingen ontwricht heeft. Het is alleen jammer dat daar zo lang over nagedacht moest worden. Terwijl er al jarenlang dagelijks tienduizenden nieuwe aidspatiënten bijkomen. De meesten al kansloos als ze nog niet eens geboren zijn.

### Ironie

Intussen verkennen de pillendraaiers de grenzen van het tolereerbare als het gaat om reclame maken. Officieel mag geen reclame gemaakt worden voor medicijnen die alleen op recept verkrijgbaar zijn. Dit om een run van patiënten op deze vaak dure middelen en daarmee een stijging van de kosten voor geneesmiddelen te voorkomen. Tegelijk zorgen zowel zorgverzekeraars als farmaceutische industrieën voor een leuke duit in de Haagse schatkist. Omdat ze van kale kippen niets kan plukken, zal de overheid deze schakels tussen economie en zorgverlening dus wel niet al te hard vallen. Ironisch hoe het zorgenkindje van de staat altijd het kind van de (be)rekening is.

Annette van Kalkeren  
voorzitter



Ter herinnering aan de slachtoffers van de pil van Drion





# Perspectief is verhuisd!



Vanaf heden is ons nieuwe adres:

Perspectief, ChristenUnie-jongeren  
Puntenburgerlaan 91  
Postbus 439  
3800 AK Amersfoort  
033-4226951



# Stervensbegeleiding

## Gebrek aan palliatieve zorg versterkt

Door Pieter Walinga

Uitzichtloos en ondraaglijk lijden. Dat is het criterium voor euthanasie. Ondraaglijk is vooral een lichamelijke term, uitzichtloos een geestelijke. Als de mens -zoals Paars claimt- zelfbeschikkingsrecht heeft, dan moet aan een wens om euthanasie te krijgen altijd worden voldaan. Een realistischer visie op de mens houdt ook rekening met de -geestelijke- omstandigheden waarin zo'n wens tot stand komt. "Natuurlijk willen mensen dood als ze in het ziekenhuis nauwelijks aandacht meer krijgen en thuis niet verzorgd kunnen worden." Pas als een patiënt met alternatieven geconfronteerd is kun je spreken van een eerlijk overwogen euthanasiewens. In veel gevallen zal die wens verdwijnen als mensen goede 'palliatieve zorg' krijgen. Exacte gegevens zijn er niet, maar in de praktijk klinken veel geluiden die in die richting wijzen

Palliatieve zorg, zo luidt de definitie van de WHO (World Health Organization), is de actieve totaalzorg voor patiënten waarvan de ziekte niet langer op genezende therapieën reageert. Controle van pijn, van andere symptomen, en van psychologische, sociale en spirituele problemen is hierbij van essentieel belang.<sup>1</sup> Het verloop van de ziekte wordt uitgesteld noch bespoedigd. Palliatieve zorg wordt meestal gegeven in zogenaamde hospices of Bijna Thuis Huizen. Dit zijn instellingen die -met vrijwilligersmensen begeleiden in de laatste fase van hun leven: de fase waarin vaak de vraag 'wel of geen euthanasie' op mensen afkomt.

Een voorbeeld is hospice Kuria in Amsterdam. In dit huis in Oud Zuid zijn acht kamers beschikbaar waar mensen verzorgd worden. Sommigen gaan snel achteruit, anderen leven weer op omdat ze eindelijk rustig een eigen kamer hebben en verzorging krijgen als dat nodig is. Meneer van Gelder heeft zijn eigen kast en een leunstoel meegenomen waar hij veel in zit. Uit zijn Cd-speler klinkt Beethoven als een verpleegkundige langs komt met de lijst voor het eten van vanavond. Meneer van Gelder wil graag een slavink. Hij eet niet veel meer, maar een slavink laat hij zich niet ontzeggen. Dan maar wat minder broccoli.

Een bewoner als meneer van Gelder ligt gemiddeld 4 weken in een hospice. Dat brengt natuurlijk aanzienlijke kosten met zich mee. Die kosten kunnen onder andere laag worden gehouden door gebruik te maken van vrijwilligers die mensen begeleiden, ze helpen met eten, een praatje te maken, of door in de keuken de koksmuts op te zetten. Daarmee dragen ze -samen met de professionals- bij aan een menswaardig sterven zonder dat daarbij op euthanasie hoeft te worden aangestuurd. Of ze zorgen er zelfs onbedoeld voor dat de euthanasievraag vervalft. Jaap Gootjes, zorgmanager bij Kuria: "Je kunt niet alle euthanasievragen wegnemen, maar de actualiteit van een euthanasieverklaring neemt meestal af als mensen bij ons verzorgd worden."

### Subsidie

Tijdens de discussie over euthanasie is vaak naar voren gekomen dat deze niet gevoerd moet worden zonder aandacht voor palliatieve zorg. De gedachte bij tegenstanders van euthanasie is dat palliatieve zorg een oplossing kan bieden in situaties waarin mensen anders tot euthanasieverzoeken zouden komen. Als dat zo is, dan zou het minister Borst sie-



FOTO RUFUS

# ing of euthanasie?

## uitzichtloos lijden



FOTO RUFUS

ren zich in te zetten voor een mooie subsidie voor palliatieve zorgcentra. Probleem is dat minister Borst niet goed op de hoogte lijkt te zijn van wat daadwerkelijk mogelijk is met palliatieve zorg. Dit blijkt uit het Eerste Kamerdebat over euthanasie van 10 april, waarin zij zegt: "...ondraaglijk lijden kan ook voortvloeien uit tal van andere symptomen, zoals onbehandelbaar braken bij sommige patiënten in een eindstadium, ernstige benauwdheid, beginnende verstikking en, soms samenhangend met deze symptomen, steeds verdergaande ontluistering omdat de patiënt ziet dat een waardig sterven niet meer mogelijk zal zijn. Dit betekent dat effectieve pijnbestrijding niet altijd in staat is om ondraaglijk lijden te verlichten." Dat de zaak daarmee voor haar afgedaan is blijkt uit de manier waarop zij omgaat met subsidie voor palliatieve zorg. Die is ronduit mager te noemen.

### Menswaardig

Lijnrecht tegenover Borsts idee staat het standpunt van de *Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen*, naar aanleiding van de euthanasievoorstellen in december in België geformuleerd: "Ook zonder euthanasie is het bijna altijd mogelijk ongeneeslijk zieke patiënten een menswaardig levenseinde te bezorgen. Pijn en andere symptomen (misselijkheid, angst, rusteloosheid, kortademigheid,...) kunnen door gespecialiseerde palliatieve zorgequipes adequaat worden behandeld. Zo kan pijn in ruim 95% van de gevallen door middel van aangepaste pijnmedicatie effectief

worden bestreden. Wanneer het, in zeer uitzonderlijke gevallen, niet mogelijk blijkt bepaalde fysieke of psychische symptomen voldoende onder controle te brengen met middelen die de patiënt bij volle bewustzijn laten, kan men binnen de palliatieve zorg, in dialoog met patiënt en familie, overgaan tot zogenaamde *gecontroleerde sedatie*. Gecontroleerde sedatie houdt in dat men doelbewust en weloverwogen het bewustzijnsniveau van de patiënt ver-



FOTO RUFUS

laagt tot een niveau waarop één of meerdere weerbarstige symptomen (...) in voldoende mate worden onderdrukt."

Jaap Gootjes van Kuria, waar dergelijke vormen van pijnbestrijding dagelijkse praktijk zijn, ziet bewijzen voor dit standpunt: "Er komen hier regelmatig mensen met euthanasieverklaring. De actualiteit van die verklaring vermindert met de geboden zorg. Mensen kiezen minder voor euthanasie. Het actieve willen daarin wordt minder." En ook dr. F. Baar, oprichter van de eerste unit voor palliatieve zorg in verpleeghuis *Antonius Jsselmonde in Rotterdam* geeft aan dat hij regelmatig mensen ziet opleven door de zorg die ze krijgen. "Er wordt te snel gedacht dat we er een einde aan moeten kunnen maken", zegt hij. "Het eerste wat wij doen is informatie geven over wat wij kunnen doen. De verklaring is vaak een schreeuw om hulp. Wij gaan met de patiënt op zoek naar de vraag wat voor hem of haar een goede dood is. We stellen ze gerust: uiteraard bestrijden we uw pijn, natuurlijk zorgen we ervoor dat u niet stikt, dan helpen we u zodat u het niet meemaakt. Zo kunnen we de angsten en diepste verlangens van de patiënt bespreken en kan er een ontwikkeling ontstaan, een toegroeien naar de dood, zowel voor de patiënt als voor de naasten." Aldus Baar in een in 1997 uitgebracht rapport van de bisschoppen in Nederland over palliatieve zorg als alternatief voor euthanasie.

beste palliatieve zorg kan niet alle euthanasievragen voorkomen." Waarin ze natuurlijk gelijk heeft. Maar een minister die vastlegt dat mensen bij uitzichtloos lijden euthanasie mogen krijgen moet niet zelf die uitzichtloosheid beïnvloeden door subsidie aan palliatieve zorg minimaal te houden. En dat doet ze.

Ter vergelijking: een gewoon ziekenhuis is volledig gesubsidieerd door de overheid, en gewone verzorgingstehuizen voor bejaarden kunnen bijna volledig uit het ziekenfonds betaald worden. Bij hospice Kuria is dat wel anders. Jaap Gootjes: "Driekwart van onze uitgaven komen van giften en donaties van particulieren, kerken en bedrijven. Eén kwart krijgen we via het zorgkantoor (het voormalige ziekenfonds, PW). Dat laatste is zo sinds het bezoek van koningin Beatrix in 1997. Pas in december 2000 ging er van minister Borst een mailing naar alle zorgverzekeraars dat iemand die thuis sterven gaat ook een hospice qua financiering als thuissituatie mag aangeven. In de praktijk betekent dit niets, want de minister heeft niet duidelijk gemaakt *hoeveel* geld er uitgekeerd moet worden wanneer een patiënt thuis verzorging krijgt. Bij elk bedrag dat wordt uitgekeerd zeggen de verzekeraars: We voldoen aan de wens van de minister. Dat kan dus ook heel weinig zijn."

#### Kwaliteitseisen

Op papier lijkt het, qua capaciteit, redelijk goed te



FOTO'S RUFUS

#### Uitzichtloos

Een debat over euthanasie in de praktijk kan dus alleen gevoerd worden in het kader van goede palliatieve zorg. In 1997 waren de bewindslieden het er al over eens dat je niet over euthanasie mag praten als je mensen niet eerst een goede verzorging biedt. Minister Borst staat ook op dat standpunt. Maar in de praktijk vindt ze het amper nodig die zorg te stimuleren. In het eerder genoemde kamerdebat zei ze: "Zelfs de

gaan met de palliatieve zorg in Nederland. Er zijn tien hospices die vergelijkbaar zijn met Kuria. Dat zijn ongeveer zestig plaatsen. Daarnaast zijn er nog een aantal Bijna Thuis Huizen, waar mensen die in een terminaal stadium van hun ziekte zijn alleen door vrijwilligers begeleid worden. In verpleeghuizen en zorghuizen zijn steeds vaker ook units aanwezig die plaats bieden aan 3 tot 6 terminale patiënten die daar palliatieve zorg krijgen.

Op papier klinkt dat aardig. Maar het is niet genoeg en het is niet goed genoeg. Gootjes: "Er zijn in Nederland nog steeds te weinig plaatsen om aan de vraag te voldoen. En de vraag zal alleen maar toenemen met de vergrijzing." Daarnaast mist een duidelijke omschrijving van wat palliatieve zorg is, waardoor de cijfers vertekend zijn. "Soms gaan verpleeghuizen alleen maar mee met de hype. Ze hangen een ander gordijntje voor het raam en zeggen: we verlenen palliatieve zorg. Ze denken eigenlijk te scoren met zoiets, maar je moet zoiets niet opzetten binnen een hype of voor de subsidie, maar omdat je het belangrijk vindt dat er aandacht is voor zorg in de laatste levensfase. Goede palliatieve zorg vraagt interdisciplinair samenwerken en visie op leven." Gootjes pleit voor kwaliteitseisen voor plekken waar palliatieve zorg wordt gegeven. Zijn die er dan niet? Gootjes: "Nee. Er zijn weinig concreet omschreven criteria. Minister Borst zegt: 'In Nederland is het toch al goed geregeld. Overal gaan mensen dood.'

Borst lijkt dus best het een en ander te doen voor palliatieve zorg, maar zonder kwaliteitseisen en zonder duidelijker omschrijving van de inspanning die gedaan wordt schiet het niet op. Het blijft hard werken en lobbyen om een hospice goed draaiend te houden.



In Hospice Kuria gaat de discussie aan de meeste patiënten voorbij. Het is er rustig. De ene bewoner kijkt TV, de ander leest een boek. Er belt bezoek aan, en in de keuken wordt de slavink voor meneer van Gelder alvast uit de vriezer gehaald. Op zijn verzoek.

Bron: 1(Cancer Pain Relief and Palliative Care; Report of a WHO Expert Committee, Genève 1990).

## Zelfbeschikkingsrecht

**De meeste niet-christelijke partijen hebben een belangrijk geloofspunt: het zelfbeschikkingsrecht. In reactie op beschikkende grootheden als God, de staat of de Kerk hameren zij op het zelf kunnen beschikken over je leven. In de discussie over euthanasie wordt op verschillende manieren omgegaan met zelfbeschikkingsrecht. Fundamentalistisch: als iemand dood wil, dan mogen we daar niet over twisten. Maar ook pragmatisch. Een voorbeeld is de benadering van de Socialistische Partij.**

Uit een kamerdebat een discussie tussen Femke Halsema en Agnes Kant: Mevrouw Halsema (GroenLinks): Ik moet eerlijk gezegd bekennen dat ik het standpunt van de SP ten opzichte van zelfbeschikking nooit heb begrepen. U zegt dat de mens zelf moet kunnen beschikken, maar dat het niet los kan worden gezien van omstandigheden. Wie moet dan oordelen als in bepaalde omstandigheden de mens niet zelf kan beschikken? Voor klein christelijk is dat duidelijk: daar is God. Die kan het voor u echter niet zijn. Wie is het voor u dan wel? De staat? (...) Het gaat erom dat zelfbeschikking een uitermate belangrijk beginsel is voor alle niet-christelijke partijen en volgens mij ook voor u. Er is geen hogere macht, dus dat betekent dat de mens uiteindelijk over zichzelf mag beslissen. Nu zegt u echter: maar toch weer niet helemaal en in sommige omstandigheden moeten anderen beslissen. (...)

Mevrouw Kant (SP): Ik heb proberen aan te geven dat het altijd ieders eigen vrijheid is om te bepalen of hij al dan niet dood wil. Als u goed geluisterd had, dan had u dat gehoord. Maar vandaag hebben we het over euthanasie, hulp bij zelfdoding. Mensen beslissen uiteindelijk zelf, maar er zijn heel veel mensen omheen die betrokken zijn bij de vraag of euthanasie hier al dan niet gewenst is, zodat je het niet alleen over autonomie maar over veel meer hebt. In wat voor omstandigheden maakt iemand die keuze? Hoe vrij is iemand in die keuze? Wat is de leefomgeving waarin die keuze wordt gemaakt? (...)

Voorzitter! Iedereen zal bevestigen dat we alles op alles moeten zetten om mensen die lijden aan het leven, een uitweg voor dit lijden te bieden in plaats van een uitweg voor het leven. Ik denk dat iedereen dat vindt. Maar als we nu eens heel eerlijk in de spiegel van onze maatschappij kijken - dat punt wil ik maken, mevrouw Halsema - zetten we dan wel alles op alles voor die mensen die lijden? De vraag naar euthanasie kan naar mijn mening niet los gezien worden van de kwaliteit van de samenleving, de zorg, de woon- en leefsituatie van ouderen. Is het vreemd dat ouderen met de huidige verpleeghuiszorg, waar velen van hen nog steeds niet voldoende zorg krijgen en als enige privacy een bed en een nachtkastje hebben, angst hebben voor de oude dag? Is het vreemd dat men in een maatschappij waar jong en productief als het hoogste goed wordt gezien, de ouderdom negatieve aspecten toekent en het verlies van onafhankelijkheid en verstand als ontluistering beleeft? (...) Ook mevrouw Sorgdrager wees hier als voorzitter van een toetsingscommissie op. In Trouw van een jaar geleden zei zij: Soms zien we in de toetsingscommissies een dossier waarbij het vermoeden rijst dat er om euthanasie is gevraagd omdat er niets anders is, omdat het ziekenhuis de patiënt naar huis stuurt met de mededeling dat er niets meer gedaan kan worden en er vervolgens op korte termijn geen thuiszorg en geen bed in een verpleeghuis is. Ik weet ook niet zeker of er geen euthanasiegevallen zijn waarbij om euthanasie wordt gevraagd omdat de patiënt het gevoel heeft dat hij de omgeving tot last is. Dat is een citaat van een voorzitter van een toetsingscommissie die daar dus ervaring mee heeft. Ik vind dat nogal wat. Ik wil hier graag een reactie op hebben van de bewindslieden.

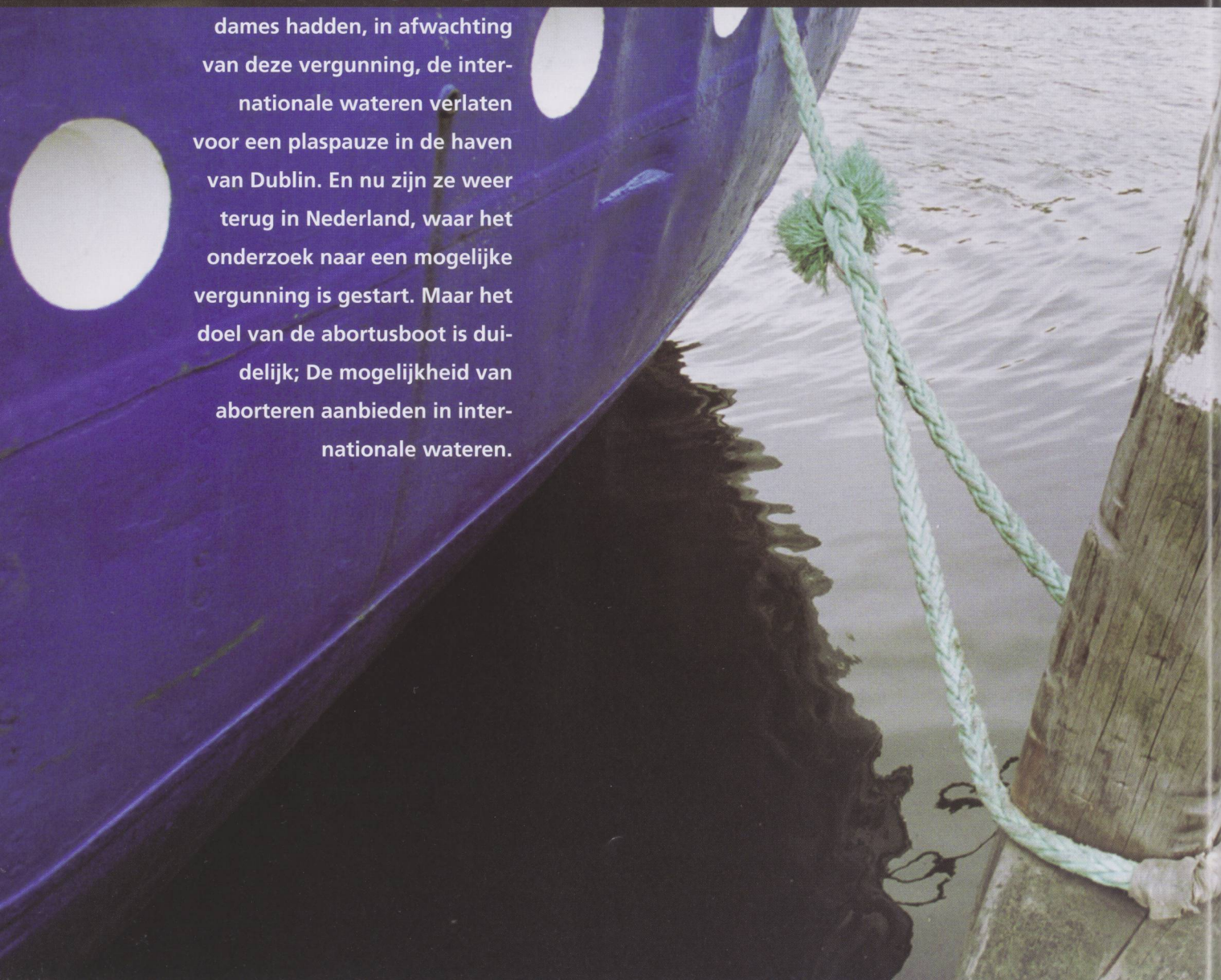
Enzovoort. Het complete betoog van Agnes Kant is te vinden op Internet: [www.nieuwsbank.nl/inp/2000/11/29/J026.html](http://www.nieuwsbank.nl/inp/2000/11/29/J026.html)

# Gevraagd VBOK-S

Door Bert Heuvelman

De abortusboot is weer terug in Nederland. Het dobberde een tijdje in de haven van Dublin met aan boord een aantal activistische artsen, een volledig uitgeruste behandelkamer en een grote dosis illegaal gedoneerde abortuspillen, maar geen vergunning. De

dames hadden, in afwachting van deze vergunning, de internationale wateren verlaten voor een plaspauze in de haven van Dublin. En nu zijn ze weer terug in Nederland, waar het onderzoek naar een mogelijke vergunning is gestart. Maar het doel van de abortusboot is duidelijk; De mogelijkheid van aborteren aanbieden in internationale wateren.



# met spoed; peedboot

De actie van de abortusboot is gestart uit compassie met de vele vrouwen in de wereld die dagelijks sterven of ziek worden door de gevolgen van een medisch onveilig uitgevoerde, illegale abortus. Dit gevoel van medeleven is begrijpelijk. Wie daaraan voorbij wil gaan heeft weinig oog voor de grote misstanden in de wereld, waarvan illegale abortussen er één is. In veel landen zijn er weinig medische voorzieningen, geen helder anticonceptiebeleid en een slechte voorlichting.

Maar hebben we het dan over Ierland? Een EU-bondgenoot, een land met (of je het er nu mee eens bent of niet) heldere principes, een democratisch tot stand gekomen rechtsstaat, en een relatief klein abortusprobleem? Heeft Ierland een groot bevolkingsoverschot, grote armoede, slechte medische voorzieningen en weinig zwangerschapsbepurende mogelijkheden? Het medeleven van de vrouwen aan boord van de abortusboot is te begrijpen, maar wat moeten zij, wanneer ze zichzelf serieus nemen, in de territoriale wateren van Ierland? Moeten ze dan niet naar het Afrikaanse Ghana of naar het Aziatische Birma?

En is dan ook het middel, gratis abortusingreep onder Nederlandse vlag, te rechtvaardigen? Aan boord van het schip lijkt de vooronderstelling te bestaan, dat een vrije abortuswetgeving en een medisch veilige 'ingreep' de problemen oplost die juist zorgen voor de 'ongewenste' zwangerschappen. Niet de oorzaak wordt aangepakt, maar het gevolg. Deze vooronderstelling lijkt overigens ook aanwezig op het Paarse schip. Dat dit wel *'the new dutch way'* voor het oplossen van problemen genoemd kan worden, mochten we laatst helaas nog meemaken bij de nieuwe wetgeving rond euthanasie. Ook hier was geen oog voor preventieve maatregelen. Levensmoe? Dan doen we aan symptoombestrijding! Het is dweilen met de kraan open.

## Campagnestunt

De reis naar Ierland krijgt zo toch het karakter van een campagnestunt voor het ideaal van de artsen aan boord. De confrontatie wordt gezocht en de katholieke principes van Ierland ondermijnt. Dit gebeurt expres en opzettelijk! Vanuit het ideaal van vrije abortus hoeven de religieuze principes van een land niet meer serieus genomen te worden, laat



staan hun rechtsstaat. Dit is niet alleen onbeschoft richting de Ierse regering, maar heeft ook iets arrogants; 'wij Nederlanders met onze hoogstaande en vooruitstrevende ethische ideeën, weten het veel beter dan die rare Rooms Katholieke leraren!' Denkt u zich eens in welke grote verontwaardiging er zou ontstaan, wanneer een Soedanees schip vlak buiten de Nederlandse territoriale wateren de diensten voor vrouwenbesnijdenis zou aanbieden? Zou het dan nog uitmaken of er een legale Soedanese vergunning verstrekt is?

Hoe staat het overigens met de juridische kant van de zaak; aan boord was geen vergunning, maar wel een grote hoeveelheid illegaal en anoniem gedoneerde abortuspillen. Deze pillen konden dus niet gebruikt worden, maar wie controleerde dat? Waar komen deze pillen überhaupt vandaan? En wie is de anonieme gever? En als er straks wel een vergunning is, wie controleert dan of aan alle medische en wettelijke eisen en regels voldaan wordt? Is het duidelijk hoeveel pillen er nu en hoeveel er straks bij terugkomst, nog aan boord zijn? Is Nederland straks, naast de grootste leverancier van XTC-pillen ook marktleider op het gebied van de abortuspil?

Het rammelt aan alle kanten! Het zou de Nederlandse overheid sieren als ze dit schip wat kritischer zou volgen. In plaats daarvan klapt mevrouw Herfkens blij verrast in haar handen als ze voor het eerst van de abortusboot hoort, zegt minister Korthals niets te kunnen controleren, en doet staatssecretaris van der Ploeg een flinke duit in het zakje (72.000,-) omdat het er allemaal zo kunstzinnig en leuk uitziet. De overheid onderzoekt niet of het verschijnsel van een abortusboot wenselijk is, ze onderzoekt nu alleen of een vergunning wettelijk mogelijk is.

Het is volstrekt onacceptabel! De overheid *wil* blijkbaar niet optreden tegen de abortusboot en is hier-



mee evenzeer schuldig aan mogelijke illegale abortussen, overtreding van haar eigen wetgeving en de respectloze ondermijning van de Ierse rechtstaat en principes. De overheid is speler in het spel, of ze nu wil of niet. Zij heeft in een eerder stadium abortus onder de Nederlandse vlag mogelijk gemaakt. Wanneer de vergunning wel verstrekt wordt en de abortussen 'legaal' worden uitgevoerd, moet de overheid er op aangesproken worden dat zij geen respect heeft getoond voor principes van andere landen. De

christelijke fracties in de Tweede Kamer behoren de betrokken bewindslieden dan ernstig ter verantwoording te roepen.

### Conclusie

Het mag duidelijk zijn: ondanks dat de betrokkenheid bij de vele vrouwen die ongewenst zwanger zijn of sterven aan illegale abortussen begrijpelijk is, vaart de abortusboot een verkeerde koers. Men probeert gevolgen van grote problemen aan te pakken,

## Column

In het Nederlandse politieke spectrum is er slechts één politieke partij die het verschijnsel democratie negatief bejegt. Weliswaar zeggen haar woordvoerders dat het systeem door de partij aanvaard wordt, doch de SGP vindt dat de mening van het volk niet doorslaggevend mag zijn.

Deze eigen markante visie leidde er een jaar of twintig geleden zelfs toe dat de toenmalige PvdA-leider (wilen Joop den Uijl) de SGP verweet 'anti-democratisch' te zijn, hetwelk door de SGP bestreden werd, zeggend dat zij slechts 'a-democratisch' is.

Er is in Nederland ook een partij die in haar naam slechts twee zaken aangeeft, namelijk dat zij uit 1966 stamt en dat zij democraten wil zijn: D66. Dat de laatste partij democratisch wil zijn, bewijzen haar vertegenwoordigers voornamelijk door op grond van hun visie op democratie doorlopend een aantal stokpaardjes te berijden. Het gaat dan over de rechtstreeks door de bevolking gekozen burgemeester, rechtstreekse inspraak van de bevolking via het referendum en over het districtenstelsel (Nederland wordt verdeeld in districten en de kiezers kiezen iemand uit hun district die hen in Den Haag vertegenwoordigt). Soms echter vallen de vertegenwoordigers van D66 uit hun rol. Wie schetst de verbazing dat het juist de a-democratische SGP was, die D66 moest uitleggen wat democratie inhield, toen de Oostenrijkse bevolking in meerderheid Haider's partij gekozen had. Natuurlijk zullen niet veel Nederlanders blij zijn met die keuze van de Oostenrijkers, maar dat is nu eenmaal het grote risico van democratie: als de mensen idioot kiezen, kunnen idioten aan de macht komen.

Thans hebben de Ieren besloten het verdrag van Nice niet te accepteren. En wederom zijn er veel geluiden te horen van democraten die dit desondanks onacceptabel vinden.

Wat betreft de Europese democratie: blijkbaar hebben we alle landen van de Europese Unie een bevoegdheid gegeven



## DEMOCRATEN

om via de eigen democratische systemen een beslissing te nemen, maar vinden we het onacceptabel als er dan een land iets anders stemt dan wij vonden dat ze hadden moeten stemmen. Natuurlijk zijn de gevolgen van zo'n tegenstem lastig en worden er wellicht vele duizenden mensjaren werk daardoor weggegooid, maar dan moeten we een ander systeem maken, waarbij alles nog centraler (en dus minder democratisch) geregeld wordt. Zo lang je zaken echter democratisch regelt, blijft de kans of het risico bestaan dat het volk iets anders kiest dan de leidslieden wensen. Twee reële mogelijkheden blijven dan over: accepteer gelaten de uitkomst van een democratisch genomen beslissing of wees a-democratisch.

Nog even over hen die zich Democraten 66 noemen. Na Paars I was er bij de coalitiebesprekingen voor Paars II afgesproken dat het correctief referendum ingevoerd zou worden. D66 zou slechts meedoen met Paars II als haar stokpaardjes in het regeringsbeleid zichtbaar zouden worden. Twee jaar geleden was er daartoe door de regering een wetsvoorstel gemaakt over het referendum. Vervolgens bleken er bij de bevolking en de politici grote bezwaren te bestaan, hetwelk culmineerde in de nacht van Wiegel, toen vreugde alom - Paars II gevallen was. Rond dat kabinetsvoorstel ging het D66 er niet om wat het Nederlandse volk in meerderheid vond, maar slechts dat zij hun zin kregen. Die drammerigheid ging zo ver dat haar zegslieden tevoren aangekondigd hadden dat alle Eerste-Kamerleden van de coalitiefracties (dus PvdA en VVD) voor het voorstel moesten stemmen en zo niet dat ze dan het kabinet zouden opblazen. Stel dat ze gezegd hadden: "Als ons voorstel in de Kamer onvoldoende stemmen krijgt, blazen we het kabinet op" dan zou dat strijdig zijn met de beginselen der democratie, maar zo gaat het vaak in de politiek (op deze manier heeft Lubbers een relatief goede euthanasiewet erdoor geduwd). D66 echter deed het anders: alle coalitievriendjes moesten voorstemmen, ook als ze persoonlijk tegen waren, zoals de heer Wiegel luid en duidelijk tevoren aangegeven had. Bij democratie hoort echter toch ook dat alle mensen hun mening mogen uiten en overeenkomstig die mening mogen stemmen? Doch de zogenaamde Democraten 66

terwijl de oorzaken blijven liggen. Men beledigt niet alleen de rechtstaat van een democratisch land, maar ook principes van de regering van dat land. Men stelt zich in ethisch opzicht zelfs arrogant boven de principes van anderen. En juridisch blijven er nog veel vragen open, die eerst vanuit de Nederlandse overheid opgehelderd moeten worden.

En wat straks, hoe dringen we onze ethische opvattingen in de toekomst aan andersdenkenden op: een

drijvend Amsterdams vlot in de Rode Zee, waarop Iraanse homofielen getrouwd kunnen worden, of toch maar een euthanasievliegtuig boven de Oostzee? Wat dacht u van een VBOK-speedboot, die zich met grote zware kettingen vastketent aan de voorplecht van de Abortusboot, terwijl de prolife-paratroepen het land vast intrekken om voorlichting te geven en hier en daar een luisterend oor, een schouder om op te steunen, een helpende hand of een open hart aanbieden...

## OF DICTATORS?

accepteerde het niet als Wiegel naar zijn eigen mening zou stemmen, ook als desondanks haar voorstel het met stemmen van niet coalitiepartners toch zou halen. Kortom: D66 past niet de naam Democraten 66, doch Dictators 66. Wiegel stemde naar zijn overtuiging, Paars II kwam ten einde, er werd (helaas) gelijmd, D66 (waarschijnlijk hadden ze hun eigen flater ondertussen door) nam genoeg met veel minder en nu ligt er weer een nieuw paradepaardje bij de Eerste Kamer: een nieuwe manier van bepalen wie een vacature van burgemeester mag vervullen. Gelukkig houdt de VVD-fractie in de Eerste Kamer vooralsnog haar rug recht (zouden ze dan toch wat geleerd hebben van hun vroegere en door vriend en vijand gerespecteerde leider Wiegel?). We wachten af hoe de Dictators 66 hierop zullen reageren. Zij die zich democraten noemen en ontplooiën tot dictators zijn de gevaarlijkste... "Een goed dictator is niets mis mee," is een spreuk die van wijsheid getuigt. Het probleem bij de Dictators 66 is echter dat zij - vooral voor christenen - levensgevaarlijke dictators blijken te zijn en hun eigen dictatorschap niet doorhebben. Recent hebben de twee leidende figuren van die partij weer aangegeven waar ze voor staan: Thom de Graaf heeft zich mateloos geërgerd aan de bijdragen van de christelijke partijen bij het euthanasiedebat. Toen de berucht geworden imam zijn visie op homoseksualiteit gaf, vroeg De Graaf zich openlijk af of hetgeen de orthodoxe christenen in het euthanasiedebat zeiden eigenlijk wel gezegd mocht worden en koppelde hij de vermeende intolerantie van christenen aan de zijns inziens onacceptabele mening van de imam. Een andere D66 leidende figuur is mevr. Borst. Vorig jaar wilde ze het mogelijk maken dat kinderen zich tegen de wil van de ouders konden laten euthanasiëren. Gelukkig dat dit op kamerbrede weerstand stuitte. Bij een ander vergaand levensbedreigend thema heeft ze wel haar zin gekregen, althans zo leek het, want later bleek haar zin nog erger te zijn: euthanasie wordt legaal; een paar dagen later geeft ze aan dat dat nog lang niet ver genoeg gaat. Nee, de Drion-pil moet haar inziens worden ingevoerd. Gelukkig stuitte dit op bijkans kamerbrede weerstand, maar toch: haar wil is duidelijk geworden. Haar blijdschap met de euthanasiewet en haar Drionpil-wens uitte ze in een op stille zaterdag gepubliceerd artikel, waarbij ze - over euthanasie sprekend - zei: "Het is volbracht." Toen de christenpartijen aangaven dat ze daardoor bedroefd en gekwetst waren, bood ze weliswaar

haar excuses aan, zeggend dat ze niet geweten had dat ze met die uitspraak mensen kwetst. Zou ze nou niet begrijpen dat christenen navolgers van Christus trachten te zijn of begrijpt ze niet dat de Mattheus-passion (waarvan het kabinet en dus ook zij jaarlijks in Naarden een uitvoering bijwoont) over de Heere Jezus gaat? Denkt zij dat het een stuk is over een Griekse God of dat er een mythe bezongen wordt? Het is trouwens deze zelfde D66-leidster die enige jaren geleden aangaf dat zij vond dat zij de bevoegdheid moest hebben om bij polio-epidemieën reformatische scholen en recepties te verbieden. Terwijl het aidsvirus in duistere openbare en zelfs gesubsidieerde ruimtes rondgaat, zoekende wie er verslonden zal worden, en er vele doden vallen doet de minister niets. De ziekte polio leidt niet tot sterfgevallen en nog nooit is bewezen dat scholen of recepties epidemieën bevorderen, maar dan wil de D66-minister kunnen ingrijpen...

Nu we het toch over D66 hebben: mij frappeert het altijd hoe zij het meest op de door hen zeer verfoeide SGP lijkt. Waar de SGP nog steeds (hoewel het de laatste tijd zeker beter gaat op dit gebied) bezig is met de problemen die bestonden toen ze opgericht werden (vrouwenkiesrecht, verplichte vaccinatie, verzekering), berijdt D66 ook nog altijd de stokpaardjes die in 1966 actueel waren. Toen was democratisering (dus democratie in alle geledingen van de samenleving) in en had D66 vernieuwende punten. 35 jaar later zijn er bij hen nog geen andere uitgangspunten te ontdekken, terwijl democratisering inmiddels enigszins afgedaan heeft. Het frappantste wapenfeit van Paars I is op dit punt dat (nota bene onder staatssecretaris Nuis van D66) zij het via de WUB de studenteninspraak op de universiteiten geminimaliseerd heeft. Twee partijen kwamen langs. Twee partijen die weten wat ze willen, alleen bij de ene gaat dat over de inhoud, bij de andere over de vorm. De een is een zeer aan ons verwante partij. De andere is de meest tegenover ons staande. Twee partijen die nog steeds geboorteresistanten bij zich dragen. Maar het markantste verschil: een a-democratische die ieder een plek gunt en een zogenaamd democratische die christenbedreigende uitlatingen blijft doen. Moge het a-democratische geluid winnen, want hoedt u voor hen die zich democraten noemen en het amper blijken te zijn.

Ik heb geschreven.

mr. C.M. Verkade

De stank slaat je bijna tegen de grond. Op de scheefliggende plavuizen liggen stukjes garnaal, glimmende schubben en rottende olijven. „Een goede middag, wij zijn van de Keuringsdienst van Waren“, introduceert controleur Cees Konijn zichzelf en zijn collega. Zijn binnenkomst veroorzaakt beroering in de Amsterdamse viswinkel. Achter de toonbank grijpt een medewerker een bezem en veegt verwoed resten visafval achter een vuilnisemmer. Een zenuwachtige eigenaar meldt zich. „Het is een beetje een rommeltje, maar dat komt omdat het aan het einde van de middag is. Dan is geen enkele vishandel helemaal schoon“, verontschuldigt hij zich. Konijn en zijn collega zijn echter onverbiddelijk en beginnen met de inspectie.

„Mensen zijn altijd geïnteresseerd in wat wij doen. Ieder weet wel dat we er zijn, maar ons werk lijkt heel mysterieus op de een of andere manier“, vertelt Konijn. Hij is een van de ruim negenhonderd controleurs van de Keuringsdienst van Waren. Iedere detailhandelaar, dus bedrijven die verkopen aan consumenten, kan een á twee keer per jaar een bezoek van de Keuringsdienst van Waren verwachten. Beroemd zijn de verhalen over vingers in blikjes, Belgische dioxinekippen en boetes op de vrijmarkten rond Koninginnedag. Minder bekend is het dagelijks werk van de keurmeesters bij de grootste opsporingsdienst van Nederland.

### Planning

Er wordt niet lukraak gecontroleerd. Als controleur is Konijn verantwoordelijk voor een bepaald rayon. De bedrijven in dat gebied worden jaarlijks minimaal een keer gecontroleerd. „Ik ben gespecialiseerd in vis, poelierproducten en vlees. Iedere specialist heeft naast zijn specialisatie een hoeveelheid horeca, die is niet opgesplitst. Dat zijn restaurants, snackbars en cafés“, legt Konijn uit. Als controleur heb je een behoorlijke vrijheid, vindt Konijn. „Ik bepaal zelf welke bedrijven ik bezoek, daar zit geen vast rooster in. Maar je hebt wel te maken met een bepaalde planning van de monsters die je meeneemt. We kunnen natuurlijk niet allemaal op één dag twintig monsters meenemen en dan zeggen: 'hier laboratorium, redt je er maar mee'. Zij hebben te maken met een bepaalde bezetting en daar moeten we rekening mee houden.“ Een inspectie van de Keuringsdienst van Waren is nooit vrijblijvend. Als een bedrijf gebreken vertoont kan er een schriftelijke waarschuwing

# 'Bedorven penetran



worden opgemaakt. Die geldt voor een bepaalde termijn. In die tijd krijgt het bedrijf de mogelijkheid om de gebreken te verhelpen. „Dat kan bijvoorbeeld vuil zijn. Dat hoeft niet lang te blijven liggen, het is dan gewoon een kwestie van opruimen en snel schoonmaken. Dan duurt die termijn dus een dag. Zijn het bouwkundige gebreken, dan wordt er vaak twee of drie maanden gegeven, dat ligt een beetje aan de ernst van de fout. Vaak wordt dan overlegd met de ondernemer. Soms duurt het drie maanden voordat een aannemer tijd heeft om de winkel aan te passen. Als de ondernemer dat aan kan tonen, gaan we daar in mee. Maar als de termijn van de

# n kip heeft een te lijkenlucht'

Door Maarten Vermeulen



FOTO RUFUS

waarschuwing voorbij is, volgt altijd een herkeuring. We zijn een opsporingsdienst, dus we sporen overtredingen op."

Met een temperatuurnaald wordt de voorraad vis in de glazen toonbank gecontroleerd. Nauwkeurig noteert Konijn de metingen in zijn notitieblok. Met afgrijzen wijst hij op een smoezelige vitrine waarin een berg olijven wordt belaagd door vliegen. Om te voorkomen dat de vitrine vies wordt, heeft de vishandelaar karton tegen de wanden geplakt. „Wat vindt u er zelf van?“, vraagt Konijn de eigenaar. Handenwringend staat die te kijken hoe langzaam maar zeker steeds meer viezigheid wordt ontdekt. Met

optillen van een zak rottende uien komt een zwerm vliegen vrij. Naast een gammal campingtafeltje ligt een hoopje rauwe vis. Hoofdschuddend pakt de controleur zijn fotocamera. Die flitst daarna onophoudelijk.

„Wat een zootje“, verzucht Konijn na afloop van inspectie. Buiten de viswinkel wordt nog even overlegd tussen de twee controleurs. „Het is hier altijd raak, ik ben hier al heel vaak geweest. Deze winkel heeft al heel wat boetes en processen verbaal achter de rug.“ De viswinkel is een aandachtsbedrijf. Dat zijn bedrijven die op grond van hun verleden geselecteerd zijn en in een speciaal potje zitten. „Dat

soort bedrijven heeft behoorlijk wat kruisjes voor de naam. Daar wordt dan ook een aparte strategie op los gelaten. Bijvoorbeeld door heel vaak en grondig te controleren. Overigens is het een flinke pot, we hebben heel wat aandachtsbedrijven. Bijna honderd-zestig in de regio Amsterdam."

### Vakkennis

Hoewel hij als controleur over een sterke maag beschikt, zijn er zaken waar zelfs Koning van gruwet. „Wat ik altijd heel smerig vind is bedorven waar. Zeker als het vlees is. Het wordt nog erger als personeel in een restaurant niet eens doorheeft dat het vlees bedorven is; dat het dus gewoon wordt opgediend. Dat vind ik zo verschrikkelijk smerig. Vooral bedorven kip, dat geeft een penetrante lijkenlucht. Maar iedere keer kom ik dat weer tegen. Bepaalde mensen hebben ook helemaal geen vakkennis. Dat is een probleem waar de Keuringsdienst vaak tegen-

aan loopt: je komt voortdurend mensen tegen die voor zichzelf het wiel uitvinden, maar niet over gedegen vakkennis beschikken. En dat zijn heel vaak, helaas, mensen van buitenlandse afkomst. Iedereen mag zonder diploma een slagerij beginnen. Ik pleit dan ook voor een bepaalde certificatie. De minister heeft een jaar of tien geleden de vestigingwet verruimd en bepaalde vereiste vakdiploma's afgeschaft. Iedereen mag in principe een eigen slagerij beginnen. Er zijn veel buitenlandse slagere en er komen ook steeds meer buitenlandse visboeren. Ook komen steeds meer restaurants in buitenlandse handen, in Amsterdam is meer dan 75 procent van de restaurants in handen van niet-Nederlanders. Veel van die mensen hebben nergens verstand van. Ze waren stratenmaker of kleermaker in hun geboorteland en zijn hier een restaurant begonnen. Die hebben geen vakkennis en doen maar wat."

Bij de Keuringsdienst van Waren komen soms opmer-

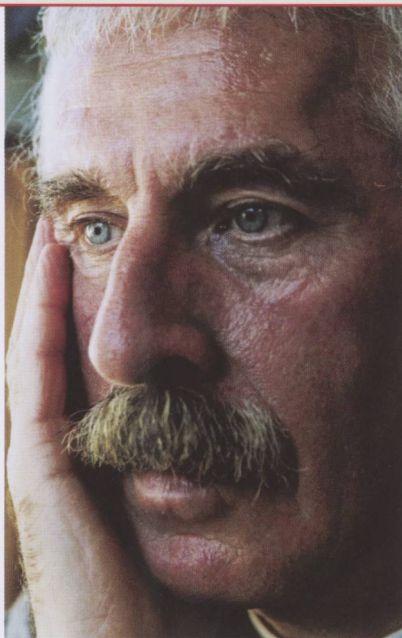
## Column

De pak 'm beet laatste 40 jaar is er in dit heerlijke landje niets echt catastrofaals gebeurd: geen kernramp, geen (burger)oorlog, geen bloedige revolutie, geen natuurramp, geen hongersnood, kortom, het ontploffen van een vuurwerkfabriek, in China dagelijkse routine, geeft al aanleiding tot het "nationale-ramp-gevoel" en de onvermijdelijke stille tocht.

Volgens mij zou dit een van de verklaringen kunnen zijn voor het feit dat we hier met elkaar een onwaarschijnlijk stelletje zeurpieten zijn geworden. Ook natuurlijk de gedachte dat we hier alles tot in de perfectie kunnen regelen zodat alles wat niet helemaal perfect verloopt, zowel in het openbare als in het persoonlijke leven, emoties doen losbarsten, een betere zaak waardig.

Neem nu het niet te filmen geneuzel en gekeutel rond het spoor. Dat begint natuurlijk als bij ons reizigers die verwachten dat 09.36 ook 09.36 uur is en de NS komt daaraan weer tegemoet met gelukkig onbegrijpelijke formulieren om geld teug te eisen bij vertragingen. En dan zullen we het al helemaal niet hebben over het slepende arbeidsconflict, enig idee waar het over gaat? Toch hebben ongetwijfeld capabele figuren er al talloze uren ingestoken die ze beter hadden kunnen besteden aan tafeltennissen met asielzoekers.

Het weer is natuurlijk ook zo'n geliefd zeuronderwerp maar daarvan weten we inmiddels dat we het niet onder controle kunnen hebben dus blijft de opwindende beperkt tot gemopper over de traditioneel foutieve voorspellingen en over het feit dat het in dit land de helft van het jaar slecht weer is en de andere helft regent. Maar dan de gezondheid: een onderwerp dat steeds hoger scoort zowel bij de GSM-terreur in de trein als op bruiloften, feesten en partijen.



## www.zeurpieten.nl

Kon je vroeger op de vraag "hoe gaat het met je?" gewoon verwachten "goed!" zodat je vervolgens op belangrijkere onderwerpen kon overstappen, tegenwoordig moet je niet gek opkijken wanneer de desbetreffende persoon het ook als een echte vraag beschouwt en begint met een opsomming van de meest stuitende details: "Nou, en toen heb ik even gekeken op [www.aambeien.nl](http://www.aambeien.nl) en daar werd me aangeraden..." en zo gaat dat maar door. En dan de gezondheidszorg zelf. Wat zich daar allemaal afspeelt, ik bedoel dan op het gebied van het thema "gezeur". Het mag nog een wonder heten (dat geldt overigens ook voor het onderwijs) dat er nog mensen gevonden worden die bereid zijn er te gaan werken en dat voor een salaris waar topmanagers of profvoetballers hun bed niet uitkomen. En als je daar nu nog gewoon je werk kon doen, maar nee, eindeloos veel tijd gaat verloren door functioneringsgesprekken, het overnamegebeuren, het weekend op de Veluwe voor een degelijke

SWOT-analyse, en noem de tussen-de-oren-rimram allemaal maar op. Dat alles onder de noemer professionalisering. En dan nog tot overmaat van ramp de cliënt, zoals de patiënt tegenwoordig heet. Ja, die is kritischer geworden, zeggen voorstanders dan triomfantelijk. Helaas waren de kritische leraren en kritische melkboeren in de zeventiger jaren ook geen succes.

Schadeclaims, second-opinions, wat komt er niet al uit de States overwaaien en de mensen die echt ziek zijn komen moeilijk aan bod. Ja, of je moet geld hebben of een prins zijn, dan wordt gelijk een hele verdieping ontruimd. Wat als we allemaal weer eens gewoon gingen doen? Zoals die legendarische opa, probleemloos in de 90 geworden: "Ziek? Nee daar heb ik nooit tijd voor gehad". Rookte trouwens ook iedere dag een paar sigaren. Maar ja, toen was Borst er ook nog niet.

B.H. Wilders

kelijke klachten binnen. Behalve het beroemde verhaal over de vinger in het blikje, zijn er ook verhalen over het muizenskelet in een brood en een naald in een loempia. Konijn: „Er zijn altijd extreme gevallen. Een collega van mij moest eens op pad naar aanleiding van een klacht. Iemand had bij een chinees restaurant bami besteld en daar zaten, ‘het lijken wel voortanden’ in. Mijn collega vond inderdaad twee voortanden in de bami. Dus hij naar die Chinees om verhaal te halen. ‘Zijn deze van u?’, vroeg hij. ‘Ja’, zei die chinees, en hij stak ze in zijn mond en ging doodleuk verder met zijn werk. Dat was natuurlijk wel grappig, maar uiteindelijk mag zoiets niet gebeuren.”

### **Kwaad**

Soms is het werk frustrerend, vindt Konijn. „Die winkel die we net gecontroleerd hebben is al tien keer van eigenaar verandert. Op die manier hopen ze de zaak draaiende te houden. Als ik nu de officier van Justitie bel en hem vraag om een voorlopige maatregel, dan hoef ik alleen maar de naam van de zaak te noemen en hij weet genoeg. Maar ik heb niet het recht om een bedrijf te sluiten. Ik kan een advies geven aan de officier van justitie, maar uiteindelijk heeft de rechter het voor het zeggen. Het komt geregeld voor dat de rechter het advies van de Keuringsdienst van Waren overneemt. Het is ook wel eens frustrerend om steeds bij dezelfde bedrijven dezelfde fouten tegen te komen. Heel vaak worden producten niet bewaard bij de wettelijke temperatuurnorm van maximaal zeven graden. Ook bouwkundig zijn zaken vaak niet in orde, vooral in de oude stadsdelen. Bijvoorbeeld een slordige keuken die niet makkelijk te reinigen is. Je mag in een keuken geen doordringbare materialen als ondergrond gebruiken. Er moeten deugdelijke wanden in staan en er mag alleen gewerkt worden aan een goede werktafel. Dus geen vies hout of een gammel keukentafeltje, het moet makkelijk te reinigen zijn.”

„Er zijn wel ondernemers die kwaad worden als ik een bezoek breng als controleur, maar over het algemeen valt dat mee. Toch denk ik niet dat de Keuringsdienst van Waren geliefd is bij ondernemers. Het is toch niet fijn als je iedere keer maar weer gecontroleerd wordt en het risico loopt dat je een maatregel krijgt. Mensen die blij zijn met tips, werken in de betere bedrijven. Dat soort bedrijven heeft ook niets te vrezen, die krijgen geen problemen. Als daar een inspectie wordt uitgevoerd, krijg ik keurig een kop koffie. Ik doe mijn rondje, inspecteer en maak een opmerking, als dat al nodig is. Maar de bedrijven waar het niet in orde is hebben wel wat te vrezen. Die denken: ‘oh nee, daar heb je hem weer en nou krijg ik weer een bekeuring.’ En dat kost ze weer zoveel duizend gulden. Die bedragen liggen lekker hoog. Als je een bekeuring van honderd of tweehonderd gulden krijgt, wat is dat dan in verhouding tot het uurloon van een schoonmaakdienst? Als

je een middelgroot bedrijf hebt, dan zit daar minimaal drie uur schoonmaken per dag in, á veertig, vijftig gulden per uur. Die schoonmaakkosten kunnen dus flink oplopen iedere maand. Daarom moeten de boetes behoorlijk opwegen tegen de maandelijkse schoonmaakkosten.”

### **Verandering**

In de elf jaar dat Konijn bij de Keuringsdienst van Waren werkt, is er weinig veranderd. „De hoeveelheid klachten is niet schrikbarend gestegen. Ook de aard van de klachten is hetzelfde gebleven. Er is gewoon een blijvende groep ondernemers in Nederland die zijn zaakje structureel niet op orde heeft.” Twee jaar geleden fuseerde de Keuringsdienst van Waren met de veterinaire inspectiedienst. De gefuseerde diensten gingen verder onder de naam ‘inspectie waren en veterinaire zaken’. Maar die verandering werd na een jaar weer teruggedraaid. Konijn: „Als je bij een bedrijf kwam en zei: ‘ik ben van de inspectie waren en veterinaire zaken’, dan zei iedereen ‘hè, wie?’ Tijdens de naamswijziging bleef ik gewoon de Keuringdienst van Waren gebruiken. Ik heb in het begin wel eens een poging gewaagd om het anders te zeggen, maar dan begreep niemand wie je was, dus daar hield ik snel mee op. Het is te vergelijken met Philips, die zal zijn naam ook nooit weggooien, met wat voor bedrijf het ook zal fuseren. Maar bij de fusie wilde de veterinaire dienst, een relatief kleine inspectiedienst, hun naam ergens in terug zien. Bij de introductie van die nieuwe naam heeft de secretaris-generaal van ons ministerie ook gezegd dat het een gemiste kans was. Een goede en bekende naam moet je niet weggooien. Hij heeft er ook meteen bij gezegd dat hij na een jaar de naamswijziging wilde evalueren, en dat heeft hij ook gedaan. Al heel gauw kwam men tot de conclusie dat de naamsverandering een slechte zaak was, dus we zijn weer teruggegaan naar de oude naam.”

Als controleur weet Konijn inmiddels in welke restaurants hij wel en zeker niet moet eten. Maar hij heeft ook te maken met een beroepsgeheim, zodat hij familie en vrienden niet mag tippen over bepaalde winkels en restaurants in de hoofdstad. Soms krijgt hij na een inspectie een uitnodiging thuis om eens met zijn vrouw te komen eten in een restaurant. „Maar na een inspectie krijg ik nooit een mootje vis mee naar huis. Poeliers, slaggers en visboeren zijn meestal Nederlanders en daar krijg ik nooit iets aangeboden. Bij buitenlandse restaurants krijg ik nog wel eens iets toegestopt, maar dat wordt de laatste tijd steeds minder. In het verleden werd me nog wel eens een fles cognac voorgehouden of je kreeg na een inspectie een uitnodiging om eens met je vrouw te komen eten. Maar dat wordt steeds minder, omdat we er niet op ingaan. Het wordt steeds bekender dat we dat gewoon niet doen. Omkopen is er niet bij.”

# Van kaasstolp tot z hitte op Curaçao



FOTO GERT-JAN HUIJINK

De Nederlandse politiek speelt zich af op een vierkante kilometer in Den Haag, geksherend weleens de kaasstolp genoemd. Af en toe verplaatst een deel van het 'circus' van honderden politici, ambtenaren en journalisten dat gewoonlijk op en rond het Binnenhof bivakkeert zich naar andere oorden. Gedurende de verkiezingscampagne waaien de politici uit over Nederland, Kamerleden en ministers leggen werkbezoeken af in binnen- en buitenland en een keer per jaar gaan de fractievoorzitters van de partijen in de Tweede Kamer met elkaar op reis. En als politieke kopstukken als Dijkstal (VVD) en Melkert (PvdA) samen een werkbezoek afleggen, rukt journalistiek Nederland uit.

Twee maanden geleden was het weer zover: na bezoeken aan Indonesië en Zuid-Afrika waren dit jaar de Nederlandse Antillen en Aruba aan de beurt om de fractievoorzitters van de zes grootste partijen in de Tweede Kamer en Kamervoorzitter Van Nieuwenhoven te ontvangen. In hun kielzog vlogen op donderdag 14 juni zeventien journalisten mee naar de eerste stop van het werkbezoek: Sint Maarten. Op Het Parool na waren alle grote landelijke media vertegenwoordigd: van Telegraaf tot Trouw, van NOS Journaal tot Wereldomroep.

Ondanks dat er andere delen van het Nederlandse Koninkrijk bezocht werden, beland je op Sint Maarten in een volstrekt andere wereld. De enige overeenkomst met Nederland is de taal. Veel bewoners van de Nederlandse Antillen spreken perfect Nederlands.

Meer overeenkomsten met Nederland zijn nauwelijks te vinden. De Antillen hebben een reeks aan sociaal-economische problemen. Er is een begrotingstekort van ruim 200

miljoen gulden en voor een deel van de bevolking is er grote armoede. Bovendien staan een enorme bureaucratie en corruptie acute hulp in de weg.

Het grootste probleem dat vooral de kleinere eilanden Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten ervaren is de dominantie van het grootste eiland Curaçao. In hun ogen blijft op dat eiland, waar de Antilliaanse regering zetelt, al het geld steken. Het liefst zouden de verschillende Antilliaanse eilanden allemaal hun eigen band met Nederland onderhouden, zodat ze direct afspraken kunnen maken over financiële hulp. Nederland wil echter voorkomen dat de Antillen helemaal uit elkaar vallen, omdat de kleine eilanden onvoldoende voorzieningen hebben om op eigen benen te staan en bovendien nog erg afhankelijk zijn van elkaar voor onder meer medische voorzieningen.

De toekomstige staatkundige positie van de Nederlandse Antillen was het belangrijkste onderwerp dat de Nederlandse fractievoorzitters Dijkstal (VVD), Melkert (PvdA), De Graaf (D66), De Hoop Scheffer (CDA),

# nderende

Rosenmöller (GroenLinks) en Van Dijke (ChristenUnie) en Tweede-Kamervoorzitter Van Nieuwenhoven de eerste dagen kregen te horen.

De verschillende Antilliaanse politici waar iedere dag gesprekken mee gevoerd werden, zetten nadrukkelijk hun problemen op de agenda van de Nederlandse delegatie. Zij slaagden er op die manier in veel publiciteit in Nederlandse media te halen. Daarmee werd ook de toon gezet voor het vervolg van het achtdaagse bezoek aan de Nederlandse Antillen en Aruba: de problematiek van de gastheren stond vrijwel de gehele week centraal, de Nederlandse politiek werd naar de achtergrond gedrukt.

Hoe logisch dat misschien ook klinkt, de verwachtingen van zo'n reis zijn vaak anders. Bij velen bestaat het beeld dat gedurende gezamenlijke werkbezoeken van kopstukken van verschillende partijen al voor-schotjes op de komende verkiezingen worden genomen. Wie kan het goed met elkaar vinden, wie kan het op hoofdlijnen eens worden en met wie zal het nooit lukken om een coalitie te vormen?

En waar kan zulk politiek overleg beter plaatsvinden dan in een warm land, ver verwijderd van de 'kaasstolp' in Den Haag waar vrijwel niets onopgemerkt blijft?

Het verklaart meteen de aanwezigheid van het leger-tje journalisten dat het politieke overleg wil gadeslaan. Stel je voor dat in de hitte van Curaçao de nieuwe regering van PvdA, CDA en GroenLinks wordt gevormd, of die tussen VVD, CDA en D66. Geen parlementaire journalist kan zich veroorloven dat te missen. Een andere belangrijke reden voor hun aanwezigheid zijn de informele contacten die gedurende zo'n reis met de Nederlandse fractievoorzitters verder opgebouwd kunnen worden. Gezien het overvolle programma op de Nederlandse Antillen en Aruba bleef er voor de fractievoorzitters niet veel tijd over voor de Nederlandse politiek. Elke dag stond van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in het teken van gesprekken met eilandsraden, ministerraden, centrale banken en parlamentsleden. Overdag in de vorm van gesprekken in vergaderzalen, 's avonds vaak in de vorm van diners of recepties.

Voor de journalisten was daarom vaak pas laat op de avond gelegenheid om met de fractievoorzitters nog even de Nederlandse politieke situatie door te nemen. En hoewel de fractievoorzitters stuk voor stuk echte 'politieke dieren' zijn en bij voorkeur over niets anders praten, overheerste regelmatig de vermoeidheid.

Doodmoe werd vervolgens de hotelkamer opgezocht om een paar uur later alweer met een vliegtuig naar het volgende eiland te gaan.

Binnen zeven dagen werden zes eilanden bezocht. Met een heen- en terugvlucht van elk zo'n negen uur erbij stapten de politici tien keer in een vliegtuig gedurende de reis.

Medelijden hoeft niemand te hebben met de politici. Immers, niet iedereen voert zijn werk uit op zonnige eilanden waar alles voor je geregeld wordt.

Het hoeft echter ook geen verbazing te wekken dat gedurende het werkbezoek er geen blauwdruk voor een nieuw kabinet is gevormd. Hoe lieflijk het misschien ook klinkt, er is nog geen Klein Bonaire-akkoord of iets vergelijkbaars gesloten.

Helemaal stil is het op dat gebied overigens niet geweest. Er zijn signalen afgegeven en opgevangen, zoals de politici het zelf omschrijven. Signalen die een indicatie geven of er over het besproken onderwerp overeenstemming bereikt kan worden. De WAO was zo'n onderwerp dat regelmatig ter sprake kwam, vooral gezien de recent in Nederland oplopende spanning in de coalitie over het onderwerp. Het terugdringen van het grote aantal arbeidsongeschikten is een van de grote klussen die het volgende kabinet moet gaan aanpakken. Daarom zal het onderwerp ook een belangrijke rol spelen in verkiezingsprogramma's en campagnes en de eerstvolgende kabinetsformatie.

Een nieuw stelsel voor de financiering van de gezondheidszorg is ook zo'n onderwerp.

PvdA-fractievoorzitter Melkert nam zelfs een voor-schot op het nieuwe regeerakkoord door te stellen dat daarin afspraken over de Nederlandse Antillen en Aruba opgenomen moeten worden. De fractievoorzitters namen tijdens de reis vooral ook de gelegenheid om plaagstootjes uit te delen. De slechte positie van D66 in de opiniepeilingen, de wens van het CDA om weer te kunnen regeren en de onwennigheid van ChristenUnie-fractievoorzitter Van Dijke die zijn eerste grote politieke reis maakte, waren daarvoor dankbare onderwerpen.

Alle grappen, grollen en plaagstootjes gaven aan dat er niets mis is met de sfeer onder de fractievoorzitters. Althans niet in het openbaar.

Een conclusie uit de serieuze onderlinge gesprekken valt nog niet te trekken. Zichtbare definitieve afspraken zijn nog niet gemaakt. Wel hebben de politici een beter beeld gekregen van waar de collega's op sommige terreinen staan en waarover nog te onderhandelen valt.

En wie weet, blijkt bij na de verkiezingen in mei volgend jaar wel dat de 'geboorte' van het nieuwe kabinet het gevolg is van die ene week in de hitte van de Nederlandse Antillen en Aruba.

**Michel Reijns**  
Parlementair verslaggever ANP



# Duurzame om een moeizaam proces

Frank Mulder

Ik schrijf maandag 23 april. Stappend over de 3rd Avenue in Manhattan midtown bespreken we nog even wat ons programma voor vandaag gaat worden. "Oké, als jij dan naar de EU Meeting gaat om negen uur kan je net de Transportgroep om tien uur halen. Als ik dan zorg dat ik direct na de NGO Briefing van kwart over negen en het jongeren-overleg om tien uur naar de plenaire zaal ga, zie ik jou daar ook wel rond elf uur verschijnen." Terwijl we nog bezig zijn, komen we aan bij de Nederlandse missie op de 46th Street. Hier zullen we de dag beginnen met een delegatieoverleg.

Begin dit jaar zijn Merel Bierkens en Frank Mulder aangewezen door de Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling om de Nederlandse jongeren te vertegenwoordigen in de United Nations Commission on Sustainable Development (CSD). Ieder jaar zijn er twee conferenties in New York en aangezien Nederland lid is van deze Commissie gaat er altijd een uitgebreide delegatie heen vanuit Den Haag. Het is niet zo bijzonder dat er jongeren bij mogen zijn in New York, de CSD is immers een breed forum waar non-gouvernementele organisaties ook spreekrecht hebben, maar dat we echt lid zijn van de regeringsdelegatie is wel uniek. Alleen Zweden en Canada hebben dit ook. Het is ontzettend nuttig: zo hebben we contact met zowel de gouvernementele als de maatschappelijke partijen.

## Internationale samenwerking

Op de CSD worden vijf onderwerpen besproken die te maken hebben met duurzame ontwikkeling. Ik richt me vooral op het agendapunt Internationale Samenwerking, omdat ik daar wel in thuis ben en omdat ik hier wel een duidelijke mening over heb. De vergaderingen bestaan uit urenlang alle zinnen doorlopen en ook de laatste nacht doorgaan tot er een tekst is: helaas zonder tanden, zonder substan-



tiële vernieuwingen, een tekst waar niemand problemen mee heeft. De houding van de G77, de club van arme landen, valt me erg tegen; het zijn geen arme mensen die hier zitten, het zijn permanente ambassadeurs die hun baan willen houden, die hun regering willen verdedigen door elke vooruitgang tegen te houden: de 'New York maffia'. De opstelling van de VS is helemaal een blamage, de VS is helemaal niet geïnteresseerd in ontwikkelingssamenwerking of klimaatverandering. Door zulke tegenspelers wordt de EU wel samengebonden. De integratie is een succes, in ieder geval overzee.

## Complex

Naast de onderhandelingen over details zijn er ook nog veel informele bijeenkomsten, waarin bijvoorbeeld non-gouvernementele organisaties, vakbonden, bedrijven of jongeren een statement mogen afleveren. In dit proces proberen we ook mee te draaien en dragen we bij aan het opstellen van de teksten. We lopen wel een beetje verloren rond op zo'n complexe conferentie. Vergadering na vergadering, overleg na overleg, enkele waarin we mogen spreken, maar vele vergaderingen waarin we alleen maar mogen luisteren: het ontnemt je een beetje de blik op waar je nu eigenlijk mee bezig bent. "Jongeren vertegenwoordigen", ja, hoe doe je dat als alle onderhandelingsposities al vastliggen en als het om kleine woordjes gaat? En wat draag je bij in de Nederlandse delegatie waar allemaal experts zitten? En wat heeft één zo'n woordje nou voor zin?

# twikkeling;



## Worsteling

Eigenlijk maakt onze persoonlijke worsteling deel uit van een internationale worsteling om grip te krijgen op duurzame ontwikkeling. De conferentie is intergouvernementeel, dat betekent dat er bijna geen vooruitgang wordt geboekt. Volgens minister Herfkens is de CSD weinig meer dan een praatclub. Het vervelende is dat de Wereld Handels Organisatie wél tanden heeft, maar daar hebben ze weer niet zo veel op met het milieu. De milieukant van de VN moet flink hervormd worden, daar is iedereen het over eens. Het nut van de CSD ligt 'm veel meer in het informele, in het discussiëren. Het is de enige plaats waar ecologische, sociale en economische ontwikkeling samen worden besproken en het is de enige plaats waar het maatschappelijk middenveld een officiële plaats heeft! Daar ligt ook voor ons als jongeren een taak. We hebben dit ingevuld door in het kader van het agendapunt Transport een presentatie te geven over het luchtschip (waar de politieke jongerenorganisaties in Nederland een tijdje geleden veel aandacht aan hebben besteed) en door aan de Chinese delegatie een brief aan te bieden over de mensenrechtensituatie in Tibet (waar de NJMO een project over heeft gehad). En we hebben natuurlijk genetwerkt, heel veel genetwerkt.

## Johannesburg 2002

Dat mag ook wel, want volgend jaar moeten we er flink tegenaan. In september 2002 organiseert de CSD namelijk de *World Summit on Sustainable Development* in Johannesburg waar échte besluiten moeten worden genomen. Een zeer belangrijke top die niet mag mislukken. De moeite waard om als Nederlandse jongeren, inclusief PerspectieF, duidelijke standpunten in te nemen.

Ik wil jullie uitnodigen om mee te denken. Merel zal zich gaan toeleggen op duurzame energie en ik zal proberen een visie te ontwikkelen op duurzame handel. Weet je iets af van één van deze onderwerpen? Heb je hier een mening over? Denk mee, doe mee aan de werkgroep of discussieer mee per e-mail. Zodat we een beetje PerspectieF mee kunnen nemen naar Johannesburg, PerspectieF op een iets duurzamere ontwikkeling.

frank.mulder@njmo.nl of: merelcsd@hotmail.com

## Commissie Duurzame Ontwikkeling

Op de grote *UN Conference on Environment and Development* in Rio de Janeiro in 1992, is de *Commission on Sustainable Development* (Commissie Duurzame Ontwikkeling) in het leven geroepen. Duurzame ontwikkeling is gedefinieerd als "economische en sociale ontwikkeling die voldoende is voor huidige generaties zonder de mogelijkheden te beperken van komende generaties om in hun eigen behoeften te voorzien". Duurzame ontwikkeling bestaat uit drie pijlers, te weten economische, sociale en milieuontwikkeling. De Commissie Duurzame Ontwikkeling heeft 53 wisselende lidstaten.

## World Summit

2002 wordt een bijzonder jaar voor de CSD. De Commissie organiseert dan in september een grote Rio+10-conferentie in Johannesburg. 50.000 mensen zullen bij elkaar komen voor deze buitengewone sessie van de Algemene Vergadering van de VN. Tien jaar Rio, tien jaar beleid t.a.v. duurzame ontwikkeling, wat is daarvan terechtgekomen? Hoe komt het dat de mooie woorden van Rio meestal niet gevolgd zijn door daden? Wat moet de wereld nu verder? Hoe kunnen we het de komende tien jaar beter doen? Wij kunnen ons steentje bijdragen aan een goede top, door ons goed voor te bereiden, door er aandacht aan te geven in de pers, door er over te spreken tijdens de verkiezingen van 2002 en door onze eigen bewindslieden op te roepen vooral politiek gewicht te geven aan de World Summit.



Aantal 12

-igende Stop Vernieuw Start Favorieten Geschiedenis Zoek Vul automatisch in Groter Kleiner Print E-mail Voorkeuren

To: Perspex  
 Ce: a.slob@tk.parlement.nl  
 Subject: Onderwijs



## Voorkeuren

In deze rubriek komt in elke editie van Perspex een volksvertegenwoordiger aan het woord om kort en helder zijn of haar mening te geven over een zelfgekozen onderwerp. Arie Slob koos voor het onderwerp onderwijs. Volgens hem moet op (ministerieel) bestuurlijk niveau een slagvaardiger beleid worden gevoerd.



### **Staatssecretaris Adelmund heeft onder zwaar vuur gelegen omdat ze besluiteloos en te weinig daadkrachtig zou zijn. Deelt u die kritiek?**

Ik kan me bij veel van deze kritiek wel iets voorstellen. Tot februari van dit jaar volgde ik Adelmund vooral op afstand. In verband met mijn voormalige werkzaamheden als onderwijskundig adviseur voortgezet onderwijs bij een schoolbegeleidingsdienst en portefeuillehouder onderwijs in de gemeenteraad van Zwolle is dat volgen overigens wel zeer intensief geweest. De discussies in de Kamer in de afgelopen jaren over o.a. de basisvorming, de tweede fase en het tegengaan van de onderwijsachterstanden zullen voor haar geen echt genoeg geweest zijn. Het gaat mij te ver om Adelmund af te schilderen als een staatssecretaris die in windsels en op krukken zich naar het einde van de regeerperiode sleept, zoals de Volkskrant recent in een artikel deed. Ze is betrokken bij het onderwijs, maar haar bestuurlijk optreden is echter niet bijster sterk.

Het is overigens boeiend om te zien hoe de liberaal Hermans en de sociaal-democraat Adelmund eensgezind in de afgelopen jaren zijn opgetrokken. Er zit weinig licht tussen deze beide bewindslieden. Dat zegt meer over Adelmund, dan over Hermans. De koers van het onderwijsbeleid van de afgelopen jaren is overduidelijk neoliberal.

### **Onlangs publiceerde weekblad Elsevier een artikel waarin de kwaliteitsverschil tussen zogenaamde witte en zwarte scholen aan de kaak werd gesteld. Onderkent u deze problematiek?**

Ik denk dat er weinig politici zijn, die ontkennen dat er kwaliteitsverschillen tussen zogenaamde witte en zwarte scholen bestaat. Het artikel in Elsevier is niet het eerste dat hierover geschreven is. De grote vraag is natuurlijk hoe je met dit soort verschillen omgaat. D66-Kamerlid Ursie Lambrechts heeft nogal wat moeite gedaan om de oorzaken van deze verschillen bij het bijzonder onderwijs neer te leggen. Vanwege het strikte toelatingsbeleid van het bijzonder onderwijs zou het openbaar onderwijs alle problemen op haar bordje krijgen, met alle gevolgen van dien. Overtuigend is aangetoond dat zij het met deze taxatie goed mis heeft gehad. De percentages allochtone leerlingen die bijzonder onderwijs volgen verschilt met name in grote steden weinig met het openbaar onderwijs.

Los daarvan is de ChristenUnie van mening dat scholen van zowel openbaar als bijzonder onderwijs die met grote achterstandproblemen te maken hebben vanuit de overheid extra steun moeten krijgen. Daar wordt ook aan gewerkt. Het gaat echter allemaal wat langzaam. Daarom zal er nadrukkelijk bestuurlijk een tandje hoger geschakeld moeten worden.

### **In de Kamer zijn, onder bewind van in eerste instantie minister Netelenbos (voormalig minister van onderwijs) en nu Hermans, geluiden te horen de neigen naar afschaffing van het bijzonder onderwijs. Is dat een serieuze bedreiging voor het christelijk onderwijs?**

Ik heb deze bewindslieden nooit horen zeggen dat het bijzonder onderwijs afgeschaft moet worden. Dat zou ook wat vreemd zijn in een land als Nederland waar de onderwijsvrijheid hoog in het vaandel staat geschreven. Uiteraard zullen aanhangers van het al oude adagium 'onverdeeld naar de openbare school' het niet nalaten om de positie van het bijzonder onderwijs te verzwakken. Als ChristenUnie zijn we uiterst alert op dit thema. Voor ons staat voorop dat ouders vrij moeten zijn in het kiezen van een school die aansluit bij de waarden en normen die zij in de opvoeding aan hun kinderen willen meegeven. Daar moet de overheid inhoudelijk vanaf blijven, al is het natuurlijk wel de plicht van de overheid om deugdelijkheidseisen aan dit onderwijs te stellen.

Paars II heeft tot nu toe steeds aangegeven de vrijheid van onderwijs overeind te willen houden, maar op onderdelen zien we dat daar toch aan wordt gemorrelt. Zo wil men onder andere medezeggenschapsraden het initiatiefrecht geven om zelfs tegen de wil van het bevoegd gezag de grondslag van de school te veranderen, schoolbesturen verplichten om mensen in hun midden op te nemen die de grondslag niet onderschrijven en ligt er momenteel een wetsvoorstel bij de Kamer dat de onderwijsinspectie zaken wil laten beoordelen die tot de verantwoordelijkheid van de school behoren. Van de ChristenUnie mag verwacht worden dat we ons sterk maken voor de vrijheid van onderwijs. Ik blijf me overigens als christenpoliticus ook zeer verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van het openbaar onderwijs en al die leerlingen die daar onderwijs volgen.

**Samenstelling: Siebe Sietsma**

Bert Heuvelman

**De zomervakantie is aangebroken, maar of het daardoor iets rustiger wordt...?! Een aantal commissies zijn juist extra hard aan de slag. Zo is de DenkTank hard bezig met ons eigen politiek programma, er is een campagnecommissie in het leven geroepen om een jongerencampagne vorm te geven en te organiseren en de congrescommissie is druk bezig met de voorbereidingen voor het komende congres (D.V. 20 oktober a.s.)**

#### **Verslag Algemene Leden Vergadering**

Op 28 april, waren er zo'n 30 leden afgekomen op de jaarvergadering. Dat is weinig en we blijven streven naar een hogere opkomst. Een ledenvergadering, met de behandeling van de jaarstukken, de begroting en de bestuursverkiezing lijkt nou niet bepaald een dagje uit voor ons gemiddelde lid. Toch is het van groot belang om het bestuur juist op deze vergadering te controleren en, waar nodig, te corrigeren. Het bestuur legt alleen op deze dag publiekelijk verantwoording af aan haar leden. Het zou voor de vereniging als geheel goed zijn als het bestuur ook inderdaad stevig bevraagd zou worden op de bestuurszaken van het afgelopen jaar.

Het jaarverslag en het beleidsplan werden, met hier en daar, een vraag en een aanpassing, vastgesteld. De financiële stukken waren helaas nog niet klaar, dus deze zullen op het komende najaarcongres behandeld worden.

Daarna was het tijd voor de aftredende bestuursleden en de bestuursverkiezing. Vier belangrijke bestuursleden; Hans Valkenburg (voorzitter), Siebe Sietsma (hoofdredactie Perspex), Gerben van 't Hof (extern) en Hadassa Ytsma (intern) hebben in het afgelopen jaar besloten om hun bestuursfunctie neer te leggen. Alle vier hebben een aanzienlijke rol gespeeld in het fusieproces tussen GPJC en RPF-j en in de opstartperiode van Perspectief. Met name Hans heeft als voorzitter van de RPF-jongeren en later als duovoorzitter een belangrijke voortrekkersrol vervuld voor Perspectief. Met hun aftreden gaat dus en



grote schat aan ervaring en expertise verloren. Vanaf deze plek: Hans, Siebe, Gerben en Hadassa, nogmaals hartelijk bedankt voor al jullie werk voor de jongerenorganisatie. Het gaat jullie goed onder Gods zegen!

Hun plekken zullen opgevuld worden door Hester Preesman (intern), Erik Veldhuizen (Extern) en Wim Kruyswijk (Hoofdredactie Perspex). Daarnaast werden de al ad interim zittende bestuursleden Annette van Kalkeren, Wiebrand Clossen en Bert Heuvelman ook officieel verkozen in resp. de functies van voorzitter, secretaris en penningmeester.

Na al deze officiële vergadermomenten was het tijd voor politieke verdieping. De komende zomer zal Perspectief, samen met een aantal andere politieke jongerenorganisaties, een reis maken naar Kongo, het voormalig Zaïre. Een land dat minimaal 60 keer zo groot is als Nederland! De situatie daar is uiterst onrustig: zowel Rwanda, Uganda als Burundi hebben hun troepen binnen de landsgrenzen van Kongo. Daardoor is er de voortdurende dreiging van een grote Afrikaanse oorlog. ICCO, een interkerkelijke organisatie voor ontwikkelingsamenwerking, heeft alle politieke jongerenorganisaties uitgenodigd om zich te verdiepen in dit onderwerp door de situatie in Kongo eens met eigen ogen te bekijken. Perspectief heeft deze uitnodiging met beide handen aangegrepen. Gert Kuijper (van ICCO), kwam op de ledenvergadering onze leden informeren over de situatie in Kongo. Daarbij werd hij van commentaar voorzien door onze parlementariër Eimert van Middelkoop die in 1998 met de vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken een zelfde soort reis gemaakt heeft. Ook de ZOA was aanwezig. Kor van der Helm (directeur Afrikadesk van de ZOA) vertelde het e.e.a. over het hoe en waarom van hun werkzaamheden.

Het bestuur was tevreden over de dag. Vooral het inhoudelijke gedeelte was bij veel mensen in goede aarde gevallen. Toch zullen de ALV's in het vervolg op een andere manier georganiseerd worden. Gezien de lage opkomst heeft het geen of weinig zin om een aparte dag te reserveren voor de ALV's. Daarom zullen de ALV's in het vervolg samen met de congressen worden georganiseerd.

## 'Vrede op aarde'

Door Wietse de Boer

De laatste week van juni kwamen zo'n 15 jonge PerspectieF-ers en ChristenUnie-leden bij elkaar in het mooie Driebergen. De jaarlijkse summerschool ging dit keer over het internationale vredesbeleid. Dit onderwerp is helaas altijd actueel, maar nu zaten we wel heel dicht bij het vuur. De dag nadat wij een bezoek hadden gebracht aan het Joegoslaviëtribunaal werd Milosevic uitgeleverd. Tijdens ons bezoek werd generaal Krstic, verantwoordelijk voor de inname van de enclave Srebrenica berecht. Een indrukwekkende gebeurtenis!!

De summerschool begon dinsdagmiddag, 26 juni. De warme zomerzon deed ons langzaam op gang komen. Maar 's avonds werden we door onze eerste gast stevig aangepakt, zodat we goed bij de les waren. Een generaal buiten dienst heeft ons op gedisciplineerde wijze ingepreparaat over de werkwijze van de Verenigde Naties, hoe mandaten tot stand komen en hoe VN-missies werken. Generaal b.d. Koster is bevelhebber geweest van de VN-troepen op de Golanhoogten en diende in Libanon en in Joegoslavië. Hij verkeerde in de 'hoogste' kringen en ontmoette Rabin en Milosevic. Over die laatste was hij behoorlijk positief. Milosevic is als persoon best een aardige man, maar zijn daden zijn daarmee natuurlijk niet goed te praten. (*Vanuit zijn standpunt wel begrijpelijk*) Generaal Koster eindigde de avond met een positieve toekomstvisie voor de Verenigde Naties. Tijdens de volgende dagen zouden we heel wat andere geluiden horen. Dat was het interessante van deze summerschool: de politiek, het leger en de legerpredikant bekeken het allemaal uit hun gezichtspunt. Tel daar de publieke opinie bij op en een vraag naar internationale gerechtigheid is in 1 keer niet zo simpel meer.



### Levenslang

Op woensdag stond de excursie naar het Joegoslaviëtribunaal op het programma. Dat was een interessante gebeurtenis. We waren getuige van de slotpleidooien tegen generaal Krstic die diezelfde middag 6 keer levenslang tegen zich hoorde eisen. Het was indrukwekkend. Toen er nog tijd over was werd de Tweede Kamer met een bezoek vereerd. Wil Mulder heeft ons in sneltreinvaart een rondleiding gegeven. 's Avonds zorgde dominee Langhenkel voor de grootste opschudding van de 4 dagen. Hij vertelde op aangrijpende wijze over zijn ervaringen in Bosnië in 1993. Het waren niet zozeer de gruwelijkheden waarover hij sprak als wel zijn verhalen over de corruptie bij de VN en laksheid van legertop en politiek die insloegen als een bom.



### Rollenspel

Donderdag werd internationaal vredesbeleid gekoppeld aan ontwikkelingssamenwerking. Welke rol kan die spelen bij het voorkomen van oorlog? Het ICCO heeft ons ingeleid in de wereld van Tsjaad. Het ICCO is in veel landen actief op het terrein van ontwikkelingssamenwerking. Wij namen Tsjaad als voorbeeld en speelden een rollenspel met meerdere participanten om ons in te leven in de ingewikkelde problematiek. Het bedrijfsleven, milieuorganisaties, regeringen en ontwikkelingsorganisaties hebben allemaal een eigen agenda. Wie zorgt voor de plaatselijke bevolking?

In een forumdiscussie met Eimert van Middelkoop, Dick Leurlijk (Clingendael) en MientJan Faber (IKV) gingen we dieper in op Macedonië. Wel of niet ingrijpen? Welke rol geef je de rebellen? Wat is je positie als westen, als politiek, als NAVO? Nog veel vragen. Wie geeft er antwoord?

's Avonds kwam Bas Belder met zijn ervaring ons verrassen. Hij had ook een rollenspel bij zich. De rollen van Chirac, Bush, de speciale EU-gezant, voorzitter Robertson en anderen werden verdeeld. Sommigen van de deelnemers aan de summerschool waren meesters in het nabootsen van die rollen.

Vrijdag kwam Ruud van Eijle, voormalig directeur van Open Doers en tegenwoordig bureaudirecteur van de

ChristenUnie, vertellen over christenen in de wereld die te maken hebben met onvrede en onveiligheid. Indrukwekkend en inspirerend. De wereldpolitiek lijkt zover van je af te staan, maar hoe verantwoordelijk voelen wij ons voor de ellende van anderen? En wat kunnen wij daaraan doen? Ruud gaf ons een goed voorbeeld hoe kleine steentjes een grote bijdrage kunnen leveren. Zo vertelde hij van een christen die gevangen zat vanwege zijn geloof. In de gevangenis was terreur en marteling aan de orde van de dag. Op het moment dat deze broeder postzakken met kaarten van over de hele wereld kreeg, stopten zijn martelingen. De bewakers dachten dat hij wel een heel belangrijk persoon moest zijn. Een leerzame, gezellige en vermoeiende week werd afgesloten. Tot volgend jaar!!!



Generaal b.d. Kusters: 'Als de VN geen blijvende vrede kunnen brengen, kunnen ze in ieder geval zorgen voor het niet verder escaleren van conflicten. Neem bijvoorbeeld de grens op Cyprus, als de VN daar weg gaan, is het morgen oorlog. De VN hebben niet alleen succes als het conflict wordt opgelost'.

Legerpredikant b.d. Langhenkel: 'Met het blijven sussen van conflicten schieten we niets op. Als landen zelf niet uit een conflict kunnen komen, moeten ze onder voogdij gesteld worden, desnoods een generatie lang, totdat het conflict is opgelost. Pas dan kunnen we spreken van een succes.'

Ruud van Eijle: 'Ga heen, geef gij ze te eten'. Dit zegt Jezus tegen de discipelen als er ruim 5000 mensen op eten wachten. Hij zegt niet: ik zal wel een wonder doen. Hij legt de verantwoordelijkheid bij zijn volgelingen. Ze vinden uiteindelijk 5 broden en 2 vissen. Het lijkt niets, maar met de zegen van God doet het wonderen. Zo gaat het ook met ons. God zegt: Ga heen, geef gij ze te eten. Al lijkt het soms zo weinig wat je doet, met de hulp van God wordt het groot.

## Tweede Kamer- excursie Perspectief

Op dinsdag 29 mei was het dan zover; de excursie naar Den Haag, om een kijkje te nemen op het Binnenhof, het Tweede Kamergebouw en het bijwonen van het "vragenuurtje" in de Tweede Kamer. Met een groep van 9 mensen op een heerlijke, zonnige dag genieten van Den Haag en de Haagse Politiek!

Voordat we het plein van het binnenhof bereiken lopen we langs het torentje van Kok vlakbij de hofvijver, de werkkamer van onze premier. Na even op het Binnenhof rondgekeken te hebben zijn we naar Paleis Noordeinde gelopen. De vlag was in top, onze kroonprins was dus 'waarschijnlijk' hard aan het werk terwijl wij aan het genieten waren van een heerlijk Italiaans schepijsje.



Om 12.30 uur werden we verwacht in het Tweede Kamergebouw door Mevr. Joke Torn. Zij is hoofd secretariaat van de ChristenUnie Tweede Kamerfractie. Zij zal ons deze middag begeleiden en ons wegwijzen in het Tweede Kamergebouw. Maar eerst was het tijd om gebruik te maken van een lunch in het restaurant. Toen we bijna klaar waren ging de bel die duidelijk maakte dat het "vragenuurtje" over 3 minuten zou gaan beginnen.

Voor ons was een plek gereserveerd op de publiekstribune zodat we goed zicht hadden op wat er allemaal gebeurde, beneden in de Tweede Kamer. De vergadering werd geopend door de Kamervoorzitter Jeltje van Nieuwenhoven. We waren getuige van de installatie van de eerste moslim die lid werd van de Tweede Kamer voor de fractie van het CDA. Erg interessant om te zien hoe dat gaat. Na een heleboel handen schudden was de helft van de vergadering alweer voorbij. Verder werd over verschillende wetsvoorstellen gestemd.

Na het "vragenuurtje" kregen we een rondleiding door het Tweede Kamergebouw. Een groot gebouw met veel geschiedenis in kunst uitgebeeld. Maar om het hele gebouw te kunnen zien,

hadden we toch echt wat meer tijd uit moeten trekken. Alles bij elkaar was het een hele leuke en leerzame dag daarom; heb jij deze excursie gemist? Binnenkort krijg je weer een kans. Houdt daarvoor de aankondigingen van Perspectief in de gaten.



## AANKONDIGING:

### Werkcongres Verkiezingsprogramma ChristenUnie op 6 oktober

Op 17 november zal op het Uniecongres van de ChristenUnie worden gestemd over het verkiezingsprogramma voor de verkiezingen in mei 2002. Op zo'n congres is er echter maar weinig tijd om uitgebreid te debatteren over zo'n groot document. De verkiezingsprogramma commissie van de ChristenUnie organiseert daarom op 6 oktober een werkcongres.

Op dit werkcongres kunnen de afgevaardigden voor het uniecongres (vertegenwoordigers van kiesverenigingen, bestuurdersvereniging en Perspectief) maar ook individuele leden van RPF, GPV, ChristenUnie of PerspectiefF discussiëren over het concept verkiezingsprogramma. De verkiezingsprogramma commissie zal haar voorstellen toelichten en de deelnemers aan het werkcongres hebben de gelegenheid concept amendementen te bespreken en eventueel samen te voegen. Op de dag is ook gelegenheid voor het verzamelen van de vereiste handtekeningen ter ondersteuning van amendementen zodat dit niet meer op 17 november hoeft te gebeuren in het half uur voorafgaande aan het congres.

Het bestuur van PerspectiefF zal deze dag gebruiken om samen met kiesverenigingen te komen tot gezamenlijke initiatieven voor amendementen. Aangezien PerspectiefF circa 10% (afhankelijk van de opkomst op het uniecongres) van de stemmen heeft, willen wij onze inbreng goed voorbereiden. Wij nodigen daarom alle leden van PerspectiefF die geïnteresseerd zijn in het nieuwe verkiezingsprogramma mee te doen aan het werkcongres. Wij willen weten wat jij vindt! Kom daarom naar het werkcongres en discussieer mee.

Meer info? 033-4226969  
of [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu)



### Politiek programma PerspectiefF

Wat vindt PerspectiefF, waar zijn we het wel mee eens en waar zijn we het pertinent mee oneens, wat moet er volgens ons zo snel mogelijk gebeuren in politiek Nederland? De Denktank is volop bezig met het schrijven van een politiek programma. Op het moment dat dit nummer verschijnt is een commissie druk bezig om alle aangeleverde stukken te redigeren en samen te voegen tot het politieke document van PerspectiefF. Wil je weten wat er in het programma staat? Surf dan in september naar [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu). Je kunt ook een exemplaar bestellen via [info@perspectief.nu](mailto:info@perspectief.nu). Geef je dan gelijk op voor het congres van 20 oktober waar we over het programma zullen stemmen. Jij beslist namelijk uiteindelijk met de andere leden over ons programma. Ben je het met een onderdeel van het programma niet eens? Dien dan een amendement in! Ook over amendementen zal tijdens het congres worden gestemd.

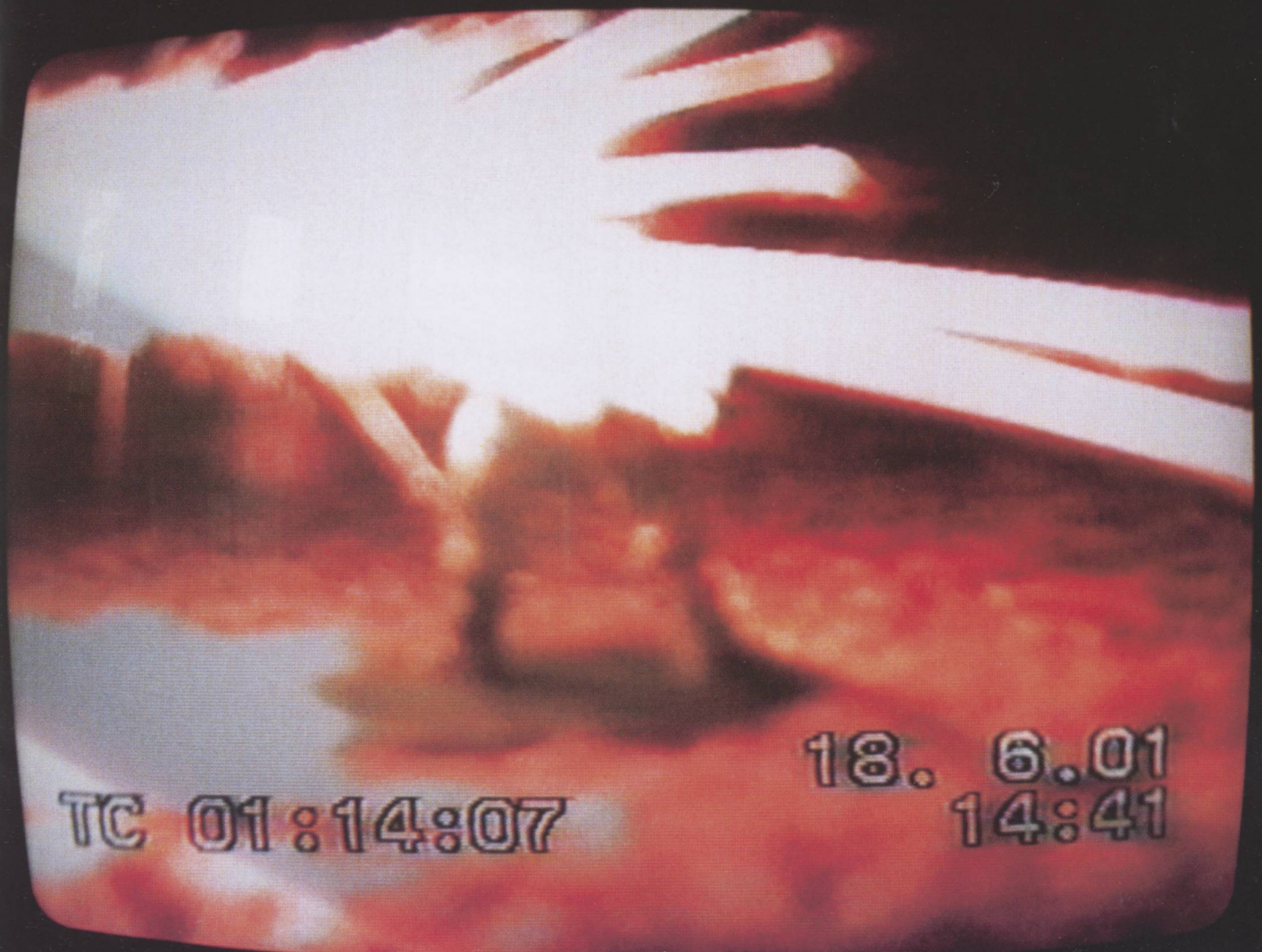
### Jongeren campagne

Met het politiek programma gaan we het land in. Vlak voor de Tweede Kamerverkiezingen zal er een campagneteam van PerspectiefF door het hele land trekken. Na deze campagne weet iedereen wie PerspectiefF is. Momenteel zijn we druk bezig om een leuk programma samen te stellen, met daarin veel ludieke acties en studenten- en scholenfora. Daarnaast wordt er nagedacht over origineel campagnemateriaal. Wil jij hierover meedenken of tijdens de campagne meedraaien in het team, dan kun je je opgeven bij Erik Veldhuizen. Hij is bereikbaar op het nieuwe partijbureau in Amersfoort (tel: 033- 422 69 69 / [hwaveldhuizen@christenunie.nl](mailto:hwaveldhuizen@christenunie.nl))



01:06:13

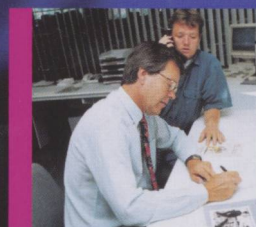
18. 6.01  
14:41



TC 01:14:07

18. 6.01  
14:41





[www.scholma.nl](http://www.scholma.nl)

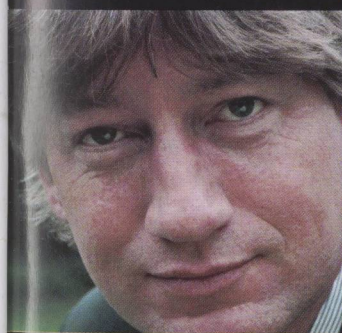
Industrieweg 4  
Postbus 7  
9780 AA Bedum  
Telefoon 050-3013636  
Fax 050-3012732



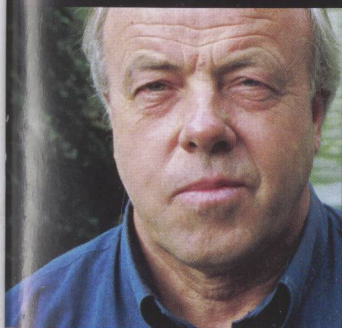
scholma druk



bedum bv



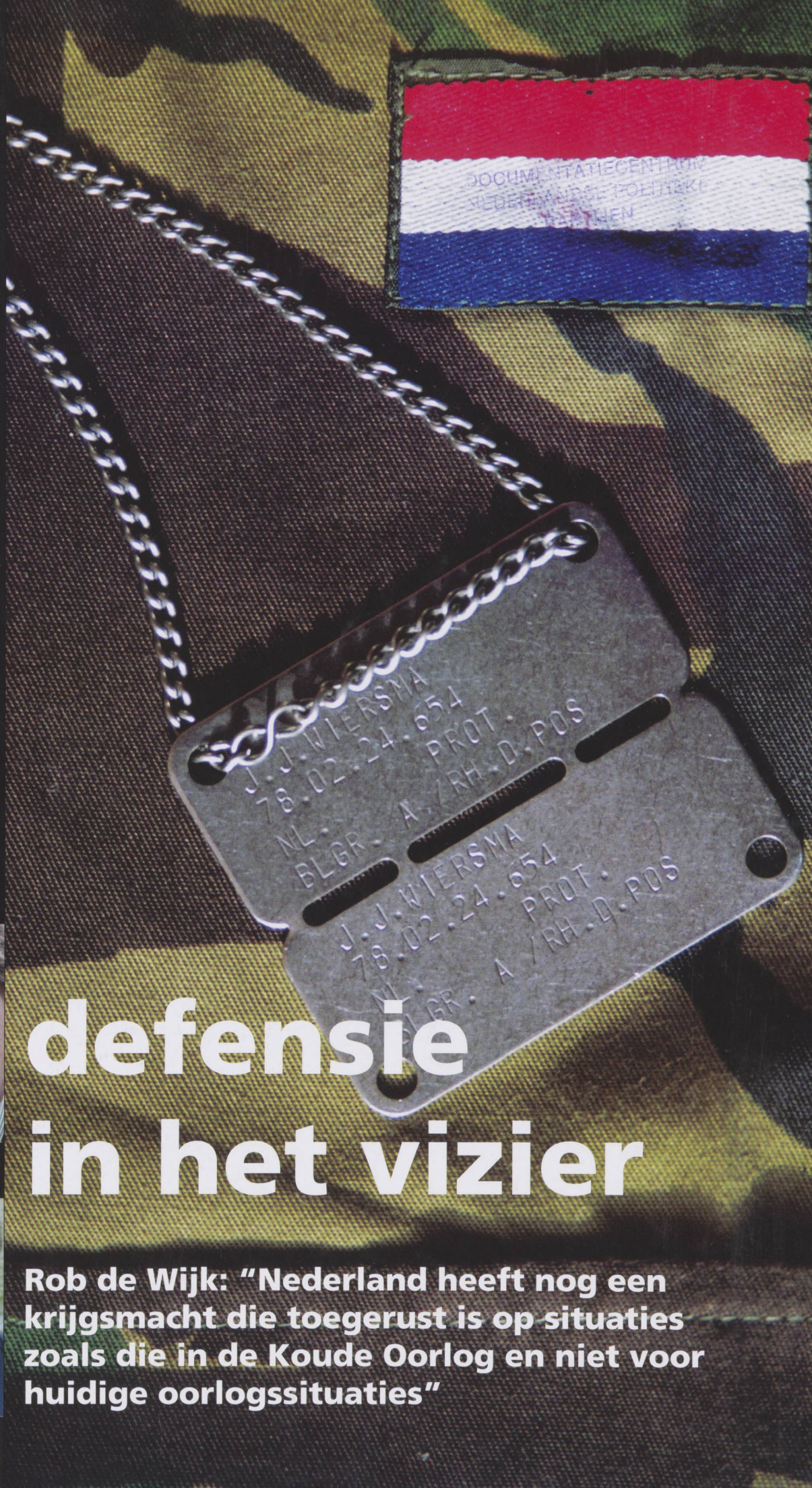
Defensiespecialist



Buitenlandcommentator

## defensie in het vizier

**Rob de Wijk: "Nederland heeft nog een krijgsmacht die toegerust is op situaties zoals die in de Koude Oorlog en niet voor huidige oorlogssituaties"**



## JongerenCampagne Perspectief

**Politiek heeft alles met jou te maken!!!**

**Kars Veling bekend maken.**

**De ChristenUnie aan de 7e zetel helpen.**

Dat zijn een aantal doelen met de jongeren-campagne. Perspectief gaat daar mee het land in. Zaterdag 29 september hebben we als campagneteam onze plannen bekend gemaakt aan het bestuur en commissies van Perspectief. Want alle plannen tot aan de verkiezingen moeten aansluiten op de campagne.

De denktank maakt een politiek pamflet die de promotiecommissie kan gebruiken. Het congres haakt in op de speerpunten van de ChristenUnie en Perspex kondigt alle (extra) activiteiten aan. Maar dat is nog lang niet alles. Ebate, [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu), perscontacten en schooltoeren zijn middelen die kunnen meehelpen.

Bovendien gaan we 3 dagen met 3 verschillende routes zoveel mogelijk jongeren bereiken, dwars door Nederland. Overdag gaan we 'de straat op' en 's naar jongeren toe (studentenverenigingen, jeugdclubs). En jij kan meehelpen.

De 3 routes zijn bijna rond.

- 1) Noord; in elk geval Assen, Groningen, Zuidhorn, Buitenpost, Leeuwarden en eindstation Zwolle
- 2) West; in elk geval Enschede, Almelo, Deventer en ook Zwolle als eindstation
- 3) Midden; in geval Rotterdam, Utrecht, Barneveld en Ede als eindstation

Wil je actief zijn in de voorbereiding of woon in 1 van deze plaatsen en heb je in de weken voor de verkiezingen (15 mei) tijd en zin om campagne te voeren neem dan contact op met Wietse de Boer (038-4226956).

### PROMOTORS GEVRAAGD!!!

Perspectief tikkert hard aan de weg om in heel Nederland bekend te worden! De promotiecommissie doet aan standwerk, een Soostour en Schooltour. Je kunt begrijpen dat we daar veel mensen voor nodig hebben! Wil jij daaraan meewerken, dan kan dat!!! De promotiecommissie is de leukste commissie en heeft nog veel mensen nodig.

Meld je nu aan bij Hans Eilander:  
[h-eilander@hetnet.nl](mailto:h-eilander@hetnet.nl)

### Perspectief Café

Verschillende lokale en regionale werkgroepen organiseren zogenaamde Perspectief Cafés. Kijk voor een actueel overzicht van activiteiten op <http://www.perspectief.nu>

## Denktankdag; 15 december 2001

**Op 15 december bespreekt Denktank haar plannen voor het komende jaar.**

**Ben je lid van de Denktank of ben je geïnteresseerd?**

**Kom dan op 15 december naar het partijbureau van de ChristenUnie. We beginnen om 11.00.**

**Voor vragen en / of opmerkingen kun je terecht bij:**

**Marcel Bernard ([marcel.bernard@12move.nl](mailto:marcel.bernard@12move.nl))**



# voorwoord

Toen we met de redactie in maart van dit jaar een aantal thema's voor Perspex gingen vaststellen keken we naar de "Nederlands politieke relevantie". We zijn tenslotte een politieke jongerenorganisatie. Het vaststellen van interessante en relevante onderwerpen lijkt soms makkelijk maar je moet altijd maar afwachten of het onderwerp bij het uitkomen nog altijd relevant is.

Gezondheidszorg (vorig nummer) was zo'n thema. Op het moment dat wij bezig waren met het samenstellen van het themanummer gezondheidszorg, flapte minister Borst "Het is volbracht" eruit. In het maartnummer (3) had Roelof Bosma een interview met Jaap de Hoop Scheffer. Daarin kwam o.a. naar voren dat partijvoorzitter Marnix van Rij tegen 'Vrij Nederland' in niet mis te verstane bewoording had gezegd dat "Jaap de Hoop Scheffer nog één keer de kar mocht trekken, en dat het daarna tijd wordt voor iemand ander". Hoe deze broeders met elkaar van mening verschilden hebben we in de afgelopen periode kunnen volgen.

In het juninummer van dit jaar stond een verslag van Suzanne van Lokhorst. Boven het artikel stond de kop: "Hoogtepunt Intifada moet nog komen". Met foto's op pagina 29 kondigden we in het vorige nummer het oktobernummer aan, dat inmiddels het novembernummer is geworden. Hiervoor stond het themanummer defensie gepland. Afspraken met minister De Grave en een legerofficier stonden al gepland. De meeste onderwerpen stonden vast. Toen kwam 11 september. Afspraken stonden plotse-ling niet meer zo vast in de agenda als voor de 11e september. Simcha Looijen die minister De Grave zou interviewen kreeg helaas de mededeling dat de minister voorlopig geen interviews kon geven. Begrijpelijk, maar voor ons een gemiste kans.

Toch hebben we ook na 11 september niet stilgezeten. Het thema defensie is actueel geworden. Naast een interview met defensiespecialist Rob de Wijk een vraaggesprek met Aad Kamsteeg waarbij vragen rond de aanslagen op Amerika het uitgangspunt vormden. Nog steeds actueel, of liever gezegd actueler dan voorheen, is het vraagstuk over het Raketschild. Veel informatie ook over de activiteiten binnen Perspectief. Naast de thema's die we in Perspex belichten, zijn er op vele fronten activiteiten en inspanningen. Daarvoor hebben we steeds meer de inzet van onze leden nodig. Hoe meer stemmen we laten horen hoe meer we gehoord worden. Laat horen wat het Perspectief is!

Wim Kruyswijk

## INHOUD

### Het Nederlandse leger in het vizier 2

### Aad Kamsteeg: "Op 11 september werd Amerika in het hart getroffen" 6

### Column: Wang of Wraak 10

### Het Raketschild, schurkenstaten en kernwapens 12

### Column: Na 11 september komt 12 september 20

### Scripta Hart voor Groen: 'Liefde voor de schepping is geen 'facultatief extraatje' 24

### Nationale Jeugdraad is nu echt van start 28

## Colofon

Perspex wordt uitgegeven door  
Perspectief,  
ChristenUnie-jongeren

Redactie:  
Hoofdredacteur:  
Wim Kruyswijk

Redactieadres:  
Perspex  
t.a.v. Wim Kruyswijk  
Ir. J.P. van Muijlwijkstraat 159  
6828 BN Arnhem  
tel.: 026 - 445 03 03  
mob: 06 - 53333897  
email: wkruyswijk@cs.com

Columnisten:  
B.H. Wilders  
C. Verkade

Fotografie:  
Rufus de Vries

Lidmaatschap:  
tot 18 jaar 5 euro = 11 gulden  
18-27 jaar 10 euro = 22 gulden  
rest 15 euro = 33 gulden

Opzeggen van het lidmaatschap dient schriftelijk te gebeuren, tenminste vier weken voor het einde van het jaar.

**Informatie:**  
Perspectief  
Puntenburgerlaan 91  
Postbus 439  
3800 AK Amersfoort  
tel: 033 - 422 69 51  
fax: 033 - 422 69 68

Bestuur Perspectief:  
voorzitter,  
Bert Heuvelman  
Puntenburglaan 91  
postbus 439  
3800 AK Amersfoort  
secretaris;  
Pieter van Eijnsden

Internetadres:  
www.perspectief.nu  
www.ebate.nl

Vormgeving en druk:  
Scholma Druk BV, Bedum

De laatste weken is het nieuws vooral gericht op de bestrijding van terrorisme. Na een paar verdachte besmettingen van miltvuur in de Verenigde Staten, neemt de regering van Nederland nu ook haar maatregelen. Er is extra geld apart gezet voor opsporing en vernietiging van terrorisme. Het ministerie van Defensie heeft zelfs 6 Fuchs pantserwagens uit Duitsland besteld. Met deze pantserwagens kunnen nucleaire, biologische en chemische wapens opgespoord worden.

Rob de Wijk is defensiespecialist aan het instituut Clingendael in Den Haag. Afgelopen tijd was hij vaak in het programma Nova te zien en ook was hij in oktober van dit jaar te gast in het Elfde Uur. In dit artikel gaat het vooral over de veranderingen in het Nederlandse leger en niet zozeer over het terrorisme in Afghanistan. Perspex in gesprek met Rob de Wijk.

#### **Waarom is de dienstplicht op den duur afgeschaft?**

In de eerste plaats heeft dit te maken met de taakverandering binnen de krijgsmacht. De krijgsmacht ging van een verdedigende taak naar een crisisbeheersingstaak. In die tijd bekend als de zogenaamde vredesoperaties. Toen bleek dat je de dienstplichtigen niet zomaar gedwongen op een vliegtuig kon zetten naar een gebied om daar de vrede te handhaven. In de tweede plaats werd het systeem buitengewoon onrechtvaardig doordat de krijgsmacht steeds meer ineenkromp. Maar heel weinig dienstplichtigen waren nodig voor een plaats in het leger. Dit kon duidelijk in kaart gebracht worden door opiniepeilingen. Minister Ter Beek heeft toen besloten om de

# Het Nederlandse Geen gebro nog geen s



FOTO RUFUS

schaft werd ook al bekend. Een zekere commissie Meijer pleitte ervoor om de militaire dienst daarom verplicht te houden.

Van de ander kant gezien, moest het Nederlandse leger ook met zijn tijd mee gaan. Er waren geen binnengrenzen in Europa die veilig bewaakt moesten worden. De band tussen de krijgsmacht en de veiligheid van ons grondgebied werd al minder. Dienstplicht stamt uit de Napoleontische tijd waarin het belangrijk was om heel snel, enorme aantallen mensen onder de wapens te krijgen, om de eigen landsgrenzen te verdedigen. Sinds een aantal decennia is deze situatie drastisch veranderd.

---

## **'Wat de 'capaciteit georiënteerde planning' betreft, zijn Nederland en min of meer Frankrijk trendsetters in Europa, maar ook daarbuiten'**

---

dienstplicht af te schaffen. Dat is zijn persoonlijk besluit geweest. Hij heeft hiertoe besloten omdat hij zag dat het draagvlak in de samenleving voor een dienstplicht al kleiner werd.

#### **Wat zijn de gevolgen geweest van het afschaffen van de dienstplicht?**

De werving van nieuwe militairen zou een probleem worden. Dat was in de tijd dat de dienstplicht afge-

#### **Hoe is het met het Nederlandse leger gesteld, als je het vergelijkt met andere Europese landen?**

De kwaliteit van het leger is goed. Ik heb bijna wekelijks contacten op internationaal gebied. Vroeger ben ik defensieplanner voor het ministerie van Defensie geweest en heb toen ook veel contacten met andere landen gehad. In 1993 is Nederland met haar Defensienota zeer vernieuwend bezig geweest. Nederland ging toen over op een capaciteit georiën-

# Leger in het vizier: Een geweeertje, maar hot in de roos!

door Jan Bernhard Dijkstra

teerde planning. Dit wil zeggen dat je de bewapening niet afstemt op de potentiële militaire dreiging van een ander land, maar dat je de capaciteit afstemt op de specifieke taak die gesteld wordt.

Het accent hierbij ligt niet op het punt wie de vijand is, maar hoe je optreedt, waar en onder welke omstandigheden. Dit nieuwe systeem kent de Nederlandse krijgsmacht dus vanaf 1993. Pas dit jaar zijn de Amerikanen er mee begonnen om hun leger zo in te richten. Wat deze capaciteit georiënteerde planning betreft, zijn Nederland en min of meer Frankrijk trendsetters in Europa, maar ook daarbuiten. Verder heeft Nederland de omslag gemaakt naar een krijgsmacht die ook ver van huis ingezet kan worden. De wending richting een leger dat met zijn tijd meegaat is gemaakt. Wel is het zo dat dit nog verder ingevuld en geperfectioneerd moet worden.

## **Wat is het sterkste onderdeel van onze krijgsmacht als onderdeel van de NAVO?**

Daar ligt een probleem. Op dit moment hebben we dat niet echt. Een probleem waarvoor defensieplanners vanaf het einde van de Koude Oorlog al gewaarschuwd hebben. Een probleem overigens dat niet alleen voor Nederland, maar voor alle NAVO-landen geldt.

Het is aan te nemen dat je in een 'regulier' conflict verzeild raakt, zoals de Golfoorlog. Maar wat nog waarschijnlijker is, is het feit dat je in een conflict verzeild raakt waarbij allemaal 'irreguliere' strijders zoals guerrilla's, terreurbewegingen, warlords en ander groepen aanwezig zijn. We hebben dus nog een krijgsmacht die toegerust is op situaties zoals die in de Koude Oorlog of de Golfoorlog. Dat is dus het grote probleem, ons leger en dat van veel andere NAVO-landen zijn nog niet afgestemd op de huidige oorlogssituatie. NAVO-breed gezien zijn er maar 5000 speciale eenheden, die voornamelijk uit Amerika, de zogenaamde Delta-force, en uit Engeland komen, de SAS eenheden. De NAVO-landen hebben op dit moment 3 miljoen militairen, waarvan ongeveer 2% geschikt is voor het meest waarschijnlijke type conflict en dat is gewoon niet goed.

## **De luchtmobiele brigade is hier een belangrijke schakel in, terwijl er toch voor dit legeronderdeel veel te weinig mensen zijn. Hoe komt dat?**

Dat probleem ligt dus weer bij de werving. Het is gewoon een feit dat dit soort beroepen niet door iedereen aantrekkelijk wordt gevonden. Daar kan ik

me iets bij voorstellen, maar toch blijft het een bijzonder beroep. Als je naar Kosovo of Bosnië gestuurd wordt om de vrede te bewaren, heb je een ervaring voor je leven, volgens mij is dat positief. Natuurlijk niet als je onder vreselijke omstandigheden terugkomt, maar die kans is niet zo groot.

## **Hoe zou het leger in Nederland zich volgens u moeten ontwikkelen?**

Er moet een besluit genomen worden, welke eenheid je echt wilt ombouwen tot een specifieke ope-

---

## **'De NAVO-landen hebben op dit moment**

**3 miljoen militairen, waarvan ongeveer 2% geschikt is voor het meest waarschijnlijk type conflict en dat is gewoon niet goed'**

---

ratie eenheid. Ik vind dat de luchtmobiele brigade dat moet zijn. Daar moet je een elitekorps van maken, in combinatie met de commando's van de Koninklijke Landmacht. Zij moeten zich specialiseren in bijzonder operaties. Ik pleit hier al jaren voor en dit moet echt met grote voortvarendheid gestalte krijgen. Helikopters spelen hierbij een grote rol en de manschappen moeten speciale parachutesprongen aanleren. Deze aanpassingen kosten niet eens zo heel veel geld.

## **Als Amerika op den duur een beroep op ons gaat doen, wat heeft het Nederlandse leger hen dan te bieden in de strijd tegen het terrorisme in Afghanistan?**

Eigenlijk niet zoveel. We hebben een paar bijzondere eenheden, zoals de commando's. Daar hebben we er een paar honderd van, maar die zijn eigenlijk dringend nodig op andere plekken.

Ik zou er ook niet voor pleiten om ze naar Afghanistan te sturen maar naar gebieden waar ze het terrein er goed kennen, zoals in Bosnië. Want daar zijn ook eenheden nodig die elementen van het netwerk van Bin Laden oprollen. Je moet dus een soort van takenverdeling krijgen binnen de NAVO, voor elke desbetreffende eenheid, want vergeet niet dat het netwerk van Bin Laden in ongeveer vijftig landen actief is.

Annette van Kalkeren Ex-voorzitter



# Perspectief "Tussen zie ik

Op 11 september 2001 lijkt de wereld even stil te staan. Ik ben op de biologiefaculteit als het alarmerende nieuws ons lab bereikt. Wát zeg je? Het WTC? Kidding?! Maar we staan als aan de grond genageld. Turen op het beeldscherm van de pc naar het laatste nieuws op teletekst, luisteren naar de radio. De wereld staat op zijn kop. Is dit het begin van het einde? Welke consequenties heeft dit voor de wereldvrede, de wereldpolitiek en de wereldeconomie?

Bizar dat dit mijn eerste vragen waren voordat ik dacht aan het menselijk en maatschappelijk drama dat zich had afgespeeld. Ja, waarvan we allemaal deelgenoot zouden worden, vanaf het moment dat we het tweede vliegtuig zich in de tweede toren zagen boren en het geheel met donderend geraas ineenstortte. Grote stofwolken de lucht ingeblazen werden. Mensen op straat niet meer wisten waar ze het zoeken moesten. Dagenlang resoneerde de weinig verheffende krachtterm 'holy shit' in mijn oren. Het was de echo van de uitroepen van ooggetuigen in New York, en ik had, met vele miljoenen anderen, over hun schouder meegekeken door hun videocamera's. Maar ook zinnen van een heel ander kaliber spookten rond in mijn hoofd. De woorden van een berijming van psalm 2: "Wat drijft de volken? Wat bezielt ze toch! Wat is de waanzin toch die zij bedrijven?!"

### Film

Als ik mijn ogen dicht doe zie ik een filmscène. Een flashback naar vervlogen tijden. Op een oneindige vlakke bouwteugel bouwt een grote mensenmassa aan een hoge toren. Ze slepen water aan, en leem. Ze bakken tichels in de hete middagzon en metselen ze een voor een op elkaar. Duizenden mensen staan er op de steigers en bouwen de toren, hoger en hoger. "Welaan", zo roepen ze elkaar bemoedigend toe, "laten wij ons een stad bouwen met een toren, waarvan de top tot in de hemel reikt, en laten wij ons een naam maken...niets van wat wij doen zal onuitvoerbaar blijken, samen zullen we sterk zijn!" De toren wordt hoger en hoger. De spits vervaagt al in de wolken....

### Met beide benen op de grond

De twin towers van Manhattan waren symbolen van onze Westerse macht en roem, ja, symbolen ook van Mammon, de geldgod?! Daarop had de westerse

mens zijn vertrouwen gesteld. Als kaartenhuizen zijn ze ingestort, hun bewoners verpletterend in hun val. Tussen de toeschouwers zie ik mezelf staan. Verbijsterd. Misschien nog wel het meest door het feit dat ik ook meer vertrouwen op die torens had gevestigd dan ik wilde weten.

Kan de aanval op het WTC een vergelijking met de toren van Babel aan? Is het een straf van God? President Bush wilde er niet aan geloven. Het was een laffe daad van terroristen, daarmee uit! En dat is ook zo! Maar er valt wel wat van te leren. Het is naïef om te denken dat 'Het Westen' onaantastbaar, het Pentagon ongenaakbaar, Manhattan onneembaar, en het nieuws van de beurs op Wallstreet onmisbaar is. Ik vond het schokkend om te ervaren hoezeer ook mijn vertrouwen bij wijze van spreken op twee wankelende pijlers was gebouwd. Bij alle verdrietige ellende is dan toch de winst geweest weer met beide benen op de grond te zijn gezet. En ik weet zeker dat dit niet alleen voor mezelf weer eens hard nodig was. Tot mijn spijt moet ik dat bekennen.

### Moslims in Nederland

Op de avond van de aanslag moest ik naar Utrecht voor een debat met drie moslimleiders in Nederland. Het onderwerp was 'Geloof in integratie'. Wat moeten we met islamitische jongeren die tussen twee culturen 'gesandwiched' worden? Is hier een rol voor de moskeeën weggelegd? Hoe staat het met tolerantie, met de beeldvorming? Een vreemde gewaarwording. Nadat we gelukkig gezamenlijk onze afschuw hadden uitgesproken over de aanslagen in Amerika die door geen enkel motief gerechtvaardigd konden worden, deden we even alsof we in Nederland gewoon door konden gaan. We debatteerden over integratie van moslims, onwetend nog over de ophanden zijnde spanningen en agressie van sommige Nederlanders, onwetend nog van talloze enquête-uitslagen die de zaak eerder kwaad dan goed zouden doen.

### Dichtbij huis

Na een bewogen middag en avond struikelde ik 's nachts bij aankomst in mijn woonplaats Lelystad nog bijna over een berg bloemen voor het station. "Renaldo, why?" Zo luidde de hartenkreet die met krijt op de stoep was geschreven. De volgende ochtend vernam ik van de dodelijke steekpartij die zich

# Perspectief-voorzitter neemt afscheid van de toeschouwers en mezelf staan. Verbijsterd..."

op dezelfde 11de september voor het station had afgespeeld.

Woensdag 12 september gingen zes van mijn potige buurjongens met opgestroopte mouwen onze buurt verlossen van een stel hangjongeren die de boel onveilig maakten, herrie produceerden, bier dronken en drugs dealden. Er ging een e-mail naar de burgemeester: we zouden het heft in eigen hand nemen, want de politie gaf standaard niet thuis: "geen surveillancewagen beschikbaar", heette het.

## Bloedserieuze ernst

Twée dagen nieuws, dichtbij, in de buurt of via satellietverbindingen in de huiskamer. Allemaal geweld, daden van agressie. Boosheid en verdriet. In het groot en in het klein. In wat voor een wereld leven wij? Er zijn er die nog geloven in de goedheid van de mens en de maakbaarheid van de samenleving. Wij hoeven die illusie niet te hebben. Maar dat wil net zeggen dat we onze inspanningen maar moeten stopzetten. Dat PerspectiefF beter kan ophouden te bestaan. Dat de ChristenUnie wel kan inpakken, en de rest van de politieke partijen erbij... We hebben als mensen een opdracht. Maar we weten ook dat het een Ander was die zei: "Zie, ik maak alle dingen nieuw!"

Wie met politiek bezig is staat zomaar midden in het leven. En wie midden in het leven staat zal zien dat bijna alles tot politiek te herleiden is. "Politiek gaat om macht", zo zei de Duitse socioloog Max Weber vroeger al. Twee dagen nieuws zijn al genoeg om je daarvan te overtuigen. Politiek is daarom zo boeiend, maar tegelijk ook zo vermoeiend. Het is geen spelletje, maar bloedserieuze ernst. Denk aan Washington en New York, Israël en de Palestijnen, maar ook de ordinaire strijd binnen de CDA top, de doodgestoken Renaldo voor het station, de machteloosheid van de politie om overlast van hangjongeren te bestrijden en de buurt die dan maar het recht in eigen hand gaat nemen...

## Idealen

Straks komen de verkiezingen er weer aan. We hopen op een betere toekomst. We hebben idealen. Gelukkig! De ChristenUnie heeft ze, PerspectiefF heeft ze. Maar ook D66 met de gekozen premier waar niemand op zit te wachten, Leefbaar Neder-

land met een dubieuze kandidaat-lijsttrekker, de VVD inclusief Zalmnorm, het CDA zonder De Hoop, Partij van de Arbeid zonder Kok, GroenLinks zonder Singh Varma en de SP, volgens velen levend in sprookjesland met onbetaalbare idealen. Straks barst de strijd in alle hevigheid los. En PerspectiefF gaat volop meedoen. Met een eigen jongerencampagne. Met, als ze het slim aanpakt, veel publiciteit. Najaar 2001 en voorjaar 2002 moeten de boeken ingaan als de seizoenen waarin PerspectiefF zich definitief op de politieke landkaart heeft gezet. Met veel enthousiasme en veel inzet van Perspectiefelingen!

## Afscheid

Zonder mij. Althans, in de hoedanigheid van PerspectiefF voorzitter. Afgelopen zomer heb ik moeten besluiten mijn functie neer te leggen. Als Onderzoeker in Opleiding was ik aangeland bij de afronding van mijn promotieonderzoek aan de biologiefaculteit van de Universiteit van Amsterdam. Na 4 jaar hard werken moest er voor de Kerst een proefschrift komen, Deo volente gevolgd door een promotie in het voorjaar. Dat eiste van mij een vrij acute radicale keuze. Voorzitterschap en promotieperikelen verdroegen zich niet langer met elkaar. Toen besloot ik de fakkel over te dragen aan andere bestuursleden. In het bijzonder aan Bert Heuvelman en Frank Visser. Ik heb in hen het volste vertrouwen dat ze zich van die taak goed zullen kwijten. In het voorjaar hopen zij hun verantwoordelijkheid over te dragen aan een nieuwe voorzitter. Heb je interesse? Twijfel niet, maar bel eens met Bert, Frank of Wietse!

In totaal heb ik me elf jaar actief mogen inzetten in een politieke jongerenorganisatie, eerst voor de GPJC en later voor PerspectiefF. Nu het moment dichtbij is waarop PerspectiefF zich moet gaan bewijzen neem ik met pijn in mijn hart afscheid. Het was een heel erg drukke, maar ook heel toffe tijd! Langs deze weg wil ik iedereen met wie ik zo prettig heb kunnen samenwerken, bedanken voor die goede, leerzame, intensieve en ook gezellige tijd. En voor het in mij gestelde vertrouwen. PerspectiefF zal altijd mijn warme belangstelling houden!

En nu op naar de verkiezingen! Adieu!



# "Op 11 september werd Amerika in h

Door Simcha Looijen

De val van de Twin Towers bleek ook het begin van een nieuwe oorlog. De vijand heette terrorisme. De vijand heeft nu een naam en gezicht: Afghanistan en Osama Bin Laden. Veel mensen menen hierin de verpersoonlijking van de islam te zien als nieuwe vijand van de wereldvrede. Is dit zo? En welke plaatst moeten christenen hierin dan hebben? Een gesprek hierover met Aad Kamsteeg, hoofdredacteur van CV-Koers en buitenlandcommentator voor het

Nederlands Dagblad.



FOTO RUFUS

## Hoe zou u de term terrorisme willen definiëren?

Dat is een goede vraag. Ik geef wel eens les op de Evangelische School voor Journalistiek en daar heb ik wel eens de vraag gesteld wat het verschil is tussen terrorisme en vrijheidsstrijd en recht van verzet/opstand. Je krijgt dan heel verschillende antwoorden, al naar gelang de vraag waar iemands sympathie ligt. Kenmerken van terrorisme zijn in ieder geval dat het politieke doel de middelen heiligt en ook niet-betrokkenen bij de strijd worden betrokken.

## Is de antiterrorismecoalitie van president Bush wel serieus te nemen als iemand als Arafat er deel van uit maakt. Is het echt een coalitie tegen het terrorisme?

Het ligt er maar aan met welk doel zo'n coalitie wordt gevormd. Als je een beperkt doel hebt gekozen, kun je meer medestanders krijgen. Als je het doel gaat uitbreiden, vallen er weer medestanders

af. Zolang het doel is Osama Bin Laden en zijn organisatie te bestrijden, kun je heel wat medestanders krijgen.

## Zou u de islam een gevaar voor de wereldvrede willen noemen of zou u dat zeggen van sommige moslims?

Ik probeer die twee zaken inderdaad altijd te scheiden. Je hebt de grote massa van islamieten, dan de fundamentalisten onder hen - de mensen die een strenge, orthodoxe uitleg van de Koran geven, en dan binnen die kring

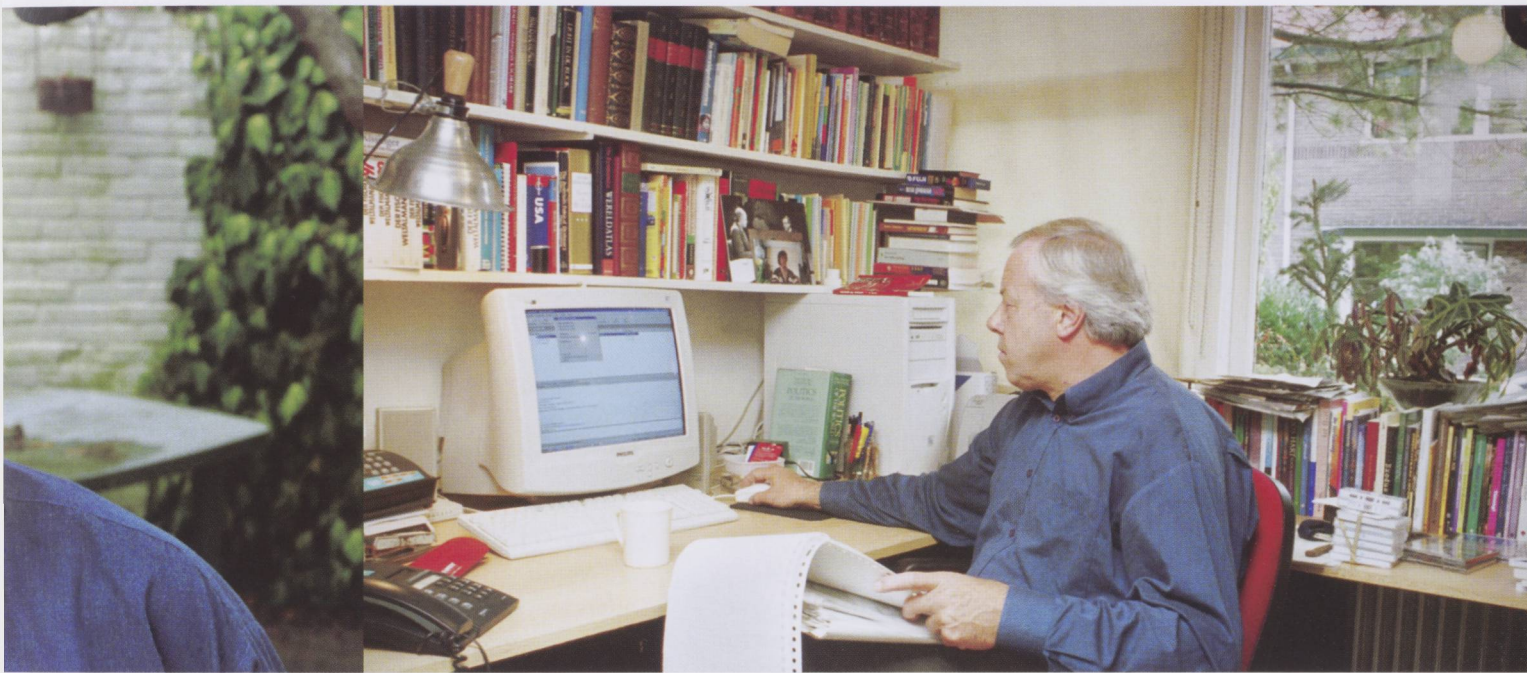
van fundamentalisten weer de jihadisten. De jihad is de heilige oorlog. Dat zijn de mensen van Bin Laden. Die zeggen: De koran draagt ons op een heilige oorlog te voeren, niet alleen een geestelijke, maar ook een gewelddadige strijd tegen ongelovigen. Daarbij gaat het vooral om de ongelovigen in het Midden-Oosten, om de Amerikanen, die bijvoorbeeld militairen in Saoedi-Arabië hebben gestationeerd. Men haat Amerika, mede omdat de Verenigde Staten de Joodse Staat overeind houden.

---

**'Kenmerken van terrorisme zijn in ieder geval dat het politieke doel de middelen heiligt en ook niet-betrokkenen bij de strijd worden betrokken'**

---

# r t hart getroffen"



## **Hoe is de opkomst van het fundamentalisme te verklaren?**

Het is een vrij complex geheel. In de eerste plaats is er een gevoel van bittere teleurstelling. De aanvankelijk zo succesvolle islam heeft uiteindelijk niet gebracht waar de mensen op hoopten: een wereldrijk, welvaart. In plaats daarvan voelt men zich teruggedrongen door westerse landen.

In de tweede plaats heerst in verschillende landen, zoals Algerije, grote armoede. Veel jongeren kunnen geen werk krijgen

en dan zeggen de mullahs, de geestelijke leiders: dat komt allemaal omdat jullie de zuivere leer van de Koran hebben verlaten. Jullie moeten terug naar de zuivere leer.

## **Hoe is het te verklaren dat de bevolking in de islamitische landen zo anti-Amerikaans is en de leiders Amerika in veel opzichten hun zin geven?**

De leiders denken aan hun nationale belangen, terwijl delen van de bevolking – zoals gezegd – geïrriteerd zijn door een combinatie van frustratie over eigen economisch achterblijven en de arrogantie van

de Amerikaanse macht in het Midden-Oosten. Neem nu Pakistan. De leiders wilden van de Amerikaanse sancties af en van Bin Laden. Fundamentalisten daarentegen zien in Bin Laden een soort David tegen Goliath Amerika. En dus verbranden ze Amerikaanse vlaggen.

---

## **'Fundamentalisten zien in Bin Laden een soort David tegen Goliath Amerika'**

---

**De paus heeft christenen en moslims opgeroepen om samen te bidden tot de ene, almachtige God. Is het een typisch verschijnsel van deze tijd dat 'goden'**

### **en godsdiensten door elkaar worden gehaald?**

De paus zal die oproep wel bedoeld hebben als een poging om te benadrukken wat moslims en christenen gemeenschappelijk hebben, namelijk een geloof in de Schepper, om zo bruggen te kunnen slaan..

### **Maar je kan toch niet samen bidden tot dezelfde God?**

Nee. Je hebt niet dezelfde God. Allah is niet de Vader van de Here Jezus Christus. Maar je kunt natuurlijk wel andere dingen samen doen. Probeer uit te vinden wat je gemeenschappelijk hebt: eerbied voor de Schepper bijvoorbeeld.



Tolerantie en respect voor elkaar hebben is normaal. Maar kan het gevaar niet ontstaan dat je vanwege de tolerantie het kwaad bijna niet meer bij de naam kunt noemen? Men durfde Bin Laden nauwelijks te noemen als de schuldige van de aanslag, omdat hij moslim is en je daarmee indirect de moslims beschuldigt.

Het gevaar is dat je bij het veroordelen van Bin Laden alle moslims over één kam gaat scheren en dat moet natuurlijk vermeden worden. Ik ben zelf allerminst een kenner van de Koran, maar ik heb er wel het nodige over gelezen. Dan blijkt dat de laatste levensperiode van de profeet Mohammed en daarom ook de latere teksten in de Koran agressiever zijn dan de eerste. Gematigde en radicale moslims kunnen zich m.i. dan ook beiden op de Koran beroepen. Ook als het om de verhouding tot joden en christenen gaat. Er staan teksten in die allesbehalve plezierig zijn om te lezen.

**Maar men kan uit de bijbel toch ook bijbelteksten plukken en die voor eigen doeleinden gebruiken?**

In de Koran gaat het om losse teksten, die je los van de context kunt lezen. Bij de Bijbel gebeurt dat ook wel, maar het mag niet. De Bijbel is één geheel. Eerbiedig je dat beginsel, dan is niet vol te houden dat het christelijk geloof een agressieve godsdienst is.

Dat christenen – denk aan de Kruisvaarders, denk aan Noord-Ierland - de Bijbel misbruikten, is wat anders.

**De term 'oorlog' is de laatste tijd veel gevallen. Zijn wij echt in oorlog?**

„In juridische zin zijn wij niet in oorlog. Als je in oorlog bent, moeten parlementen een oorlogsverklaringen ondertekenen. Dat

is in Amerika of Nederland niet gebeurd. Wat wordt met dat begrip bedoeld? Precies hetzelfde als dat we in oorlog zijn met aids of drugs. In die zin is het oorlog, namelijk tegen het internationale terrorisme. Overigens verklaarden de terroristen Amerika wel met zoveel woorden de oorlog.”

**Mag Nederland nog wel steun weigeren nu artikel 5 van de NAVO in werking is gesteld?**

„Een aanval op een van de bondgenoten is een aanval op allen. Je zit in een bondgenootschap of je zit het niet. Mocht Amerika om militaire steun vragen, dan heeft Nederland nog wel een eigen verantwoordelijkheid. Nederland kan zeggen: dat wat u vraagt, kunnen wij helaas niet leveren.”

**Denk u dat Bin Laden de reactie van de Verenigde Staten onderschat heeft?**

„Ik denk dat hij gehoopt heeft een grote oorlog te

kunnen ontketenen tussen zoveel mogelijk islamitische staten en de Amerikanen. Ik denk dat dit hem fors is tegengevallen. Bush heeft al met al beheerst gereageerd en daardoor veel regimes aan zijn kant heeft gekregen. In feite is Afghanistan helemaal geïsoleerd. Het enige regime dat de Taliban nog erkend is Pakistan en dat gebeurt alleen om de noodzakelijke contacten te kunnen onderhouden. Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten hebben de contacten verbroken. Bin Laden hoopt op de massa van de islamitische volken. Die moeten in opstand komen tegen regimes die de Verenigde Staten steunen. Maar dat is tot nu toe niet gebeurd."

### **Hoe is het te verklaren dat de Taliban niet toegeeft aan de eisen van de V.S.? Dat lijkt nu gewoon op zelfmoord.**

„Wij hebben de neigen ervan uit te gaan dat iedereen in de wereld op dezelfde manier denkt als wij. Wij wegen het één tegen het ander af. Welke belangen hebben we? Maar met de Taliban hebben we echt te maken met religieuze fanatici. Bin Laden heeft tegen de Russen gevochten. Hij is hun gast. Hij is hun vriend. Hij financiert hen. En dan zijn ze bereid dwars tegen de Amerikaanse eisen in te gaan."

### **Rusland is erg meegaand met de Verenigde Staten. Moeten we constateren dat de Russen geen macht meer hebben?**

„In de eerste plaats zijn ook de Russen bang voor de terroristen. Voor hen zitten die in Tsjetsjenië. Ze zijn bang voor de moslimfundamentalisten die zich in de Centrale Aziatische republieken van de voormalige Sovjetunie bevinden. In de tweede plaats wil Poetin natuurlijk geaccepteerd worden in Europa. Rusland wil lid van de NAVO worden. Rusland denkt in termen van nationaal belang. De Russen zeggen dat de Koude Oorlog voorbij is. Dat is natuurlijk ook zo. Hij wil van de gemeenschappelijke dreiging gebruik maken om nationale doelstellingen te verwezenlijken."

### **Mogen christenen voor vergeldingsacties zijn als zij denken aan de woorden van Jezus: Slaat iemand u op uw linkervang, keer hem dan ook uw rechtervang toe?**

„In de eerste plaats: de Bijbel is nooit met zichzelf in tegenspraak. Er staat ook dat de overheid het zwaard mag hanteren. Er mogen politie en militairen worden ingezet. Paulus vindt de aanwezigheid van een leger zo normaal, dat hij zelfs adviseert aan militairen geeft. De woorden van de Here Jezus gelden in de persoonlijke ethiek, voor jou en mij. Toch heb-

ben ze wel degelijk ook een boodschap voor de internationale politiek. Als regering moet je – ter wille van de gerechtigheid – soms terugslaan. Tegelijk moet je bedenken dat je in dit geval de Afghanen tot vriend moet maken. Ik geloof dus niet dat Bush kan volstaan met militaire acties. Hij moet ook op zoek naar het antwoord hoe hij de islamitische massa's tot zijn vrienden kan maken."

### **In welk opzicht is de wereld nu echt veranderd na 11 september?**

„Blair trekt een vergelijking met wat er direct na de Tweede Wereldoorlog gebeurde. Er ontstonden nieuwe allianties, nieuwe vriendschappen, nieuwe rivaliteiten ook. Iets dergelijks kan nu weer gebeuren.

En verder is Amerika niet meer dezelfde. Amerika is nu in eigen land getroffen. Amerikanen konden altijd denken dat ze op een eilandje zaten en dat oorlogen zich elders afspeelden. Als

het elders te slecht ging, vuurden ze een paar kruisraketten af. Maar op 11 september werden ze in hun eigen hart getroffen. Daarom zullen de Verenigde Staten zich intensief met de buitenwereld blijven bemoeien."

### **En in welk opzicht is de Nederlandse samenleving veranderd? Gaan we nu een onderscheid krijgen tussen de islam en de anderen?**

„Ik denk dat we inderdaad onderscheid moeten maken tussen islam en islamieten. Aan de ene kant mag je van de islamieten vragen hoe zij staan tegenover de agressieve uitleg van bepaalde teksten in de Koran door Bin Laden en andere jihadisten. Je moet eerlijk en duidelijk zijn tegenover moslims. Je mag van hen vragen de aanslag openlijk te veroordelen als in strijd met de islam. Zij mogen van mij vragen om het geweld in Noord-Ierland principieel te veroordelen.

Maar tegelijk zouden wij meer kunnen doen om vriendschappelijke contacten met moslims aan te gaan. We kennen moslims meestal niet. We zien ze voorbij lopen, maar we hebben geen contacten. Dus dan zie je ze snel als vijanden. Ik denk dat we veel van hen kunnen leren als we samen zouden optrekken. Op die manier kan de overgrote meerderheid worden losgeweekt van de extremisten. Als we gaan schelden of moskeeen gaan besmeuren, doe je hetzelfde als de extremisten.

Menselijk contact zoeken is trouwens christenplicht. Een ideologie kun je haten. Mensen moet je liefhebben."



## WANG O

Drie merkwaardige gebeurtenissen vormen de aanleiding tot deze column. In de eerste plaats de wereldschokkende en duizenden doden kostende aanslag van 11 september jl. In de tweede plaats de Israëlschokkende eerste moord op een Joodse minister. In de derde plaats het de Nederlandse christenen schokkende gevecht tussen twee vertegenwoordigers van de ChristenUnie.

Over de eerste gebeurtenis staat dusdanig veel in de kranten dat ik u slechts daarop wil wijzen.

Over de tweede gebeurtenis één citaat van Ze'evi's (de doodgeschoten minister) zoon tijdens de begrafenis gericht tot premier Arik Sharon: "Arik, oude strijdmaker van mijn vader, ik hoop dat je hem zal wreken, zoals hij jou zou hebben gewroken."

Over de derde gebeurtenis één citaat uit het NRC-Handelsblad van 19 oktober jl.: 'Bij Hendriks ("ik voel me beroerd") is het geheugen minder scherp, maar één ding weet hij zeker: Van de Woestijne keerde hem niet de andere wang toe. "Ik heb zelf ook klappen gehad."'

Alle drie hebben te maken met één thema: wraak, verzoening en/of vergelding.

Met betrekking tot de eerste gebeurtenis wordt het voor christenpolitici een spannende vraag: wat moet ons antwoord zijn? Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat die reactie in overeenstemming is met de Schriften die wij centraal hebben staan?

De tweede gebeurtenis toont ons hoe Gods verbondsvolk 'oog om oog, tand om tand' nog steeds als rechtsbeginsel hanteert. Wraak is naar het inzien van de zoon van de gestorven minister het gepaste antwoord op de moord van zijn vader.

De derde gebeurtenis toont ons een christen die een andere christen heeft geslagen en vervolgens verbaasd lijkt te zijn dat de ander hem niet de andere wang toegekeerd heeft.

Welnu, Jezus heeft over het verbindende van deze drie gebeurtenissen wel het één en ander gezegd en centraal in Zijn boodschap staat dat liefde haat (waarschijnlijk toch een van Bin Ladens grotere drijfveren) overwint. Het mooie lied van de dito zangeres Charlotte Hochlund "Only love is the answer, in a world full of hate," was vroeger dikwijls op de radio te horen en daarmee vatte zij Jezus' verhalen

hierover kernachtig samen. Haat roept haat op, en zo ontstaat er een spiraal van haat. De spiraal van haat is slechts op één manier te doorbreken: liefde overwint de haat. Als iemand jou slaat, verwacht hij een slag terug en geen liefde en juist in dat onverwachte zit de kracht. Niet een tik terug geven, maar de andere wang aanbieden of een kus retourneren, is het antwoord. Jezus legt ook nadrukkelijk uit hoe zwaar dit is. Terugslaan is veel natuurlijker en dus moet je dat als christen niet doen. Jouw vrienden tof bejegenen is logisch en iedereen doet dat. Christenen dienen gans anders te zijn en juist ook hun vijanden lief te hebben.

Er zijn christenen die op grond van deze woorden van Jezus elk gebruik van geweld verbieden en duidelijk moge zijn dat ook ik het wenselijk zou vinden dat er nooit meer geweld zou zijn. Daarmee is echter niet alles gezegd. Allereerst is het spannend om te zien hoe Jezus Zelf om ging met Zijn visie op geweld. Welnu, de Schriften openbaren het. Bij Zijn arrestatie wordt Jezus Zelf geslagen en nu gaat het spannen: zou Hij nu Zijn andere wang toedraaien? Neen, zeker niet. Hij vraagt: "Waarom slaat u mij?" Zijn eigen gebod om degene die slaat de andere wang toe te keren, past Hij Zelf niet altijd toe. Onrecht vraagt om een rechtvaardiging. We hoeven als christenen dus geen zappeltjes te worden die over zich heen laten lopen. We mogen om een rechtvaardiging van onrecht vragen, zo leert ons Jezus' vraag aan de slaande soldaat. Voordat je de wang toekeert, moet je even de motieven van het slaan beproeven, voordat je een christelijke reactie gaat geven...

Ook Paulus heeft over dit thema nagedacht. Nadrukkelijk leert hij de christenen dat zij zichzelf niet moeten wreken, omdat de wraak aan God toekomt en God het kwaad zal vergelden. Oppervlakkige lezing van Romeinen 12 zou tot de conclusie kunnen leiden, dat Bush en anderen het hun aangedane kwaad niet mogen vergelden, omdat God gezegd heeft dat dat Hem toekomt en dat Hij dat zal doen. In het volgende hoofdstuk (de hoofdstukindeling is niet door de Bijbelschrijvers gemaakt!) legt Paulus uit hoe God het kwaad zal vergelden: de overheid is Gods dienaar om het kwaad te vergelden, waartoe zij zelfs het zwaard uit Zijn hand gekregen heeft. God vergeldt het kwaad via de overheid die daartoe van Hem de bevoegdheid gekregen heeft.

Overigens kunnen wij thans dit Schriftgetuigenis niet van ons werpen door te verwijzen naar het paarse (en mitsdien

# F WRAAK

helaas niet confessionele' karakter) van onze regering. Toen Paulus de regering Gods dienaar noemde, was er sprake van een regering van de Romeinse keizers waarbij bij wie de van godsdienst vervreemd lijkende Kok nog redelijk christelijk lijkt te zijn.

Een christen dient dus de misdadiger persoonlijk het kwaad te vergeven (waarbij hij niet over zich heen hoeft te laten lopen!), maar daarmee is het kwaad nog niet weg. Het dient nog vergolden te worden en dat doet God door Zijn dienaar, namelijk de overheid, die daartoe desnoods het zwaard moet gebruiken.

Mooi in onze (op de christelijke beginselen gebaseerde) rechtsstaat is, dat het in de praktijk ook zo werkt. Als iemand bijvoorbeeld mijn laptop steelt, dien ik dat persoonlijk te vergeven en het delict aan te geven bij de politie, die vervolgens de vervolging ter hand neemt en een passende straf oplegt. In ons rechtstelsel is eigenrichting (zelf de dader een passende tik geven) ten enenmale verboden, hetwelk recent duidelijk werd toen een vader vijf jaar gevangenisstraf kreeg voor het in een opwelling doodsteken van de pedofiel die zijn zoon veel psychische problemen gegeven had.

Bij mij begint af en toe de angst groot te worden, dat christenen de liefde te veel centraliseren in alle verhoudingen. Natuurlijk is liefde Gods grootste gave en zal er na deze wereld niets dan een Liefdesrijk zijn, hetwelk zich in deze tijd al een baan breekt. Desalniettemin, desniettemin, overmits we als christenen nooit in eenzijdigheden mogen vervallen, dienen we goed na te gaan welke rol wraak en toorn in de Bijbel spelen. De overheid dient, zo leerden wij van de heilige Paulus, namens God het kwade te wreken, maar daar is nog niet alles mee gezegd. In de Openbaring aan Johannes zien wij de gelovigen God vragen hoe lang Hij nog wacht met Zijn wraak. De gelovigen roepen God op om in actie te komen om al het foute met wortel en tak uit te roeien. God is niet alleen een God van liefde, God is ook een God van wrake en van toorn. Godsbeelden schuiven doorlopend, en de laatste tijd in onze kringen vooral naar de liefdevolle kant. De Bijbelse Godsoopenbaring is echter veel breder en rijker en vooral spannender. God is een God Die liefheeft, maar ook terdege wrekt en toorn, rechtstreeks of via zijn overheden.

Mensen zijn naar Gods beeld geschapen. Om zo veel mogelijk beeldrager Gods te zijn, dienen wij de liefde na te streven, doch ook de wraak. In dat kader wordt het aanvankelijk onbegrijpelijke gebed in Openbaring en ook passages in sommige wraakpsalmen iets begrijpelijker. Was het geen grote daad van liefde om in bijvoorbeeld 1943 te

bidden of God Hitler zo snel mogelijk kapot wilde maken?

Christenen moeten geen zappeltjesbeeld van God ontwikkelen en zelf ook geen zappeltjes worden. God openbaart Zich in het Nieuwe Testament in Jezus, Die Zich weliswaar nooit gewroken lijkt te hebben, maar in Zijn gesprekken met foute mensen nadrukkelijk scheldwoorden bezigde als 'adderengebroedsel' en 'stinkende graven'. Voorts openbaart God Zich - voornamelijk in het Oude Testament en bij het lijden van de Here Jezus - als een God Die onrecht niet over Zijn kant laat gaan.

En Bush? Bush staat aan het hoofd van de overheid die zo'n zesduizend onschuldige burgers verloren heeft door een criminele actie van mensen die bij de daad gestorven zijn, en - zo schijnt bewezen te zijn - een grote organisatie achter zich hebben staan. Bush dient zijn taak als hoofd van een dienaar Gods te verstaan en alle verantwoordelijken voor het gerecht te halen, 'dead or alive'.

Joden hebben nog steeds het 'oog-om-oog'-beginsel centraal staan en soms krijg ik de indruk dat dat beginsel sinds 1948 noodzakelijk is om te midden van een grote groep vijanden te kunnen overleven.

De opmerking van de ChristenUnie-vertegenwoordiger Hendriks getuigt van een merkwaardige visie. Hij begint een fractiegenoot te meppen en is vervolgens verbaasd dat die fractiegenoot niet de andere wang toekeert. Zo kan Jezus Zijn woorden nooit bedoeld hebben... Hopelijk begrijpen Bush en Blair het beter en gebruiken zij hun grote verantwoordelijkheid "tot straf der bozen en bescherming der vromen" (citaat artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis). Omdat voorkomen beter is dan genezen, lijkt het mij geen slechte of onbijbelse gedachte om de elf-september-ramp als aanleiding te gebruiken om de (nu nog slechts sluimerend) dreigende derde wereldoorlog tussen de 'westerse' en de islamitisch fundamentalistische landen veel moeilijker of liefst onmogelijk te maken.

Mr. C.M. Verkade

# Schurkenstaten e

## Bush wil nog steeds raketschild

Een raketschild houdt geen vliegtuig tegen. Met dit simpele argument lijkt de discussie over Amerika's National Missile Defense-program, zoals het ruimteschild officieel heet, van de agenda verwijderd te zijn. Bush' stokpaardje, waarop hij ook zijn recente reis naar Europa maakte, staat voorlopig op stal. Eerst moet er maar eens fors geïnvesteerd worden in terreurbestrijding. Toch is de recente aanval op de Verenigde Staten voor een deel juist koren op de molen van voorstanders van het NMD. Zeker nu blijkt dat Al Qaida met de Russische Maffia heeft onderhandeld om kernwapens te bemachtigen zal dit technisch lastig haalbare plan misschien toch weer hoog op de agenda komen te staan.

Al enkele dagen na de aanslagen op het WTC ging de lobby van de Amerikaanse regering voor een raketschild gewoon door. De UnderSecretary of State meldde in Rusland dat een NMD weliswaar niet tegen aanslagen beschermt, maar dat die aanslagen wel laten zien dat het zaak is om zich meer te beschermen. Maar waartegen eigenlijk?

Is er nog een reële kernwapendreiging? Jawel, zeggen de Amerikanen. Vooral van 'rogue-states' (schurkenstaten) als Noord Korea, Pakistan of Irak. Concreet worden ook Oekraïne, India, Israël, Zuid Korea, Argentinië, Brazilië, Iran en Libië genoemd als landen die in staat zijn kernwapens te produceren of dat op korte termijn kunnen. Niet alle van deze landen vallen onder de noemer schurkenstaten, maar voor George Bush is het reden genoeg een raketschild te willen bouwen dat Amerika en haar "vrienden en bondgenoten" beschermt tegen aanvallen van schurken.

### Top-priority

Waar Clinton een beslissing over een raketschild nog wist uit te stellen maakte Bush bij zijn aantreden duidelijk dat het schild top-priority heeft. Dat nu wordt betoogd dat een raketschild geen aanslagen voorkomt mag geen verhindering zijn, vindt Bush. Natuurlijk, er komt meer aandacht voor terrorisme. Bush heeft vlak na de aanslagen ingestemd met een verschuiving op de begroting. Minder geld voor zijn NMD en meer geld voor terreurbestrijding. Maar nu Pakistan ook medespeler is in de oorlog tegen Afghanistan (80% van de bevolking spreekt zich uit voor Osama Bin Laden) zal Bush ook weer wijzen op de atoomproeven die Pakistan in 1998 deed, en op het feit dat noch India, noch Pakistan in 1996 het Algemeen Kernstop Verdrag (CTCT) ondertekenden.

### Koude Oorlog

Struikelblok voor Bush kan zijn dat Amerika in 1972 met Rusland het Anti-Ballistic Missile-verdrag tekende. Dit product van de Koude Oorlog gaf de eigenschappen van die oorlog ook duidelijk weer. Omdat zowel Amerika als de Sovjet-Unie overtuigd waren van de onwenselijkheid van een vernietiging van beide landen spraken ze af om zich niet te verdedigen tegen kernwapens. Dit lijkt onlogisch, maar het werkte uitstekend omdat de wapenwedloop er mee gematigd werd. Als een land zich niet verdedigt



# n kernwapens

tegen de wapens van de ander, dan zal de ander ook minder zijn best doen technieken te ontwikkelen om langs een verdediging heen te komen. Bush echter vindt het ABM-verdrag achterhaald. Hij wil er vanaf en is bereid zich uit het verdrag terug te trekken om zo een raketschild toch mogelijk te maken. "We moeten de beknelling van het ABM Verdrag achterlaten. Het houdt een relatie in stand die is gebaseerd op

wantrouwen en wederzijdse kwetsbaarheid. Dit Verdrag negeert de fundamentele doorbraken in de technologie van de afgelopen 30 jaar. Het weerhoudt ons van het verkennen van alle opties om ons te verdedigen tegen de bedreigingen die op ons en onze vrienden en bondgenoten afkomen."

Breuk van het ABM-verdrag lijkt een dreiging op te leveren, maar de Russen verzekeren dat er geen ruzie zal komen. Een paar dagen na het bezoek van de Undersecretary meldde de Russische Generaal Yuri Baluyevsky: "Ik kan u verzekeren dat onze relaties zullen blijven, ongeacht de vraag of de US zich terugtrekken van het ABM-verdrag." Een terugtrekking "zal deze relaties van vertrouwen niet beïnvloeden."

## Dreiging

Dat de eigenlijke bedreiging al lang niet meer van Rusland komt wordt wel duidelijk door

dit soort uitspraken. De vraag is dus of er nu van schurkenstaten een bedreiging uitgaat die zo sterk is dat het bouwen van een ruimteschild noodzakelijk is. Uitspraken van regeringsleiders daar en informatie van de inlichtingendiensten geven aan dat zij in staat zijn om kernwapens te maken en dat ze die zelfs al hebben. Toch is het de vraag of de daardoor ontstane milde Koude Oorlog (noem het een Lauwe Oorlog) tussen de VS en die schurkenstaten zo onwenselijk is. Amerika is in staat om al deze staten stuk voor

stuk plat te bombarderen en dat weten ze daar ook. Daarom zal er niet heel erg veel agressie met kernwapens naar voren komen. Beide partijen willen het

niet zover laten komen. Voor de schurkenstaten is het bezit van kernwapens vooral een vrijwaring van interventie door Amerikanen. In 1986 verwoorde Ghadaffi het, na aanvallen van Amerika op Libië, als volgt: "Als de Amerikanen weten

dat je een vernietigingsmacht hebt die in staat is de United States te treffen, dan zouden ze niet in staat zijn je te treffen. Daarom moeten we een missile-force bouwen zodat zij en anderen niet langer aan een aanval denken." Het bezit van kernwapens is gezien de verhoudingen een vrijwaring van aanvallen van Amerika op deze landen eerder dan een daadwerkelijke aanvalsdreiging.

Europese tegenstanders van het raketschild vrezen dat landen die dat kunnen misschien toch een aanval beginnen als het raketschild ontwikkeld wordt. Voor het niet meer kan.

Waarom zou Amerika die landen aanvallen? Dat kan verschillende redenen hebben, die meestal onder 'vrijheid en democratie' vallen. Maar het achterliggende motief is meestal economische

macht. Cynische geesten voorspellen dat een ruimteschild, als dat naar behoren zou werken, Amerika onkwetsbaar zou maken en dus weer zou kunnen verheffen tot een agressor in economische zin. Gezien het economiegerichte beleid van Bush zou dat hem niet eens slecht uitkomen. Militaire macht is economische macht.

## Wapenlobby

Buiten de Amerikaanse politiek om wordt het stok-

---

**...voor George Bush is het reden genoeg een raketschild te willen bouwen dat Amerika en haar "vrienden en bondgenoten" beschermt tegen aanvallen van schurken**

---

---

**Struikelblok voor Bush kan zijn dat Amerika in 1972 met Rusland het Anti-Ballistic Missile-verdrag tekende**

---



## Internationale steun voor raketschild?

Dat Amerika in principe bereid is een schild te bouwen is bekend. Maar zonder internationale steun (al is het alleen al voor zgn. Early-Warning-apparatuur) is het niet waarschijnlijk dat het er komt. Na Bush' bezoek aan Europa hingen de vlaggen er als volgt bij:

Rusland: De Russen hebben al aangegeven dat een breuk van het ABM-verdrag geen problemen op zou leveren. Misschien zijn ze zelfs blij met zo'n breuk, want een raketschild zou hen ook niet slecht uitkomen. Mits ze er bij betrokken worden. Tijdens de regering Clinton was Poetin echter een groot tegenstander. "Als een NMD doorgaat, dan zijn alle verdragen na 1972 zinloos en leeg geweest." Hierin volgt ook China: "We hopen, dat de U.S. de internationale bezwaren serieus neemt en het NMD-plan zo snel mogelijk laten varen."

Dat de Russen een wat dubieuze rol spelen in hun tegenstand blijkt wel uit het feit dat Poetin probeerde een wig te drijven tussen Europa en de U.S. door met plannen voor een eigen anti-missiele-defenseprogramma te komen. Dit kan ook verklaren waarom de Russen het breken van het ABM-verdrag uiteindelijk niet eens zo slecht zouden vinden.

Frankrijk: Jacques Chirac is van mening dat het breken van het ABM-verdrag een uitnodiging is tot proliferatie (verdere escalatie van een kernwapenarsenaal).

Engeland: In Engeland is William Hague (leider van de oppositie) wel voor een NMD, maar Tony Blair was tegen en stelt een besluit over het al dan niet helpen met early-warningsystems uit tot na de verkiezingen.

paardje van Bush ook bereiden door een omvangrijke wapenindustrie die zich op lobbyniveau bezighoudt met het NMD. Het bedrijf Raytheon bijvoorbeeld fabriceert niet alleen de wapens die nodig zijn voor een ruimteschild, maar ook de wapens waartegen het schild Amerika moet beschermen. Naast de 'intra-nationale' escalatieve krachten is er dus ook nog eens een kapitalistisch geïnspireerde kracht van bedrijven die gebaat zijn bij een steeds verdere ontwikkeling van wapens. Een nieuwe Koude Oorlog zal niet worden voorkomen door wapenfabrikanten. En zij hebben een sterke lobby. PvdA-er Adri Duivestein verhaalt in De Volkskrant van 9 september 2000 dat

hij met de parlementaire assemblee van de West Europese Unie langs een indrukwekkende wapen-lobby is gesleept die hen nader moest informeren over het NMD. Ook citeert hij de verantwoordelijk luitenant-generaal Ron Kadish, die zegt dat de VS met het NMD space control hopen te krijgen. En dat was in een rustige periode, omdat Bill Clinton nog

---

### Dergelijke verhalen doen vermoeden dat er achter het NMD oncontroleerbare krachten meespelen die het ontwikkelen ervan zullen stimuleren buiten de politieke context

---

president was en net het nemen van een besluit over NMD had uitgesteld.

Dergelijke verhalen doen vermoeden dat er achter het NMD oncontroleerbare krachten meespelen die het ontwikkelen ervan zullen stimuleren buiten de politieke context. Tekenend is de inhoud van de website van het orgaan achter het NMD, waar een ware propaganda wordt gevoerd om het project aan te prijzen. Op typisch Amerikaanse manier. Op de homepage staat een foto van een gelanceerde raket met rook en vuur, en hieronder wordt de bezoeker twee buttons voorgeschoteld. Op de eerste staat: What is the threat? De tweede: The road to NMD. Het geheel doet zo sterk denken aan een uit de hand gelopen jongensspelletje dat je je vanzelf zorgen gaat maken over de gematigdheid waarmee de Amerikanen omgaan met het programma. En of de bezwaren wel voldoende worden meegevoerd.

#### Haalbaarheid

Want naast het schenden van het ABM-verdrag en de vraag of er geen nieuwe wapenwedloop kan ontstaan zijn er nog meer bezwaren. Het belangrijkste is wel de technische haalbaarheid van het NMD. Op een goede tweede plaats staat de begroting.

Het bouwen van een ruimteschild is technisch bijna onmogelijk, zo beweren

tegenstanders. Dat het werkt is namelijk nog steeds niet bewezen. In juli schoot het Amerikaanse ministerie van Defensie weliswaar een nepraket uit de lucht, maar twee eerdere pogingen mislukten. Bovendien was het een sterk vereenvoudigde test, aldus Tom Collina, directeur van het Union of Concerned Scientists' global security program. "Deze test was zo makkelijk als maar kan. Bovendien is het hightech schild alleen effectief tegen hightech kernwapens met perfecte "spin stabilization,". Hij gelooft dat het schild in principe nog in de kinderschoenen staat en dat het maar de vraag is of het ooit tot perfectie kan komen. De tests die nu zijn uitgevoerd zijn zo vereenvoudigd dat er geen uitspraken op gebaseerd kunnen worden over de uiteindelijke werkzaamheid van het schild. Als het schild nu gebouwd zou moeten worden zou het eenvoudig te omzeilen zijn.

Behalve technisch is ook financieel nogal wat tegen te werpen. Het bouwen en ontwikkelen van een schild is een geldverslindende organisatie. Amerika heeft tot nu al meer dan 40 miljard dollar aan onderzoek uitgegeven. Een test met nepraketten kost al

zo'n 100 miljoen dollar. Het systeem twintig jaar draaiende houden kost nog eens 40 tot 80 miljard dollar. En dan zijn er ten derde andere systemen, zoals waarnemings satellieten, die ook voor vele miljarden meetellen. Dat er velen zijn die dat geld graag ergens anders heen zien gaan mag voor zich spreken.

#### Aanstalten

Of het schild er daadwerkelijk komt hangt dus af van de lobby van Bush en de ontwikkeling van de techniek. Als Bush er in slaagt voldoende draagvlak te creëren en bovendien de politiek ervan kan overtuigen dat ze geld moeten losmaken voor een NMD, als de dreiging van schurkenstaten toeneemt en als de Amerikanen het ABM willen schenden, dan is het niet onwaarschijnlijk dat in ieder geval aanstalten zullen worden gemaakt tot het bouwen van het schild. Of het zal werken is dan nog vraag twee.

## H E T R A K E T S C H I L D



"DONKEY SHOT"

# De vrijheid schudt grondvesten

Door Wim Kruyswijk

Het is dinsdagmorgen 11 september 2001, 07.00 uur Western Time. De meeste Amerikanen zijn nog in diepe rust aan de Westkust van Amerika. Zo ook de bewoners van het huis aan Bertrand Drive 596 in Lynden Washington, totdat er vanuit Nederland gebeld wordt met een onheilspellende boodschap dat er iets verschrikkelijks gaande is in Amerika. Radio- en televisietoestellen worden aangeslept om iets zinnigs op te maken uit het onheilsbericht. Je hoort het nieuws: een aanslag op het World Trade Center, een aanslag op het Pentagon en de president van Amerika is in 'Airforce One' onder begeleiding van F-16's onderweg naar een bunker op een militair vliegveld. In het eerste uur dachten velen dat er oorlog was uitgebroken.

We zitten aan de beeldbuis vastgekleefd als het tweede toestel zich in de tweede toren boort. Nu is er geen twijfel mogelijk, dit is met opzet?! Ontzetting en ongeloof. Dan volgt een ochtend vol beelden van de ramp. Eerst de vele herhalingen van de tweede crash, daarna het instorten van de eerste toren, later de tweede toren en even later het derde gebouw. "It's raining buildings", was de reactie van een brandweerman die de mensen op het eiland Manhattan maant verder van de rampplek te gaan.

## Waar was je?

Toen president Kennedy werd vermoord ging er een schok door de wereld. Iedereen wist waar hij of zij was. En ook nu is het weer een veel gestelde vraag: "Waar was je toen je hoorde van de ergste terroristische aanval op Amerika in de geschiedenis?" En waar de een bezig was met de dagelijkse gang van zaken was de ander nog bezig met het begin van een nieuwe dag. En waar was jij is me vele malen gevraagd. "In bed", moet dan mijn antwoord zijn. In bed op

**'Velen zien het vlagvertoon en de 'God bless America' opschriften, die je inderdaad in het hele land ziet, als arrogant en overdreven.'**

Amerikaanse bodem welteverstaan. Op 11 september 2001 lag ik in bed dichtbij de stad Seattle in Washington. Niet het meest opwindende antwoord op de vraag "waar was je tijdens deze belangrijke gebeurtenis". Maar achteraf gezien denk ik dat het haast niet symbolischer kan. Net als de meeste Amerikanen in diepe rust verrast door de meest laafhanti-



FOTO W. KRUYSWIJK

ge daad die ooit op Amerikaanse bodem door terroristen is gepleegd.

## Reactie

Hoewel het gevoel van onveiligheid groter is reageerden de Amerikanen over het algemeen niet anders dan de gemiddelde Nederlander. Eerst ongeloof, daarna verslagenheid maar vooral ook een (ingehouden) woede. Vooral toen de beelden uit de Gazastrook met juichende Palestijnen werden vertoond. Reacties als: "voor zo'n bevolkingsgroep kom je toch nooit meer op?" En "Hebben we daar onze nek voor uit gestoken?" Eerlijk gezegd had ik deze reactie ook niet vanuit Palestijnse hoek verwacht. Ik vroeg me ook af in hoeverre ik op dit punt de laatste tijd ben beïnvloed door de media. Je vraagt je af bij wie zij hun steun nu zoeken en ook nog kunnen verwachten.

De invloed op het Amerikaanse leven was en is groot. Veiligheidsmaatregelen die voor lange wacht-

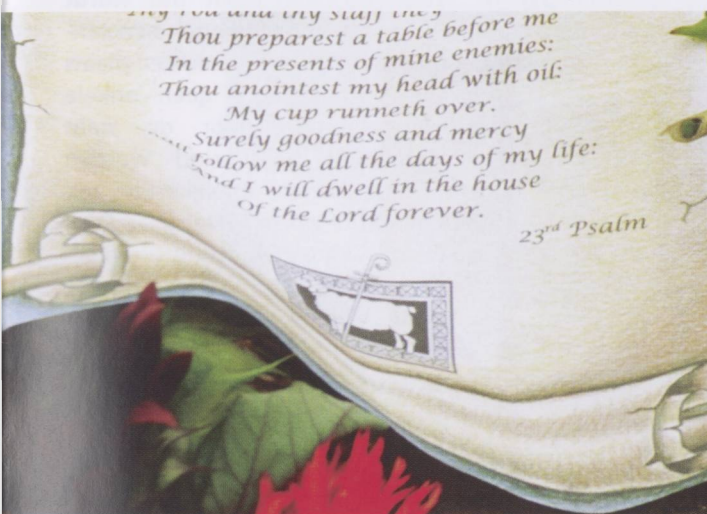
# op haar

tijden zorgen. Lange wachttijden waar nu nog begrip voor is, maar voor hoe lang? Voor het eerst in de geschiedenis werd er in heel Amerika een vliegverbod voor commerciële vluchten ingesteld. Lange rijen auto's wachten voor de Canadees-Amerikaanse grens. Alle auto's worden streng gecontroleerd. En als ze denken dat er ook maar één stempeltje in je paspoort ontbreekt, wordt je direct ondervraagd. "Met wie heb je contacten in Amerika. Heb je een koffer bij je. En zo ja, wie heeft deze ingepakt. En als je een fototoestel bij je hebt, wie heeft het rolletje erin gedaan". Het lijkt overdreven maar na de aanslagen laten de Amerikanen niets meer aan het toeval over. De eerste dagen na de ramp waren de veiligheidseisen 'top-priority'. Het land waar recht op

den in het centrum van een stad waar honderdduizenden Amerikanen wonen. Auto's van brandweer en politie worden bedolven onder bloemen uit medeleven voor hun omgekomen collega's. Kinderen leggen teddyberen en tekeningen neer, terwijl een oude oorlogsveteraan (Vietnam of Korea?), die inmiddels zijn "burgerlijk" bestaan heeft omgeuild voor een zwervend bestaan, aan de rand van het stiltegebied een leeggedronken bierblikje op straat gooit. Tegenstellingen zijn soms groot.

## Patriottisme

Ik hoor het vaak, ook na de aanslagen. De arrogantie die Amerikanen zouden uitstralen. Alsof ze onoverwinnelijk zouden zijn en hen nooit wat zou overkomen. Er zijn zelf mensen die zeggen dat ze vanwege die houding gestraft zijn. Of dat die arrogantie voor de terroristen de aanleiding is om tot zulke terroristische daden te komen. Velen zien ook het vlagvertoon en de 'God bless America' opschriften, die je inderdaad in het hele land ziet, als arrogant en overdreven. Patriottisme wordt, vooral in het geïndividu-



vrijheid verankerd is in de Declaration of Independence (1776) en de Constitution of the United States (1787), werd een land waar vrijheden pas gelden als deze voor anderen zijn gewaarborgd (wat overigens ook met zoveel woorden in de Constitutie staat).

**'In een seculiere staat wordt godsdienst tot een strikt particuliere aangelegenheid gemaakt'**

## Tegenstellingen

In Nederland werd op vrijdag 14 september een moment stilgestaan voor de slachtoffers van de aanslag. In Amerika waren 'Memorials-services' aan de orde van de dag. Een imponerende plek was bijvoorbeeld een gedenkplaats in het centrum van Seattle. Nog geen kilometer verwijderd van een grote kermisattractie. Op het plein honderden bloemen, gedichten, boodschappen maar ook oproepen voor vermisten liggen verspreid in een cirkel met een doorsnede van ruim 100 meter. Een stille plek, mid-

aliseerde Nederland, gezien als een negatieve culturele uiting. Dezelfde houding die velen arrogant noemen is tegelijkertijd ook de kracht van de Amerikanen. Politiek en godsdienstig kunnen er grote tegenstellingen zijn. Maar als het om vrijheid gaat of als het om de letter van de constitutie (grondwet) gaat heerst er grote eensgezindheid. Dan kunnen ze op momenten als deze de geleerden sluiten. Het is een collectief waardensysteem waaruit vele Amerikanen hun hoop putten. Je kan Amerikanen individualisten noemen en de Amerikaanse samenleving een consumptiecultuur vinden, in het patriottisme vind je een collectief waarden- en normensysteem terug die in andere landen ver te zoeken is. Normaal gesproken verschijnt de Amerikaanse President voor het congres als er een State of

the Union wordt uitgesproken. Op 20 september sprak president Bush als volgt: "In the normal course of events, Presidents come to this chamber to report on the state of the Union. Tonight, no such report is needed. It has already been delivered by the American people. My fellow citizens, for the last nine days, the entire world has seen for itself the state of our Union, and it is strong."

### Godsdienstig

Het collectieve waardensysteem vindt zijn fundament vooralsnog in de Constitution of the United States. Over de invulling daarvan, vanuit godsdienstig oogpunt, lopen de meningen echter uiteen. In zijn boek 'conflict op conflict' schrijft A. Kamsteeg over het godsdienstige element in de Amerikaanse samenleving, en dan vooral over de (christelijke) strijd tegen een 'secular state'. "Secular (seculier) komt van het Latijnse secularis, waarvan de diepste betekenis is dat het wereldlijke en tijdelijke tegen-

## 'Een meerderheid van de Nederlandse bevolking is van mening dat het verbod op discriminatie belangrijker is dan de vrijheid van godsdienst'

Amerikaanse samenleving betreft een goed te verklaren tegenstelling is waar te nemen, namelijk de tegenstelling wereldlijk en christelijk. "De Amerikaanse samenleving, die in Westerse ogen een wereldlijk karakter draagt, blijkt onlosmakelijk een band met God te hebben. De constitutie of de grondwet bevat twee belangrijke godsdienstige elementen. Het eerste element zegt dat het Congres niemand bij wet mag dwingen een bepaalde gods-

dienst te aanvaarden. Het tweede element dat het Congres niemand mag verbieden zijn geloof te belijden. Dit is te herleiden naar de filosoof John Locke die een grote invloed heeft gehad op de stichters van de republiek. John

Locke die geloofde in het bestaan van een opperwezen en tegelijkertijd signaleerde dat elk mens daarvan een andere voorstelling maakt. Hij concludeerde daaruit dat de vrede van een staat pas wordt bewaard als er geen van die voorstellingen een officiële dominerende of zelfs bevoorrechte plaats kreeg. Kort gezegd: geen enkele godsdienst mag door de staat gesteund of begunstigd worden maar...ze dienen tegelijkertijd ook beschermd te worden. Het gezag van de staat vloeit niet voort uit Goddelijke roeping; het berust op volkssoevereiniteit."

### Waardenrelativisme

Het gevaar voor christenen is te vinden in de pragmatische benadering van de constitutie of grondwet. Hierbij worden namelijk alle godsdienstige aspecten, overal waar men met de staat te maken heeft, buitengesloten. Dit pragmatisme, dat vooral bij democratische zijde is te vinden, leidt tot waardenrelativisme. In 'conflict op conflict' wordt ook John Whitehead aangehaald: "het kenmerk van de 'secular state' is dat godsdienst en kerk tot strikt particuliere aangelegenheden zijn gemaakt, zonder betekenis voor het publieke leven". Kamsteeg merkt terecht op dat daarmee de kiem zou worden gelegd voor een totalitair systeem waarin geen enkele grens meer heilig is.

Iedereen die dan nog op grond van geloof een absolute norm wil laten gelden wordt de mond gesnoerd. Gaan we dat doortrekken naar de Nederlandse situatie dan komen we tot een opmerkelijke overeenkomst. Ook al hebben wij een andere grondwet, ook hier is er de strijd van christen tegen een seculiere



FOTO: W. KRUYSWIJK

over het geestelijke en eeuwige wordt gesteld. Het zogenaamde 'secular humanism' (verwereldlijking) was ook in Europa (en met Nederland voorop) doorgedrongen." In 'conflict op conflict' wordt ook verwezen naar het boek 'Wij en Amerika' waarin de auteur Jacques Maritain zegt dat er voor wat de

verwereldlijkte staat. Een voorbeeld: het homohuwelijk en het recht van een (christen) ambtenaar van de burgerlijke stand die hieraan niet wil meewerken. Godsdienst wordt tot een strikt particuliere aangelegenheid gemaakt, (van staatswege) wordt de ambtenaar op grond van zijn geloof de mond gesnoerd (ontslagen). Een ander voorbeeld is nog vers. Volgens een onderzoek dat is uitgevoerd door het NIPO vindt een meerderheid van de Nederlandse bevolking dat het verbod op discriminatie belangrijker is dan de vrijheid van godsdienst. Liever gezegd: godsdienstvrijheid in Nederland heeft de langste tijd gehad.

**John Benton: "Als het erop aankomt, is in een consumptiemaatschappij niets de moeite waard om voor te sterven"**

### Onrechtvaardige voorwaarde

Veel reacties vind ik na 11 september (vooral in Nederland) verbazingwekkend. Protesten tegen de oorlog omdat er onschuldige slachtoffers vallen. Kan het doel bereikt worden zonder dat daarbij slachtoffers vallen? Aan de kant van de terroristen en de Taliban in ieder geval niet. Daar is zelf het slachtoffer worden een doel op zich (de heilige oorlog). Dat is

offers? Neem je (hoe erg het ook klinkt) die "verliezen" niet op de koop toe om bevrijd te worden? Vele politici, met name Groen Links en de SP maar ook enkele PvdA-kamerleden, vroegen zich af of ze hun goedkeuring wel moesten geven aan een oorlog waar onschuldige slachtoffers zouden vallen. Nu moet je uiteraard trachten zoveel mogelijk de levens van onschuldige burgers te beschermen. Geen twijfel over mogelijk. Maar de vraag of je de oorlog moet goedkeuren kan je niet laten afhangen van de stelling dat er geen onschuldige slachtoffers mogen vallen. Dat is een valse en onrechtvaardige voorwaarde. Je laat dan gerechtigheid, veiligheid en de vrijheid van

een groot gedeelte van de samenleving (in breed verband) teveel afhangen van het individu. Nederland leeft in dat opzicht meer in een ivoren toren dan de Amerikanen. Op het moment dat Nederland gevraagd wordt om een bijdrage te leveren aan de oorlog wordt er vanaf de zijlijn vooral gehamerd op de humanitaire bijdrage. Er wordt niet eens gedebatteerd over de inhoud van de zaak en omdat men bang is om stelling te nemen (tegen extreem Islamitische ideeën) gaat men over tot het stellen van voorwaarden waaraan een oorlog zou moeten voldoen. Geen debat over normen, geen debat over waarden waar we voor zouden moeten staan maar een debat over de randvoorwaarden. Stelling nemen is tenslotte gevaarlijk want je kan er op afgerekend worden. Een collectief normen- en waardensysteem is hier ver te zoeken. Weten we hier in Nederland nog wel wat het betekent om onze vrijheid te verdedigen?

een groot gedeelte van de samenleving (in breed verband) teveel afhangen van het individu. Nederland leeft in dat opzicht meer in een ivoren toren dan de Amerikanen. Op het moment dat Nederland gevraagd wordt om een bijdrage te leveren aan de oorlog wordt er vanaf de zijlijn vooral gehamerd op de humanitaire bijdrage. Er wordt niet eens gedebatteerd over de inhoud van de zaak en omdat men bang is om stelling te nemen (tegen extreem Islamitische ideeën) gaat men over tot het stellen van voorwaarden waaraan een oorlog zou moeten voldoen. Geen debat over normen, geen debat over waarden waar we voor zouden moeten staan maar een debat over de randvoorwaarden. Stelling nemen is tenslotte gevaarlijk want je kan er op afgerekend worden. Een collectief normen- en waardensysteem is hier ver te zoeken. Weten we hier in Nederland nog wel wat het betekent om onze vrijheid te verdedigen?

### "In slaap gesust"

Individualisering gaat gepaard met een verval van een collectief normen- en waardensysteem. John Benton schrijft in zijn boek 'De cultus van de keuze' (christenen in een consumptiecultuur) over consumptisme, de vergaande individualisering en het verval van normen en waarden het volgende: "Onze geobsedeerde cultuur is niet opgewassen tegen een vijand die bereid is zijn leven te geven voor een hoger doel. Als het erop aankomt, is in een consumptiemaatschappij niets de moeite waard om voor te sterven. Zo'n samenleving heeft niet genoeg morele ruggengraat om zichzelf te verdedigen. Het consumptisme is een verdoovend middel dat gewone mensen moreel in slaap sust. Zolang hun rustige en welvarende leventje niet wordt verstoord, houden ze zich maar al te graag koest. En als het verstoord wordt, worden de storende factor afgekocht (lees: beloond). In plaats van te kiezen voor de moeilijke weg van confrontatie zal de publieke opinie liever toegeven aan de eisen en luidruchtige demonstranten afkopen (zodat zij met het "serieuze werk" verder kunnen). Vraagstukken worden niet langer



FOTO W. KRUYSWIJK

wel een andere benadering dan bij de huidige alliantie, waarvan je kan zeggen dat slachtoffers helaas een onderdeel zijn van de strijd die geleverd wordt om een doel te bereiken. Alhoewel ze dit uiteraard zoveel mogelijk trachten te voorkomen. Ooit wel eens gehoord van protesten tijdens de Tweede Wereldoorlog toen wij bevrijd werden van nazi-Duitsland? Vielen daarbij geen onschuldige slacht-

opgelost door te kijken naar wat goed is en wat niet, maar gewoon op grond van pragmatische overwegingen, met als enig doel het bewaren van de welvaart en de vrede."

#### Tot slot

Mij was gevraagd om een verslag te schrijven over mijn ervaringen van mijn reis naar Amerika in de tijd dat de aanslagen op 11 september plaatsvonden. Nu is het laatste deel van mijn verslag vooral een uiteenzetting geworden van zaken die me aan het nadenken hebben gezet na de aanslagen. Ik roep lezers op ook hun gedachten daarover op papier te zetten en

als artikel in te zenden voor plaatsing in Perspex. Tot slot nog dit: President Bush zei tijdens het uitspreken van de State of the Union; "These terrorists kill not merely to end lives, but to disrupt and end a way of life." In vervolg hierop moet ik constateren dat pragmatisme en verwereldlijking ook alle grenzen doet vervagen. Omdat de norm van goed en kwaad niet bij God wordt gezocht maar bij het individu. En dan is geen grens meer heilig.

## Column

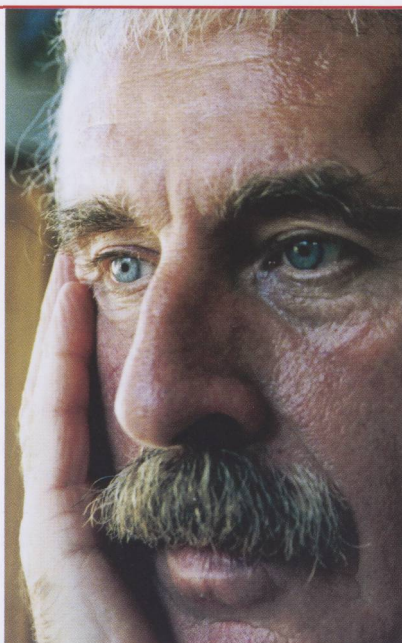
### Na 11 september komt 12 september

B.H. Wilders

De stelling "Wie vrede wil moet zich bewapenen" heeft mij, zachtjes uitgedrukt, nog nooit zo bekoord. Vooral ook omdat dit gezegde afkomstig is van de Romeinen die zo graag vrede wilden dat ze ten koste van honderduizenden zo niet miljoenen slachtoffers een enorm wereldrijk opbouwden. In dat massagraf heerste de veelgeroemde Pax Romana, de Romeinse vrede. Volgens sommige kerkvaders moesten we hierin de hand Gods zien om de verbreiding van het christelijk geloof te bevorderen.....Doet ons dit misschien ergens aan denken? Ja, en toen kwam 11 september 2001 en werden we vooral de eerste dagen overspoeld door een gigantisch heil (???) van politici, historici, dagopeners c.q. sluiters en aanverwante deskundigici die ons allemaal via de media kwamen meedelen dat we de datum van 11 september nooit meer zouden vergeten.

Nu, bij mij hoefden ze daar sowieso niet bang voor te zijn want op 11 september sta ik altijd even stil bij de beelden van het presidentieel paleis in Chili waar de behoeders van de defensie binnenvielen om de president te vermoorden en een bloedig terreurbewind te starten.

Geen Amerikaan ontkent nog de zeer grote rol van de eigen CIA in dit verhaal. Met de steun van beiden (Pinochet en CIA) ontstond niet lang daarna een dito terreurbewind in Argentinië met als resultaat tienduizenden slachtoffers. Anno 2001 doen we hier erg flink, vinden we, want een minister, deel uitmakend van het Argentijnse boerenzoetje, mag hier niet op een feestje komen. Zijn dochter, ook



uit dit milieu afkomstig, mag, omdat ze er leuk uitziet, weer wel onze toekomstige koningin worden. Wie het vatten kan die vatte het.

Het is toch allemaal nog verwarrender geworden na 11-09-2001. Ineens wordt ik, zelfs vanaf de kansel, gemaand om toch respect te hebben voor de Islam. Hoezo dat nu weer? Omdat in Islamitische landen christenen gediscrimineerd en vervolgd worden? Omdat er in West-Europa zoveel aardige Islamiëten wonen die net zo Islamitisch zijn als die miljoenen die zich daar christenen noemen christelijk? En dan "de grote coalitie tegen het kwaad" waaraan iedereen mee mag dan wel moet doen: waarom moet ik nu weer denken aan die "eerste" 11e september, de tijd waarin allen, inclusief moordende militairen en fundamentalistische moslims, werden ver-

enigd in de strijd tegen het kwaad dat de christelijke beschaving bedreigde: het communisme.

Persoonlijk kan ik ook geen chocola maken van de voortdurende uitspraak waarmee niet allen bovengenoemde deskundigen maar zelfs nieuwslezers hun preek besluiten: dat niets meer hetzelfde zal zijn na 11 september 2001. Nu is deze gedachte ook, om maar iets te noemen, gelanceerd na de eerste wereldoorlog, na Pearl Harbor, na Auschwitz en na de atoombom op Hiroshima. Voor mevrouw Jansen was het waarheid na het overlijden van mijnheer Jansen.

Verbijsterend is ook dat veel christenen zich laten meedrijven op deze vloedgolf van paniek en retoriek. Het boek Openbaringen wordt driftig geciteerd alsof ze dat ook al niet deden in de tijd van de middeleeuwse pestepidemie die vele miljoenen, zo'n beetje de halve bevolking van Europa, naar het graf sleepte.

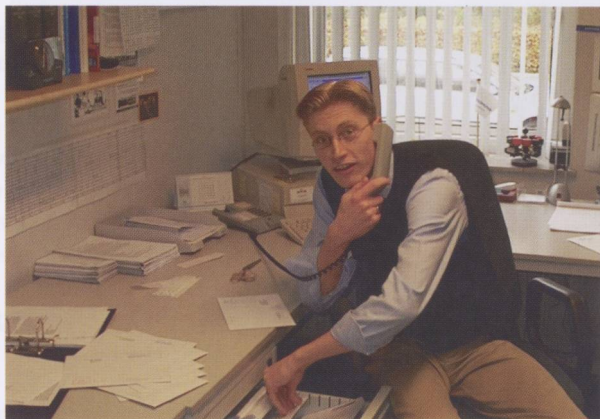
Boven dit alles uit hoor ik de indrukwekkende muziek van het Deutsches Requiem van Brahms: "Aber des Herrn wort bleibet in Ewigkeit!".

Op 11 september 2001, kort voor de fatale uren in New York, schreef mijn vrouw in haar agenda: "Twee putters gezien in de tuin". Ik hoop dat ze nog eens terugkomen.

Bert Heuvelman

### Bestuursamenstelling

Het bestuur is na de zomer een beetje onverwachts in een nieuwe samenstelling begonnen. We wisten dat Annette van Kalkeren het behoorlijk druk had met haar promotieonderzoek, we wisten ook dat ze een beetje gas terug moest nemen in haar voorzitterswerk, maar toen ze vertelde dat ze per direct moest stoppen, waren we toch wel verrast. Je hebt daarover kunnen lezen in haar laatste 'van de voorzitter'. Ook Erik Veldhuizen heeft zijn bestuursfunctie voor de post Extern neergelegd. Hij was nog niet lang bij het bestuur, maar kon de vele bestuurswerkzaamheden niet meer combineren met zijn baan.



Vanaf deze plek wil ik Annette en Erik van harte bedanken voor alle tijd die zij in PerspectiefF gestoken hebben.

Gelukkig waren we al druk bezig om nieuwe bestuurders te vinden. En terwijl we zo druk aan het zoeken waren, bieden potentiële bestuursleden zich op eens zelf aan!

Diana de Gooijer (2e jaars student bestuurskunde) en Pieter van Eijdsden (3e jaars PABO) komen het bestuur versterken in de functie van respectievelijk Politiek Secretaris Internationaal en Algemeen Secretaris. Zij zijn op de ALV van 20 oktober voorgedragen worden voor verkiezing. De functies in het bestuur zijn enigszins gewijzigd: ikzelf heb met ingang van eind augustus de functie van voorzitter op me genomen (met name voor de interne organisatie) en Frank Visser is nu vice voorzitter en Politiek secretaris tegelijkertijd.

We investeren er als bestuur veel tijd in om de nieuwe bestuursleden en het bestuur als geheel goed te laten functioneren, maar deze tijdsinvestering mag niet ten koste gaan van de gebruikelijke activiteiten. Het nieuwe seizoen zijn we daarom begonnen met een aantal zwaartepunten:

### Zwaartepunten

#### 1. Politieke inhoud

Aan de ene kant het politiek inhoudelijke zwaar-



tepunt. Het bestuur en de Denktank zijn druk bezig geweest om de laatste hand te leggen aan ons eigen Politiek Program; HOUVAST.NL. Hier is een dik half jaar aan gewerkt, maar nu zijn we zover dat we de eerste versie voor kunnen leggen aan de leden. Dit is reeds gebeurd op het congres van 20 oktober

We zijn ook druk bezig geweest om het Verkiezingsprogramma van de ChristenUnie te bekijken om daar een positief kritische bijdrage aan te kunnen leveren. Dit heeft geresulteerd in een aantal moties die op het UnieCongres van 17-11 in stemming gebracht zullen worden door het UnieBestuur.

#### 2. Interne organisatie

Het tweede zwaartepunt is de interne organisatie. Daarvoor organiseren we twee activiteiten:

##### Actiedag lokale afdelingen

12 januari 2001 zal de Actiedag Lokale Afdelingen gehouden worden. Deze dag heeft een aantal doelen:

- Jongeren en kiesverenigingen van de ChristenUnie bij elkaar brengen, zodat jongeren betrokken kunnen worden bij de aankomende gemeenteraadsverkiezingen
- Jongeren enthousiasmeren om zich voor een lokale jongerenafdeling in te zetten
- Kiesverenigingen van de ChristenUnie enthousiast maken om jongeren te betrekken bij hun activiteiten en functioneren (bv. dmv van schaduwfracties etc.)

Het wordt een leuke dag vol workshops, activiteiten, gezelligheid en ontmoeten. We hopen dat er zoveel mogelijk mensen komen die lokaal met PerspectiefF aan de slag willen.

In Februari zal een **Kaderweekend** georganiseerd worden voor alle leden van onze commissies en werkgroepen. Dit weekend gaan we gebruiken om te evalueren, te reflecteren en te brainstormen.

We zijn als organisatie van ons kader afhankelijk. Het is dan ook fantastisch dat zoveel mensen zich steeds weer opnieuw inzetten voor de doelen van PerspectiefF. Soms zijn momenten van bezinning en reflectie dan onmisbaar. Dit, in combinatie met een grote dosis gezelligheid zal het Kaderweekend gaan typen. We hopen in ieder geval dat de leden uiteindelijk de vruchten gaan plukken van deze investeringen.



# Hartstocht op Flevo 2001

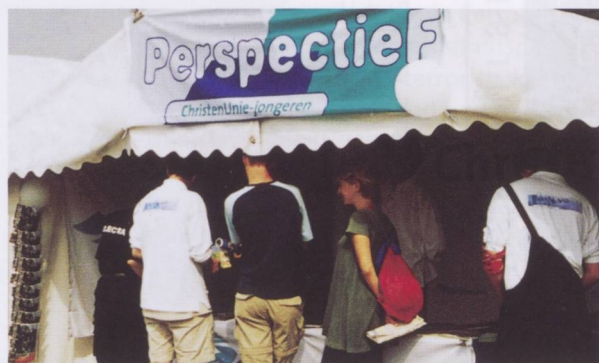
Een overvolle tent. Kars Veling en Driek van Vugt. Beiden Eerste Kamerlid. De een voor de ChristenUnie en de ander voor de Socialistische Partij. Ze gingen met elkaar in debat over het Nederlandse tolerantiebeleid. Maar hoe tolerant zijn zijzelf eigenlijk? We legden ze een aantal stellingen voor:



Het forum bestaande uit Kars Veling (links), Driek van Vugt (rechts) en forumleider Reinier.

- "Nederland is intoleranter aan het worden"  
De heren Dijkstal en De Graaff haalden fel uit naar christelijke politiek naar aanleiding van het euthanasiedebat, de uitspraken van de imam die het waagde kwaad te spreken over homoseksualiteit werden 'onaanvaardbaar' geacht (premier Kok) en moest een cursus inburgering gaan volgen volgens minister Van Boxtel, en het COC is een kruistocht begonnen tegen trouwambtenaren met gewetensbezwaren, te beginnen in Leeuwarden.
- "Nederlanders verwarren tolerantie met onverschilligheid"  
We spreken elkaar niet meer aan op fout gedrag: iemand die dood wil krijgt een spuitje, iemand die drugs gebruikt moet dat zelf maar weten, het afval dat iemand op straat gooit ruimt de gemeente wel weer op, echtscheidingen zijn heel normaal als je op elkaar bent uitgekeken.
- "Tolerantie en geloof gaan niet samen"  
Van christenen wordt vaak gezegd dat ze intolerant zijn: ze gunnen een homo niet eens het recht om te trouwen, en als iemand samenwoont in plaats van getrouwd is mag hij geen les geven op een (orthodox)-christelijke school. Bij de SGP mogen vrouwen geen lid worden, en christenen zijn tegen porno, geweld en andere zaken waar ieder gewoon mens toch gewoon van moet kunnen genieten als hij dat zelf wil?

Een debat waarbij de zaal actief mee kon doen. Een onderwerp waarbij we zelf ook in de spiegel moesten kijken. Wat doe jij als je last hebt van iemand die



Promotiestand van Perspectief, het leverde weer 20 nieuwe leden op!

teveel herrie maakt? Zeg je er wat van of niet? En hoe stel je je op naar moslims die een gebedsruimte willen hebben op een openbare school?

Het recht op vrijheid van godsdienst geldt niet alleen voor christenen. De vrijheid die wij willen moet ook gelden voor moslims. Tegelijk hoeft dat niet te betekenen dat wij niet kritisch mogen zijn. Vooral naar liberalen die van tolerantie een nieuw geloof hebben gemaakt. Alles tolereren heeft iets onderdrukkend. Dan mag je niemand meer ergens op aanspreken. Alsof niks meer waarde heeft!

Als Perspectief willen we met jongeren het debat hier over aangaan. Het gaat namelijk over belangrijke zaken, de waarde van leven. Discussieer mee op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu) of op [www.ebate.nl](http://www.ebate.nl)

## Hartstock

Politieke late-night-show

Discussie – muziek – cabaret –

Onderwerp:  
OORLOG IN  
NEDERLAND??

Jij bent welkom!

13 december, 19.30 uur  
Plaats: Van der Valk motel,  
Balkenweg 1 in ASSEN

# Houvast.NL

Zaterdag 20 oktober is het eerste politiek programma van Perspectief behandeld door het Perspectief Congres. Het programma heeft de titel Houvast.NL gekregen.

Wat kun je allemaal vinden in Houvast.NL? Over elk ministerie is een hoofdstuk geschreven. Je vindt er dus standpunten over economische zaken, buitenlandse zaken, onderwijs cultuur en wetenschappen, enzovoort. In elk hoofdstuk staan een aantal algemene uitgangspunten en per deelthema concrete actiepunten. Bij verkeer en waterstaat staan er bijvoorbeeld actiepunten voor verbetering van het openbaar vervoer, maar wordt ook het beleid ten aanzien van het waterbeheer behandeld. Het is dus een behoorlijk diepgravend stuk geworden. Het bestuur van Perspectief had hieraan behoefte omdat wij niet zomaar wat willen roepen in de pers maar die standpunten willen uitdragen die door leden van Perspectief zijn vastgesteld.

## Accenten

Je zult in Houvast.NL veel elementen van het nieuwe verkiezingsprogramma van de ChristenUnie herkennen. Dit is ook wel logisch want we zijn het natuur-

lijk op veel punten met elkaar eens. We besteden echter ook aandacht aan onderwerpen die in het ChristenUnie programma niet zijn te vinden. Er worden in Houvast.NL eigen accenten gelegd wat in een aantal gevallen heeft geleid tot een net iets ander standpunt. Juist op deze punten willen we de komende tijd graag het debat met de ChristenUnie aangaan. Het bestuur heeft inmiddels bij de ChristenUnie op basis van Houvast.NL een aantal amendementen (wijzigingsvoorstellen) ingediend op het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie. Op 17 november is er over alle wijzigingsvoorstellen van ons en de kiesverenigingen gestemd op het uniecongres van de ChristenUnie.

## Waarom de titel Houvast.NL?

Mensen zijn op zoek naar houvast in het leven. Volgens de schrijvers van het programma heeft de samenleving het houvast van Gods Woord nodig. Zorgen voor de naaste, zorgen voor de schepping, het verstandig omgaan met geld zijn belangrijke uitgangspunten van christelijke politiek. De samenleving heeft behoefte aan duidelijke normen en waarden. Het is de taak van de overheid deze normen te hanteren en niet te gedogen; om duidelijk te zijn. Houvast.NL staat ook voor het elkaar de handen geven. Samenleven doe je met elkaar. Dit wordt vertaald in een visie op het beleid ten aanzien van de zorg en sociale zaken. Ons programma is dus christelijk sociaal.

## Verkiezingsmanifest

Leden van de Perspectief Denktank hebben het afgelopen jaar flink gediscussieerd over ons programma op het discussieplatform van Perspectief. Ook nu het programma klaar is gaan de discussies ongetwijfeld door want het kan natuurlijk altijd beter: er zijn altijd onderwerpen waarover gedebatteerd kan worden. De komende tijd zal de denktank zich verder verdiepen in een aantal actuele politieke thema's waarbij vooral de komende verkiezingen centraal zullen staan. Zo zal er een verkiezingsmanifest worden gemaakt wat helemaal op jongeren is gericht. Wij hopen dat dit rond december verschijnt.

Jij kunt ook meedoen aan de Denktank! Het bestuur is bovendien heel benieuwd naar jouw mening over Houvast.NL.

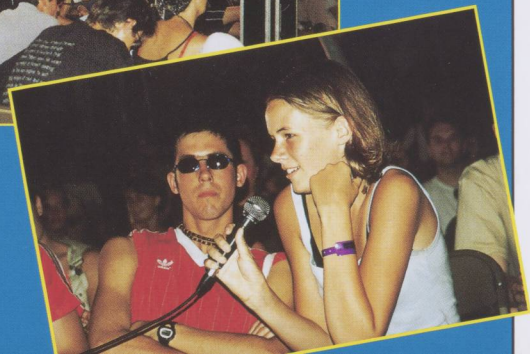
Wil je actief worden in de denktank geef je dan op bij Marcel Benard (marcel.benard@12move.nl) en discussieer mee op het discussieforum op [www.perspectief.nu](http://www.perspectief.nu).

Je kunt op deze site ook de volledige inhoud van Houvast.NL vinden.

In de volgende Perspex verschijnt een overzicht van de meest opvallende standpunten uit Houvast.NL



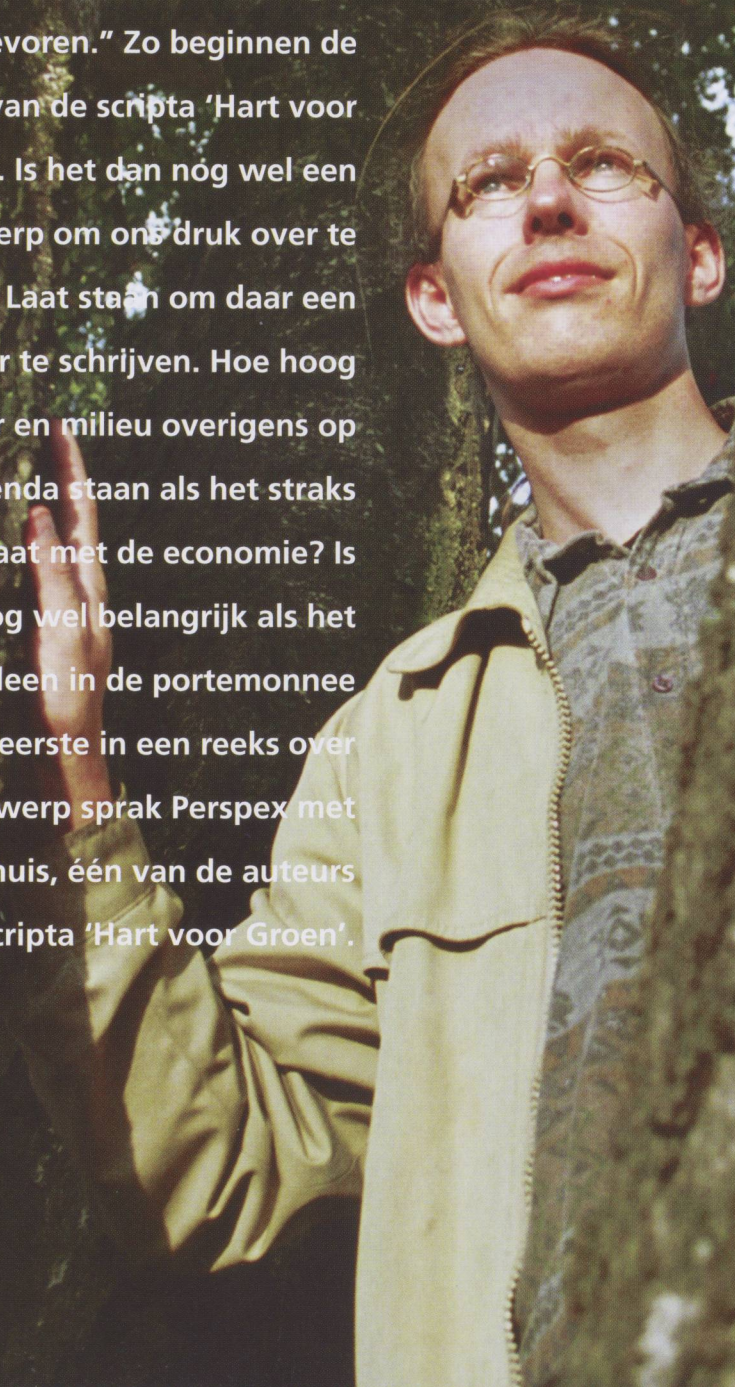
## n Perspectief en de ChristenUnie



Het publiek was in grote getale aanwezig bij Hartstocht op flevo 2001

# Liefde voor de schone natuur geen 'facultatief' onderwerp

"Tegenwoordig rijden bijna alle auto's in Nederland loodvrij, zwemt er weer zalm in de Rijn en zijn er meer zeehonden in de Waddenzee dan ooit tevoren." Zo beginnen de schrijvers van de scripta 'Hart voor Groen'. Is het dan nog wel een onderwerp om ons druk over te maken? Laat staan om daar een scripta over te schrijven. Hoe hoog blijft natuur en milieu overigens op de agenda staan als het straks slechter gaat met de economie? Is milieu nog wel belangrijk als het ons alleen in de portemonnee raakt? Als eerste in een reeks over dit onderwerp sprak Perspex met Wim Althuis, één van de auteurs van de scripta 'Hart voor Groen'.



# epping is xtraatje'

Wim Althuis is werkzaam als webredacteur bij de Evangelische Omroep, afdeling verkondigende programma's. Daarvoor studeerde hij Biologie aan de VU met als specialisatie ecologie en wetenschapsjournalistiek. Momenteel is Wim nog bezig met de afronding van een academische opleiding Theologie, specialisatie praktische theologie. Met deze achtergronden vroegen we hem naar de keuze waar wij, volgens hem, als Perspectief voor zouden moeten staan en naar politieke keuzes op nationaal en internationaal niveau.

## **Wat zijn de herkenbare politieke keuzes van dit moment op nationaal en internationaal niveau?**

In het maken van keuzes is er het spanningsveld - nationaal maar ook internationaal gezien - en het samenspel tussen milieu en de economie. Dat is al jaren zo en dat zal ook wel zo blijven. En met het al maar toenemende consumptiegedrag zal het probleem eerder toe- dan afnemen. De groeiende economische welvaart maar ook de toenemende mobiliteit zullen in toenemende mate milieubelasting met zich meebrengen. Dan moet je niet alleen denken aan uitstoot van schadelijke gassen maar ook het toenemende gebruik van grondstoffen.

Mondiaal gezien is er natuurlijk ook het probleem van het broeikaseffect en klimaatveranderingen. In VN verband is nu ook aangetoond dat we dat probleem zeer ernstig moeten nemen. Recente onderzoeken hebben aangetoond dat de effecten vooral merkbaar

zijn in Derde Wereld landen, terwijl de baten vooral voor ons in het Westen zijn. Daarmee zie je ook dat het milieuprobleem gekoppeld is aan het ontwikkelingsprobleem. Dat brengt denk ik voor ons al christenen een hele ingrijpende vraag met zich die we naar ik meen te veel ontvluchten. Als rijkste 20% van de wereldbevolking snoepen we meer dan 80% van

alle grondstoffen op terwijl 80% van de wereldbevolking maar genoeg moet nemen met 20% van de grondstoffen. En het verschil wordt met de dag groter. Over al die cijfertjes kan je heel ingewikkeld doen maar daar achter gaat een bittere werkelijkheid schuil van uitputting en armoede. Dit is een ernstige vorm van onrechtvaardigheid waaruit wij onze conclusies moeten trekken.

## **Zijn er op politiek gebied successen te melden als je het hebt over milieubescherming?**

Jazeker. Ik zie het als succes dat het milieuvraagstuk nu op de wereldagenda staat. Als je bijvoorbeeld kijkt naar de milieuconferenties in Den Haag en Bonn en dat daar toch nog een akkoord is uitgekomen als gevolg van de afspraken die zijn gemaakt op de Kyoto-klimaatconferentie. Het probleem is alleen dat het niet een wereldwijd akkoord is geworden waar iedereen zich aan houdt. Zolang Amerika er niet aan meedoet is het toch een halfslachtig akkoord. Het meest opmerkelijke is dat juist een christelijke politicus als president Bush zo'n blinde vlek lijkt te hebben voor verantwoordelijke omgang met onze natuurlijke leefwereld.

## **De reden van Amerika om niet akkoord te gaan met het Kyoto-verdrag ligt o.a. in het feit dat zij veel bossen hebben waarmee de CO2 uitstoot gecompenseerd wordt. Volgens Amerika wordt daarmee geen rekening gehouden in het verdrag. Valt daar niet wat voor te zeggen?**

Nou er valt zeker wel iets voor te zeggen. Als er een omvattend akkoord moet komen moet er naar meerdere facetten worden gekeken en één facet daarvan is het areaal en natuurgebied, dat is heel belangrijk. Aan de andere kant is Amerika wel het meest vervuilende land ter wereld wat uitstoot en "life-style" betreft. Daar moet ook wat aan gedaan worden en

dat is tot nu toe onbespreekbaar geweest voor Amerika. Het natuurareaal moet ook meegewogen worden maar dat mag geen excuus zijn om het andere maar te laten. Dat is ook een principiële keuze die we in de scripta naar voren willen brengen. Als christen moet je

niet alleen naar de cijfertjes kijken maar zeker ook naar onze verantwoordelijkheden, zoals de gevolgen voor andere mensen maar ook voor het milieu. In de scripta geven we aan dat het heel begrijpelijk is dat alles zo gegroeid is, maar ook dat we in de huidige situatie andere keuzes hebben en dus kunnen maken.

---

**'Als rijkste 20% van de wereldbevolking  
snoepen we meer dan 80% van alle  
grondstoffen op terwijl 80% van de  
wereldbevolking maar genoeg moet  
nemen met 20% van de grondstoffen'**

---

### **Hoe koppelen we die christelijke waarden aan praktische politieke waarden?**

Duurzaamheid en zorg voor de natuur is een belangrijke waarde; dit geldt echter voor alle politieke partijen. De vraag is waar de prioriteit wordt gelegd. Door de overheid wordt nog te vaak eerst gekozen voor de economische waarden. Milieu-waarden komen pas in het vizier op het moment dat we het geld binnen hebben en we achteraf de veroorzaakte schade nog even snel wat compenseren. Daarmee koop je het (al dan niet) knagende geweten als het ware af.

### **Is het duurder maken van milieuvervuilende artikelen een oplossing? Het bekende gezegde "de vervuiler betaalt"?**

Bewezen is dat financiële prikkels, zeker in Nederland, een sterke werking hebben. Nederlanders blij-

---

## **'Als christen moet je niet alleen naar de cijfertjes kijken maar zeker ook naar onze verantwoordelijkheden, zoals de gevolgen voor andere mensen maar ook voor het milieu'**

---

ken daar in ieder geval zeer gevoelig voor te zijn. Maar het zou veel beter zijn als daar een positieve motivatie tegenover staat, dat daar de drijvende factor ligt. Dat mensen sterke affiniteit en betrokkenheid hebben met zaken die Gods schepping aangaan. Het is op zich ook niet erg als de mensen gewoon, op gepaste wijze, de auto gebruiken. Het gaat er vooral om dat de betrokkenheid en het bewustzijn van de gevolgen bij de mensen vanaf het begin af aan een rol speelt. Dit moet vervolgens natuurlijk wel tot uiting komen in milieuvriendelijke keuzes en leefstijlen.

### **Maar is het niet zo dat als je de milieuvervuilende artikelen gewoon duurder gaat maken dat de mensen het als een kostbaar artikel gaan zien waar je zuinig op moet zijn?**

Dat is een manier, maar dan spreek je alweer op het niveau van beleidstoepassingen terwijl wij bij het begin willen beginnen. Dus eerst vanuit een inhoudelijke bezinning een aantal prioriteiten stellen en vervolgens ga je dat praktisch maken. Het doorvertalen naar herkenbare financiële cijfers is daarvoor een zeer nuttig middel. Het duurder maken van milieuvervuilende artikelen is daarvan een voorbeeld. Het voordeel van het doorberekenen van milieuwaarden naar financiële prikkels is dat de mensen daar zuiniger op worden. Het nadeel is dat je mensen bevestigd in hun denken dat uiteindelijk toch weer de financiële waarden de belangrijkste waarden zijn. Ik

zou mensen veel liever het besef willen bijbrengen dat niet-financiële waarden veel belangrijker zijn. De natuur zien als Gods schepping waarover we ons kunnen verwonderen en waarvan we kunnen genieten en op een verantwoorde manier gebruik van mogen maken. Het is niet nieuw want we zeggen dat in feite al jaren, maar het wordt eens tijd dat het, zeker vanuit ons christelijke denken, ook eens een deel gaat worden van onze praktische en dagelijkse levensstijl. In onze scripta hebben we hier een heel hoofdstuk aan gewijd omdat we het belangrijk vinden om goed duidelijk te maken dat liefde voor de schepping geen 'facultatief extraatje' is, maar dat behoort bij de kern van het christelijk geloof.

### **Kan je uitleggen wat er bedoeld wordt met 'sociaal ecologische rechtstaat' waar jullie naar verwijzen?**

Dat is een moeilijke politieke term voor recht doen aan zowel mensen als aan de natuur. Daarmee bedoelen we streven naar een samenleving waarin de mens, de natuur, maar ook God tot zijn recht komt. Wij zijn geen stel extreme natuurfreaks met geitenwollen sokken die iets radicaals of progressiefs roepen maar wij willen juist vanuit onze christelijke traditie kiezen voor een degelijke rechtstaat. Dit betekent dat het werken, leven en wonen geordend is naar een aantal duidelijke waarden, normen en regels. De omgang met de natuur moet daarin ook voluit recht worden gedaan. We noemen het een sociaal ecologische rechtstaat want het is belangrijk dat daarbij niet de natuur op zichzelf staat -alsof we een natuurstaat zouden moeten creëren- maar dat het geïntegreerd is in ons sociale leven.

### **De Paarse regering voert het beleid om van Nederland een distributieland te maken. Jullie pleiten ervoor om van Nederland een 'Brainport' te maken. Wat bedoelen jullie daarmee en hoe zien jullie dat?**

Het Paarse kabinet voert al jarenlang het beleid om van Nederland een 'mainport' te maken. Onder het motto 'Nederland Distributieland' willen ze Nederland als het ware een oprit van Europa maken en daarvoor ook half Nederland plat-asfalteren. Wij stellen daar tegenover dat Nederland een 'brainport' zou moeten worden, waarbij niet de kwantiteit maar de kwaliteit voorop staat. Een soort kennisland waarbij het meer gaat om kwaliteitsverbetering en het leveren en ontwikkelen van kennis en technologie in plaats van te investeren in veel goedkoop sjuuwerk.

### **Jullie noemen ook de term consuminderen. Een prachtige term en tegenstelling van consumeren, maar wat bedoel je ermee?**

Consuminderen geeft de duidelijk link aan tussen de milieuproblemen en ons ongebreidelde consumptiegedrag. Daar moeten we op een veel kritischer manier naar leren kijken. Ons genot mag niet langer

# MILIEUCODE

De Milieucode is een intentieverklaring ter minimalisering van ongewenst milieubelastend gedrag. Met dit interne manifest spreken de ChristenUnie-jongeren zich uit om een aantal hieronder nader omschreven gedragsregels bewust na te streven. De gedragsregels zijn per definitie onvolledig en tijdgebonden; de centraal terugkerende thema's erin zijn tevens toepasbaar op allerlei niet genoemde terreinen. Dat er nog vele aanvullingen en herzieningen mogen volgen!

1. Wees zuinig met grondstoffen en energie; streef naar maximale besparing en hergebruik.
2. Laat niet onnodig lampen branden of audiovisuele apparaten ('stand-by') aanstaan, maak gebruik van thermoskannen om koffie en thee warm te houden.
3. Let op de verwarming van de vergaderruimte: verwarm niet onnodig andere ruimtes, laat de temperatuur niet te hoog oplopen en doe de verwarming tijdig uit.
4. Wees zuinig met water (keuken, toilet) en maak gebruik van milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen (geen chloor, bijvoorbeeld wel: Ecover of groene zeep).
5. Gebruik alleen gerecycled chloor- en houtvrij papier, en wel aan beide kanten. Enkelzijdig bedrukt of beschreven velletjes worden niet weggegooid maar gebruikt voor proefprintjes of als kladpapier. Hergebruik dozen en enveloppen als dat mogelijk is.
6. Maak geen onnodige prints of kopietjes; denk goed na voor je naar het kopieerapparaat gaat. Vermijd het donker bedrukken van grote oppervlakken; dus zo weinig mogelijk grote zwarte afbeeldingen.
7. Reis per fiets, te voet of per openbaar vervoer. Bij onverhoopt autogebruik is carpoolen gewenst. Activiteiten en vergaderingen worden gepland op locaties die goed per bus, trein of tram bereikbaar zijn. Parkeergelegenheid en bereikbaarheid per auto gelden als principieel van ondergeschikt belang.
8. Let bij inkopen doen op de verpakking en kies voor de minst schadelijke optie. Vermijd producten die klein chemisch afval opleveren (bepaalde inktstoffen, batterijen, etc.)
9. Plastic wegwerpbekertjes, -servies en -bestek behoren voorgoed tot het verleden. Gebruik liever mokken (kopjes, etc.) die je kunt afwassen en hergebruiken (anders liever karton!).
10. Maak zoveel mogelijk gebruik van 'schone en eerlijke' producten; deze zijn herkenbaar aan het Eco-keurmerk. Voorbeelden zijn (zo mogelijk ecologische) Max Havelaar koffie en thee, rietsuiker en ecologisch geteelde zuivelproducten. Daarbij genieten voedingsmiddelen van het seizoen en die van eigen bodem de voorkeur (niet om te discrimineren maar om de mobiliteit te beperken).
11. Gebruik milieuvriendelijk promotiemateriaal (mokken, posters, advertenties, eco-pennen, eco-hapjes, etc.) in plaats van de traditionele milieubelastende middelen (ballonnen, stickers, strooifolders, etc.).
12. Probeer je afval zoveel mogelijk te scheiden voor hergebruik: papier-, glas-, blik-, gft-, en chemischafval, oude apparatuur (computers, koelkasten etc.), lege flessen en cartridges van printers, etc.

de belangrijkste maatstaf zijn van ons consumptiegedrag. Dit is volgens ons een belangrijke wortel van ons milieuprobleem. Het is echt niet zo dat milieuvriendelijk gedrag betekent dat je veel extra dingen moet doen. Het is juist vaak zo dat je veel dingen achterwege laat omdat die in de praktijk vaak niet echt nodig zijn. Noem het 'calvinistische versobering'. Je hoeft vaak geen extra geld uit te geven omdat bewuster leven en uitgeven juist kostenbesparend is.

**In hoofdstuk 3 'Groen in de bijbel' schrijven jullie: "ons probleem is dat we de natuur vaak onderwaarderen als schepping van de tweede garnituur. We hoeven de natuur natuurlijk niet te verheerlijken maar moeten deze wel op waarde schatten". Doen wij dat in de christelijke politiek voldoende? Zo niet, waar ligt de oorzaak en wat doen we er aan?**

Natuur verheerlijken is een extreem wat we in hoofdstuk 4 beschrijven als 'ecocentrisme' (de natuur centraal stellen en als het ware heilig verklaren). Daartegenover staat het 'antropocentrisme' waarbij de mens het middelpunt is van alle dingen en de natuur slechts een gebruiksvoorwerp is. Bij het 'Theocentrisme' staat God centraal, de mens is in de omgang met de natuur de vertegenwoordiger en beeldrager van God. Dit vergt een hele andere benadering en andere waardering van de schepping. Dus niet verheerlijken alsof de natuur een ijkpunt zou zijn waaruit de mensen als zoogdier temidden van de natuur een plaats hebben. Maar ook niet andersom namelijk dat de natuur een minderwaardig hulpmiddel is. Dat we bijvoorbeeld olie en aardgas maar blijven consumeren zolang we er zelf maar geen schade van hebben. Dat zijn allebei benaderingen die geen recht doen aan het eigen karakter van de natuur als schepping van God. Mijn stelling is dat wij als christenen onze waarden te weinig laten blijken in onze daden. En in politieke termen zou ik willen pleiten voor continuïteit tussen denken en handelen: groen doen!

*Scripta is een publicatiereeks van Perspectief ChristenUnie-jongeren. In een scripta wordt een politiek thema uitgediept en wordt er vanuit een christelijk perspectief een aanzet gedaan tot stellingnames.*

*Scripta is zeer geschikt als studiemateriaal maar ook als aanzet voor een discussiebijeenkomst. De scripta 'Hart voor Groen' zal met een reeks artikelen in Perspex worden besproken met de schrijvers van deze milieuparagraaf voor Perspectief, ChristenUnie-jongeren.*

# Nationale Jeugdraad is nu echt van start

Amsterdam - Het is al weer bijna een jaar geleden dat een groep jongerenorganisaties aan staatssecretaris Vliegenthart (VWS) het voorstel deed voor de oprichting van een nationale Jeugdraad. Deze raad zou zich moeten ontwikkelen tot de gesprekspartner voor de overheid met betrekking tot jongerenbeleid. Sindsdien is er het nodige gebeurd en op 11 juni is de Jeugdraad officieel opgericht.

Vanaf de start is ook PerspectieF lid van de Jeugdraad. Vlak voor de zomervakantie vond in Amsterdam een opstartvergadering plaats, waar de raad verschillende lidorganisaties op de hoogte bracht van de stand van zaken. "Er gebeurt in Nederland heel veel op het gebied van jongeren, maar het is allemaal heel versnipperd. De bedoeling is dat dit door samenwerking binnen de Jeugdraad overzichtelijk wordt", vertelt Angelique Tonnaer, secretaris van het voorlopige bestuur. "Een ander doel is het verder stimuleren van jongerenparticipatie. Niet alleen bij de lidorganisaties, maar ook bij jongeren die op dit moment nog niet georganiseerd zijn." Naast een bestuur heeft de Jeugdraad werkgroepen voor zes deelgebieden: algemeen jeugdbeleid, onderwijs en sociale zaken, jeugdcultuur en vrije tijd, duurzame ontwikkeling, politieke jongerenparticipatie en internationale jongerenparticipatie. Ook deze presenteerden zich op de afgelopen oprichtingsvergadering. Verder is er met een communicatiebureau gebrainstormd over het logo en de huisstijl van de Jeugdraad. Er staat dus nog veel te gebeuren. "In oktober wordt de eerste algemene ledenvergadering gehouden", vertelt Angelique. "Op dit moment hebben we zo'n 30 lidorganisaties, maar dit aantal zal nog flink groeien. Verder moet de hele praktische kant van de organisatie nog worden opgezet. We zoeken ook nog pand en een directeur. Vanaf het najaar zullen we ons meer naar buiten toe profileren.



*Staatssecretaris Vliegenthart (VWS) verklaarde tijdens het Nationale Jeugddebat dat de Nationale Jeugdraad officieel van start is gegaan. De minister heeft hiervoor een subsidie beschikbaar gesteld.*

Meer informatie en nieuwe ontwikkelingen omtrent de Jeugdraad zijn te vinden op: [www. Jeugdraad.nl](http://www.Jeugdraad.nl)

Bron: de Spits, Guido Verburg - Amsterdam 28 juni 2001

Tomaten (171g voor 100g Tomato  
emolie, Suiker, Zout, Gemodificeer  
Uienextract, Knoflookextract.

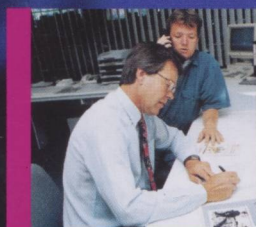
ates (171g pour 100g Tomato Frito  
nesol, Sucre, Sel, Amidon Modifié,  
it d'Oignons, Extrait d'Ail.

MAX. 2 DAGEN HOUDBAAR IN DE  
PRES OUVERTURE, SE CONSERV

## Ingrediënten na bereiding

Tomaten 36% (tomatenpure  
tomaten), soepballen 3,5%,  
gemodificeerd maïszetmeel,  
bladselderij, plantaardige oli  
smaakversterker (E621), vlees  
gistextract, specerijen, kruiden  
E = Door E.G. goedgekeurde





[www.scholma.nl](http://www.scholma.nl)

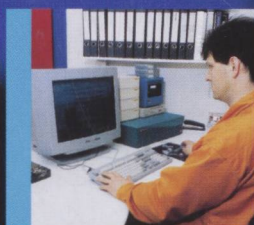
Industrieweg 4

Postbus 7

9780 AA Bedum

Telefoon 050-3013636

Fax 050-3012732



scholma druk



bedum bv